

รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของ
นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดพิษณุโลก

วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาสังคมศึกษา
ปีการศึกษา 2565
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของ
นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดพิษณุโลก

วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาสังคมศึกษา
ปีการศึกษา 2565
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

วิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดพิษณุโลก"

ของ ขชล บัวศรี

ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์
(ดร.ประจวบ ทองศรี)

..... ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อังฉรา ศรีพันธ์)

..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ดร.ปริญญา สร้อยทอง)

..... กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐเชษฐ์ พูลเจริญ)

..... กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุชา กอนพ่วง)

อนุมัติ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.กรองกาญจน์ ชูทิพย์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อเรื่อง	รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดพิษณุโลก
ผู้วิจัย	ชชล บัวศรี
ประธานที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์
กรรมการที่ปรึกษา	ดร.ปริญญา สร้อยทอง
ประเภทสารนิพนธ์	วิทยานิพนธ์ กศ.ม. สังคมศึกษา, มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2565
คำสำคัญ	รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน, ความฉลาดทางสังคม, ปัญหาสังคมเป็นฐาน

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดพิษณุโลก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนในปัจจุบันและเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม ใช้วิธีการวิจัยผ่านการสัมภาษณ์ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ครูผู้สอนสังคม บุคลากรทางการแพทย์ บุคลากรด้านจิตวิทยา และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเนินสะอาดวิทยาคม จำนวน 17 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แนวคำถามในการสัมภาษณ์บุคลากรครู บุคลากรทางการแพทย์ และบุคลากรทางด้านจิตวิทยา คู่มือครู มีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป และการวิเคราะห์เนื้อหา เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผ่านนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาจำแนกประเด็นตามที่กำหนด ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล

ผลการวิจัย พบว่าปัจจุบันของการจัดการเรียนด้านหลักสูตร ยังไม่มีหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความฉลาดทางสังคมที่แน่ชัด การสอนโดยใช้ปัญหาสังคมยังมีน้อย ยังไม่มีแนวทางการวัดและประเมินผลด้านความฉลาดทางสังคมที่ชัดเจน สิ่งอำนวยความสะดวกและสื่อยังไม่เพียงพอที่จะใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแนวทางในการประกอบจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ ประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบ 1) ด้านหลักสูตร 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านการวัดผลการเรียนรู้ 4) ด้านประเมินผลการเรียนรู้ 5) ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ และนำแนวทางดังกล่าวไปพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนา

ความฉลาดทางสังคม พบว่า ได้รู้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ รูปแบบ A4 ดังนี้ A 1 – Assigning problems การให้โจทย์ปัญหา A 2 – Analyzing problems วิเคราะห์ปัญหา A 3 - Accepting ยอมรับพฤติกรรม A 4 – Actioning พฤติกรรมสู่การเปลี่ยนแปลง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนทั้ง 5 ด้าน ดังนี้ 1) การรู้สถานการณ์ 2) การแสดงออก 3) ความจริงใจ 4) ความชัดเจน 5) ความเห็นอกเห็นใจ จากผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า ผู้เรียนเกิดความฉลาดทางสังคมที่เพิ่มสูงขึ้น โดยผู้เรียนปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมตามสถานการณ์ แสดงออกในสร้างมิตรภาพ คำพูดมีความน่าเชื่อถือ และโน้มน้าวเพื่อนได้ จนสามารถต่อยอดการเรียนรู้สู่การจัดการกิจกรรมร้องเพลง เป็ดหมวก ช่วยเหลือบ้านนักเรียนประสบอัคคีภัยและกิจกรรมกล้าอาสาปันรอยยิ้ม โครงการคนดีศรีสองแควของจังหวัดพิษณุโลก เพื่อร่วมสร้างจิตสาธารณะ ช่วยเหลือผู้อื่นในสังคมและร่วมกันสร้างห้องน้ำให้กับเพื่อนร่วมชั้นเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

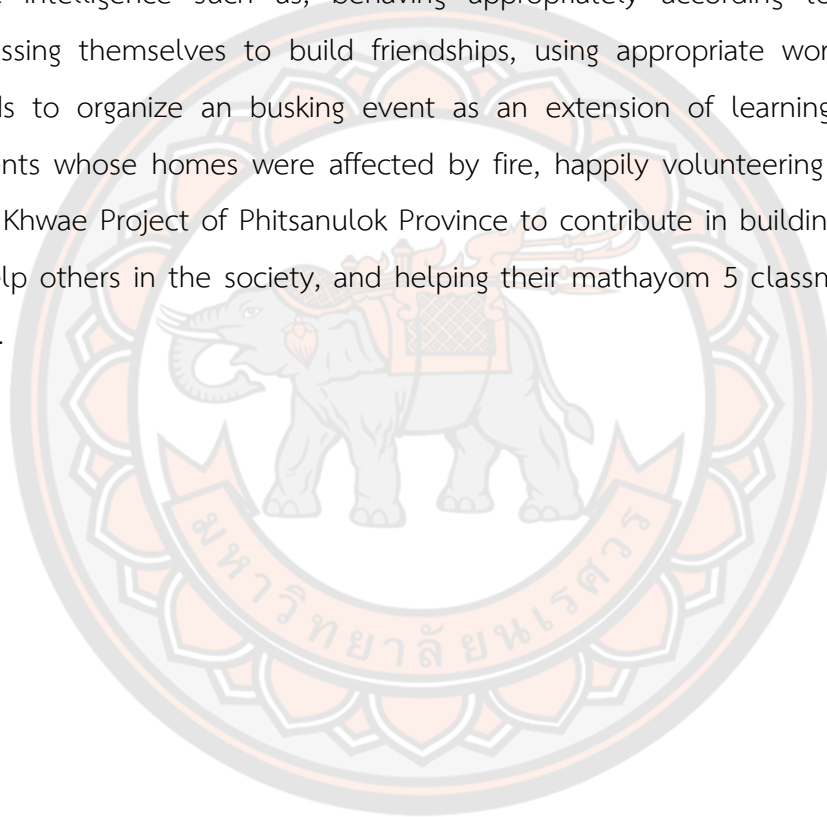
Title	LEARNING MANAGEMENT MODEL BY SOCIAL PROBLEMS BASED TO DEVELOP SOCIAL INTELLIGENCE OF SENIOR HIGH SCHOOL STUDENTS IN PHITSANULOK PROVINCE
Author	Khachon Buasri
Advisor	Assistant Professor Atchara Sriphan, Ph.D.
Co-Advisor	Parinya Soithong, Ph.D.
Academic Paper	M.Ed. Thesis in Social Studies - (Type A 2), Naresuan University, 2022
Keywords	Learning management model by social problems based social intelligence social problems based

ABSTRACT

This qualitative research is about the learning management model using social problems to develop the social intelligence of senior high school students in Phitsanulok Province. This study aims to examine the learning management models in Social Studies, religion, and culture to develop the social intelligence of this generation's learners and a learning management model using social problems as a base for social intelligence development. Data were gathered by interviewing Social Studies teachers, medical personnel, psychologist, and 17 Mathayomsuksa 5 students of Noensa-ad Wittayakom School. Research tools include interview questionnaires and teachers' manual. Content analysis was used to analyze the qualitative data obtained from the study to classify specified issues. Triangulation approach was used to test the validity and reliability of the collected data.

Results revealed that the current curriculum has no definitive course on social intelligence development, very few lessons regarding social problems were found, and there are no clear guidelines on measuring and evaluating the students' social intelligence. The researcher examined the effective learning management guidelines consisting of five components: 1) curriculum, 2) learning management, 3) measurement of learning, 4) learning evaluation, and 5) learning environment and

atmosphere. The guidelines mentioned above were applied to develop a learning management model using social problems as a base to develop social intelligence. An A4 format learning management model was developed, which includes A1) Identifying the problem, A2) Analyzing the problem, A3) Acceptance, and A4) Behavioral change. This model led to the development of the learners' five aspects of social intelligence: 1) situational awareness, 2) expression, 3) sincerity, 4) clarity, and 5) compassion. Based on this study's results, the learners have shown higher social intelligence such as; behaving appropriately according to the situation, expressing themselves to build friendships, using appropriate words to convince friends to organize an busking event as an extension of learning, helping other students whose homes were affected by fire, happily volunteering to Kon Dee Sri Song Khwae Project of Phitsanulok Province to contribute in building a public mind to help others in the society, and helping their mathayom 5 classmates to build a toilet.

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีจากความอนุเคราะห์อย่างยิ่ง ขอขอบคุณ ดร.ประจวบ ทองศรี ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำ เสนอแนะวิธีการเป็นอย่างดี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์ ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาถ่ายทอดข้อมูลความรู้ ให้คำปรึกษา ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเมตตา ขอขอบคุณ อาจารย์ ดร.ปริญญา สร้อยทอง กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าให้คำปรึกษาแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดีมา ตลอด นอกจากนี้ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อนุชา กอนพ่วง และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณัฐเชษฐ์ พูลเจริญ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายใน ที่ได้กรุณาให้แนวคิดและคำแนะนำเพิ่มเติมจนทำให้ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความถูกต้องและมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ และให้ ข้อเสนอแนะต่างๆ เป็นอย่างดีในการสร้างเครื่องมือวิจัยให้ถูกต้องสมบูรณ์ ขอขอบคุณผู้บริหาร สถานศึกษาโรงเรียนเนินสะอาดวิทยาคม ตลอดจนครูอาจารย์ทุกท่าน ที่ให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวกในสัมภาษณ์ ขอขอบคุณนักเรียนทุกคนรวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องขอในการเก็บรวบรวมข้อมูลและอำนวยความสะดวกแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดีในการทำวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก ที่ดูแลการวิจัยตลอด ระยะเวลาที่ผ่านมา และขอขอบคุณแหล่งทุนสนับสนุนการวิจัย ในโครงการสนับสนุนกิจกรรมการวิจัย ของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาที่ให้โอกาสสมอบทุนสนับสนุนในการทำวิจัย และขอขอบคุณอาจารย์ประจำ หลักสูตรทุกท่าน ขอขอบคุณพี่น้อย ณัฐธิดา แจ๊ดล้อม ที่ช่วยประสานงานต่างๆ เป็นอย่างดีจนจบ การศึกษา ขอขอบคุณพี่ เพื่อน และน้องทุกท่านที่ให้คำแนะนำ และกำลังใจตลอดมา

เหนือสิ่งอื่นใดขอกราบขอบคุณครอบครัวผู้วิจัยที่ห่วงใย เป็นกำลังใจ และสนับสนุนการศึกษา แก่ผู้วิจัยทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ คุณค่าและคุณประโยชน์ใดๆ อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแต่บิดา มารดา คณาจารย์ และสถาบันการศึกษาที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชา มีส่วน ร่วมในการวางรากฐานการศึกษา อบรม และให้การสนับสนุนผู้วิจัยตลอดมาจนจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
ประกาศคุุณุปการ.....	ช
สารบัญ.....	ซ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	5
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
ขอบเขตการวิจัย.....	5
ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	9
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	11
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
แนวคิดทฤษฎีรูปแบบการจัดการเรียนรู้.....	14
แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist).....	39
แนวคิดทฤษฎีรูปแบบการจัดการเรียนรู้สู่การพัฒนาความฉลาดทางสังคม.....	49
แนวคิดทฤษฎีการจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง.....	63

แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน.....	70
บริบทชุมชน.....	97
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	98
กรอบแนวคิดงานวิจัย.....	100
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	101
ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนในปัจจุบัน.....	101
ประเด็นที่จะศึกษา.....	101
กลุ่มเป้าหมาย.....	101
ขอบเขตการวิจัย.....	102
เครื่องมือและการพัฒนาเครื่องมือ.....	103
การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....	104
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	105
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล.....	105
ผลที่จะได้รับ.....	106
พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทาง สังคม.....	106
ประเด็นที่ศึกษา.....	106
กลุ่มเป้าหมาย.....	106
ขอบเขตการวิจัย.....	106
เครื่องมือและการพัฒนาเครื่องมือ.....	107
การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....	110

การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	111
วิธีวิเคราะห์ข้อมูล.....	111
ผลที่จะได้รับ.....	112
การตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล.....	112
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	115
ผลการวิเคราะห์การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนในปัจจุบัน.....	115
การพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาด ทางสังคม.....	175
บทที่ 5 บทสรุป.....	225
สรุปผลการวิจัย.....	227
อภิปรายผล.....	236
ข้อเสนอแนะ.....	240
บรรณานุกรม.....	242
ภาคผนวก.....	253
ประวัติผู้วิจัย.....	326

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 วิเคราะห์องค์ประกอบของความฉลาดทางสังคม.....	60
ตาราง 2 วิเคราะห์ลักษณะสำคัญของการจัดลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบใช้ ปัญหาเป็นฐาน.....	80
ตาราง 3 สรุปขั้นตอนการวิจัย	113
ตาราง 4 สรุปผลการวิเคราะห์การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาด ทางสังคมของผู้เรียนในปัจจุบันจากผู้เชี่ยวชาญภายนอก.....	136
ตาราง 5 สรุปผลการวิเคราะห์การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนจาก ครูผู้สอน	170
ตาราง 6 แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทาง สังคม.....	174
ตาราง 7 สรุปผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อ พัฒนาความฉลาดทางสังคม.....	220

สารบัญภาพ

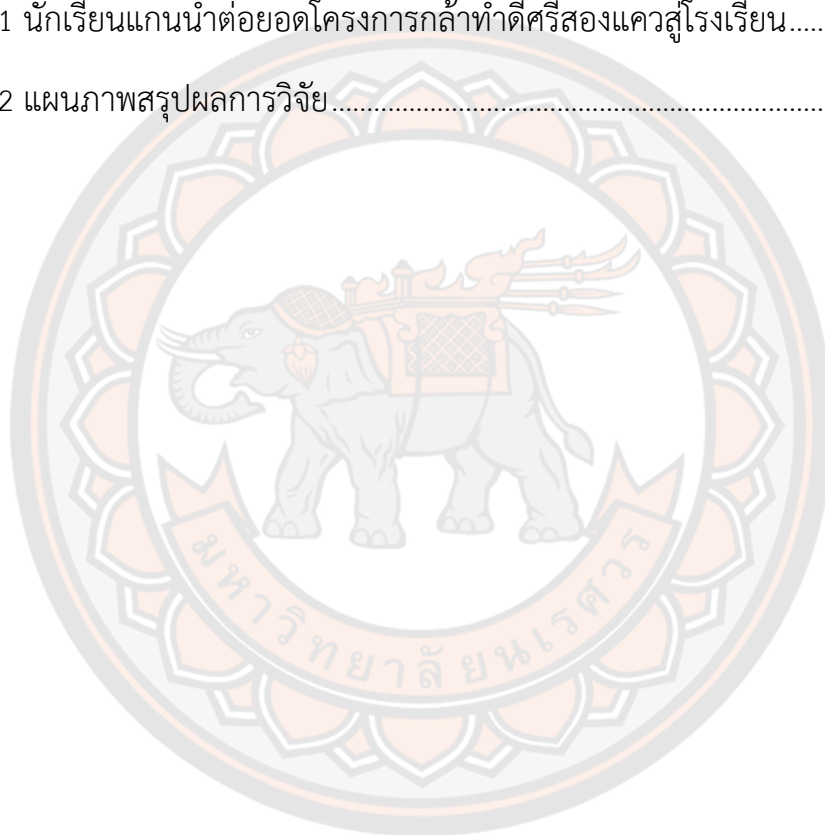
	หน้า
ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย	100
ภาพ 2 กฎหมายและระเบียบที่ใช้ในบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดพิษณุโลก	116
ภาพ 3 การจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความเข้าใจในตนเองของผู้เรียน	121
ภาพ 4 กิจกรรมการเข้าใจผู้อื่น เข้าใจสังคม	121
ภาพ 5 การร่วมมือร่วมใจทำงาน และยอมรับความแตกต่าง	122
ภาพ 6 การทำงานร่วมกัน	123
ภาพ 7 การร่วมมือร่วมใจในการทำงานของผู้เรียน	123
ภาพ 8 การสร้างพฤติกรรมมีส่วนร่วมในการทำงานของผู้เรียน	126
ภาพ 9 การร่วมกันรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย	127
ภาพ 10 พฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนในห้องเรียน	128
ภาพ 11 พฤติกรรมการเรียนรู้และการช่วยเหลือด้านการเรียนของผู้เรียน	128
ภาพ 12 กิจกรรมหน้าเสาธง	130
ภาพ 13 ผลงานของผู้เรียน แบบวัดพฤติกรรมของผู้เรียน	131
ภาพ 14 การจัดกิจกรรมโรงเรียนสุจริต	141
ภาพ 15 การติดตามและต่อยอดกิจกรรมโรงเรียนสุจริต	142
ภาพ 16 การจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนศึกษาจากกรณีศึกษาในปัจจุบัน	146
ภาพ 17 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิดของผู้เรียน	148
ภาพ 18 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกระบวนการกลุ่ม	148
ภาพ 19 กิจกรรมที่เน้นกระบวนการคิดแก้ไขปัญหาให้ผู้เรียนร่วมกัน	149

ภาพ 20 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม	151
ภาพ 21 จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น.....	151
ภาพ 22 กิจกรรมกระบวนการกลุ่ม	152
ภาพ 23 กิจกรรมนอกห้องเรียน	152
ภาพ 24 พฤติกรรมการนั่งสมาธิของผู้เรียน.....	158
ภาพ 25 กิจกรรมจิตอาสา สาธารณประโยชน์	159
ภาพ 26 พฤติกรรมผู้เรียนจากการช่วยเหลือกันในกระบวนการกลุ่ม	160
ภาพ 27 การสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในห้องเรียนระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน	163
ภาพ 28 กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ	164
ภาพ 29 บรรยากาศในห้องเรียนที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้	166
ภาพ 30 การตกลงกฎระเบียบที่ควรปฏิบัติในห้องเรียน.....	168
ภาพ 31 การสร้างข้อตกลงในห้องเรียน	169
ภาพ 32 หลักสูตรสถานศึกษาของทางโรงเรียน.....	179
ภาพ 33 คู่มือครู เรื่อง ปัญหาสังคมไทย	179
ภาพ 34 การเข้าร่วมแข่งขันสวดมนต์สรภัญญะ แปลภาษาอังกฤษ.....	181
ภาพ 35 การรับเกียรติบัตรและโล่รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 2.....	182
ภาพ 36 ผู้เรียนกลุ่มที่ 1	184
ภาพ 37 สัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้าน.....	184
ภาพ 38 นักเรียนกลุ่มที่ 2	185
ภาพ 39 สัมภาษณ์ร้านค้ารายใหญ่ในชุมชน.....	185
ภาพ 40 ผู้เรียนกลุ่มที่ 3.....	186
ภาพ 41 สัมภาษณ์ อสม.ในชุมชน	186

ภาพ 42 นักเรียนกลุ่มที่ 1 ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา.....	187
ภาพ 43 นักเรียนกลุ่มที่ 2 ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา	188
ภาพ 44 นักเรียนกลุ่มที่ 3 ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา	188
ภาพ 45 ผู้เรียนทุกกลุ่มนำปัญหาออกมานำเสนอร่วมกันบนกระดาน.....	189
ภาพ 46 ครูคอยชี้แนะผู้เรียน	189
ภาพ 47 ภาพรวมการร่วมแสดงความคิดเห็นของผู้เรียน	190
ภาพ 48 การนำเสนอของกลุ่มที่ 1	190
ภาพ 49 การนำเสนอของกลุ่มที่ 2.....	191
ภาพ 50 การนำเสนอของกลุ่มที่ 3.....	191
ภาพ 51 กิจกรรมการยอมรับพฤติกรรมตนเอง.....	192
ภาพ 52 การแสดงออกพฤติกรรมของผู้เรียนแต่ละคน	193
ภาพ 53 นักเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน	193
ภาพ 54 การจัดกระบวนการกลุ่มเพื่อเรียนรู้พฤติกรรมของเพื่อน	195
ภาพ 55 การแสดงออกทางวจนภาษาและอวัจนภาษา	195
ภาพ 56 การปรึกษางานร่วมกันของนักเรียนกลุ่มที่ 1	196
ภาพ 57 การปรึกษางานร่วมกันของนักเรียนกลุ่มที่ 2	196
ภาพ 58 การปรึกษางานร่วมกันของนักเรียนกลุ่มที่ 3	196
ภาพ 59 การช่วยเหลือในการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน.....	197
ภาพ 60 ผู้เรียนร่วมมือกันในชั้นเรียน.....	198
ภาพ 61 ผู้เรียนร่วมสร้างความสัมพันธ์กันในห้องเรียน	198
ภาพ 62 การความร่วมมือทำผลงานและนำเสนอของกลุ่มที่ 1	198
ภาพ 63 การความร่วมมือทำผลงานและนำเสนอของกลุ่มที่ 2.....	199

ภาพ 64 ความร่วมมือทำผลงานและนำเสนอของกลุ่มที่ 3.....	199
ภาพ 65 สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน	201
ภาพ 66 การจัดห้องเรียนภายใต้สถานการณ์การระบาดไวรัสโคโรนา 2019.....	201
ภาพ 67 มุมหนังสือภายในห้องเรียน	202
ภาพ 68 บอร์ดความรู้ภายในห้องเรียน	202
ภาพ 69 การบรรยายภาคช่วงนำเข้าสู่บทเรียน	203
ภาพ 70 การสร้างบรรยากาศช่วงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้.....	204
ภาพ 71 การสร้างบรรยากาศการทำกิจกรรมกลุ่ม	205
ภาพ 72 บรรยากาศการแสดงความคิดเห็นภายในห้องเรียน	205
ภาพ 73 นักเรียนทำกิจกรรมกระบวนการกลุ่มเพื่อสร้างการเรียนรู้สถานการณ์	206
ภาพ 74 การพูดคุยเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน	207
ภาพ 75 ผู้เรียนชื่นชมเพื่อน	208
ภาพ 76 พฤติกรรมการแบ่งปันสิ่งของซึ่งกันและกัน	208
ภาพ 77 การช่วยเหลือด้านการเรียนกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน	209
ภาพ 78 การพูดแสดงความคิดเห็นเพื่อนำมาจิตใจเพื่อน	210
ภาพ 79 ผู้เรียนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	211
ภาพ 80 ผู้เรียนช่วยเหลือกันภายในโรงเรียน	211
ภาพ 81 กิจกรรมเปิดหมวกของนักเรียนที่ตลาดนัด อำเภอวังทอง.....	212
ภาพ 82 กิจกรรมเปิดหมวกของนักเรียนที่ตลาดนัดชำรัง อำเภอนินมะปราง.....	212
ภาพ 83 นักเรียนนำเงินเปิดหมวกช่วยเหลือบ้านนักเรียนประสบอัคคีภัยในชุมชน.....	213
ภาพ 84 การเข้าร่วมโครงการกล้าอาสาปันรอยยิ้ม สร้างห้องน้ำให้เพื่อนในห้องเรียน ...	214
ภาพ 85 ความร่วมมือร่วมใจของผู้เรียนในการสร้างห้องน้ำ.....	215

ภาพ 86 การสร้างห้องน้ำให้บ้านเพื่อนร่วมชั้นเรียน.....	215
ภาพ 87 กิจกรรมการเข้าร่วมโครงการโครงการกล้าทำดีศรีสองแคว	216
ภาพ 88 การเยี่ยมผู้ป่วยและช่วยเหลือผู้อื่นจากโครงการกล้าทำดีศรีสองแคว	217
ภาพ 89 การนำนักเรียนนำเสนอผลงาน โครงการกล้าทำดีศรีสองแคว	217
ภาพ 90 การนำเสนอกิจกรรมจิตสาธารณะที่จัดขึ้น ตามโครงการกล้าทำดีศรีสองแคว .	218
ภาพ 91 นักเรียนแกนนำต่อยอดโครงการกล้าทำดีศรีสองแควสู่โรงเรียน.....	219
ภาพ 92 แผนภาพสรุปผลการวิจัย.....	234

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันที่ถูกถ่ายทอดผ่านสื่อออนไลน์ สะท้อนให้เห็นว่าเกิดจากการใช้ความรุนแรงเพื่อแก้ปัญหาของคนในสังคมมีจำนวนมากขึ้น ดังกล่าวต่อไปนี้ “ดร.ลงพื้นที่พิสูจน์จุดเผาหนังยาง น่องปอ มั่นใจแฟนหนุ่มทำคนเดียว ตำรวจตรวจสอบจุดเกิดเหตุที่ นายแม้ว อายุ 18 ปี นำศพคู่หมั้นสาว คือ นางสาวจุฬารัตน์ กองแก้ว น่องปอ อายุ 19 ปี ไปเผาหนังยางภายในป่าลึกท้ายสวนยางพารา บ้านม่วงหอม หมู่ 11 ต.แก่งโสภา อ.วังทอง จ.พิษณุโลก ” (ไทยรัฐออนไลน์, สืบค้น 10 มีนาคม 2564) และ “เด็กชายเรียน ม.3 โรงเรียนเอกชนชื่อดังที่พิษณุโลก ถูกเพื่อนแทงตอนพักเที่ยง 3 แผล ที่คอ หน้าอก กลางหลัง อาการสาหัส ต้องผ่าตัดด่วน แม่ช็อกและไม่เชื่อว่าสาเหตุจากลูกแก๊งเพื่อนคู่กรณีตั้งแต่ ม.1 จนอีกฝ่ายเก็บกด ตามที่โรงเรียนแจ้งมา เพราะไม่ใช่นิสัยของลูก ทั้งยังขอให้ไม่เอาเรื่องอีก” (ไทยรัฐออนไลน์, สืบค้น 23 มิถุนายน 2564) จากข่าวดังกล่าวเป็นข่าวที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนในจังหวัดพิษณุโลกทั้งสิ้น นี่ถือเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสังคม เป็นสัญญาณเตือนว่าภูมิคุ้มกันทางสังคมเริ่มบกพร่อง หากไม่ได้รับการแก้ไขอย่างทันท่วงที ปัญหาจะยิ่งทวีความรุนแรงมาก ปัญหาเหล่านี้มักเป็นผลสะสมของปัญหาที่เกิดขึ้นเพียงเล็กน้อย และเกิดเป็นปัญหาใหญ่จำเป็นต้องร่วมมือกัน วิธีหนึ่งที่จะถึงจุดนั้นได้คือ ประชาชนต้องร่วมมือร่วมใจกัน ตั้งแต่ระดับบุคคล โรงเรียน ชุมชน สังคมไปจนถึงระดับประเทศ เพื่อให้ตระหนักว่าปัญหาความรุนแรงก็เป็นปัญหาสังคมเป็นที่สำคัญ ที่ต้องได้รับการแก้ไข และอย่าปล่อยให้ข่าวทำร้ายร่างกายกลายเป็นข่าวรายวันที่คนไทยพบเจอกันเป็นเรื่องปกติเลย (เกียรติอนันต์ ล้วนแก้ว, 2563)

จากข่าวที่แสดงถึงปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น มองว่าปัจจุบันคนไทยดูเหมือนจะเริ่มมีปัญหาในด้านความฉลาดทางสังคม เช่น การมีเพื่อนหรือคนรู้จักที่มีพฤติกรรมแสดงออกมาผิดกาลเทศะหรือไม่ควร จะพูดหรือแสดงออก พูดเสียดสี ส่อเสียดผู้อื่น ยิ่งถ้าคนเหล่านี้รู้ตัวว่าสิ่งที่พูดหรือทำไปนั้น ทำให้บุคคลอื่นเดือดร้อน แต่ก็ไม่สนใจเนื่องจากคิดว่าตนเองมีสิทธิ์ในการพูด ในการแสดงออก และมักจะชอบอ้างกับตนเองว่า “เป็นคนพูดตรง” คนกลุ่มนี้คือตัวอย่างของพวกที่เริ่มมีปัญหากับความฉลาดทางสังคม (Social Intelligence) โดยสาเหตุที่คนเหล่านี้มีปัญหาในเรื่องของความฉลาดทางสังคมนั้น อาจจะเกิดขึ้นเนื่องจากการที่รับวัฒนธรรมตะวันตกมามากขึ้น หรือ คนไทยมีการศึกษาสูงขึ้น ทำให้มีความมั่นใจมากขึ้น ทำให้สนใจบุคคลรอบ ๆ ตัวน้อยลง จะทำอะไรก็มักจะอ้างว่าตนเองมีสิทธิ์

ต้องการรักษาสิทธิ์ของตนเอง แต่ไม่สนใจว่าการรักษาสิทธิ์หรือปกป้องสิทธิ์ของตนเองนั้นจะทำให้บุคคลรอบข้างหรือสังคมเดือดร้อนหรือไม่ โดยกุมารแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาการและพฤติกรรม คณะแพทยศาสตร์ วชิรพยาบาล ได้ชี้ให้เห็นถึงผลการวิจัยล่าสุดที่ พบว่า ความฉลาดทางสังคมหรือเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้คนเราประสบความสำเร็จและมีความสุขมากถึงร้อยละ 85 ในขณะที่พ่อแม่ในยุคสมัยใหม่ที่มีจำนวนมากกว่า ร้อยละ 96 ให้ความสำคัญกับการอยู่รอดในสังคมอย่างมีความสุขของลูกมากกว่าที่จะสร้างอัจฉริยภาพทางสติปัญญาและอารมณ์ของลูกมาก (พงษ์ศักดิ์ น้อยพยัคฆ์, 2557) ความฉลาดทางสังคมจึงเป็นสิ่งสำคัญ และควรทำความรู้จักกันให้ดี ความฉลาดทางสังคม คือ ความสามารถของบุคคลที่จะอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม มีการรับรู้ เข้าใจ และตระหนักถึงความต้องการของสังคม การมองโลกในแง่ดี (positive thinking) การให้ความช่วยเหลือผู้คนในสังคม การมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบต่อสังคม อันนำไปสู่การปฏิบัติตัวที่ถูกต้องเหมาะสมต่อสังคม เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลในสังคม มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในสังคม ทำให้สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข (เพชรยุพา บุรณ์สิริจรูญรัฐ, 2558) ปัจจุบันหลาย ๆ ภาคส่วนขององค์กรในระดับต่าง ๆ ได้ให้ความสำคัญและเน้นย้ำว่าเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จของมนุษย์ นอกจากจะมีไอคิว (IQ) และอีคิว (EQ) แล้ว ต้องมีความฉลาดทางสังคมเข้าไปร่วมด้วย โดยความฉลาดทางสังคมนั้นเป็นความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของผู้คนและสังคมรอบข้างได้เป็นอย่างดี ใครที่เข้าใจคนรอบข้างหรือยอมรับในสิ่งต่าง ๆ รอบตัวที่เปลี่ยนแปลงได้ก็จะสามารถใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางสิ่งเหล่านั้นได้อย่างมีความสุข เรียกว่ามีความฉลาดทางสังคมสูง ในทางกลับกันถ้าใครมีความฉลาดทางสังคมน้อยก็จะปรับตัวได้น้อยและจะรู้สึกที่ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับคนอื่นได้ค่อนข้างยากลำบาก (ปาณิสิตา คงสมจิตต์, 2559)

แผนการศึกษาแห่งชาติของประเทศไทย พุทธศักราช 2560-2579 มองว่าระบบการศึกษาเป็นกลไกหลักของการขับเคลื่อนประเทศ คุณธรรม จริยธรรมของเด็กและเยาวชนยังต้องมีการพัฒนา วัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับบทบาทของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมมือผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามยุทธศาสตร์ที่ 3 : การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้มีเป้าหมาย คือ ผู้เรียนมีทักษะและคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทย และทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เพราะของไทยยังมีความเหลื่อมล้ำในด้านโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา รวมทั้งปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม และการขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และการมีจิตสาธารณะของคนไทยส่วนใหญ่ จึงมีความจำเป็นที่

ประเทศไทยต้องปฏิรูปการศึกษาให้สอดคล้องกับความเป็นไปของสังคมในปัจจุบัน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นวิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในสังคม การอยู่ร่วมกันในสังคม นำมาเพื่อให้เกิดความสุขและการอยู่ร่วมกันในสังคม ที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตัวเอง กับบริบทสภาพแวดล้อมจนนำไปสู่การเป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยกำหนดไว้ในรายวิชาหน้าที่พลเมืองวัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม โดยรายวิชานี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับระบบการเมืองการปกครองระบบระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่าง และความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อปลูกฝังค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ การดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก ตามมาตรฐานการเรียนรู้ ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณี และวัฒนธรรมไทยดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข สอดคล้องกับตัวชี้วัด ม.4-ม.6 ปฏิบัติตนและมีส่วนร่วมสนับสนุนให้ผู้อื่นประพฤติปฏิบัติเพื่อเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ผู้วิจัยเห็นว่าเนื้อหาในส่วนนี้ ให้มุมมองสะท้อนสังคมในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี ฉะนั้นจึงเหมาะสมที่จะให้ผู้เรียนในการเรียนรู้สังคมต่อไป

การจัดการเรียนการสอนในวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นวิชาที่ให้มุมมองการคิดกับผู้เรียนถึงสภาพแวดล้อม ความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน การเรียนรู้จากสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมนั้นสามารถนำมาเป็นบทเรียนในวิชาสังคมได้ ซึ่งการเรียนรู้จากปัญหาก็ถือว่าได้รับความนิยมน เพราะทำให้เกิดมุมมองจากสิ่งที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยจึงนำเสนอการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการศึกษาปัญหาสังคม ซึ่งผ่านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) โดยเริ่มมาจากปัญหาที่ผู้เรียนสนใจหรือพบในชีวิตประจำวันที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับบทเรียน ปัญหาที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้บางครั้งอาจเป็นปัญหาสังคมที่ครูเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดจากสถานการณ์ ข่าว เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน สังคม เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เน้นในสิ่งที่เด็กอยากเรียนรู้ เรียนรู้จากสิ่งที่ใกล้ตัว เป็นการจัดสภาพการณ์ของการเรียนการสอนที่ใช้ปัญหาเป็นเครื่องมือในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมาย โดยผู้สอนอาจนำผู้เรียนไปเผชิญสถานการณ์ปัญหาจริง หรือผู้สอนอาจจัดสภาพการณ์ให้ผู้เรียนเผชิญปัญหาและฝึกกระบวนการวิเคราะห์ปัญหาและแก้ปัญหาาร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในปัญหานั้นอย่างชัดเจน ได้เห็นทางเลือกและวิธีการที่หลากหลายในการแก้ปัญหาที่รวมทั้งช่วยให้ผู้เรียนเกิดความใฝ่รู้ เกิดทักษะกระบวนการคิด และกระบวนการแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานจะเน้นที่กระบวนการเรียนรู้ของเด็ก เน้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนในกลุ่ม การ

ปฏิบัติและการเรียนรู้การทำงานร่วมกัน ทำให้เด็กได้เรียนรู้ปัญหาสังคม ได้ทำงานร่วมกัน จะเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันมากยิ่งขึ้น สามารถนำไปใช้ในการอยู่ร่วมกันในสังคม (ทีศนา แคมมณี, 2551) การสอนในวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมนั้น สามารถเกิดขึ้นได้หลากหลายรูปแบบ เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนและสามารถนำเสนอปัญหาสังคมได้อย่างเต็มที่ ผู้วิจัยจึงคิดว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมซึ่งสามารถจัดกิจกรรมได้หลากหลายรูปแบบ และเป็นสิ่งที่น่าสนใจที่จะสะท้อนเรื่องราวปัญหาสังคมได้ผ่านการมีส่วนร่วมของผู้เรียนเองผ่านการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน การจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง ได้ฝึกปฏิบัติวางแผนการทำกิจกรรมกลุ่ม แสวงหาความรู้ด้วยตนเองและรายงานผลการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับความรู้ใหม่ มีส่วนร่วมในการอภิปรายประเด็นปัญหาหลังจากการศึกษาเนื้อหาในชั้นเรียน ได้เรียนรู้กระบวนการทำงานกลุ่มโดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานและร่วมกันอภิปรายประเด็นปัญหาและข้อเสนอแนะหลังจากการจัดกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งกระบวนการเหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัย (แสงดาว ถิ่นทรวงษ์, 2558) ผู้วิจัยจึงเห็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นวิธีการหนึ่งในการจัดการความรู้ กระบวนการคิดพิจารณาของบุคคลที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน โดยนำเสนอเรื่องราวปัญหาสังคมผ่านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน ทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดและพร้อมที่จะแก้ไขปัญหาสังคมที่เกิดจากการขาดความฉลาดทางสังคมไปพร้อมกันได้

ด้วยบริบทของพื้นที่ในจังหวัดพิษณุโลกที่ผ่านมาเกิดปัญหาสังคมเป็นจำนวนมาก จากทั้งข่าวและสิ่งที่เกิดขึ้นในชุมชนของผู้เรียนเอง ทำให้ผู้วิจัยมองเห็นว่าการที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับปัญหาสังคมได้ดีที่สุดต้องเริ่มต้นจากเรียนรู้จากสิ่งรอบตัวของตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนเรียนถึงปัญหาแล้วสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาความฉลาดทางสังคมของตนเองให้ได้มากที่สุด จึงได้เกิดรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดพิษณุโลกขึ้น เพื่อแก้ไขและลดความรุนแรงจากปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เพื่อให้สังคมสงบสุขและพัฒนาต่อไป

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ผู้วิจัยจึงมองเห็นว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดพิษณุโลกจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาไปเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม ตามแผนการศึกษาของชาติ พุทธศักราช 2560-2579 เป็นคนดีในสังคม สามารถอยู่ในสังคมโดยไม่สร้างปัญหา และเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ช่วยลดปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมได้ สิ่งที่สำคัญคือตัวบุคคล เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากตัวของบุคคลที่ขาดความสามารถในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น ขาดความเอื้ออาทรต่อกัน จนนำไปสู่การขาดความฉลาดทางสังคมในที่สุด ซึ่งสวนทางกับความต้องการของสังคมที่

ต้องการให้ประชาชนทุกคนมีความฉลาดทางสังคม ผู้วิจัยจึงคิดว่ากระบวนการเรียนรู้ที่จะทำให้ผู้เรียนพัฒนาความฉลาดทางสังคมได้อย่างเต็มที่มีนั้น ต้องให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน มีส่วนร่วมช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ได้มุมมองในการอยู่ร่วมกัน โดยนำปัญหาสังคมมาเป็นข้อมูลพื้นฐานให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกัน จากปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมของตนเอง ผ่านกระบวนการคิดร่วมกัน การทำงานเป็นกลุ่ม จนเกิดวิธีคิดที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความฉลาดทางสังคมให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน และเมื่อผู้เรียนมีความฉลาดทางสังคมแล้วนั้นก็สามารที่จะพัฒนาชุมชน สังคมที่ตนเองอยู่นั้นให้มีสภาพที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติที่ระบุว่าสร้างผู้เรียนให้มีทักษะและคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทย คุณธรรม จริยธรรม เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้เรียนและคนในชุมชน จนนำมาซึ่งความสุขในการดำรงชีวิต พร้อมสำหรับการพัฒนาตนเองเพื่อนำไปพัฒนาประเทศชาติต่อไป

คำถามการวิจัย

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนในปัจจุบัน เป็นอย่างไร
2. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนในปัจจุบัน
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย

1. บุคลากรครูของโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในอำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษาพิษณุโลก อุดรดิตต์ ปีการศึกษา 2564 จำนวน 3 คน

2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/1 จำนวน 17 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564
โรงเรียนเนินสะอาดวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ จังหวัด
พิษณุโลก

3. บุคลากรทางการแพทย์ ด้านจิตวิทยา ในจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 2 คน

4. บุคลากรทางด้านจิตวิทยา ในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 2 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา
และวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนในปัจจุบัน โดยมีขอบเขตด้านเนื้อหา
ดังต่อไปนี้

1. ด้านหลักสูตร หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ระดับชั้น
มัธยมศึกษาตอนปลาย รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จัดให้สอดคล้องกับมาตรฐานและ
ตัวชี้วัดตามหลักสูตร นอกจากนี้ผู้สอนและผู้เรียนยังมีส่วนร่วมในการกำหนดจุดมุ่งหมายในการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน โดยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการ
เรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนในปัจจุบัน และ
เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม

2. ด้านการจัดการเรียนรู้ เนื้อหาการจัดการกิจกรรมเป็นสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงเพื่อสอดคล้อง
กับการใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน พร้อมถ่ายทอดกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะที่นำไปสู่การพัฒนาความ
ฉลาดทางสังคม และมีการจัดทำคู่มือครูเพื่อเป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหา
สังคมเป็นฐาน

3. ด้านการวัดผล มีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ เลือกวิธีการวัดผลโดยใช้ที่
เหมาะสม โดยใช้การวัดความฉลาดทางสังคม การสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในช่วงเวลาการจัดการ
เรียนรู้ เพื่อศึกษาและพัฒนาความฉลาดทางสังคม โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานของผู้เรียน

4. ด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ โดยประเมินจากผลการจัดการเรียนรู้ ทั้งจากการ
สัมภาษณ์ผู้เรียนและนำแบบวัดความฉลาดทางสังคมมาวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาส่วนที่ต้องปรับปรุง
แก้ไขในการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สามารถพัฒนาความฉลาดทางสังคม
ของผู้เรียนให้เกิดขึ้นมากที่สุด

5. ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ โดยเอื้อต่อการพัฒนาความทางสังคม ทั้ง
บรรยากาศในห้องเรียน บรรยากาศระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน สร้างปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในห้องเรียนที่
นำไปสู่การพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียน

ขอบเขตสถานที่

1. โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ ในอำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ปีการศึกษา 2564 จำนวน 3 โรงเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน หมายถึง พฤติกรรมของผู้เรียนที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาตนในทุกด้าน โดยเกิดปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้สอนและผู้เรียน มีหลักการและเหตุผลเข้ามาประกอบ เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ โดยสร้างความเข้าใจปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นและใช้ปัญหาเหล่านั้นเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียน ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาความฉลาดทางสังคมรวมถึงพัฒนาการทั้งทางกายและทางสมอง สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. ด้านหลักสูตร หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จัดให้สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัดตามหลักสูตร นอกจากนี้ผู้สอนและผู้เรียนยังมีส่วนร่วมในการกำหนดจุดมุ่งหมายในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน โดยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนในปัจจุบัน และเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม

2. ด้านการจัดการเรียนรู้ เนื้อหาการจัดกิจกรรมเป็นสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงเพื่อสอดคล้องกับการใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน พร้อมถ่ายทอดกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะที่นำไปสู่การพัฒนาความฉลาดทางสังคม และมีการจัดทำคู่มือครูเพื่อเป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน

3. ด้านการวัดผลการเรียนรู้ มีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ เลือกวิธีการวัดผลโดยใช้ที่เหมาะสม โดยใช้การวัดความฉลาดทางสังคม การสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในช่วงเวลาการจัดการเรียนรู้ เพื่อศึกษาและพัฒนาความฉลาดทางสังคม โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานของผู้เรียน

4. ด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ โดยประเมินจากผลการจัดการเรียนรู้ ทั้งจากการสัมภาษณ์ผู้เรียนและนำแบบวัดความฉลาดทางสังคมมาวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาส่วนที่ต้องปรับปรุงแก้ไขในการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สามารถพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนให้เกิดขึ้นมากที่สุด

5. ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ โดยเอื้อต่อการพัฒนาความทางสังคม ทั้งบรรยากาศในห้องเรียน บรรยากาศระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน สร้างปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในห้องเรียน ที่นำไปสู่การพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียน

ความฉลาดทางสังคม หมายถึง ความสามารถในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมได้ การใช้ชีวิตและมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลอื่นจนเป็นที่ยอมรับและปฏิบัติได้เหมาะสม นำมาซึ่งสังคมที่มีแต่ความสงบสุข ความฉลาดทางสังคม มีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. การรู้สถานการณ์ หมายถึง ความสามารถในการอ่านตีความพฤติกรรมของคนในแต่ละสถานการณ์ ใช้ประสาทสัมผัส ทั้งสายตา หู การสัมผัส ในการรับรู้ถึงสถานการณ์นั้น ๆ เช่น สามารถรับรู้ความรู้สึกที่ผิดหวังของเพื่อนได้ เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น เป็นต้น

2. การแสดงออก หมายถึง การแสดงออกทั้งวจนภาษาและอวจนภาษา กริยาท่าทางในการแสดงออกถึงพฤติกรรม เช่น การเริ่มทักทายผู้อื่นก่อนเพื่อสร้างมิตรภาพที่ดี เป็นต้น

3. ความจริงใจ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความซื่อสัตย์ ความเป็นตัวตนของแต่ละบุคคลว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร เช่น สนทนากับผู้อื่นสามารถถ่ายทอดความรู้สึกออกมาทางสีหน้า แววตาได้ เป็นต้น

4. ความชัดเจน หมายถึง ความสามารถในการอธิบายและแสดงความคิดเห็น การแสดงออกทางความคิด เช่น สามารถโน้มน้าวเพื่อน ๆ ให้ทำตามความคิดเห็นได้ มีข้อมูลเพียงพอในการสนทนา เรื่องต่าง ๆ กับเพื่อนในกลุ่มได้ เป็นต้น

5. ความเห็นอกเห็นใจ หมายถึง ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น เชื่อมกันระหว่างตัวบุคคลกับตัวบุคคล เช่น สามารถแสดงความช่วยเหลือผู้อื่นได้ เป็นต้น

ปัญหาสังคมเป็นฐาน หมายถึง รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนได้เกิดความรู้ใหม่ จากการใช้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในสังคมเป็นบริบทของการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิด วิเคราะห์และคิดแก้ปัญหา จากปัญหาที่ใกล้ตัวและเข้าใจมากยิ่งขึ้น ขั้นตอนการใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานมีระบบจากการลงมือปฏิบัติจริง มี 5 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นกำหนดปัญหา ผู้เรียนกำหนดปัญหาสังคมที่พบในชุมชนและระบุปัญหาจากประสบการณ์เดิมที่เคยพบเจอ เพื่อที่จะได้ค้นคว้าคำตอบของปัญหาสังคมนั้นได้อย่างชัดเจน

ขั้นที่ 2 ขั้นทำความเข้าใจกับปัญหาที่เลือก ผู้เรียนศึกษาปัญหาสังคมและจะต้องวิเคราะห์ปัญหาและสามารถ สร้างสมมติฐานสำหรับการแก้ไขปัญหาสังคมนั้น ๆ

ขั้นที่ 3 ขั้นดำเนินศึกษาค้นคว้า ผู้เรียนดำเนินการวางแผนศึกษาค้นคว้า จากแหล่งเรียนรู้ ในโรงเรียน ชุมชน โดยมีผู้สอนคอยให้คำแนะนำและช่วยกำหนดทิศทางในการศึกษาค้นคว้า ลงพื้นที่จริง

ขั้นที่ 4 ขั้นประมวลผลข้อมูลจากปัญหาที่ได้ศึกษา ผู้เรียนนำข้อมูลที่ตนเองได้ศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ สังเคราะห์ เกิดกระบวนการกลุ่ม เกิดการสร้างสรรค์ผลงานผ่านกลวิธีการเล่าเรื่อง และดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามแนวทางที่ได้กำหนดไว้

ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปผล ผู้เรียนจะต้องสรุปผลงานว่าบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้มากน้อยเพียงใด และสามารถแก้ไขปัญหาสังคมได้ตามแผนที่วางไว้หรือไม่ พร้อมกับการประเมินผลงานที่ตนเองได้นำเสนอ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้เรียนสามารถพัฒนาความฉลาดทางสังคมของตนเองผ่านกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อนำไปใช้พัฒนาตนเองในชีวิตประจำวัน พัฒนาสังคม จนนำไปสู่การอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข
2. ผู้สอนได้แนวทางการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อนำไปพัฒนาวิชาชีพของตนเอง
3. ผู้สอนเกิดการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนผ่านกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียน
4. โรงเรียนมีรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม นำไปสู่การพัฒนาเป็นตัวอย่างและเผยแพร่ต่อไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัย เรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดพิษณุโลกผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดทฤษฎีรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ความหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้
ความหมายของการจัดการเรียนรู้
ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้
ลักษณะของการจัดการเรียนรู้
องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้
หลักพื้นฐานในการจัดการเรียนรู้
ลักษณะการจัดการเรียนรู้ที่ดี
ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการเรียนรู้และการเรียนรู้
การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
กระบวนการจัดการเรียนรู้

2. แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์

ทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์
การออกแบบการสอนที่มีพื้นฐานจากทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์
แนวคิดพื้นฐานในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์
รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้คอนสตรัคติวิสต์
วิธีการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์
หลักการสำคัญในการพัฒนาความคิดแลพเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปสู่การเป็นครูตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์

3. แนวคิดทฤษฎีรูปแบบการจัดการเรียนรู้สู่การพัฒนาความฉลาดทางสังคม

ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
หลักการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

บทบาทของผู้สอนในการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
 บทบาทของผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
 ข้อดีของการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
 ข้อเสียของการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
 ความหมายของความฉลาดทางสังคม
 องค์ประกอบของความฉลาดทางสังคม
 ทฤษฎีและการวัดค่าความฉลาดทางสังคม
 ความฉลาดทางสังคมด้านประสาทวิทยา
 ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคม
 คุณสมบัติของผู้มีทักษะทางสังคมที่ดี

4. แนวคิดทฤษฎีการจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง

ความหมายของแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง
 การเรียนรู้ในทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง
 กระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning Processes)
 ขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง
 การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในบรรยากาศทางสังคม

5. แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

ความหมายการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน
 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน
 ลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน
 กระบวนการและขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน
 บทบาทของผู้สอนและผู้เรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน
 ข้อดีและข้อจำกัดของการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน
 การประเมินผลการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

6. บริบทชุมชน

7. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

8. กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดทฤษฎีรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ความหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ในทางศึกษาศาสตร์ มีคำที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบ คือ รูปแบบการสอน Model of Teaching หรือ Teaching Model และรูปแบบการเรียนการสอนหรือรูปแบบ การจัดการเรียนการสอน Instructional Model หรือ Teaching-Learning Model คำว่า รูปแบบการสอน มีผู้อธิบายไว้ ดังนี้

1. รูปแบบการสอน หมายถึง แบบหรือแผนของการสอน รูปแบบการสอนแบบหนึ่งจะมีจุดเน้นที่เฉพาะเจาะจงอย่างใดอย่างหนึ่ง รูปแบบการสอนแต่ละรูปแบบจึงอาจมีจุดหมายที่แตกต่างกัน

2. รูปแบบการสอน หมายถึง แผนหรือแบบซึ่งสามารถใช้ในการสอนในห้องเรียน หรือสอนพิเศษเป็นกลุ่มย่อย หรือ เพื่อจัดสื่อการสอน ซึ่งรวมถึง หนังสือ ภาพยนตร์ เทปบันทึกเสียง โปรแกรมคอมพิวเตอร์และหลักสูตรรายวิชา รูปแบบการสอนแต่ละรูปแบบจะเป็นแนวในการออกแบบการสอน ที่ช่วยให้นักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่รูปแบบนั้น ๆ กำหนด

3. รูปแบบการสอน หมายถึง แผนแสดงการเรียนการสอน สำหรับนำไปใช้สอนในห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ให้มากที่สุด แผนดังกล่าวจะแสดงถึงลำดับความสอดคล้องกัน ภายใต้หลักการของแนวคิดพื้นฐานเดียวกัน องค์ประกอบทั้งหลายได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา และทักษะที่ต้องการสอน ยุทธศาสตร์การสอน วิธีการสอน กระบวนการสอน ขั้นตอนและกิจกรรมการสอน และการวัดและประเมินผลรูปแบบการเรียนการสอนมีความหมายในลักษณะเดียวกับระบบการเรียนการสอน ซึ่งนักการศึกษาโดยทั่วไปนิยมใช้คำว่า “ระบบ” ในความหมายที่เป็นระบบใหญ่ ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญๆ ของการศึกษา หรือการเรียนการสอนในภาพรวม และนิยมใช้คำว่า “รูปแบบ” กับระบบที่ย่อยกว่า โดยเฉพาะกับ “วิธีการสอน” ในด้านความหมายของรูปแบบการสอน มีผู้ให้ความหมายไว้หลายแง่มุม ดังนี้

Saylor et al. (1981, p. 271) กล่าวว่า รูปแบบการสอน (teaching model) หมายถึง แบบ (pattern) ของการสอนที่มีการจัดกระทำพฤติกรรมขึ้นจำนวนหนึ่งที่มีความแตกต่างกัน เพื่อจุดหมายหรือจุดเน้นที่เฉพาะเจาะจงอย่างใดอย่างหนึ่ง Joyce, & Well (1992, pp. 1-4) กล่าวว่า รูปแบบการสอน คือ แผน (plan) หรือแบบ (pattern) ที่เราสามารถใช้ในการสอนโดยตรงในห้องเรียนหรือการสอนเป็นกลุ่มย่อย หรือเพื่อจัดสื่อการเรียนการสอนซึ่งรวมถึงหนังสือ ภาพยนตร์ เทปบันทึกเสียง โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอนและหลักสูตรรายวิชา ซึ่งแต่ละรูปแบบจะให้แนวทางในการออกแบบการเรียนการสอนที่จะช่วยให้นักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ต่าง ๆ กัน รูปแบบการสอนคือ

การบรรยายสิ่งแวดล้อมทางการเรียน รูปแบบการสอนก็คือ รูปแบบของการเรียนที่ช่วยผู้เรียนให้ได้รับ สารสนเทศ ความคิด ทักษะคุณค่า แนวทางของการคิด และแนวคิดของ

Keeves J. (1997, pp. 386-387) กล่าวว่า รูปแบบโดยทั่วไปจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

1. รูปแบบจะต้องนำไปสู่การทำนาย (prediction) ผลที่ตามมาซึ่งสามารถพิสูจน์ทดสอบได้ กล่าวคือ สามารถนำไปสร้างเครื่องมือเพื่อไปพิสูจน์ทดสอบได้
2. โครงสร้างของรูปแบบจะต้องประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (causal relationship) ซึ่งสามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์/เรื่องนั้นได้
3. รูปแบบจะต้องสามารถช่วยสร้างจินตนาการ (imagination) ความคิดรวบยอด (concept) และความสัมพันธ์ (interrelations) รวมทั้งช่วยขยายขอบเขตของการสืบเสาะความรู้
4. รูปแบบควรจะประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (structural relationships) มากกว่า ความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง (associative relationships)

ทิตนา แชมมณี (2550, น. 3-4) กล่าวว่า รูปแบบการสอน หมายถึง สภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่จัดขึ้นอย่างมีระบบระเบียบ มีแบบแผนตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อต่างๆ โดยอาศัยวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่างๆ เข้ามาช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามหลักการที่ยึดถือ ดังนั้น คุณลักษณะสำคัญของรูปแบบการสอนจึงต้องประกอบด้วยสิ่งต่างๆ ต่อไปนี้

1. มีปรัชญาหรือทฤษฎีหรือหลักการหรือแนวคิดหรือความเชื่อ ที่เป็นพื้นฐานหรือเป็นหลักการของรูปแบบการสอนนั้นๆ
2. มีการบรรยายหรืออธิบายสภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอน
3. มีการจัดระบบ คือ มีการจัดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ ขององค์ประกอบของระบบ ให้สามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการพิสูจน์ ทดลองถึงประสิทธิภาพของระบบนั้น

ดังนั้น รูปแบบการเรียนการสอนจึงหมายถึง สภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่จัดไว้อย่างเป็นระเบียบตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดหรือความเชื่อต่างๆ โดยมีการจัดกระบวนการหรือขั้นตอนในการเรียนการสอน โดยอาศัยวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่างๆ เข้ามาช่วยทำให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามหลักการที่ยึดถือ ซึ่งได้รับการพิสูจน์ ทดสอบหรือยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ สามารถใช้เป็นแบบแผนในการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะของรูปแบบนั้นๆ ซึ่งแต่ละรูปแบบมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนา ด้านพุทธิพิสัย (cognitive domain) การพัฒนาด้านจิตพิสัย (affective domain)

การพัฒนาด้านทักษะพิสัย (psychomotor domain) การพัฒนาด้านทักษะกระบวนการ (process skills) หรือ การบูรณาการ (integration) ทั้งนี้รูปแบบดังกล่าวล้วนเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่มีลักษณะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

รูปแบบการจัดการเรียนรู้เป็นการตั้งใจทำให้เกิดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ที่ดี จะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี โดยผู้สอนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ผู้สอนที่สอนอย่างมีหลักการมีความรู้และมีทักษะกระบวนการที่ดี จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยความหมาย และเกิดคุณค่ากับตนเองและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันอย่างยิ่ง กระบวนการเรียนรู้ไม่ได้จำกัดว่าจะต้องเกิดขึ้นเฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น ดังนั้นการจัดการเรียนรู้หรือที่เรียกกันว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้สอนจะต้องเรียนรู้ให้เข้าใจและนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและสัมฤทธิ์ผล

ความหมายของการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ ไม่ใช่เป็นเพียงการถ่ายทอดเนื้อหาวิชา โดยใช้วิธีการบอกให้จดจำ และนำไปท่องจำเพื่อการสอบเท่านั้น แต่การจัดการเรียนรู้เป็นศาสตร์อย่างหนึ่งซึ่งมีความหมายที่ลึกซึ้งกว่านั้น กล่าวคือ วิธีการใดก็ตามที่ผู้สอนนำมาใช้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เรียกได้ว่าเป็นการจัดการเรียนรู้

นักการศึกษาหลายท่าน ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ในทัศนะต่าง ๆ ดังนี้

สุมน อมรวิวัฒน์ (2533, น. 460) อธิบายความหมายของการจัดการเรียนรู้ว่า การจัดการเรียนรู้คือสถานการณ์อย่างหนึ่งที่มีสิ่งต่อไปนี้ เกิดขึ้น ได้แก่

1. มีความสัมพันธ์และมีปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม และผู้สอนกับผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม

2. ความสัมพันธ์และมีปฏิสัมพันธ์นั้นก่อให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่

3. ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ใหม่นั้นไปใช้ได้

ฮูและดันแคน (Hough, & Duncan, 1970, p. 144) อธิบายความหมายของการจัดการเรียนรู้ ว่าหมายถึง กิจกรรมของบุคคลซึ่งมีหลักและเหตุผล เป็นกิจกรรมที่บุคคลได้ใช้ความรู้ของตนเอง อย่างสร้างสรรค์เพื่อสนับสนุนให้ผู้อื่นเกิดการเรียนรู้และความผาสุก ดังนั้นการจัดการเรียนรู้จึงเป็น

กิจกรรมในแง่มุมต่าง ๆ 4 ด้าน คือ

1. ด้านหลักสูตร (Curriculum) หมายถึง การศึกษาจุดมุ่งหมายของการศึกษาความเข้าใจ ในจุดประสงค์รายวิชาและการตั้งจุดประสงค์การจัดการเรียนรู้ที่ชัดเจน ตลอดจนการเลือกเนื้อหา ได้เหมาะสมสอดคล้องกับท้องถิ่น

2. ด้านการจัดการเรียนรู้ (Instruction) หมายถึง การเลือกวิธีสอนและเทคนิคการจัด การเรียนรูที่เหมาะสม เพื่อช่วยให้ผู้เรียนบรรลุถึงจุดประสงค์การเรียนรู้ที่วางไว้

3. ด้านการวัดผล (Measuring) หมายถึง การเลือกวิธีการวัดผลที่ เหมาะสมและสามารถวิเคราะห์ผลได้

4. ด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ (Evaluating) หมายถึง ความสามารถ ในการประเมินผลของการจัดการเรียนรู้ทั้งหมดได้

กูด (Good, 1975, p. 588) ได้อธิบายความหมายของการจัดการเรียนรูว่าการจัดการเรียนรู คือ การกระทำอันเป็นการอบรมสั่งสอนผู้เรียนในสถาบันการศึกษา

ฮิลล์ (Hills, 1982, p. 266) ให้ความสำคัญความของการจัดการเรียนรูไวว่าการจัดการเรียนรู คือกระบวนการให้การศึกษแก่ผู้เรียน ซึ่งต้องอาศัยปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน

(Brown et al, 1977) การจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการในการสร้างความรู้ โดยเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์จากบุคคล ผู้สอนและผู้เรียน มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างการเรียนรู้ เพื่อให้ทำให้เกิดประสบการณ์ใหม่และสามารถนำประสบการณ์ใหม่ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยจัดให้ผู้เรียนเป็น ศูนย์กลางในการเรียนการสอน โดยการพิจารณาแนวทางและวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อให้ผู้สอนจะสามารถจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการ ความสามารถ และความสนใจของ ผู้เรียนโดยในการออกแบบระบบการสอนนี้ บรรณและคณะได้ทำการวิเคราะห์ ระบบการสอนโดยแบ่งเป็น 4 หัวข้อใหญ่ ในแต่ละหัวข้อจะแบ่งเป็นขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้คือ

1. จุดมุ่งหมาย (Goals) ในการเรียนการสอนนี้มีจุดมุ่งหมายอะไรบ้างที่จะต้องการให้ บรรลุผลสำเร็จ โดยผู้สอนต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์และเนื้อหาให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

1.1 วัตถุประสงค์และเนื้อหา (Objectives and Content) เป็นสิ่งแรกที่ ผู้สอนต้องกำหนดให้แน่นอนว่าเมื่อเรียนบทเรียนนั้นแล้วผู้เรียนจะบรรลุถึงวัตถุประสงค์อะไรบ้าง ซึ่ง จะต้องเป็น วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่สามารถวัดหรือสังเกตได้

2. สภาพการณ์ (Conditions) ผู้สอนควรจัดสภาพการณ์อย่างไรและควรมีอะไรบ้าง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนอย่างได้ผลดีเพื่อบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ในการนี้ต้องมีการเลือก ประสบการณ์ ที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนโดยเน้นถึงสภาพความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อการจัดรูปแบบ หรือวิธีการสอนที่เหมาะสม

2.1 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Learning Experiences) เป็นการ จัดประสบการณ์ในรูปลักษณะกิจกรรมการเรียนต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ ในขั้นนี้ผู้สอนจึงต้องเลือก

ประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีที่สุดสำหรับผู้เรียนแต่ละคน ประสบการณ์ที่นำไปสู่การเรียนรู้แบ่งได้เป็นหลายรูปแบบ เช่น การฝึกให้คิด การอภิปราย การเขียน การอ่าน การฟัง ฯลฯ เป็นต้น

2.2 การจัดรูปแบบการเรียนการสอน (Teaching-Learning Modes) เป็นการจัดเพื่อให้ ผู้เรียนสามารถได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีที่สุด การจัดนี้ต้องคำนึงถึงขนาดของผู้เรียน วัตถุประสงค์ เชิงพฤติกรรม และเนื้อหาบทเรียนด้วย การจัดรูปแบบการเรียนการสอนนี้สามารถจัดทำได้โดยการจัดห้องตามขนาดของกลุ่มผู้เรียน โดยถ้าเป็นผู้เรียนกลุ่มใหญ่ ผู้สอนมักใช้วิธีการบรรยายในห้องเรียนใหญ่ ถ้ากลุ่มผู้เรียนมีขนาดกลางหรือกลุ่มเล็กก็ใช้การบรรยายโดยมีการซักถามโต้ตอบกัน และควรมีการใช้สื่อการสอนร่วมด้วย แต่ถ้ามีผู้เรียนเพียงคนเดียวจะใช้การศึกษารายบุคคลในลักษณะของการใช้สื่อประสม

3. ทรัพยากรหรือแหล่งวิชาการ (Resources) ผู้สอนควรจะต้องทราบมีแหล่งทรัพยากรหรือแหล่งวิชาการใดบ้างที่จำเป็นและสามารถนำมาใช้เพื่อการจัดประสบการณ์แก่ผู้เรียนทรัพยากรนี้หมายถึงทางด้านบุคลากร การเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือที่เหมาะสมในการสอน ตลอดจนการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกด้านกายภาพ ในการเรียนการสอนด้วย

3.1 บุคลากร (Personnel) ในกระบวนการของการจัดระบบการสอนนั้นบุคคล การมีได้หมายเฉพาะเพียงผู้สอนหรือผู้เรียนเท่านั้น แต่จะหมายรวมถึงบุคคลทุกคนที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนั้น “ผู้สอน” จึงหมายถึงครูหรือวิทยากรผู้ถ่ายทอดความรู้ไปยังผู้เรียน ผู้สอนจะต้องมีบทบาทในการใช้สื่อการสอน เป็นผู้จัดสภาพแวดล้อมและจัดประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียน เป็นผู้นำการอภิปราย แนะนำสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนแก้ไขปัญหาแก่ผู้เรียน และต้องมีความสัมพันธ์กับผู้สอนคนอื่น ๆ เพื่อปรึกษาหรือวางแผนการสอนและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในกระบวนการเรียนการสอนเพื่อการปรับปรุงแก้ไขร่วมกัน ส่วนบทบาทของ “ผู้เรียน” นั้น อาจเป็นผู้ช่วยในการตั้งจุดมุ่งหมายการเรียนการสอน การเตรียมกิจกรรมต่าง ๆ การใช้สื่อ ตลอดจนการวัดและประเมินการเรียนการสอนด้วย

3.2 วัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือ (Materials and Equipment) เป็นสิ่งช่วยเกื้อกูลในการที่จะจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ทั้งนี้ในการเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือในการสอนนั้น ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้

- 1) ความเหมาะสมกับระดับความรู้ความสามารถและประสบการณ์เดิมของผู้เรียน
- 2) การใช้สื่อเพื่อสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
- 3) ความเหมาะสมของชนิดของสื่อกับกิจกรรมการเรียนการสอน
- 4) สื่อเหล่านั้นสามารถหาได้ในแหล่งวิชาการหรือในห้องเรียนนั้น

5) ความสะดวกในการใช้

อุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการจัดประสบการณ์ให้เกิดการเรียนรู้ (equipment for learning) วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ สามารถแยกได้เป็นประเภทอุปกรณ์เพื่อการเรียนรู้ (equipment for learning) เช่น เครื่องเทปบันทึกเสียง เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายภาพยนตร์ โทรทัศน์ เครื่องคอมพิวเตอร์ ฯลฯ และประเภทสื่อการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ (educational media for learning) เช่น หนังสือแบบเรียน หนังสือพิมพ์ ฟิล์มภาพยนตร์ ของจำลอง การ์ตูน รายการวิทยุ ฯลฯ เหล่านี้เป็นต้น

3.3 สิ่งอำนวยความสะดวกด้านกายภาพ (Physical Facilities) หมายถึง การจัดสภาพห้องเรียนตามขนาดของกลุ่มผู้เรียน เพื่อให้การจัดสภาพการณ์ในการเรียนรู้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและเหมาะสม ตลอดจนการจัดวัสดุอุปกรณ์และสื่อการสอนเพื่อความสะดวกในการใช้ด้วย สิ่งอำนวยความสะดวกและสถานที่เหล่านี้ ได้แก่ ห้องเรียน ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ ห้องสื่อการศึกษา และห้องนันทนาการ เป็นต้น

4. ผลลัพธ์ (Outcomes) เป็นการพิจารณาว่าผลลัพธ์ที่ได้มาสำเร็จตามจุดมุ่งหมายมากน้อยเพียงใด มีสิ่งใดบ้างที่จำเป็นต้องแก้ไขปรับปรุง ทั้งนี้หมายถึงการประเมินและการพิจารณาเพื่อเสนอแนะในการปรับปรุงระบบการสอนให้ดีขึ้น

4.1 การประเมินและการปรับปรุง (Evaluation and Improvement) เป็นขั้นตอนสุดท้ายในระบบการสอน เพื่อเป็นการประเมินว่าหลังจากการสอนแล้วผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้อะไรบ้าง และสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้บ้างหรือไม่ การประเมินจะทำให้ผู้สอนสามารถทราบได้ว่าระบบการสอนนั้นมีข้อบกพร่องอะไรบ้าง เช่น แผนการสอน จุดมุ่งหมาย สื่อการสอน เนื้อหา หรือแม้แต่ความพร้อมของผู้เรียนเอง ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ เหล่านี้ในการสอนครั้งต่อไป

จากความหมายของการจัดการเรียนรู้ที่กล่าวมา จึงพอให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ หมายถึง พฤติกรรมของผู้เรียนที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาตนในทุกด้าน โดยเกิดปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้สอนและผู้เรียน มีหลักการและเหตุผลเข้ามาประกอบ เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ สามารถนำกระบวนการที่เกิดขึ้นไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยการจัดการเรียนรู้มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรและจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้สอนและผู้เรียนยังมีส่วนร่วมในการกำหนดจุดมุ่งหมายในการจัดการเรียนรู้
2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เนื้อหาการจัดกิจกรรมเป็นสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงเพื่อสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจได้มากที่สุด

3. การวัดผลการจัดการเรียนรู้ มีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ เลือกรูปวิธีการวัดผล โดยใช้ที่เหมาะสม ในแต่ละกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้สามารถวัดผลผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. การประเมินผลการจัดการเรียนรู้และการให้ข้อมูลย้อนกลับ โดยประเมินจากผลการจัดการเรียนรู้ เพื่อหาส่วนที่ต้องปรับปรุงแก้ไขในการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเกิดประโยชน์กับผู้เรียนมากที่สุด

ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้

การเรียนรู้มีความสำคัญสำหรับมนุษย์ทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย ทุกชาติ ทุกศาสนาและทุกวงการอาชีพ ความสำเร็จในการพัฒนาตน สังคมและมวลมนุษยโลก ทั้งในการดำรงชีวิตการทำงาน และการอยู่ร่วมกันอย่างราบรื่นและสันติสุขนั้น ย่อมเกิดจากการที่มนุษย์มีการสะสมการเรียนรู้ที่สืบทอดกันต่อ ๆ มา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การศึกษาเรื่องการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้สอนมีความรู้ ความเข้าใจในการจัดสภาพการณ์ และเลือกรูปวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามความเหมาะสมของผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งมีความแตกต่างกันทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์สังคม และสติปัญญา เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่ต้องการ

การจัดการเรียนรู้เปรียบเสมือนเครื่องมือที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรักการเรียนรู้ ตั้งใจเรียน และเกิดการเรียนรู้ขึ้น การเรียนของผู้เรียนจะไปสู่จุดหมายปลายทาง คือ ความสำเร็จในชีวิต หรือไม่เพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับจัดการเรียนรู้ที่ดีของผู้สอน หรือผู้สอนด้วยเช่นกัน หากผู้สอนรู้จักเลือกรูปวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ดีและเหมาะสมแล้ว ย่อมจะมีผลดีต่อการเรียน ของผู้เรียนดังนี้คือ

1. มีความรู้และความเข้าใจในเนื้อหาวิชา หรือกิจกรรมที่เรียนรู้
2. เกิดทักษะหรือมีความชำนาญใน เนื้อหาวิชา หรือกิจกรรมที่เรียนรู้
3. เกิดทัศนคติที่ดีต่อสิ่งที่เรียน
4. สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้
5. สามารถนำความรู้ไปศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมต่อไปอีกได้ อนึ่ง การที่ผู้สอนจะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเจริญงอกงามในทุก ๆ ด้านทั้งทางด้าน ร่างกาย อารมณ์สังคม และสติปัญญานั้น การส่งเสริมที่ดีที่สุดก็คือการใ้การศึกษา ซึ่งจาก ที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญในการให้การศึกษาแก่ผู้เรียนเป็นอย่างมาก

ลักษณะของการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ เป็นกระบวนการจัดสภาพการณ์ให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ ซึ่งต้องอาศัยปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการพัฒนาตนในทุก ๆ ด้าน การจัดการเรียนรู้มี ลักษณะที่เด่นชัดอยู่ 3 ประการ ดังที่ อภรณ์ ใจเที่ยง (2553) ได้อธิบายไว้และสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน หมายความว่า การจัดการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้นั้นทั้งผู้สอนและผู้เรียนต้องมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน และเป็นปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นไปตามลำดับขั้นตอนเพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ หรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ในการจัดการเรียนรู้ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งนิ่ง คือ ไม่เกิดการเคลื่อนไหวทั้งทางกาย วาจา และทางปัญญา เรียกได้ว่าไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนก็ไม่จัดเป็นการเรียนรู้ แต่จะจัดเป็นการเรียนรู้ถ้าครูและนักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม มีการร่วมมือกันและแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน ดังนั้นการจัดการเรียนรู้จึงเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ที่ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์

2. การจัดการเรียนรู้มีจุดประสงค์ให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนี้เป็นพฤติกรรม 3 ด้าน ได้แก่

2.1 ด้านความรู้ ความคิด หรือด้านพุทธิพิสัย กล่าวคือ ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามทางสติปัญญา เกิดการพัฒนาขึ้นจากความไม่รู้ไม่เข้าใจ มีความคิดและคิดเป็น เช่น จากการอ่านเขียนไม่ได้มา เป็นอ่านออกเขียนได้ ตัดสินใจแก้ปัญหาได้ เป็นต้น

2.2 ด้านเจตคติ หรือด้านจิตพิสัย เกี่ยวกับความรู้สึกเห็นคุณค่า ความดี ความงาม เช่น รู้สึก ซาบซึ้งในบทกลอนที่ได้ฟังได้อ่าน เห็นคุณค่าของการใช้ภาษาไทยให้ถูกต้อง เป็นต้น

2.3 ด้านทักษะ หรือด้านทักษะพิสัย หมายถึง ความสามารถกระทำได้ ปฏิบัติได้ถูกต้องตาม วัย เช่น สามารถว่ายน้ำได้ วาดภาพได้ ร้อยมาลัยได้ เป็นต้น

3. การจัดการเรียนรู้จะบรรลุจุดประสงค์ได้ก็ต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ของผู้สอน หมายถึง การจัดการเรียนรู้จะบรรลุผลตามจุดประสงค์ได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของผู้สอนทั้งด้าน วิชาการ วิชาชีพ (ศาสตร์) รวมทั้งทักษะและเทคนิคการจัดการเรียนรู้ (ศิลป์)

ลักษณะของการจัดการรู้แบบ Active Learning เป็นดังนี้ (ไชยยศ เรืองสุวรรณ, 2553)

1. เป็นการเรียนการสอนที่พัฒนาศักยภาพทางสมอง ได้แก่ การคิด การแก้ปัญหา และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้

2. เป็นการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้สูงสุด

3. ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้และจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง
4. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนทั้งในด้านการสร้างองค์ความรู้ การสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน ร่วมมือกันมากกว่าการแข่งขัน
5. ผู้เรียนเรียนรู้ความรับผิดชอบร่วมกัน การมีวินัยในการทำงาน และการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ
6. เป็นกระบวนการสร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนอ่าน ฟัง คิดอย่างลุ่มลึก ผู้เรียนจะเป็นผู้จัดระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง
7. เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นทักษะการคิดขั้นสูง
8. เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนบูรณาการข้อมูลข่าวสาร หรือสารสนเทศ และหลักการความคิดรวบยอด
9. ผู้สอนจะเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง
10. ความรู้เกิดจากประสบการณ์ การสร้างองค์ความรู้ และการสรุปบทวนของผู้เรียน บทบาทของอาจารย์ผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางของ Active Learning ดังนี้ (ณชนัน แก้วชัยเจริญกิจ, 2550) จัดให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน กิจกรรมต้องสะท้อนความต้องการในการพัฒนาผู้เรียนและเน้นการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงของผู้เรียน
 1. สร้างบรรยากาศของการมีส่วนร่วม และการเจรจาโต้ตอบ ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้สอนและเพื่อนในชั้นเรียน
 2. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นพลวัต ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้
 3. จัดสภาพการเรียนรู้แบบร่วมมือ ส่งเสริมให้เกิดการร่วมมือในกลุ่มผู้เรียน
 4. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ท้าทาย และให้โอกาสผู้เรียนได้รับวิธีการสอนที่หลากหลาย
 5. วางแผนเกี่ยวกับเวลาในการจัดการเรียนการสอนอย่างชัดเจน ทั้งในส่วนของเนื้อหา และกิจกรรม
 6. ครูผู้สอนต้องใจกว้าง ยอมรับในความสามารถในการแสดงออก และความคิดของที่ผู้เรียน

จากที่กล่าวมาในข้างต้นสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้นั้นจะต้องมีองค์ประกอบ ทั้งกระบวนการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เน้นการมีส่วนร่วมกันทั้งผู้สอนและผู้เรียน

มีจุดประสงค์การเรียนรู้สามารถวัดพฤติกรรมได้ทั้ง 3 ด้าน ความรู้ ทักษะและเจตคติด้วย สุดท้าย ผู้สอนจะต้องมีศาสตร์และศิลป์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ และสร้างกิจกรรมที่มีความหลากหลายและท้าทาย เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้

สุมน อมรวิวัฒน์ (2543, น. 56) ผู้สอนจำเป็นจะต้องศึกษาจากข้อมูลหลายประการเพื่อนำมาช่วย เสริมสร้างการจัดการเรียนรู้ของตนเองและการเรียนรู้ของผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ไม่ว่าระดับใดก็ตามขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. ผู้เรียน ธรรมชาติของผู้เรียนเป็นสิ่งที่ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงเป็นอันดับแรก เกี่ยวกับความสามารถทางสมอง ความถนัด ความสนใจ พัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ และจิตใจ ความต้องการพื้นฐานเป็นสิ่งที่ผู้สอนจะต้องคำนึงถึง และจะละเลยไม่ได้

2. บรรยากาศทางจิตวิทยา บรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ผู้สอนเป็นส่วนที่สำคัญและเป็นส่วนหนึ่งที่จะกำหนดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เป็นไปในรูปแบบที่ต้องการ ความเป็น ประชาธิปไตย ความเคร่งเครียด ความขี้บอของนักเรียน สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้โดยผู้สอนเป็นผู้กำหนด แต่ถึงกระนั้นก็ตามบรรยากาศในชั้นเรียนยังมีองค์ประกอบอื่น ๆ อีกนอกเหนือไปจากตัวผู้สอน คือ ผู้เรียน เข้าชั้นเรียนโดยไม่ได้รับประทานอาหารเช้า หรืออาหารกลางวัน ผู้เรียนเริ่มเรียนชั่วโมงแรกด้วยความ รู้สึกหิวหรือบางครั้งผู้เรียนได้รับสิ่งกระทบกระเทือนใจติดตามมาเนื่องจากความไม่ปรองดองในครอบครัว เป็นต้น ส่วนทางด้านตัวผู้สอนนั้นอาจจะมีความกดดันจากฝ่ายบริหารหรือจากครอบครัว เศรษฐกิจ อาหารเข้าก่อนมาสถานศึกษาของผู้สอนมีเพียงน้ำแก้วเดียวเท่านั้น สิ่งที่น่ามาก่อนเหล่านี้เกิดขึ้นก่อนที่ ผู้สอนและผู้เรียนจะมาพบกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่บ่งชี้ได้ว่าบรรยากาศทางจิตวิทยาชั้นเรียนที่เอื้ออำนวยต่อ การเรียนรู้จะปรากฏออกมาในรูปแบบใด

3. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับบรรยากาศทางจิตวิทยาในชั้นเรียน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนจะเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงเงื่อนไขหรือสถานการณ์ว่าผู้เรียนจะประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวต่อการเรียนรู้ ผู้สอนควรจะคิดถึงผู้เรียนในฐานะเป็นบุคคลหนึ่ง ผู้เรียน มีสิทธิที่จะได้รับความต้องการพื้นฐาน และผู้สอนจะต้องหากวิถีที่จะตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐาน ของผู้เรียนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และผู้สอนควรจะฝึกให้มีความรู้สึกไวต่อความรู้สึกนึกคิดของ ผู้เรียนเพื่อความสำเร็จแห่งการเรียนรู้ และการเจริญเติบโตเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ต่อไป

หลักพื้นฐานในการจัดการเรียนรู้

หลักการจัดการเรียนรู้เป็นความรู้พื้นฐานที่สำคัญสำหรับผู้ที่จะเป็นผู้สอน แม้ว่าผู้สอนแต่ละคน จะมีเทคนิคการจัดการเรียนรู้เฉพาะของตน แต่ก็จะมียึดหลักการพื้นฐานเดียวกัน ซึ่งหลักการพื้นฐานนี้ มีนักการศึกษาได้แสดงทรรศนะไว้หลายท่าน เช่น นักวิชาการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงหลักการพื้นฐาน ในการจัดการเรียนรู้ไว้คล้ายๆ กัน สรุปได้ 4 ประการ คือ

1) หลักการเตรียมความพร้อมพื้นฐาน ได้แก่ การเตรียมตัวผู้สอนด้านความรู้ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ และด้านการแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้

2) หลักการวางแผนและเตรียมการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ การเตรียมเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ การผลิตสื่อ เตรียมแบบทดสอบ และซ่อมสอน

3) หลักการใช้จิตวิทยาการเรียนรู้ เช่น หลักความแตกต่างระหว่าง บุคคล หลักการเร้าความสนใจ หลักการเสริมแรง

4) หลักการประเมินผล และรายงานผล ซึ่งเกี่ยวกับการ กำหนดจุดประสงค์การจัดการเรียนรู้ การสร้างและการใช้เครื่องมือการประเมิน การตีความหมาย และการรายงานผลการประเมิน

ของคุณ หงส์พันธ์ (2546, น. 9) ได้ให้หลักการจัดการเรียนรู้โดยกล่าวไว้เป็นบัญญัติ 20 ประการ ของการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรให้กระจ่าง
2. วางแผนการจัดการเรียนรู้อย่างดี
3. มีกิจกรรม/ ทำอุปกรณ์
4. สอนจากง่ายไปหายาก
5. วิธีสอนหลายหลากมากชนิด
6. สอนให้คิดมากกว่าจำ
7. สอนให้ทำมากกว่าท่อง
8. แคล้วคล่องเรื่องสื่อสาร
9. ต้องชำนาญการจูงใจ
10. อย่าลืมิใช้จิตวิทยา
11. ต้องพัฒนาอารมณ์ขัน
12. ต้องผูกพันห่วงหาศิษย์
13. ฝ่าตามติดพฤติกรรม
14. อย่าทำตัวเป็นทรราช
15. สร้างบรรยากาศไม่น่ากลัว

16. ประพฤติตัวตามที่สอน
17. อย่าตำรอนกำลึงใจ
18. ใช้เทคนิคการประเมิน
19. ผู้เรียนเพลินมีความสุข
20. ผู้สอนสนุกกับการเรียน

จากหลักการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามในทุก ๆ ด้าน ซึ่งสามารถสรุปเป็นหลักการจัดการเรียนรู้พื้นฐานเพื่อให้ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมายที่วางไว้ ดังนี้

สอนจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวออกไป หาสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว ตามปกติผู้เรียนมักจะสนใจและคุ้นเคยกับสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว บทเรียนที่ผู้สอนจะนำมาสอนนั้นควรเลือกสิ่งที่อยู่รอบตัวหรือใกล้ตัวก่อน แล้วค่อยสอนสิ่งที่อยู่ห่างจากตัวออกไปเรื่อย ๆ

สอนจากสิ่งที่ย่างไปหาสิ่งที่ยาก การจัดการเรียนรู้ถ้าจะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี ผู้สอนจะต้องพิจารณาเลือกหัวข้อเรื่องจากง่ายไปหายากอยู่แล้ว เพราะสิ่งง่าย ๆ นั้น ผู้เรียนจะเข้าใจได้ดี และเป็นพื้นฐานในการเรียนสิ่งยากต่อไป

สอนจากตัวอย่างไปหากฎเกณฑ์ ในการจัดการเรียนรู้บทเรียนใด ๆ ก็ตาม ผู้สอนควรให้ตัวอย่างหลายๆ ตัวอย่าง หรืออาจจะให้ผู้เรียนช่วยหาตัวอย่างให้แล้วช่วยกันสรุปตั้งกฎเกณฑ์ขึ้นมา

สอนจากสิ่งที่รู้ไปหาสิ่งที่ไม่รู้ ทั้งนี้ เป็นเพราะว่าประสบการณ์ใหม่นั้น ย่อมต้องอาศัยบทเรียนเก่าหรือประสบการณ์เดิมเป็นพื้นฐาน จึงจะเรียนบทเรียนใหม่ได้เข้าใจดี

สอนจากรูปธรรมไปหานามธรรม ในการจัดการเรียนรู้บทเรียนใด ๆ ก็ตาม ผู้สอนควรพยายามใช้สื่อการเรียนประกอบการจัดการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนได้ง่ายขึ้น เพื่อเป็นวิธีการทำให้บทเรียนเป็นรูปธรรม ซึ่งจะง่ายแก่การเข้าใจของผู้เรียน

สอนจากการทดลองไปหาการสรุปตั้งกฎเกณฑ์ บทเรียนใดที่สามารถให้ผู้เรียนทดลองปฏิบัติจริงได้ ผู้สอนก็ควรให้ผู้เรียนทดลองปฏิบัติหรือลงมือกระทำด้วยตนเอง เมื่อทดลองเสร็จแล้ว ผู้สอนจึงซักถามและให้ผู้เรียนคิดสรุปเป็นกฎเกณฑ์ขึ้นมา

สอนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ธรรมชาติของผู้เรียนในวัยต่าง ๆ นั้นจะมีความแตกต่างกันทั้งในด้านความสนใจ ความถนัดพิเศษ และความสามารถ ผู้สอนจะต้องเข้าใจในหลักพัฒนาการของผู้เรียนในวัยต่าง ๆ ด้วย เพื่อที่จะได้จัดเตรียมบทเรียน และกิจกรรมไว้หลาย ๆ อย่างให้ผู้เรียนได้เลือกทำกิจกรรมตามความถนัด และความสนใจ ซึ่งจะเกิดผลดีต่อการเรียนของผู้เรียนด้วย

สอนโดยคำนึงถึงหลักจิตวิทยา หลักจิตวิทยาที่ผู้สอนต้องนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้มากที่สุด คือ จิตวิทยาพัฒนาการ และจิตวิทยาการศึกษา เป็นต้น

สอนโดยยึดจุดหมายของการจัดการศึกษา จุดหมายของการจัดการศึกษาจะเป็นเป้าหมาย หลักตามแนวนโยบายในการจัดดำเนินการศึกษาของชาติในระดับต่าง ๆ

สอนโดยยึดความมุ่งหมายของหลักสูตรและบทเรียนเป็นหลัก ในการจัดการเรียนรู้นั้น ผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยยึดความมุ่งหมายหรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของหลักสูตรที่กำหนดไว้เป็นหลัก และอีกทั้งผู้สอนยังต้องกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเฉพาะของแต่ละสาระหรือหน่วยการเรียนรู้ขึ้นด้วย และในขณะที่สอนผู้สอนต้องพยายามจัดสถานการณ์ สภาพการณ์และกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้บรรลุตามความมุ่งหมายเฉพาะสาระหรือหน่วยการเรียนรู้ขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะในการเรียนที่ดี

ลักษณะการจัดการเรียนรู้ที่ดี

สุชา จันทน์เอม (2544) การสอนมีอยู่มากมายหลายวิธี อย่างไรก็ตามแนวคิดเกี่ยวกับการสอนในปัจจุบัน จะมุ่งเน้นการสอนที่สามารถพัฒนาผู้เรียนได้ครบทั้งความรู้ ทักษะ และทัศนคติ โดยอาศัยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และผู้สอนจะต้องพัฒนาวิธีการสอนของตนเองอยู่เสมอ เพราะถ้าครูผู้สอนมีการพัฒนาตนเอง มีวิธีการสอนที่แปลกใหม่ ก็จะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจอยากจะเรียน และสิ่งที่สำคัญก็คือ จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ส่งผลต่อพัฒนาการของผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน ลักษณะการสอนที่ดี ประกอบด้วย

1. ด้านการเตรียมตัวสอน

1.1 ครูต้องวิเคราะห์หลักสูตร จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือบทเรียน มีการเตรียมเนื้อหา สื่อประกอบการเรียนการสอน และแบบวัดผลและประเมินผลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือบทเรียน

1.2 จัดเตรียมกระบวนการเรียนการสอน การจัดห้องเรียน การเตรียมความรู้ ใช้ตำราประกอบการเรียน มีทักษะในการสอนแบบต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับเนื้อหา

1.3 ผู้สอนจะต้องประพฤติตัวให้เป็นแบบอย่างที่ดี มีการวางตัวที่เหมาะสม มีความมั่นใจ มีความกระตือรือร้น และเตรียมพร้อมในการสอนมาเป็นอย่างดี

1.4 มีความพร้อมทั้งผู้สอน ผู้เรียน และสภาพแวดล้อมทางการเรียน

2. ด้านการสอน ประกอบด้วย

2.1 สอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน ในด้าน วัย ประสบการณ์เดิม และความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นหลัก

2.2 สร้างบรรยากาศและเวลาที่เหมาะสมแก่การเรียนรู้ ทั้งในด้านสิ่งแวดล้อมและอารมณ์ของผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ความสามารถ ทักษะและทัศนคติที่พร้อมที่จะประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี มีการใช้สื่อเพื่อเป็นสิ่งจูงใจในการสอน

2.3 ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีการเรียนรู้ด้วยการกระทำให้มากที่สุด เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีและจำได้นาน

2.4 ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนด้วยการทำงานเป็นกลุ่ม ได้แสดงความคิดเห็น ยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน สอบถามหรือแสดงความคิดเห็นของตนเองต่อครูผู้สอนได้

2.5 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดค้นหาสาเหตุ เหตุผล ความเป็นไปของสิ่งที่เรียน มีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินกิจกรรม และการประเมินผลการเรียนการสอน

2.6 สร้างความสัมพันธ์ของเนื้อหาและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในด้านทฤษฎีและปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประสบการณ์ที่ต่อเนื่องและสัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน

2.7 มีการตอบสนองความต้องการของผู้เรียน เรียนด้วยความสุขใจ ความสนใจ กระตือรือร้นในการทำกิจกรรมต่าง ๆ

2.8 มีวิธีการสอนที่หลากหลาย ไม่ยึดวิธีการสอนวิธีใดวิธีหนึ่งเป็นหลัก โดยกำหนดวิธีการสอนที่สอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้

2.9 มีกิจกรรมการสอนที่หลากหลาย เพื่อสร้างความสนใจ ผู้เรียนสนุกสนาน และตอบสนองตรงกับความต้องการของผู้เรียน

2.10 กระตุ้นให้นักเรียนใช้ความคิดวิเคราะห์อยู่เสมอ เช่น ฝึกใช้การสังเกต การซักถาม การทดสอบ การแสดงความคิดเห็นเรื่องต่างๆ การค้นหาสาเหตุ การเปรียบเทียบ และความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ เป็นต้น

2.11 ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

2.12 ครูใช้แรงจูงใจในก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน โดยมุ่งเน้นการจูงใจผู้เรียนทุกๆ คน ไม่จูงใจเฉพาะคนเก่งอย่างเดียว

2.13 ครูผู้สอนต้องไม่หวงวิชา ถ่ายทอดความรู้และสิ่งใหม่ๆ มาสอนให้แก่ผู้เรียนอยู่เสมอ

2.14 สามารถตอบคำถาม ปัญหาข้อข้องใจ และเป็นพี่ปรึกษานักเรียน

2.15 เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์แก่ผู้เรียน

2.16 ต้องมีการประเมินผลตลอดเวลา โดยใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น การสังเกต การซักถาม การทดสอบ เป็นต้น เพื่อประเมินว่าผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์

2.17 การวัดผล ควรมีการป้อนกลับ (Feed Back) และการเสริม ให้การวัดผลเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน มีเครื่องมือวัดผลที่ดี และมียุติธรรมในการวัดและประเมินผล

2.18 มีการวัดผลการเรียนการสอนเป็นระยะ ๆ ให้ติดต่อกัน เพื่อให้เกิดความสนใจ ตั้งใจเรียน และยังเป็นการวัดความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนไปในตัวด้วย

ผู้สอนที่ดีทุกคนย่อมมีความรับผิดชอบในหน้าที่ในด้านการจัดการเรียนรู้และ การอบรมผู้เรียนให้เป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนและชาติดังนั้นการจัดการเรียนรู้ที่ดีต้องมีหลัก ในการยึดดังนี้

1. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดอยู่เสมอ โดยการซักถามหรือให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ สำหรับผู้เรียนในระดับต่าง ๆ เพื่อจะได้เป็นการฝึกให้ผู้เรียนคิดหาเหตุผล คิดเปรียบเทียบ และคิดพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ

2. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงให้มากที่สุดด้วยการเรียนโดยการกระทำด้วยตนเอง (Learning by doing)

3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่ม (Group working) โดยมีการปรึกษาหารือกัน ในกลุ่มแบ่งงานกันทำด้วยความร่วมมือกันและประเมิณผลรวมกัน

4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักแก้ปัญหาด้วยตนเองตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์

5. มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดการเรียนรู้อยู่เสมอ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้นั้น เกิดความยืดหยุ่น น่าสนใจ และไม่น่าเบื่อโดยการนำเอาเทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบต่าง ๆ มาดัดแปลงใช้ในการจัดการเรียนรู้

6. มีการเตรียมการจัดการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้า เพื่อให้ผู้สอนจะได้ทราบว่าจะสอนอย่างไรบ้างตามลำดับขั้นและยังช่วยให้ผู้สอนพร้อมที่จะสอนด้วยความมั่นใจ

7. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม และคิดหาเหตุผลความเป็นมา ของสิ่งที่เรียน และมีการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

8. มีการประเมินผลอยู่ตลอดเวลา เน้นการประเมินตามสภาพจริง ประเมินตาม ความรู้ความสามารถของผู้เรียนอย่างแท้จริง เพื่อให้แน่ใจว่าการจัดการเรียนรู้ได้ผลตรงตาม จุดประสงค์ที่วางไว้หรือไม่ เพียงใด

9. มีสื่อการจัดการเรียนรู้เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสนใจและเข้าใจบทเรียน เช่น ของจริง รูปภาพ หุ่นจำลอง แผนภูมิคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิดีทัศน์ ฐานข้อมูลการเรียนรู้เว็บไซต์และ สื่อทัศนูปกรณ์อื่น ๆ

10. มีการจูงใจในระหว่างการจัดการเรียนรู้เช่น การให้รางวัล การชมเชย การลงโทษ การติเตียน การโศกนาถ การสอบ การแข่งขัน การปรบมือให้เกียรติฯลฯ มาใช้เป็นสิ่งกระตุ้น และชี้แนวทางเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ตั้งใจ ขยันหมั่นเพียรในการเรียนการทำกิจกรรม มากขึ้น

11. มีกิจกรรมให้ผู้เรียนทำหลายอย่างเพื่อสร้างความสนใจของผู้เรียนและช่วยให้ ผู้เรียน สนุกสนานในการเรียน

12. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเจริญงอกงามในทุกด้านทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม และ สติปัญญา

13. ส่งเสริมความสัมพันธ์หรือการบูรณาการระหว่างวิชาที่เรียนกับวิชาอื่น ๆ ในหลักสูตร เช่น สอนภาษาไทยก็สอนให้สัมพันธ์กับสังคมศึกษา ศิลปศึกษา ดนตรีและ นาฏศิลป์ เป็นต้น

14. มีการสร้างบรรยากาศ ในการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะแก่การเรียนรู้ตามบทเรียนที่สอน ทั้งในแง่ของสิ่งแวดล้อมและอารมณ์ของผู้เรียน

15. สอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child center) ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ผู้เรียนจะเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เอง ผู้สอนจะเป็นเพียงผู้คอยให้ความช่วยเหลือแนะนำในการทำ กิจกรรม

16. สอนโดยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ให้มากที่สุด

17. สอนตามกฎแห่งการเรียนรู้โดยจัดบทเรียนให้เหมาะสมกับวัย ความสามารถและ ประสบการณ์เดิมของผู้เรียน คู่มือการจัดระบบการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้

18. สอนโดยส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามแบบประชาธิปไตย โดยสามารถแสดง ความ คิดเห็นต่าง ๆ และฝึกให้ผู้เรียนรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เคารพความคิดเห็น ของผู้อื่น อีกทั้ง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีการวางแผนงานร่วมกับผู้สอน

หนังสือ How Learning Works เขาบอกว่าเขาสรุปมาจากผลงาน วิจัยหลายพันเรื่องและ ก็ได้หลัก ๗ ประการของการสอนที่ดี

ประการที่ 1 ต้องเข้าใจเรื่องความรู้เดิมของนักเรียน ว่าโลกสมัยนี้นักเรียนแต่ละชั้น ความรู้ เดิมจะแตกต่างกันมาก เด็ก ป.6 บางคนในวิชา ก. พอลองทดสอบดูพื้นความรู้อาจจะเท่ากับเด็ก ป.4 และเด็กบางคน ป.6 นี้วิชาเดียวกันทดสอบแล้วอาจจะเท่าเด็ก ม.2 พื้นความรู้จะห่างกันมาก นี่คือ ความเป็นจริงเพราะว่าเขาไปหาความรู้เองได้คนที่ฉลาดและเอาการเอางาน เขาไปหาเรียนรู้เอง โลก สมัยนี้เป็นอย่างนั้นความรู้ไม่ได้หายาก ความรู้หาง่าย อยู่ที่ว่าใครจะไขว่คว้า แต่ที่สำคัญยิ่งกว่านั้นใน เรื่องความรู้เดิมก็คือ เด็กจำนวนหนึ่งซึ่งจริงๆ แล้วเกือบทุกคนมีความรู้เดิมที่ผิดๆ ติดตัว ครูต้องเข้าใจ ตรงนี้ต้องหาวิธีการตรวจสอบและหาทางแก้ไม่อย่างนั้นเด็กจะผิดไปเรื่อย ๆ และพอเรียนขั้นต่อไป เขาก็จะเรียนไม่รู้เรื่องและจะเบื่อเรียน นี่คือหัวใจสำคัญ

ประการที่ 2 คือ การจัดระบบความรู้ ที่เรียกว่า Knowledge Organization มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ คนที่เรียนหนังสือเก่ง คนที่เราเรียกว่าฉลาด เรียนหนังสือดี คือคนที่ สามารถจัดระเบียบความรู้ในสมองได้ดี ที่จริงความรู้ได้อยู่ในสมองเท่านั้น อยู่ทั้งตัว แต่อยู่ในสมองเป็น

ส่วนใหญ่ ต้องจัดระบบความรู้ ความรู้ไม่ได้ อยู่แบบลมพัดต มั่นจะมีระบบ คนไหนจัดระบบดีคน นั้นก็จะเอาความรู้มาใช้ได้ทันที่และถูกกาลเทศะ คนไหนที่ไม่รู้จักวิธีจัดระบบความรู้ คนนั้นก็จะ ใช้ความรู้ได้มี เรียนหนังสือได้ไม่ดี มีวิธีการที่ครูจะช่วย

ประการที่ 3 คือแรงจูงใจ Motivation แต่ที่แรงกว่า ลึกกว่า Motivation คือแรงบันดาลใจ (Inspiration) ครูจะต้องมีวิธี และเอาใจใส่ที่จะสร้างแรงจูงใจหรือแรงบันดาลใจให้ลูกศิษย์

ประการที่ 4 คือ การเรียนรู้ที่ถูกต้อง ผู้เรียนต้องเรียนจนรู้จริง ภาษาอังกฤษ เรียก Mastery Learning สภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ เด็กไทยเรียนแล้วได้ Mastery Learning อย่างมากที่สุดแค่ 20 % หมายความว่ามากกว่า 80% ไม่บรรลุ Mastery Learning และเด็กที่ไม่บรรลุอย่างรุนแรง พอโตขึ้นมาหน่อยเขาจะเริ่มเบื่อเพราะการเรียนจะน่าเบื่อ เป็นความทุกข์ยาก ภาษาฝรั่ง เรียกว่าเป็น Punishment เหมือนถูกลงโทษ ขมขื่น ห้องเรียนเป็นชีวิตบัดซบ เขาต้องไปหาความสุข อย่างอื่น เพราะมนุษย์เราต้องการความสุข ความสุขของเขาก็อาจจะมีความสุขชั่วคราว และชีวิต เขาถูกทำลายไปเรื่อย ๆ อนาคตก็หมด

ประการที่ 5 คือการสอนโดยปฏิบัติ และป้อนกลับ จากการพูดคุยของครู เห็นชัดเจนว่าครู ที่ดีทั้งหลายจะรวมตัวร่วมกันออกแบบการเรียน ว่าต้องการให้เรียนรู้อะไร ออกแบบอย่างไร ให้เด็ก ทำอะไร เพื่ออะไร และวัดได้อย่างไรจะได้ เพื่อให้เด็กลงมือปฏิบัติ แต่ว่าปฏิบัติเฉยๆ ไม่พอ ครูต้อง Feedback นักเรียน ศิลปะของการ Feedback สำคัญที่สุดทำให้การเรียนของเกสนุก เป็นการ Rewarding เรียนแล้วเกิดความสุข เกิดความมั่นใจในตัวเอง รู้ว่าตรงไหนทำได้ดี รู้ว่าตรงไหนจะต้อง ปรับปรุง ศิลปะการป้อนกลับที่เรียกว่า feedback นี้สำคัญอย่างยิ่ง

ประการที่ 6 คือ พัฒนาการของนักเรียนและบรรยากาศของการเรียน การเรียนสมัยใหม่ เด็กต้องเรียนเป็นทีม เพราะโลกสมัยใหม่นั้น Collaboration สำคัญกว่า Competition ที่จริงแล้วมัน ต้องมีทั้ง 2 อย่าง 2Cs : Collaboration Skills และ Competition Skills ทักษะของความร่วมมือ กับคนอื่น วิธีการสอนทำอย่างไร ต้องเรียนแบบฝึกและเรียนเอง ก็คือ เรียนเป็นทีมเรียกว่า Team Learning นี่คือหลักการเรียนที่สำคัญที่สุด ต้องเรียนร่วมกันเป็นกลุ่มหลายคน ทีนี้พอเด็กต้องเรียน เป็นทีม ตัวอย่างเช่น ในทีมมี 4 คน มีเด็กอยู่คนหนึ่ง นาย ก. เข้าทีมไหนบ่อนแตกทีนั้น เพราะเด็กคน นี้พัฒนาการไม่ดี พัฒนาการที่ไม่ดีที่ทำให้บ่อนแตกคืออะไร คือพัฒนาการเชิงอารมณ์และเชิงสังคม ท่านเป็นครูท่านต้องการให้เด็กได้เรียนรู้ก็ด้าน เกิดพัฒนาการด้าน ปัจจุบันนี้เราต้องการพัฒนาการ ทางด้าน Intellectual คือเรียนวิชาเป็นตัวหลักใหญ่ ซึ่งอันนี้คือตัวปัญหาเพราะจริง ๆ แล้วเรา ต้องการอีก 3-4 ด้าน คือ พัฒนาการทางด้านอารมณ์ ดำรงเขียนหมด พ.ร.บ.เขียน แต่เวลาปฏิบัติเรา ไม่ทำเพราะเราไม่ชอบ เพราะฉะนั้นเราก็สอนผู้เรียนเน้นเฉพาะในส่วนที่ชอบ แต่จริง ๆ แล้วส่วนที่ สำคัญยิ่งกว่าวิชาคือพัฒนาการทางอารมณ์ (Emotional Development) พัฒนาการทางสังคม

(Social Development) พัฒนาการทางด้านจิตวิญญาณ (Spiritual Development) และ พัฒนาการทางด้านร่างกาย (Physical Development) อาจจะเติมพัฒนาการทางด้านสุนทรียะของจิตใจ เห็นความงามของศิลปะ ของธรรมชาติ อันนี้เป็นทักษะที่สำคัญอย่างยิ่ง หากความสุขง่ายโดยราคาไม่แพง นี่คือการเรียนที่เรียกว่าครบทุกด้านสำหรับพัฒนาการของผู้เรียน

บรรยากาศของการเรียน เมื่อไรก็ตามครูไม่เปิดกว้างทางความคิด คอนเนชั่นอันนี้ถูกอันนี้ผิด อันนี้เธอดีอันนี้เธอชั่ว บรรยากาศเสียหมด บรรยากาศของการเรียนที่สำคัญคือไม่มีถูกมีผิด แน่แน่นอนว่าการกระทำบางอย่างมันก็ยอมไม่ได้ เพราะว่าทำให้คนอื่นเขาเดือดร้อน แต่ว่าบรรยากาศของความคิดที่หลากหลาย ฟังซึ่งกันและกัน ในที่สุดแล้วเด็กก็จะได้เข้าใจว่าเรื่องแบบนี้เพื่อคิดอย่างนี้ คิดได้หลายแบบ เพราะฉะนั้น ผมเองมีความเชื่อว่า เมื่อไรก็ตามบรรยากาศในโรงเรียนและในชั้นเรียนอบอวลไปด้วยวิชา สารวิชาที่เน้นว่าอันนี้ถูกอันนี้ผิด การเรียนรู้ที่ดีไม่เกิด เพราะเด็กจะไม่สามารถเรียนอยู่ท่ามกลางสภาพความไม่ชัดเจนไม่แน่นอน

ประการที่ 7 คนที่จะเรียนรู้ได้ดีจะต้องเป็นผู้ที่สามารถกำกับการเรียนรู้ของตนเองได้ (Self-directed Learner) ครูต้องฝึกอันนี้เด็กซึ่งจริง ๆ ครูสอนไม่ได้ แต่ในกระบวนการครูจะต้องสามารถทำให้เด็กเกิดความสามารถหรือทักษะในการกำกับการเรียนรู้ให้กับตัวเอง ที่สำคัญคือให้เด็กรู้ว่าตัวเองมีวิธีการเรียนอย่างไรและปรับปรุงวิธีการเรียนของตัวเองได้ มีตัวอย่าง เด็กที่กำกับการเรียนรู้ของตัวเองไม่เป็น ไม่เข้าใจการเรียนรู้ของตัวเอง ตัวอย่างเด็กจริง มีนักเรียนมาอาจารย์และบอกว่า “อาจารย์ครับ ผมขยันแค่นั้น หนังสือเล่มนี้ ผมอ่านหมดแล้ว 3 จบ ชีตเส้นแดงเน้นเยอะ แต่สอบที่ไรผมได้ C ทุกที เกือบตกทุกที อาจารย์สอนอย่างไร ออกข้อสอบอย่างไร ตรวจสอบข้อสอบอย่างไร ผมรู้หมดเลยนะ หนังสือเล่มนี้ ” ในที่สุดครูก็ถึงบางอ้อ “อ้อ ครูรู้แล้ว ไอนี้มันเรียนโดยท่องจำ” มันท่องได้หมดและเวลาออกข้อสอบ ครูที่ดีเขาไม่ออกแบบท่องจำ เขาออกข้อสอบคิดนักเรียนไม่ได้ฝึกคิดเพราะมันมีแต่ท่องจำ อย่างนี้นักเรียนไม่ได้ฝึกความเป็น (Self-directed Learner) สมัยนี้ไม่ต้องท่องจำ ความจำไม่จำเป็นเพราะเราหาจาก Internet ได้ ตัวเนื้อความจำได้ง่าย เพียงแต่ว่าหามาได้แล้วรู้หรือเปล่านั้นอันไหนจริงอันไหนเท็จ ที่ค้นหาออกมา ได้เท็จก็เยอะ ผิดก็มาก

ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการเรียนรู้และการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้และการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้และการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่จะแยกจากกันไม่ได้เมื่อมีการจัดการเรียนรู้ก็ต้องมีการเรียนรู้ควบคู่กันไป
2. การจัดการเรียนรู้และการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ผู้สอนกับผู้เรียนต้องร่วมมือกันจึงจะช่วยให้การจัดการเรียนรู้ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย

3. การจัดการเรียนรู้ที่ดีช่วยให้การเรียนรู้ดำเนินไปด้วยดี ทำให้การเรียนรู้น่าสนใจ สนุกสนานและผู้เรียนเกิดความพอใจในการเรียน

4. การจัดการเรียนรู้ที่ดียอมทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้โดยง่ายและได้ผลตรงตาม จุดมุ่งหมายของผู้สอน

5. การจัดการเรียนรู้ที่ดียอมส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เป็นอย่างดี คือ มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมโดยมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และเจตคติ

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่มีเป้าหมายให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง ดีและมีความสุข ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบหลัก 3 ประการได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ด้านการบริหารจัดการ การบริหารจัดการนับว่าเป็นองค์ประกอบที่สนับสนุนส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญโดยเฉพาะการบริหารจัดการของสถานศึกษาที่เน้นการพัฒนาทั้งระบบ ซึ่งหมายถึงการดำเนินงานในทุกองค์ประกอบของสถานศึกษานั้นให้ไปสู่เป้าหมายเดียวกัน คือ คุณภาพของผู้เรียนตามวิสัยทัศน์ที่สถานศึกษานั้น ๆ กำหนด ดังนั้นตัวบ่งชี้ที่แสดงถึงการพัฒนาทั้งระบบของสถานศึกษาจึงประกอบด้วย

1) การกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างชัดเจน

2) การกำหนดแผนยุทธศาสตร์สอดคล้องกับเป้าหมาย

3) การกำหนดแผนการดำเนินงานในทุกองค์ประกอบของสถานศึกษาสอดคล้องกับเป้าหมายและเป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์

4) การจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายใน

5) การจัดทำรายงานประจำปีเพื่อรายงานผู้เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับแนวทางการประกันคุณภาพจากภายนอก

ซึ่งในการดำเนินงานของสถานศึกษาดังกล่าวต้องเน้นถึงการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของ สถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วม ในการกำหนดเป้าหมายและการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ร่วมในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ร่วมในการประเมินผล

2. ด้านการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เป็นองค์ประกอบหลักของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้สอนและบทบาทของผู้เรียน ที่จะร่วมกันการจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็น

สำคัญ ซึ่งจะทำให้สำเร็จเมื่อ ผู้สอนและผู้เรียน มีความเข้าใจตรงกันในการจัดการเรียนรู้ซึ่งการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

- 1) จัดการเรียนรู้โดยเน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน เน้นความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียน
- 2) จัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยการศึกษาค้นคว้าทดลอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้และลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง
- 3) จัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิด โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักใช้ความคิด สร้างสรรค์คิด วิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดแก้ปัญหาและตัดสินใจได้ด้วยตนเอง
- 4) ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างแท้จริง โดยการร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมอภิปราย ร่วมกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้และร่วมนำเสนอความคิดด้วยตนเอง
- 5) ใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ ทั้งสมาชิกในกลุ่ม สมาชิกระหว่างกลุ่ม และปฏิสัมพันธ์กับผู้สอน
- 6) มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เหมาะสมกับความสามารถและศักยภาพของผู้เรียน จัดบรรยากาศของการเรียนรู้ให้น่าสนใจ
- 7) วัดและประเมินผลผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย ต่อเนื่อง ทั้งด้านความรู้ความคิด ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมโดยการประเมินตามสภาพจริงและการประเมินตนเอง
- 8) ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสื่อและแหล่งเรียนรู้ ที่หลากหลาย ทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน ทั้งแหล่งเรียนรู้ที่เป็นสถานที่และบุคคล ใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นเทคโนโลยี และสื่อที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้

3. ด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน

องค์ประกอบสุดท้ายที่สำคัญและนับว่าเป็นเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ องค์ประกอบด้านการเรียนรู้ ซึ่งตัวบ่งชี้ที่บอกถึงลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนประกอบด้วย

- 1) เรียนรู้อย่างมีความสุขจากประสบการณ์ตรง สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และเชื่อมโยงกับทักษะชีวิต
- 2) ได้ทำกิจกรรม ฝึกปฏิบัติ ศึกษาค้นคว้าและแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากสมาชิกทั้งในกลุ่มและต่างกลุ่ม
- 3) ได้ศึกษาค้นคว้า ฝึกปฏิบัติด้วยตนเองตามศักยภาพ โดยมีผู้สอนชี้แนะและให้คำแนะนำจนค้นพบความถนัดและวิธีการของตนเอง

- 4) ได้ฝึกคิดสร้างสรรค์ แสดงออก มีเหตุผล
- 5) ได้ฝึกค้น รวบรวมข้อมูล หาคำตอบ แก้ปัญหาและสร้างความรู้ด้วยตนเอง
- 6) ได้เลือกทำกิจกรรมตามความถนัด ความสนใจ อย่างมีความสุข
- 7) ได้ฝึกตนเองให้มีวินัย มีความรับผิดชอบในการทำงาน
- 8) ได้ฝึกการประเมินตนเองเพื่อปรับปรุงตนเองและยอมรับผู้อื่น สนใจใฝ่รู้อย่าง

ต่อเนื่อง

กล่าวโดยสรุป การจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุดจากการเรียน ได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ ได้ประยุกต์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตมีความสุข และสนุกกับการเรียนรู้ตลอดจนมีคุณลักษณะนิสัยดีงามที่สังคมพึงปรารถนา

กระบวนการจัดการเรียนรู้

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ (2553) กระบวนการจัดการเรียนรู้หมายถึงกระบวนการที่ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันจัดเป็นกิจกรรมขึ้นมาเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์อันจะทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ความสามารถ เจตคติและค่านิยมที่ดีในการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการเรียน และจุดเน้นของสาระสำคัญผู้สอนควรมียุทธวิธีในการดำเนินงานเพื่อให้ได้ผลดี คือ คิด ค้นคว้า เพื่อแสวงหาหลักการแนวทางต่าง ๆ และนำวิธีการใหม่ๆ ไปใช้จัดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้วยวิธีการที่หลากหลายโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เพื่อจุดประสงค์เฉพาะอย่าง

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, (2553) กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้คือ การจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดผลแก่ผู้เรียนในหลายด้าน เช่น เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิด ความรู้สึก ตลอดจนอาจเกิดเจตคติใหม่ๆ ขึ้นในใจ มีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์ ก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมและตนเองในการจัดการเรียนรู้แต่ละครั้ง ผู้สอนก็ปรารถนาจะให้เกิดพฤติกรรมหลายๆ ด้าน แต่ด้วยเหตุจำเป็นบางประการที่ผู้สอนอาจจะต้องเน้นบางพฤติกรรม ทำให้ผู้สอนต้องตั้งจุดประสงค์เฉพาะบางเรื่องนั้น ๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อวิธีการจัดการเรียนรู้การจัดการกิจกรรม การวัดผล ผู้สอนจึงควรศึกษาลักษณะการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับจุดประสงค์เฉพาะด้านให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อที่จะสามารถวางแผนการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุจุดประสงค์นั้น ๆ การจัดการเรียนรู้เพื่อจุดประสงค์เฉพาะ อาจแบ่งได้ตามลักษณะธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ได้ 3 ประเภท ดังนี้คือ

1. การจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความรู้ ความคิด
2. การจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดทักษะ
3. การจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดเจตคติ

การจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความรู้ ความคิด

การจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความรู้ ความคิด เป็นการเน้นให้ผู้เรียนได้รับการฝึกฝนให้มีการพัฒนาการทางสมองให้เหมาะสมกับวัย ถ้าผู้เรียนมีพัฒนาการทางสมองเหมาะสมกับวัยแล้วผู้เรียนจะมีพัฒนาการทางความรู้ของตนเองได้

พฤติกรรมในด้านความสามารถในการคิดซึ่งเป็นกระบวนการทางด้านสมองมนุษย์แบ่งออกเป็น 6 ชั้นดังนี้

1. ความรู้ความจำ (Knowledge) หมายถึง ความสามารถในการจดจำจากประสบการณ์ต่าง ๆ และระลึกเรื่องราวเหล่านั้น ๆ ออกมาได้ถูกต้องแม่นยำ เช่น สามารถบ่งบอกถึงวิธีการหรือกระบวนการ หรือชี้บ่งแบบแผนโครงสร้างของเรื่องราวเฉพาะอย่าง หรือสร้างระบบได้ถูกต้องแบ่งเป็น 3 ชั้นคือ

- 1) ความรู้ในเนื้อเรื่อง เป็นความรู้เกี่ยวกับศัพท์ นิยาม เกี่ยวกับกฎและความจริง
 - 2) ความรู้ในวิธีดำเนินการ เป็นความรู้เกี่ยวกับแบบแผนธรรมเนียมประเพณี
- การจัดประเภทลำดับขั้น กฎเกณฑ์วิธีดำเนินการ
- 3) ความรู้รวบยอดในเนื้อเรื่อง เป็นความรู้เกี่ยวกับหลักวิชาและการขยายหลักวิชาทฤษฎีและโครงสร้าง

2. ความเข้าใจ (Comprehension) หมายถึง สามารถบ่งบอกใจความสำคัญเรื่องราวต่าง ๆ โดยการเปรียบเทียบแล้วย้อนย่อเอาแต่ใจความสำคัญ หรือผสมผสานสิ่งใหม่ที่พบเห็นถึงประสบการณ์เดิม แบ่งเป็น 3 ชั้นคือ

- 1) การแปลความ
- 2) การตีความ
- 3) การสรุปความ

3. การนำไปใช้ (Application) หมายถึง ความสามารถในการนำหลักเกณฑ์ กฎเกณฑ์และวิธีดำเนินการต่าง ๆ ของเรื่องที่รู้มาแล้วไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้

4. การวิเคราะห์ (Analysis) หมายถึง ความสามารถในการแยกแยะเรื่องราวที่สมบูรณ์ให้กระจายออกเป็นส่วนย่อย ๆ แบ่งได้ 3 ชั้นดังนี้

- 1) วิเคราะห์ความสำคัญ

2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์

3) วิเคราะห์หลักการ

5. การสังเคราะห์ (Synthesis) หมายถึง การผสมผสานส่วนย่อยเข้าเป็นเรื่องราวเดียวกัน โดยการปรับปรุงของเก่าให้ดีขึ้นและมีคุณภาพสูงขึ้น แบ่งเป็น 3 ชั้นคือ

1) สังเคราะห์ข้อความ

2) สังเคราะห์แผนงาน

3) สังเคราะห์ความสัมพันธ์

6. การประเมินค่า (Evaluation) หมายถึง ความสามารถในการวินิจฉัยหรือตัดสินการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดลงไปโดยยึดถือเกณฑ์เป็นหลัก แบ่งเป็น 2 ชั้นคือ

1) การประเมินค่าโดยอาศัยข้อเท็จจริงจากสภาพภายใน

2) การประเมินค่าโดยอาศัยเกณฑ์ภายนอก

ความรู้ต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในหลักสูตรสามารถแยกแยะประเภทได้ดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับสิ่งเฉพาะ เป็นการจดจำสิ่งต่าง ๆ อย่างโดดเดี่ยว เป็นการเชื่อมโยงของสัญลักษณ์กับสิ่งที่ป็นรูปธรรม เป็นรากฐานของการสร้างความคิดที่เป็นนามธรรม

2. ความรู้เกี่ยวกับความหมาย เป็นความรู้เกี่ยวกับความหมายของสัญลักษณ์ของศัพท์ต่าง ๆ เป็นข้อความหรือศัพท์ทางเทคนิค

3. ความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง เป็นความรู้เกี่ยวกับสถานที่ เหตุการณ์ บุคคล

4. ความรู้เกี่ยวกับวิถีทางในการจัดการเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะ เช่น การวิจารณ์

5. ความรู้ในระเบียบวิธีของศาสตร์สาขานั้น ๆ เช่น ความรู้ในการทดลองทางวิทยาศาสตร์

6. ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการ เป็นความรู้ในเรื่องเหตุการณ์ตามลำดับต่อเนื่อง

7. ความรู้เกี่ยวกับการจัดแยกประเภท เป็นความรู้ที่จัดเป็นหมวดหมู่

8. ความรู้เกี่ยวกับวิธีการ เป็นความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ กัน

9. ความรู้เกี่ยวกับหลักการ และสรุป เป็นความรู้ที่ต้องสรุปประเด็น

10. ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎี เป็นความรู้ที่เป็นข้อความที่มีผู้พิสูจน์แล้วว่าเป็นจริง

เมื่อคนเรามีความรู้แล้ว ก็จะเกิดความสามารถทางปัญญาที่จะเข้าใจ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่าได้ในการจัดการเรียนรู้ให้เกิดความรู้ความคิดนั้นมีขั้นตอนดังนี้

1. ชี้แจงให้ผู้เรียนรู้ว่า ผู้สอนต้องการให้เขาเรียนอะไร ผู้เรียนที่เรียนอย่างมีจุดมุ่งหมายย่อมเรียนได้ดีกว่าผู้ที่ไม่มีความมุ่งหมาย

2. ตรวจสอบสาระการเรียนรู้ให้มีความหมายสำหรับผู้เรียน คือ ให้สาระการเรียนรู้สัมพันธ์กับความรู้เดิม และผู้เรียนรู้สึกว่ามีประโยชน์

3. จัดให้มีการฝึกฝนที่เหมาะสม เช่น กำหนดเวลาสำหรับการฝึก มีการตรวจสอบความก้าวหน้าของผู้เรียนได้รับ

4. ผู้เรียนได้รับการตอบสนองที่ถูกต้อง เช่น ให้มีการเสริมแรง เมื่อผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์

5. จัดสภาพแวดล้อมที่เสริมการเรียนรู้ เช่น การใช้สื่อการจัดการเรียนรู้ประกอบและจัดห้องเรียนให้มีมุ่งเสริมความรู้ต่าง ๆ

6. ใช้วิธีการวัดผลที่เหมาะสม คือ สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

แต่อย่างไรก็ตามหากผู้เรียนจดจำความรู้โดยขาดความเข้าใจก็คงมองไม่เห็นทางที่จะนำความรู้นั้นไปใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งในการจดจำความรู้ที่เรียนไปนั้นมิได้หมายความว่าคนเราจะมีความเข้าใจในสิ่งนั้น ความเข้าใจจะเกิดขึ้นได้เมื่อมองเห็นความสัมพันธ์และเห็นทางว่าจะนำไปใช้ได้อย่างไร ฉะนั้นการจัดการเรียนรู้ที่จะให้ผู้เรียนเข้าใจได้นั้นจะต้องให้ผู้เรียนเข้าใจอย่างถึถ้วน ลึกซึ้ง ซึ่งผู้สอนควรปฏิบัติดังนี้

1. มีจุดประสงค์ที่ชัดเจนให้ผู้เรียนรู้ว่าเรียนรู้เพื่ออะไร จะทำอะไร อย่างไร
2. มีการลงมือทดลองปฏิบัติจริง
3. กำหนดระยะเวลาของการเรียนให้พอเหมาะกับสาระการเรียนรู้ เพราะถ้าสอนโดยจัดเวลาน้อยไปหรือสอนเร็วเกินไปความเข้าใจจะเกิดได้ยาก
4. มีการจูงใจไปในทางสร้างสรรค์
5. ใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่เตรียมไว้ล่วงหน้าอย่างเหมาะสม
6. มีการประเมินผลที่สามารถวัดความเข้าใจ เช่น ข้อสอบประเภทให้ข้อมูลแล้วให้ผู้เรียนนำไปสรุป หรือให้หลักการแล้วให้นำไปประยุกต์ใช้

การจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดทักษะ

ทักษะ (Skill) คือความสามารถในการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้อย่างถูกต้องคล่องแคล่วชำนาญและมีประสิทธิภาพ ครอนบัก (Cronbach, 1977, p. 393) กล่าวว่า ทักษะเป็นการปฏิบัติที่เกิดจากการเรียนรู้ สามารถกระทำได้โดยไม่ต้องใช้ความคิด

ในการที่ผู้เรียนจะเกิดทักษะขึ้นได้นั้น จะต้องมีการปฏิบัติใน 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นเรียนรู้ เป็นขั้นที่ผู้เรียนปฏิบัติไปกับผู้สอน โดยผู้สอนอธิบายประกอบว่าทักษะต่าง ๆ ในการปฏิบัตินั้นทำอย่างไร
2. ขั้นปฏิบัติเอง เป็นขั้นที่ผู้เรียนฝึกปฏิบัติเอง เพื่อให้เกิดความแม่นยำ ถูกต้อง

3. ชั้นหาความชำนาญ เป็นขั้นที่ผู้เรียนลงมือฝึกบ่อย ๆ ในลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญ ชำนาญยิ่งขึ้น เป็นการเพิ่มพูนประสิทธิภาพ

ในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะ จึงควรดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ทักษะที่จะสอน เป็นขั้นตอนแรกที่จะสอน โดยผู้สอนต้องวิเคราะห์งานที่จะให้ผู้เรียนปฏิบัติก่อนว่า งานนั้นประกอบด้วยทักษะย่อยอะไรบ้าง และทักษะย่อยดังกล่าวนี้เกี่ยวข้องกับส่วนใดของร่างกาย และจะฝึกได้โดยวิธีใด สิ่งดังกล่าวนี้ผู้สอนจะต้องวิเคราะห์แยกแยะออกมาให้ละเอียด

2. ประเมินความสามารถเบื้องต้นของผู้เรียน ผู้สอนควรประเมินความสามารถพื้นฐานของผู้เรียนว่ามีเพียงพอในการที่จะเรียนรู้ทักษะใหม่หรือไม่ ถ้ายังไม่เพียงพอต้องจัดให้เรียนเสริมให้มีความรู้พื้นฐานเพียงพอเสียก่อน จึงจะเรียนรู้ทักษะใหม่ได้

3. จัดขั้นตอนการฝึกตามลำดับ ผู้สอนต้องจัดลำดับการฝึกทักษะจากทักษะพื้นฐานไปสู่ทักษะที่มีความสลับซับซ้อน ให้ฝึกจากทักษะที่ง่ายไปหาทักษะที่ยาก ให้ฝึกทักษะย่อยให้ครบก่อนแล้วจึงฝึกทักษะรวม

4. สาธิตและอธิบายแนะนำ เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนได้เห็นขั้นตอน ลำดับของการปฏิบัติจริงจากตัวอย่างที่ผู้สอนสาธิตให้ดู หรือจากวีดิทัศน์ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเห็นรายละเอียดการปฏิบัติในขั้นตอนต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน

5. ให้ฝึกปฏิบัติจริง จัดให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง โดยต้องคำนึงถึงความต่อเนื่องในการฝึกปฏิบัติ การฝึกทักษะอย่างสม่ำเสมอ การจัดแบ่งเวลาฝึกให้เหมาะสม และผู้สอนต้องไม่ลืมในเรื่องของการเสริมแรงในระหว่างการฝึกทักษะด้วยเพราะผู้เรียนจะได้รู้ความก้าวหน้าและจุดบกพร่องของตนเองในการฝึกทักษะ

การจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดเจตคติ

เจตคติ (Attitude) หมายถึงความรู้สึก และท่าทีของคนเราที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ซึ่งอาจเป็นความรู้สึกในทางชอบ ไม่ชอบและมีผลทำให้บุคคลนั้นพร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งนั้นตามความรู้สึกดังกล่าว สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการสร้างเจตคติได้แก่ การเลี้ยงดู การอบรม การได้รับประสบการณ์และการเรียนรู้ซึ่งมีอิทธิพลต่อการคิด

เจตคติเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปหรือมีการได้รับข้อมูลเพิ่มขึ้น เจตคติมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ ผู้ที่มีเจตคติที่ดีต่อวิชาใดวิชาหนึ่งจะทำให้เกิดการเรียนอย่างตั้งใจ

วิธีการส่งเสริมให้เกิดเจตคติ

ผู้สอนเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีแนวทางในการส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดเจตคติดังนี้

1. ให้ข้อเท็จจริงแก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้พิจารณาไตร่ตรองจนเกิดการยอมรับ
2. ชักจูงให้ผู้เรียนเกิดการยอมรับ โดยการให้คำแนะนำ บอกล่า หรือให้ความรู้เพิ่มเติม จากที่ผู้เรียนเคยรู้มา
3. ให้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรง จนเกิดการยอมรับ
4. สร้างความประทับใจให้แก่ผู้เรียนในครั้งแรก ย่อมทำให้เกิดเจตคติที่ดีแก่ผู้เรียน
5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย
6. จัดสิ่งแวดล้อมและสถานการณ์ใหม่ให้ เพื่อให้เกิดการยอมรับ เปลี่ยนเจตคติ
7. พยายามยกตัวอย่างให้เห็นจริงเพื่อให้ผู้เรียนมีความเห็นคล้อยตาม
8. พยายามให้ความเป็นกันเอง ความอบอุ่นและสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอน เรื่องนั้นอย่างสนุกสนาน

แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist)

ทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist)

ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยการสร้างความรู้ มีพัฒนาการจากปรัชญาปฏิบัติ นิยม (Pragmatism) ของ James และ Dewey ในต้น ค.ศ. ที่ 20 และ การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์เกี่ยวกับวิธีการหาความรู้ในปรัชญาวิทยาศาสตร์ (Philosophy of science) ที่นำโดย Popper และ Feyerabend ในครึ่งหลังของคริสต์ศตวรรษที่ 20 จากการบุกเบิก ของนักจิตวิทยาคนสำคัญ ๆ เช่น เพียเจต์ (Piaget) ออซูเบล (Ausubel) และเคลลี (Kelly) และ พัฒนาต่อมาโดยมีนักการศึกษา กลุ่มคอนสตรัคติวิสต์เช่น ไดรเวอร์(Driver) เบล (Bell) คามิ(Kamil) นอด ดิงส์ (Noddings) วอน เกล เซอร์สเฟลด์ (Von Glasersfeld) เฮนเดอร์สัน (Henderson) และ อันเดอร์ฮิล (Underhill) เป็นต้น

1) สำหรับเงื่อนไขการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist Theory) (วัฒนาพร ระบุว่าทุกซ์, 2541) สรุปได้ดังนี้

1.1) การเรียนรู้เป็นกระบวนการลงมือกระทำ (Active Process) ที่เกิดขึ้น ในแต่ละบุคคล

1.2) ความรู้ต่าง ๆ จะถูกสร้างขึ้นด้วยตัวของผู้เรียนเอง โดยใช้ข้อมูลที่ได้ รับมาใหม่ ร่วมกับข้อมูลหรือความรู้เดิมที่มีอยู่แล้ว รวมทั้งประสบการณ์เดิมมาสร้างความหมายในการ เรียนรู้

ของตนเอง ความรู้และความเชื่อที่แตกต่างกันของแต่ละคนจะขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมและชนบ ทำเนียบ ประเพณีและประสบการณ์ของผู้เรียน จะถูกนำมาเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจและจะมีผล โดยตรงต่อการสร้างความรู้ใหม่ แนวคิดใหม่หรือการเรียนรู้นั่นเอง

2) กลุ่มคอนสตรัคติวิสต์(Constructivist) มีความเชื่อว่า

2.1) การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้น ภายในของผู้เรียนโดยมีผู้เรียนเป็นผู้สร้าง (Construct) ความรู้จากความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่พบ เห็นกับความรู้ความเข้าใจเดิมที่มี มาก่อน โดยพยายามนำความเข้าใจเกี่ยวกับเหตุการณ์ และปรากฏการณ์ที่ตนพบเห็นมาสร้างเป็น โครงสร้างทางปัญญา (Cognitive Structure) หรือที่เรียกว่า สกิมา (Shema) ซึ่งเป็นหน่วยที่เล็กที่สุด ของ โครงสร้างทางปัญญา หรือโครงสร้างของความรู้ในสมอง โครงสร้างทางปัญญานี้จะประกอบด้วย ความหมายของสิ่งต่างๆ ที่ใช้ภาษาหรือเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือสิ่งที่แต่ละบุคคลมีประสบการณ์หรือ เหตุการณ์อาจเป็นความเข้าใจหรือความรู้ของแต่ละบุคคล 55

2.2) การเรียนรู้เป็นกระบวนการสร้างมากกว่าการรับความรู้ ดังนั้น เป้าหมาย ของการสอนจะสนับสนุนการสร้างมากกว่าความพยายามในการถ่ายทอดความรู้ ดังนั้น กลุ่มคอนสตรัคติวิสต์ จะมุ่งเน้นการสร้างความรู้ใหม่อย่างเหมาะสมของแต่ละบุคคลและสิ่งแวดล้อมมี ความสำคัญในการ สร้างความหมายตามความเป็นจริง เป็นวิธีการที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนมีหลักการที่สำคัญว่า ในการเรียนรู้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนลงมือกระทำในการสร้างความรู้

3) แนวคิดที่เป็นรากฐานสำคัญจากรายงานของนักจิตวิทยาและนักการศึกษา คือ Jean Piaget ชาวสวิส และ Lev Vygotsky ชาวรัสเซีย (สุมาลี ชัยเจริญ, 2554) ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ Cognitive Constructivist และ Social Constructivist มีรายละเอียดดังนี้

3.1) Cognitive Constructivist มีรากฐานทางปรัชญาของทฤษฎีมาจาก ความพยายามที่จะเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่ ด้วยกระบวนการที่พิสูจน์อย่างมี เหตุผลเป็น ความรู้ที่เกิดจากการไตร่ตรอง ซึ่งถือเป็นปรัชญาปฏิบัตินิยม ประกอบกับรากฐานทาง จิตวิทยาการ เรียนรู้ที่มีอิทธิพลต่อพื้นฐานแนวคิดนี้ นักจิตวิทยาพัฒนาการชาวสวิส คือ จีน เพียเจตน์ (Jean Piaget) ทฤษฎีของ Piaget จะแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ Ages และ Stages ซึ่งทั้งสอง องค์ประกอบ นี้จะทำนาย ว่าเด็กจะสามารถหรือไม่สามารถเข้าใจสิ่งหนึ่งสิ่งใดเมื่อมีอายุแตกต่างกัน และทฤษฎีเกี่ยวกับด้าน พัฒนาการที่จะอธิบายว่า ผู้เรียนจะพัฒนาความสามารถทางการรู้คิด (Cognitive Abilities) ทฤษฎี พัฒนาการที่จะเน้นจุดดังกล่าว เพราะว่าพื้นฐานหลักสำหรับวิธีการ ทาง Cognitive

Constructivism ทางด้านการเรียนการสอนนั้นมีแนวคิดที่มนุษย์เราต้อง “สร้าง” (Construct) ความรู้ด้วยตนเองโดยผ่านทางประสบการณ์ซึ่งประสบการณ์เหล่านี้จะกระตุ้นให้ผู้เรียน สร้าง โครงสร้างทางปัญญา หรือเรียกว่า สกิมา (Schemas) เมนทอลโมเดล(Mental Model) ในสมอง สกิมาเหล่านี้สามารถเปลี่ยนแปลงได้ (Change) ขยาย (Enlarge) และซับซ้อนขึ้นได้ โดยผ่านทาง กระบวนการดูดซึม (Assimilation) และการปรับเปลี่ยน (Accommodation)

3.2) Social Constructivism เป็นทฤษฎีที่มีรากฐานมาจาก Vygotsky ได้ เน้นเกี่ยวกับ บริบทการเรียนรู้ทางสังคม (Social Context Learning) ทฤษฎีพุทธิปัญญาของเพียเจต์ ที่ใช้กัน มา เป็นพื้นฐาน สำหรับการเรียนรู้แบบค้นพบ (Discovery Learning) ซึ่งผู้สอนมีบทบาท ค่อนข้าง จำกัด ส่วนทฤษฎีของ Vygotsky เปิดโอกาสให้ครูหรือผู้เรียนที่อาวุโสกว่าแสดงบทบาทใน การเรียนรู้ของ ผู้เรียน

จากข้อมูลดังกล่าวพบว่า Cognitive Constructivist และ Social Constructivist อาจ มีส่วนคล้ายคลึงกันและแตกต่าง Social Constructivist ของ Vygotsky จะเปิด โอกาสที่จะมีส่วนร่วม และเกี่ยวข้องกับครูผู้สอนมากกว่า สำหรับทฤษฎีของ Vygotsky ซึ่งเชื่อว่า วัฒนธรรมจะเป็น เครื่องมือทางปัญญาที่จำเป็นสำหรับการพัฒนารูปแบบและคุณภาพของเครื่องมือ ดังกล่าวได้มี การ กำหนด รูปแบบ และอัตราการพัฒนามากกว่าที่กำหนดไว้ในทฤษฎีของเพียเจต์ โดยเชื่อว่า ผู้ใหญ่ หรือ ผู้ที่มีความอาวุโส เช่น พ่อ แม่ และครูจะเป็นเครื่องมือทางวัฒนธรรมรวมถึง ภาษา เครื่องมือทาง วัฒนธรรมเหล่านี้ได้แก่ ประวัติศาสตร์วัฒนธรรม บริบททางสังคมและภาษาทุก วันนี้รวมถึงการเข้าถึง ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

4) องค์ประกอบการเรียนรู้ตามแนวคิด คอนสตรัคติวิสต์ (วัฒนาพร ระงับทุกข์, 2541) ประกอบด้วย

4.1) ผู้เรียนสร้างความหมายของสิ่งที่ได้พบเห็น รับรู้ โดยใช้กระบวนการทางปัญญาของ ตนเองที่เรียนรู้และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประสาทสัมผัสของผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม โดยจะใช้ ความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่เดิมในการคาดคะเนเหตุการณ์

4.2) โครงสร้างทางปัญญาเกิดจากความพยายามทางความคิดหากการใช้ความรู้เดิม คาดคะเนเหตุการณ์ได้ถูกต้องจะทำให้โครงสร้างทางปัญญามั่นคงยิ่งขึ้นแต่ถ้าหากคาดคะเน ไม่ถูกต้อง จะเกิดภาวะที่เรียกว่าภาวะไม่สมดุล (disequilibrium) และเมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้น ผู้เรียนมี ทางเลือก 3 ทางคือ

- ไม่ปรับความคิดในโครงสร้างทางปัญญาของตนเอง
- ปรับความคิดในโครงสร้างทางปัญญาไปในทางที่การคาดเดานั้นให้เกินไป ตามประสบการณ์มากขึ้น
- ไม่สนใจที่จะทำความเข้าใจ

4.3) โครงสร้างทางปัญญาเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ยากแม้ว่าจะมีหลักฐาน จากการสังเกตที่ขัดแย้งกับโครงสร้างนั้น

สรุปได้ว่า ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์นั้น ผู้เรียนเป็นผู้เสริมสร้างความรู้ ด้วยตนเอง ผู้สอนไม่สามารถปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางปัญญาของผู้เรียนได้ แต่สามารถช่วยผู้เรียน ปรับขยายโครงสร้างทางปัญญาได้ด้วยการจัดสถานการณ์ที่ทำให้เกิดภาวะไม่สมดุลหรือก่อให้เกิด ความขัดแย้งทางปัญญา โดยได้จากสิ่งแวดล้อมและการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

การออกแบบการสอนที่มีพื้นฐานจากทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์

กลุ่มทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist) เชื่อว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการ สร้างมากกว่าการรับความรู้เป้าหมายของการสอนจะสนับสนุนการสร้างมากกว่าความพยายามในการถ่ายทอดความรู้ ดังนั้น คอนสตรัคติวิสต์จะมุ่งเน้นการสร้างความรู้ใหม่อย่างเหมาะสม ของแต่ละบุคคล และสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญในการสร้างความหมายตามความเป็นจริง เป็นวิธีการที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนมีหลักการที่สำคัญว่า ในการเรียนรู้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนลงมือกระทำในการสร้างความรู้ ซึ่งปรากฏแนวคิดที่แตกต่างกันเกี่ยวกับการสร้างความรู้หรือการเรียนรู้ ทั้งนี้เนื่องจากแนวคิดที่เป็นรากฐานสำคัญ ซึ่งปรากฏจากรายงานของจิตวิทยาและนักการศึกษา คือ Jean Piaget ชาวสวิส และ Lev Vygotsky ชาวรัสเซีย ซึ่งในการออกแบบการสอนตามแนวคอนสตรัคติวิสต์จะอาศัยพื้นฐานจากทั้งสองแนวคิดนี้เป็นรากฐานสำคัญ (สุมาลี ชัยเจริญ, 2554)

การนำทฤษฎีการเรียนรู้คอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist) ไปใช้ในการเรียนการสอน ดังนี้

1) การเรียนรู้เป็นกระบวนการลงมือปฏิบัติประสบการณ์ตรง การลองผิดลองถูก ค้นหาวิธีการแก้ปัญหาเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดูดซึมและการปรับเปลี่ยนของข้อมูล วิธีการที่สารสนเทศ ถูกนำเสนอเป็นสิ่งสำคัญ เมื่อสารสนเทศถูกนำเข้ามาในฐานะที่เป็นสิ่งช่วยแก้ปัญหา อาจทำหน้าที่เป็นเครื่องมือมากกว่าจะเป็นข้อเท็จจริงอย่างแท้จริง

2) การเรียนรู้ควรเป็นองค์รวม เน้นสภาพจริง และสิ่งที่เป็นจริงในห้องเรียนแบบ เพียเจต์ ผู้เรียนจะมีโอกาสสร้างความรู้ผ่านประสบการณ์ความรู้ของตนเองที่ไม่ได้มาจากการบอกหรือ การสอนของครู จะมีการเน้นเกี่ยวกับการสอนทักษะเฉพาะน้อยลง และเพิ่มการเน้นเกี่ยวกับการ เรียนรู้ ในบริบทที่มีความหมาย เทคโนโลยีครูสามารถจัดหาสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้จะช่วยขยาย พื้นฐาน ของความคิดรวบยอดและประสบการณ์ของผู้เรียน

แนวคิดพื้นฐานในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์

ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์จะอาศัยพื้นฐาน แนวคิด ทั้งสองกลุ่มคือ Cognitive Constructivism และ Social Constructivism ดังจะนำเสนอ ต่อไปนี้ (สมาลี ชัยเจริญ, 2551)

1) Cognitive Constructivism มีพื้นฐานมาจากแนวคิดของ Piaget แนวคิดของ ทฤษฎีนี้ เน้นผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้โดยการลงมือกระทำ Piaget เชื่อว่าถ้าผู้เรียนถูกกระตุ้นด้วย ปัญหาที่ ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญา (Cognitive Conflict) หรือเรียกว่าเกิดการเสียสมดุลทาง ปัญญา (Disequilibrium) ผู้เรียนต้องพยายามปรับโครงสร้างทางปัญญา (Cognitive Structuring) ให้เข้าสู่ สภาวะสมดุล (Equilibrium) โดยวิธีการดูดซึม (Assimilation) ได้แก่ การรับข้อมูลใหม่จาก สิ่งแวดล้อมเข้าไปไว้ในโครงสร้างทางปัญญาและการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางปัญญา (Accommodation) คือ การเชื่อมโยงโครงสร้างทางปัญญาเดิม หรือ ความรู้เดิมที่มีมาก่อนกับข้อมูล สารสนเทศใหม่ จนกระทั่งผู้เรียนสามารถปรับโครงสร้างทางปัญญาเข้าสู่สภาวะสมดุลหรือสามารถที่ จะสร้างความรู้ใหม่ขึ้นมาได้หรือเกิดการเรียนรู้ขึ้นเอง

2) Social Constructivism เป็นทฤษฎีที่มีรากฐานจาก Vygotsky ซึ่งมีแนวคิด สำคัญที่ว่า “ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาด้านพุทธิปัญญา” รวมทั้งแนวคิด เกี่ยวกับ ศักยภาพในการพัฒนาด้านพุทธิปัญญาที่อาจมีข้อจำกัดเกี่ยวกับช่วงของการพัฒนาที่เรียกว่า Zone of Proximal Development ถ้าผู้เรียนอยู่ต่ำกว่า Zone of Proximal Development จำเป็นที่ จะต้องได้รับการช่วยเหลือในการเรียนรู้ที่เรียกว่า Scaffolding และ Vygotsky เชื่อว่าผู้เรียน สร้าง ความรู้โดยผ่านทางปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น ได้แก่ เด็กกับผู้ใหญ่ พ่อแม่ ครูและเพื่อน ในขณะที่เด็กอยู่ในบริบทของสังคมและวัฒนธรรม (Sociocultural Content)

ในทุกชั้นเรียนกลยุทธ์ทางเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ Social Constructivism ของ Vygotsky อาจจะไม่จำเป็นต้องจัดกิจกรรมที่เหมือนกันทุกอย่างก็ได้กิจกรรมและรูปแบบอาจเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม แต่อย่างไรก็ตามจะมีหลักการ 3 ประการที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ ในชั้นเรียนที่เรียกว่า “Vygotskian” หรือตามแนว Social Constructivism ดังนี้

- 1) การเรียนรู้และการพัฒนา คือ ด้านสังคม ได้แก่กิจกรรมการร่วมมือ
- 2) Zone of Proximal Development ควรจะสนองต่อแนวทางการจัดหลักสูตร และการวางแผนบทเรียน
- 3) การเรียนรู้ในโรงเรียนควรเกิดขึ้นในบริบทที่มีความหมาย และไม่ควรแยกจากการเรียนรู้ และความรู้ที่ผู้เรียนพัฒนามาจากสภาพชีวิตจริง (Real World) ประสบการณ์นอกโรงเรียน ควรจะมีการเชื่อมโยงนำมาสู่ประสบการณ์ในโรงเรียนของผู้เรียน

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้คอนสตรัคติวิสต์

DeVries, & Kohlberg (1987 อ้างถึงใน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2559) ได้เสนอแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ที่สอดคล้องกับแนวคิดของ Piaget ซึ่งเป็นหลักการสำคัญในการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

- 1) ส่งเสริมให้ผู้เรียนทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเองตามความสนใจ
- 2) ครูมีบทบาทเป็นเหมือนเพื่อน ผู้แนะนำ กระตุ้น ให้ผู้เรียนได้ริเริ่มเล่น ทดลอง ให้เหตุผล และให้ความร่วมมือกับผู้เรียน ใช้การควบคุมหรือออกคำสั่งกับผู้เรียนน้อยที่สุด
- 3) ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาสร่วมมือกับบุคคลอื่น ได้เรียนรู้และแก้ปัญหาความ ซัดแย้งอย่างสันติวิธี

วิธีการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์

1) ส่งเสริมให้เด็กทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสนใจ โดยคำนึงถึงองค์ประกอบ พื้นฐานที่สำคัญ คือ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2559).

1.1) ความสนใจ (Interest) เป็นศูนย์กลางของการกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วย ตนเองที่ทำให้เกิดการสังเกต ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้และสติปัญญาด้วยตนเอง เพราะผู้เรียนจะ พยายามเรียนรู้

และสนใจต่อประสบการณ์ต่างๆ ที่นำไปสู่การพัฒนาสติปัญญา โดยกระบวนการปรับ โครงสร้าง ความรู้และกระบวนการปรับขยายโครงสร้างความรู้

1.2) การเล่น (Play) การเล่นเป็นกระบวนการสร้างพฤติกรรม จึงนำมาจัดการศึกษา ให้กับเด็ก และถือว่าเป็นส่วนประกอบของการเรียนรู้เพราะทำให้ผู้เรียนเรียนรู้บทบาทของชีวิต ได้ใช้ ภาษาในการแสดงออก แสดงความรู้สึกใช้ความคิดที่ปราศจากการบังคับหรือการลงโทษจาก ผู้ใหญ่

1.3) การทดลอง (Experimentation) เป็นสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการ ลองผิดลองถูก นำไปสู่ความรู้ที่ถูกต้องแท้จริง ซึ่งถือเป็นการทำงานของผู้เรียนที่ท้าทายและกระตุ้นให้ เกิดการเรียนรู้ ในสิ่งรอบตัว

1.4) ความร่วมมือ (Cooperation) เป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์ที่เกิดจากความ ร่วมมือ ระหว่างผู้เรียนกับผู้ใหญ่ ผู้เรียนกับเพื่อนๆ ซึ่งเป็นกระบวนการทางสังคมอีกทั้งความขัดแย้งที่ เกิดขึ้น ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการนำไปสู่การยอมรับนับถือซึ่งกันและกันที่เกี่ยวข้องกับความต้องการ ความคิดของแต่ละบุคคล

2) ผู้เรียนเป็นผู้ทำกิจกรรมด้วยตนเองมากกว่าให้ครูสอน

2.1) ให้ผู้เรียนสร้างกติกาค้น เพื่อใช้ในการอยู่ร่วมกัน

2.2) ให้ผู้เรียนตัดสินใจเลือกกิจกรรมที่ครูแนะนำด้วยตนเอง

2.3) ให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นที่ต่างกันในการออกเสียง ครูเลือกประเด็น และ ดำเนินการที่สนับสนุนในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

2.4) ให้ผู้เรียนสามารถมีความคิดเห็นที่แตกต่างจากครูได้

2.5) ให้มีอิสระในการเลือกกิจกรรมและเพื่อนร่วมกิจกรรมในแต่ละวัน

2.6) มีการตัดสินใจด้วยตนเองเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น

3) ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียนเป็นความร่วมมือมากกว่าการบังคับหรือ ควบคุม

3.1) พูดกับผู้เรียนเกี่ยวกับกฎเกณฑ์พื้นฐานในการตัดสินใจเรื่องราวต่างๆ

3.2) แนะนำผู้เรียนเกี่ยวกับกิจกรรมมากกว่าการกำหนดให้เรียนในสิ่งต่างๆ

3.3) เมื่อผู้เรียนมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ให้ใช้เหตุผลบอกถึงผลที่จะเกิดขึ้น มากกว่าการ ลงโทษที่รุนแรง

3.4) หลีกเลี่ยงการให้รางวัลที่เกิดจากภายนอก

3.5) ให้ผู้เรียนเกิดความขัดแย้งภายในตนเองจากการทำงาน

- 3.6) สร้างบรรยากาศที่ผู้เรียนสนใจ
- 3.7) ให้ผู้เรียนเป็นตัวเองภายใต้กฎที่ผู้เรียนสร้างขึ้น
- 3.8) ปฏิบัติกับผู้เรียนที่มีพฤติกรรมต่อต้านด้วยการแสดงว่าเขามี ความสำคัญกับผู้อื่น และพฤติกรรมที่ไม่มีเหตุผลนั้นที่จริงมีเหตุผลและเด็ดเดี่ยว
- 3.9) ช่วยเหลือให้เหตุผลและคัดเลือกกิจกรรมที่ให้ความรู้ 3 ประเภทคือ ทางกายภาพ ตรรกะคณิตศาสตร์และจริยธรรมของสังคม
- 3.10) ใช้กิจกรรมเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมพัฒนาการผู้เรียน
- 3.11) คิดเสมอว่าความผิดพลาดของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญในการสร้าง กระบวนการเรียนรู้
- 3.12) สนับสนุนพัฒนาการทั่วไปของผู้เรียนและส่งเสริมพัฒนาการของ ผู้เรียน จากความ เข้าใจภายในบุคคล
- 3.13) ไม่ประเมินผลจากความรู้ทางวิชาการของผู้เรียนแต่ประเมินจาก เหตุผล ความ เข้าใจภายในตนเองและการพัฒนาความเป็นตัวของตนเอง

หลักการสำคัญในการพัฒนาความคิด และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปสู่การเป็น ครู ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์

- 1) จากบทบาทการเป็นผู้สอนไปสู่การเป็นผู้สร้างโดยการลดบทบาทจากการสอน เป็นการ แนะนำเพื่อให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง และคอยติดตามความสนใจและสิ่งที่ผู้เรียนรู้ เพื่อช่วยให้ มีการเรียนเป็นรายบุคคล
- 2) จากการเสริมแรงไปสู่ความสนใจโดยเป็นผู้ให้การสนับสนุนกระตุ้นความสนใจของ ผู้เรียน ไปสู่การเรียนรู้ทำให้มีความแตกต่างจากการเสริมแรงภายนอก เช่น ให้รางวัลต่าง ๆ เพราะ ความสนใจเป็นเสมือนแรงจูงใจภายในที่นำเด็กไปสู่การพัฒนาการเรียนรู้
- 3) จากบังคับควบคุมไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้มีความเป็นตัวของตัวเอง โดยการ ส่งเสริมให้ ผู้เรียนเรียนรู้และมีเหตุผลในการกระทำ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับครูเป็น ความสัมพันธ์แบบร่วมมือมีความเป็นมิตรและปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยการแสดงออกถึงการยอมรับ นับถือ ซึ่งกันและกัน ครูต้องเป็นผู้ประเมินผู้เรียนเพื่อให้การช่วยเหลือได้ถูกต้อง เพื่อจัดเตรียมกิจกรรมและ สถานการณ์ที่เหมาะสมกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเป็นผู้ร่วมงานที่ต้องสร้างความสัมพันธ์ แบบร่วมมือระหว่างผู้เรียนกับครูผู้เรียนกับเพื่อนเกิดขึ้น

4) ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาสร่วมมือกับบุคคลอื่น มีโอกาสได้เรียนรู้และแก้ปัญหา ความขัดแย้งที่เกิดขึ้น สิ่งที่เป็นต่อการพัฒนาผู้เรียนคือการควบคุมตนเองและการร่วมมือกับผู้อื่น นอกจากนี้ความขัดแย้งยังเป็นสิ่งที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาไปสู่ความร่วมมือระหว่างบุคคลและนำไปสู่การพัฒนาความเป็นตัวของตนเอง ดังนี้

- 4.1) สร้างที่ประชุมสำหรับใช้ในการตัดสินใจของกลุ่ม
- 4.2) มีการอภิปรายถึงสถานการณ์ยุ่งยากที่เกี่ยวกับจริยธรรมสังคมอย่าง สม่าเสมอ
- 4.3) มีการตัดสินใจเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นและสามารถขอความเห็นจากกลุ่มได้
- 4.4) ให้โอกาสผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นในการแก้ปัญหา

จิราภรณ์ ศิริทวี (2541) กล่าวว่า หัวใจสำคัญของแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ที่ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีที่สุด คือ

1. ผู้เรียนต้องเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นเจ้าของการเรียนรู้และลงมือปฏิบัติจริง ไม่ใช่ การเรียนรู้ด้วยการบอกเล่าแต่ต้องเรียนรู้ด้วยความเข้าใจซึ่งมีแหล่งความรู้มาจากการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ กับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติและความรู้ที่ได้จากการจัดกิจกรรม

2. ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีผ่านกระบวนการกลุ่ม ซึ่งจะช่วยเหลือให้เกิดการร่วมมือ ใน การทำงาน ส่งผลถึงทักษะทางสังคมไม่ว่าจะเป็น การช่วยเหลือกัน ความรับผิดชอบ การเป็นผู้นำ ผู้ตาม การตัดสินใจ การแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง

3. ครูจะต้องสื่อสารออกมาในลักษณะของการกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดมากกว่าที่จะบอก หรือตอบคำถามผู้เรียนตรงๆ บทบาทของครูจึงเป็นแค่ผู้ชี้แนะไม่ใช่ผู้ชี้นำ

ทั้งนี้ การออกแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ในที่นี้ได้นำหลักการที่สำคัญของทั้งสองกลุ่มแนวคิด คือ Cognitive Constructivism และ Social Constructivism มาใช้ในการออกแบบ ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ (สุมาลี ชัยเจริญ, 2554) ดังนี้

1. สถานการณ์ปัญหา (Problem Base) พื้นฐานของ Cognitive Constructivism ของเพียร์เจตต์ เชื่อว่า ถ้าผู้เรียนถูกกระตุ้นด้วยปัญหา (Problem) ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญา (Cognitive Conflict) หรือเรียกว่าเกิดการเสียสมดุลทางปัญญา ผู้เรียนต้องพยายามปรับโครงสร้างทางปัญญาให้เข้าสู่สภาวะสมดุล (Equilibrium) โดยการดูดซึม (Assimilation) หรือการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางปัญญา (Accommodation) จนกระทั่งผู้เรียนสามารถปรับโครงสร้างทางปัญญาเข้าสู่สภาวะสมดุลหรือสามารถที่จะสร้างความรู้ใหม่ขึ้นมาได้ หรือเกิดการเรียนรู้ขึ้นเองในสิ่งแวดล้อม

ทางการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น สถานการณ์ปัญหาจะเป็นเสมือนประตูที่ผู้เรียนจะเข้าสู่เนื้อหาที่จะเรียนรู้ โดยสถานการณ์ปัญหาที่สร้างขึ้นอาจมีลักษณะหลายลักษณะ เช่น

1.1 เป็นสถานการณ์ปัญหาเดียวกันที่ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมดที่เรียน

1.2 เป็นสถานการณ์ปัญหาที่มีหลายระดับ สำหรับระดับมือใหม่ (Novice) ระดับผู้เชี่ยวชาญ (Expert) หรือ ง่าย ปานกลาง ยาก เป็นต้น

1.3 เป็นสถานการณ์ปัญหาที่มีหลายสภาพบริบทที่ผู้เรียนเผชิญในสภาพจริง

1.4 เป็นสถานการณ์ปัญหาที่เป็นเรื่องราว (Story)

2. แหล่งเรียนรู้ (Resource) เป็นที่รวบรวมข้อมูล เนื้อหา สารสนเทศที่ผู้เรียน จะใช้ในการแก้สถานการณ์ปัญหาที่ผู้เรียนเผชิญ ซึ่งแหล่งเรียนรู้ในสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้นั้นคงไม่ใช่เพียงแค่เป็นเพียงแหล่งรวบรวมเนื้อหาเท่านั้น แต่รวมถึงสิ่งต่างๆ ที่ผู้เรียนจะใช้ในการเสาะแสวงหาและค้นพบคำตอบ (Discovery) จึงขอนำเสนอลักษณะของแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

2.1 คลังข้อมูล

2.2 แหล่งที่เกี่ยวข้องในการสร้างความรู้เช่น ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ

2.3 เครื่องมือที่ช่วยในการสร้างความรู้เช่น อุปกรณ์ในการทดลอง

3. ฐานการช่วยคิด (Scaffolding) จากแนวคิดของ Social Constructivism ของ Vygotsky ที่เชื่อว่าถ้าผู้เรียนอยู่ต่ำกว่า Zone of Proximal Development ไม่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ จำเป็นที่จะต้องได้รับการช่วยเหลือที่เรียกว่า Scaffolding ซึ่งฐานความช่วยเหลือจะสนับสนุนผู้เรียนในการแก้ปัญหา หรือการเรียนรู้ในกรณีที่ไม่สามารถปฏิบัติภารกิจให้สำเร็จด้วยตัวเองได้

4. การโค้ช (Coaching) มาจากพื้นฐาน Situated Cognition และ Situated Learning หลักการนี้ได้กลายมาเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ที่ได้เปลี่ยนบทบาทของครูที่ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้หรือบอกความรู้มาเป็น “การโค้ช” ที่ให้ความช่วยเหลือ การให้คำแนะนำสำหรับผู้เรียนจะเป็นการฝึกหัดผู้เรียนโดยการให้ความรู้แก่ผู้เรียนในเชิงการให้การรู้คิด และการสร้างปัญญา ซึ่งบทบาทของการโค้ชมีเงื่อนไขที่สำคัญดังนี้

4.1 เรียนรู้ผู้อยู่ในความดูแล หรือผู้เรียนจากการสังเกตด้วยการฟังและการไต่ถาม ด้วยความเอาใจใส่

4.2 ควรสอบถามกระตุ้นความคิดของนักเรียน โดยพยายามจัดสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญา

4.3 สร้างเส้นทางเป็นเชิงการสืบสวนอย่างมีความหมายต่อผู้เรียนและพยายามสนับสนุนให้ผู้เรียนสร้างเส้นทางอย่างมีเหตุผลและมีความหมาย

4.4 ยอมรับในสติปัญญาผู้เรียน และพยายามช่วยแก้ไข ปรับปรุง เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจ ในการเลือกเส้นทางการตัดสินใจหรือเลือกวิธีการที่จะปฏิบัติต่อไป

5. การร่วมมือกันแก้ปัญหา (Collaboration) เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่ง ที่มีส่วนสนับสนุนให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้อื่นเพื่อขยายมุมมองให้แก่ตนเอง การร่วมมือกันแก้ปัญหามีสันับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการคิดไตร่ตรอง (Reflective Thinking) เป็นแหล่งที่เปิดโอกาสให้ทั้งผู้เรียน ผู้สอน ผู้เชี่ยวชาญ ได้เสวนาแสดงความคิดเห็นของตนเองกับผู้อื่นสำหรับการออกแบบการร่วมมือกันแก้ปัญหาในขณะที่สร้างความรู้นอกจากนี้การร่วมมือกันแก้ปัญหายังเป็นส่วนสำคัญ ในการปรับเปลี่ยนและป้องกันความเข้าใจที่คาดเคลื่อน (Misconception) ที่จะเกิดขึ้นในขณะที่เรียนรู้รวมทั้งการขยายแนวคิด

แนวคิดทฤษฎีรูปแบบการจัดการเรียนรู้สู่การพัฒนาความฉลาดทางสังคม

การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมนับได้ว่าเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาที่มีความสำคัญในการที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้และมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เป็นการจัดการเรียนรู้อารมณ์แบบมีส่วนร่วมโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมนี้ ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สมใจ ปราบพล (2544, น. 13-14) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมายถึงการที่นักเรียนแต่ละคนมีส่วนร่วมโดยการเอาใจจดใจจ่อเข้าร่วมทำให้เกิดการเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม อาศัยหลักการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ได้รับประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง ได้รับการฝึกฝนทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะการบันทึกความรู้ ทักษะการคิด ทักษะการจัดการความรู้ ทักษะการแสดงออก ทักษะการสร้างความรู้ใหม่ และ ทักษะการทำงานกลุ่ม

อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง (2545, น. 41) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจเลือกบทเรียนที่ต้องการเรียนรู้ ในลักษณะกลุ่มหรือศึกษาด้วยตนเอง

สุเมธนา พรหมบุญ และอรพรรณ พรสีมา (2549, น. 34-35) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองได้ลงมือปฏิบัติ ทำกิจกรรมกลุ่ม ฝึกฝนทักษะการเรียนรู้ทักษะการบริหารจัดการการเป็นผู้นำผู้ตาม

ซาราห์ โทมัส (Sarah Thomas, 2015) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นวิธีการเรียนโดยการมีส่วนร่วมของผู้เรียนร่วมกับชุมชน ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนที่ก่อให้เกิดการวิเคราะห์และการเรียนรู้ ประกอบด้วยการวิเคราะห์ความต้องการ การวางแผน การตรวจสอบและการประเมินผล

เจีย เซน และคณะ (Jia Shen et al., 2004) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนตั้งคำถามในการทำงาน ฝึกการแก้ไขปัญหาและเรียนรู้จากผู้อื่น

แสงดาว ถิ่นหารวงษ (2558) การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นการให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจเลือกบทเรียนที่ต้องการเรียนรู้การทำกิจกรรมกลุ่ม การฝึกฝนทักษะการแสวงหาความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ฝึกการแก้ไขปัญหาและเรียนรู้จากผู้อื่น

ดังนั้นสรุปได้ว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นการให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในห้องเรียน แลกเปลี่ยนเรียนรู้จนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และนอกจากนี้ยังสามารถมีส่วนร่วมในชุมชน เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจบริบทและเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนได้

หลักการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

หลักการของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม คือ กระบวนการสร้างความรู้ เป็นการเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์เดิมของนักเรียน ก่อให้เกิด ความรู้ใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนสามารถกำหนดหลักการที่ได้จากการปฏิบัติและสามารถ ประยุกต์ใช้ทฤษฎีหรือหลักการได้อย่างถูกต้อง เป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับนักเรียน และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนด้วยกันเอง มีการ แสดงออกทั้งการเขียนและการพูด (สุเทพ อ่วมเจริญ, 2549 อ้างถึงใน พิสุทธิ อาธิราชภูร์, 2553, น. 8-9) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นประสบการณ์ (Experience) เป็น ขั้นตอนที่ผู้สอนจะพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนดึงประสบการณ์ของตัวเองออกมาใช้ในการเรียนรู้ ขึ้นอยู่กับการใช้กระบวนการกลุ่มของผู้สอน ซึ่งในการจัดการเรียนเนื้อหาที่ใช้ในการให้ความรู้ หรือนำไปสู่การสอนทักษะต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องที่ผู้เรียนมีประสบการณ์อยู่ก่อนแล้ว

2. ขั้นการสะท้อนและอภิปราย (Reflection and Discussion) เป็นขั้นที่ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกของตนเองแลกเปลี่ยนกับสมาชิกในกลุ่ม โดยผู้สอนจะเป็นผู้กำหนด

ประเด็นการวิเคราะห์ ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ถึงความคิด ความรู้สึกของคนอื่นที่ต่างไป จากตนเอง ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้ กว้างขวางขึ้น การสะท้อนความคิดเห็นโดยการ อภิปรายจะทำให้ได้ข้อสรุปที่หลากหลาย นอกจากนี้ ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ถึงการทำงานเป็นทีม บทบาทของสมาชิกที่ดีที่จะทำให้งานสำเร็จ การควบคุมตนเองและการยอมรับความคิดเห็น ของผู้อื่น

3. ชั้นความคิดรวบยอด (Concept) เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชา หรือพัฒนาด้านพุทธิพิสัย (Cognitive) เกิดได้ หลายทาง เช่น จากการบรรยายของผู้สอน การ มอบหมายให้อ่านจากเอกสาร ตำรา หรือได้จาก การสะท้อนความคิดเห็นหรืออภิปรายโดยผู้สอน อาจสรุปความคิดรวบยอดให้จากการ อภิปรายและการนาเสนอของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม ผู้เรียนจะเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด ซึ่ง ความคิดรวบยอดนี้จะส่งผลไปถึงการเปลี่ยนแปลงเจตคติ หรือความเข้าใจในเนื้อหา ขั้นตอนของการฝึกทักษะต่าง ๆ ที่จะช่วยทำให้ ผู้เรียนปฏิบัติได้ง่ายขึ้น

4. ขั้นการทดลอง/การประยุกต์แนวคิด (Experimentation/Application) ผู้เรียนจะได้ทดลองใช้ความคิดรวบยอดหรือผลิตขั้น ความคิดรวบยอดในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การสนทนา เล่นบทบาทสมมติ ฯลฯ

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมจำเป็นต้องจัดกิจกรรมให้ครบทั้ง 4 ขั้น เพราะทั้ง 4 ขั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนดึงประสบการณ์ความรู้เดิมมา ใช้ในการเรียน ได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติและได้มี โอกาสทำงานร่วมกับผู้อื่น รู้จักการคิดวิเคราะห์ และนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมใน ชั้นเรียน การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมนี้สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนใน ชั้นเรียนในลักษณะของการบูรณาการ ซึ่งมี 3 วิธี

(สุเมธดา พรหมบุญ และอรพรรณ พรสีมา, 2549, น. 45) อาจสรุปได้ดังนี้

วิธีที่ 1 กระบวนการกลุ่ม (Group Process) เป็นการจัดสถานการณ์การเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ได้ มีปฏิสัมพันธ์กันโดยมีการแบ่งหน้าที่ช่วยเหลือ กันและกัน ซึ่งการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่ม สามารถประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนได้ โดยการจัดกิจกรรมในลักษณะต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ (ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2540, น. 40)

1.1 เกม เป็นการจัดกิจกรรม การเรียนปนเล่น มีกฎกติกาไม่สลับซับซ้อนซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานในการเรียน และฝึกความมีน้ำ ใจเป็นนักกีฬา

1.2 บทบาทสมมุติเป็นกิจกรรม กลุ่มที่ผู้เรียนจะต้องแบ่งบทบาทและหน้าที่ให้สมาชิกในกลุ่มได้แสดงบทบาทตามสถานการณ์ ที่สมมุติขึ้น

1.3 กรณีตัวอย่างเป็นการเรียน จากเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงโดยผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิเคราะห์ อภิปรายเพื่อฝึกฝน การแก้ปัญหา

1.4 การอภิปรายกลุ่มเป็นการ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นที่ผู้สอน

กำหนดหรือที่กลุ่มสนใจร่วมกัน

วิธีที่ 2 การเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจ (Cooperative Learning) เป็นวิธีการเรียนที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้ผู้เรียนได้ เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ สมาชิกแต่ละคน จะต้องมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของกลุ่มโดยมี ตัวอย่างของกิจกรรมดังต่อไปนี้

2.1 การเล่าเรื่องรอบวง (Round Robin) เป็นเทคนิคการเรียนที่เปิด โอกาสให้สมาชิกในกลุ่มได้เล่าถึงประสบการณ์ ที่ผ่านมา ความรู้ สิ่งที่ตนกำลังศึกษาหรือสิ่งที่ ตนเองประทับใจ ให้กลุ่มฟัง

2.2 มุมสนทนา เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนกลุ่มย่อยแต่ละกลุ่มเข้าไปนั่งตามมุมหรือจุดต่าง ๆ ของห้องเรียน และช่วยกันหา คำตอบสำหรับปัญหาต่าง ๆ ที่ผู้สอนยกขึ้นมา และเปิดโอกาสให้นักเรียนอธิบายเรื่องราวที่ตน ศึกษาให้เพื่อนกลุ่มอื่นฟัง

2.3 ผู้ตรวจสอบ (Pairs Check) เป็นกิจกรรมที่แบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 4 หรือ 6 คน ให้ผู้เรียนจับคู่กันทำงาน คนหนึ่งทำหน้าที่เสนอแนะวิธีแก้ปัญหา อีกคนทำหน้าที่ แก้ไข

2.4 ผู้คิด เป็นกิจกรรมที่ผู้สอน ตั้งคำถามให้ผู้เรียน ผู้เรียนแต่ละคนจะต้องคิด คำตอบของตนเองแล้วนำคำตอบมาอภิปรายกับเพื่อนที่นั่งติดกับตน นำคำตอบมาเล่าให้เพื่อน ทั้งชั้น ฟัง

2.5 ปริศนาความคิด (Jigsaw) เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาที่ผู้สอน กำหนดให้สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มประจำ จะได้รับมอบหมายให้ศึกษาเนื้อหาที่แตกต่างกัน ตามความเหมาะสม ผู้เรียนที่ศึกษาเนื้อหาเดียวกันจากทุกกลุ่มมารวมกันเป็นกลุ่ม ผู้เชี่ยวชาญเพื่อร่วมกันศึกษา เนื้อหาจนเข้าใจ แล้วหาวิธีอธิบายให้เพื่อนในกลุ่มประจำของตน ฟังแล้วกลับเข้ากลุ่มประจำเพื่อเล่า เรื่องที่ตน ศึกษาให้เพื่อนฟัง

2.6 กลุ่มร่วมมือ เป็นกิจกรรมที่ สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มย่อยจะได้รับมอบหมาย ให้ศึกษาเนื้อหาหรือทำกิจกรรมที่ต่างกันทำ เมื่อทำเสร็จแล้วจึงนำผลงานมารวมกันเป็นงาน กลุ่ม เพื่อให้ได้ผลงานที่มีคุณภาพ สมาชิกใน กลุ่มควรอ่านทบทวนและตรวจแก้ไขภาษานำก่อนการนำเสนอ ผลงานกลุ่มหน้าชั้นเรียน

2.7 การร่วมมือกันแข่งขัน เป็นกิจกรรมที่ผู้สอนแบ่งผู้เรียนเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มแข่งขันสมาชิกในกลุ่ม ทั้งสองต้องมีจำนวนเท่ากัน กลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่ม ผู้เชี่ยวชาญหรือกลุ่มผู้ตัดสิน ทุกกลุ่มต้องศึกษา เนื้อหาให้เข้าใจสมาชิกกลุ่มแข่งขันแต่ละคนต้อง เขียนคำถามมอบให้กลุ่มผู้ตัดสินโดยไม่ต้องให้ คำตอบ กลุ่มแข่งขันแต่ละกลุ่มจะเตรียมข้อสอบ ให้

เพื่อนของตน เมื่อถึงเวลาแข่งขันผู้ตัดสิน อธิบายกติกาและเรียกตัวแทนของกลุ่มแข่งขัน ออกมาทีละคนหรือมากกว่านั้นตามความเหมาะสมเมื่อสิ้นสุดการแข่งขัน กลุ่มที่ได้คะแนนสูงกว่าเป็นผู้ชนะ

2.8 ร่วมกันคิด กิจกรรมนี้เริ่ม จากผู้สอนถามคำถามและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันคิดหาคำตอบ จากนั้นผู้สอนจึงเรียกให้ผู้เรียนคนใดคนหนึ่งจากกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือทุก ๆ กลุ่มตอบคำถามเป็นวิธีการที่ นิยมใช้ในการทบทวนหรือตรวจสอบความเข้าใจ

วิธีที่ 3 การเรียนรู้แบบสรรสร้างความรู้ (Constructivism) เป็นวิธีการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องแสวงหาความรู้และสร้างความรู้ความเข้าใจขึ้น ด้วยตนเอง ความแข็งแกร่ง และความเจริญ งามองงามในความรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้มี โอกาสเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับ คนอื่น ๆ หรือได้พบสิ่งใหม่ ๆ แล้วนำความรู้ที่มีอยู่มาเชื่อมโยง ตรวจสอบกับสิ่งใหม่ ๆ แนวคิดของการเรียนรู้แบบสรรสร้างความรู้ คือ การเรียนรู้เป็นกระบวนการสรรสร้างความรู้ ความรู้เดิมเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างสรรค์ความรู้ ใหม่และคุณภาพของการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับบริบทที่เกิดขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบสรรสร้างความรู้ประกอบด้วยสาระสำคัญ 5 ประการ ดังนี้ (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์, 2540, น. 48-49)

3.1 การสอนของผู้สอนคือ การอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียน สร้างความรู้ความเข้าใจให้เกิดขึ้นโดยตัวผู้เรียนเอง

3.2 การเรียนรู้เป็นกระบวนการ สร้างความคิดรวบยอด ทฤษฎีและแบบจำลองขึ้นใหม่ของแต่ละบุคคล

3.3 ผู้สอนช่วยผู้เรียนสรรสร้าง ความรู้ความเข้าใจใหม่ ช่วยผู้เรียนสรรสร้างความรู้ความคิดรวบยอดที่ยังไม่สมบูรณ์ให้ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3.4 ผู้สอนช่วยผู้เรียน ตรวจสอบความเข้าใจโดยพิจารณาว่าความคิด รวบยอดที่เกิดขึ้นได้ประสานกันเป็นระเบียบ เป็นโครงสร้างความรู้ที่สามารถนำไปใช้ใน บริบททางสังคมได้เพียงใด

3.5 ผู้สอนช่วยผู้เรียนสร้างแผนผังความคิดโดยให้ผู้เรียน นำความรู้ความคิดรวบยอดที่สร้างขึ้นมาอภิปราย ร่วมกันเป็นกลุ่มแล้วจึงทำเป็นแผนผังความคิด

บทบาทของผู้สอนในการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

การจัดการเรียนรู้ Active Learning ผู้สอนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่จะต้องเปลี่ยนบทบาทจากการทำหน้าที่สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก แนะนำ ช่วยเหลือ ดูแล และกระตุ้นผู้เรียนในการเรียนรู้ ดังที่

นนทลีพร ธาดาวิทย์(2559, น. 27-28) กล่าว คือ

1. ผู้สอนเป็นผู้วางแผนกิจกรรม หรือเป้าหมายที่ต้องการพัฒนาผู้เรียน เน้นผลที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริง โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนกำหนดวิธีการเรียนรู้ของตนเอง
2. เป็นคนสร้างบรรยากาศการมีส่วนร่วม และการเจรจาโต้ตอบในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ระหว่างผู้สอน และเพื่อนในชั้นเรียน
3. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมที่สนใจรวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียน
4. จัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaboratory Learning) ส่งเสริมให้เกิดการร่วมมือในกลุ่มผู้เรียน
5. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการทั้งเนื้อหาสาระ วิธีการ และฝึกให้ผู้เรียนได้มีการบูรณาการเนื้อหาสู่การประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง
6. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ท้าทาย และหลากหลาย แม้รายวิชาที่เน้นทางด้านการบรรยายหลักการ และทฤษฎีก็สามารถจัดกิจกรรมเสริม อาทิการอภิปราย การแก้ไขสถานการณ์ที่กำหนด เสริมเข้ากับกิจกรรมการบรรยาย
7. วางแผนในเรื่องของเวลาการสอนอย่างชัดเจน ทั้งในประเด็นเนื้อหา และกิจกรรมในการเรียน ทั้งนี้เนื่องจากการเรียนรู้แบบ Active Learning ใช้เวลาการจัดกิจกรรม
8. ใจกว้าง ยอมรับในความสามารถในการแสดงออก และความคิดเห็นที่ผู้เรียนนำเสนอ

บทบาทผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ในทำนองเดียวกันการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ผู้เรียนไม่ได้เป็นผู้นั่งฟังผู้สอนบรรยายอย่างเดียว แต่เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ดังที่

นนทลีพร ธาดาวิทย์ (2559, น. 28) กล่าวไว้ดังนี้

1. มีความรับผิดชอบ เตรียมตัวล่วงหน้าให้พร้อมที่จะเรียนรู้ศึกษา และปฏิบัติงานในสิ่งที่ผู้สอนมอบหมายให้ศึกษาล่วงหน้า
2. ให้ความร่วมมือกับผู้สอนในการจัดการเรียนรู้เริ่มจากการวางแผนการจัดการเรียนรู้การดำเนินกิจกรรม และการประเมินผล
3. มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมอย่างกระตือรือร้น

4. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ การทำงานเป็นทีม และการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

5. มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ได้ลงมือปฏิบัติในสถานการณ์จริงด้วยตนเองเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

6. มีการใช้ความคิดเชิงระบบ ได้แก่ การคิดวิเคราะห์การคิดเชิงเหตุผล การคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณการคิดเชื่อมโยง และการคิดอย่างสร้างสรรค์

7. มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้เพราะการเรียนรู้ไม่ใช่เรื่องที่น่าเบื่อ แต่การเรียนรู้แบบสนุกสนาน มีชีวิตชีวา

ข้อดีของการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ดังนี้นนทสิทธิ์ ธาดาวิทย์ (2559, น. 25)

1. เป็นแรงจูงใจที่ทำให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ในเนื้อหาวิชา
2. ส่งเสริม และพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม สร้างความแข็งแกร่งของเครือข่ายการเรียนรู้การรู้แบบมีส่วนร่วมทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าในตนเอง ทำให้เกิดการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
3. ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการค้นพบแนวคิดและการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
4. ส่งเสริมการเรียนรู้ให้สนุกสนานมีแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันในรูปแบบการเรียนรู้ของแต่ละคน ทำให้การเรียนรู้สนุก และสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่ตื่นเต้นเสริมพลังทางบวก และการมีส่วนร่วมของผู้เรียนอย่างมีชีวิตชีวา
5. สามารถนำเนื้อหาที่เรียนไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติจริง
6. เพิ่มช่องทางการสื่อสารกับผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน
7. ช่วยสร้างความคงทนในการจดจำข้อมูล และสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้
8. เป็นการเตรียมเส้นทางให้ผู้เรียนเห็นคุณค่า ยอมรับ และได้รับสิ่งตอบแทน

ข้อจำกัดของการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เป็นวิธีการที่ดีแต่อย่างไรก็ตามการจัดการเรียนรู้ทุกรูปแบบย่อมมีข้อจำกัด ดังนี้(นนทสิทธิ์ ธาดาวิทย์, 2559, น. 29)

1. การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ต้องใช้เวลาจึงอาจทำให้ผู้สอนไม่สามารถจัดการเวลาที่มีอยู่กับจำนวนเนื้อหาหลักสูตรที่มากได้

2. การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ต้องใช้เวลาในการเตรียมการ ดังนั้นหากผู้สอนที่มีภาระงานสอนมากจะไม่สามารถใช้การเรียนรู้แบบ Active Learning ได้
3. การใช้การเรียนรู้แบบ Active Learning ในห้องเรียนที่มีขนาดใหญ่ จำนวนผู้เรียนมาก อาจมีข้อจำกัดในการดูแล ควบคุมให้ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมไปในทิศทางที่ผู้สอนวางแผนได้ยาก
4. ผู้สอนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงคิดว่าตนเองเป็นผู้บรรยายที่ดีจะไม่ยอมรับวิธีการเรียนรู้แบบ Active Learning ที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการมากกว่าผู้สอน
5. ความต้องการวัสดุอุปกรณ์จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการสอนแบบ Active Learning ในห้องเรียนต้องมีความพร้อมในการเรื่องวัสดุอุปกรณ์
6. ผู้เรียนต่อต้านวิธีการสอนที่ไม่ใช่การบรรยาย เนื่องจากผู้เรียนจะคุ้นชินกับการเรียนโดยวิธีการมารับความรู้จากผู้สอนมากกว่าการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองตามคำแนะนำของผู้สอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้

ความฉลาดทางสังคม

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นพลเมืองดีมีศักยภาพในการพัฒนาประเทศนั้น มนุษย์ควรได้รับการพัฒนาอย่างสมดุลทั้งทางร่างกาย อารมณ์ และสังคม ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การพัฒนาที่เน้นสติปัญญาเพียงอย่างเดียวทำให้เกิดปัญหาขึ้นกับบุคคล สังคม องค์กร และระบบราชการต่าง ๆ เป็นอย่างมาก สืบเนื่องมาจากระบบการศึกษาที่เน้นการพัฒนาด้านสติปัญญา ซึ่งเป็นการพัฒนาที่ขาดความสมดุล จึงปรากฏปัญหาที่พบในเด็กไทย คือ การปรับตัวเข้ากับสังคมได้ยาก ใช้ชีวิตเพียงลำพังคนเดียว ไม่สนใจบุคคลหรือสังคมที่อยู่รอบบ้านทั้งที่มนุษย์ทุกคนจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยสังคมในการดำรงชีวิตอยู่ทุกวัน เราทุกคนทราบกันดีแล้วว่ามนุษย์เป็นสัตว์สังคม ต้องอยู่ในสังคมตลอดเวลาแต่สภาพการณ์โดยทั่วไป บางคนอาจมีความสามารถในการปรับตัวไม่เก่งตามสภาพสังคม ในขณะที่บางคนมีปัญหาในการเข้าสังคม ไม่มีเพื่อนทำงานคนเดียว ขาดความช่วยเหลือเหลือจากสังคม นอกจากนี้อารมณ์ของคนในสังคมก็สามารถถ่ายทอดถึงกันได้โดยการบริหารอารมณ์และความรู้สึกที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ฉะนั้นการใช้ชีวิตในสังคมให้มีความสุข มีความกลมกลืน และขณะเดียวกันก็สามารถทำงานร่วมกับคนอื่นในสังคมได้ จึงเป็นสิ่งที่ควรให้ความสนใจ (Goleman, 2006)

ความหมายของความฉลาดทางสังคม

Flavell (1976, p. 1966) ให้แนวคิดของความฉลาดทางสังคม (social intelligence) ว่าประกอบไปด้วย 5 หัวข้อหลักของความคิดที่แต่ละคนต้องรู้ ได้แก่

1. การยอมรับนับถือในทัศนคติ นั่นคือ การยอมรับนับถือในทัศนคตินั้นถึงแม้ว่าความรู้สึกในสถานการณ์ของเรานั้นจะไม่ได้เห็นพ้องต้องกันกับคนอื่นก็ตาม

2. ยอมรับนับถือในความต้องการสำหรับการวิเคราะห์ทัศนคติของคนอื่น ยอมรับนับถือคล้ายกับการวิเคราะห์นั้นเป็นประโยชน์เพื่อให้ได้มาซึ่งเป้าหมายเดียวกัน

3. ในความเป็นจริง ศักยภาพทำให้การวิเคราะห์ความเป็นจริงนั้นตรงประเด็นตามคุณลักษณะบทบาทของคนอื่น

4. การรักษาสภาพการยอมรับนับถือถูกแทนที่ด้วยการวิเคราะห์ความเป็นจริง มีความขัดแย้งที่เป็นภาพตัวแทนของมุมมองหรือในแง่ความคิดเห็น

5. การใช้รูปแบบการรับรู้เพื่อประสิทธิผลของการสื่อสาร

Goleman (2006) ให้นิยามความฉลาดทางสังคมว่าเป็น ความสามารถในการอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างกลมกลืนและมีความสุขและในขณะเดียวกันก็สามารถที่จะทำงานร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมเพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่เรากำลังต้องการได้

Albrecht (2006) ให้นิยามความฉลาดทางสังคมว่าเป็น ความสามารถในการสร้างความรู้สึกที่ดีให้กับผู้อื่น และทำให้ผู้อื่นให้ความร่วมมือกับเรา

เพชรยุพา บุรณศิริจรัสรัฐ (2558) ให้นิยามความฉลาดทางสังคม หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม มีการรับรู้ เข้าใจ และตระหนักถึงความต้องการของสังคม การมองโลกในแง่ดี (positive thinking) การให้ความช่วยเหลือผู้คนในสังคม การมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบต่อสังคม อันนำไปสู่การปฏิบัติตัวถูกต้องเหมาะสมต่อสังคม เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลในสังคม มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในสังคม ทำให้สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

สรุปได้ว่า ความฉลาดทางสังคม หมายถึง ความสามารถที่จะดำรงชีวิตในสังคมร่วมกับผู้อื่นของแต่ละบุคคล ที่จะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือกัน จนนำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ที่ดี มีความสุข ที่จะเกิดขึ้นในสังคม นำมาซึ่งสังคมที่มีแต่ความสงบสุขต่อไป

องค์ประกอบของความฉลาดทางสังคม

O' Sullivan et al. (1965, pp. 187-188) แบ่งความสามารถที่เกี่ยวกับพฤติกรรม ซึ่งเป็นความสามารถในการรับรู้ 5 ลักษณะ ประกอบด้วย

1. การจำแนกพฤติกรรม (cognition of behavioral classes) คือ ความสามารถในการเข้าร่วมกลุ่มกับบุคคลอื่นบนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน

2. ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ของพฤติกรรม (cognition of behavioral relations) คือ ความสามารถในการตีความหมายที่เชื่อมโยงกับพฤติกรรมที่แสดงออกมา

3. การจัดระบบพฤติกรรม (cognition of behavioral system) คือ ความสามารถในการเชื่อมโยงพฤติกรรมทางสังคมที่มีลำดับชั้น

4. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (cognition of behavioral transformations) คือ ความสามารถในการตอบสนองโดยการปรับตัวให้เข้ากับพฤติกรรมทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

5. สภาพวะที่แฝงอยู่ในพฤติกรรม (cognition of behavioral implication) คือ ความสามารถในการคาดการณ์ถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้น สถานการณ์ที่ต้องติดต่อกับผู้อื่น

Albrecht (2006) ได้อธิบายองค์ประกอบของความฉลาดทางสังคม มีดังต่อไปนี้

1. การรู้สถานการณ์ หมายถึง ความสามารถในการอ่านตีความพฤติกรรมของคนในแต่ละสถานการณ์ ใช้ประสาทสัมผัส ทั้งสายตา หู การสัมผัส ในการรับรู้ถึงสถานการณ์นั้น ๆ

2. การแสดงออก หมายถึง การแสดงออกทั้งวจนภาษาและอวจนภาษา กริยาท่าทางในการแสดงออกถึงพฤติกรรม

3. ความจริงใจ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความซื่อสัตย์ ความเป็นตัวตนของแต่ละบุคคลว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร

4. ความชัดเจน หมายถึง ความสามารถในการอธิบายและแสดงความคิดเห็น การแสดงออกทางความคิด

5. ความเห็นอกเห็นใจ หมายถึง ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น เชื่อมกันระหว่างตัวบุคคลกับตัวบุคคล

Goleman (2006, pp. 57-59) กล่าวว่า องค์ประกอบของความฉลาดทางสังคมมีดังนี้

1. การตระหนักรู้ทางสังคม (social awareness) คือ ความสามารถของบุคคลในการรับรู้เกี่ยวกับผู้อื่นในสังคม ซึ่งองค์ประกอบนี้จะรวมถึงการรับรู้ถึงอารมณ์ความรู้สึก ความเข้าใจในสถานการณ์ที่ดำรงเกิดขึ้นในขณะที่อยู่กับบุคคลอื่นในสังคม ซึ่งสามารถจำแนกรายละเอียดออกเป็นองค์ประกอบย่อย ๆ ได้ ดังนี้

1.1 การเข้าใจความรู้สึกของบุคคล (primal empathy) คือ การรับรู้ถึงความรู้สึกของผู้อื่นที่เกิดขึ้นตามสัญชาตญาณโดยที่เราไม่รู้ตัวเป็นไปตามอัตโนมัติ

1.2 การให้ความสนใจผู้อื่น (attunement) คือ การสนใจและตั้งใจฟังบุคคลอื่นอย่างเต็มที่ เพื่อให้เราและคู่สนทนาสามารถเชื่อมโยงให้เกิดความเข้าใจกันอย่างเต็มที่

1.3 การเข้าใจผู้อื่นอย่างถูกต้อง (empathic accuracy) การทำความเข้าใจในความคิด อารมณ์ของคู่สนทนา โดยการอ่านหรือทำความเข้าใจในสิ่งที่ถูกต้องต่ออารมณ์ ความคิด และความมุ่งหวังของอีกฝ่ายหนึ่ง

1.4 การรับรู้ทางสังคม (social cognition) คือ ความสามารถในการรับรู้เกี่ยวกับสังคมที่อยู่รอบตัว โดยการรับรู้ทางสังคมจะส่งผลต่อการแสดงปฏิกิริยาต่าง ๆ ในสังคม จนนำไปสู่การปรับตัวตามสังคมได้อย่างถูกต้อง

2. การมีปฏิสัมพันธ์หรือคุณสมบัติพิเศษทางสังคม (social facility) คือ การแสดงออกทางสังคมนระหว่างบุคคล ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็นส่วนย่อย ๆ ได้ ดังนี้

2.1 ความสามารถในการเข้าร่วมกับบุคคล (synchrony) คือ การที่บุคคลแต่ละคนมีปฏิกิริยาของร่างกายที่สอดคล้องสัมพันธ์กัน บุคคลที่มีความสามารถในด้านนี้จะสามารถจับปฏิกิริยาท่าทางของคู่สนทนาได้ และสามารถเข้าใจปฏิกิริยาท่าทางที่อีกฝ่ายแสดงออกมาได้

2.2 ความสามารถในการแสดงของตนเอง (self-presentation) คือ การแสดงออกของแต่ละบุคคล รู้จักแสดงอารมณ์ในแต่ละแบบที่มีความเหมาะสมกับเวลาและสถานที่ ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่กำลังเผชิญหน้าอยู่

2.3 ความสามารถในการชี้นำพฤติกรรมของบุคคล (influence) คือ การกระตุ้นให้บุคคลที่อยู่รอบ ๆ ตัวเราปฏิบัติในทิศทางที่เราต้องการ

2.4 ความสามารถในการคำนึงถึงผู้อื่น (concern) คือ การคิดถึงบุคคลอื่นและรู้จักที่จะช่วยเหลือบุคคลอื่น เมื่อบุคคลนั้นกำลังเผชิญกับสภาพปัญหาต่าง ๆ

จะเห็นได้ว่าทั้ง Albrecht (2006) และ Goleman (2006, pp. 57-59) ต่างกำหนดองค์ประกอบของความฉลาดทางสังคมที่มีความคล้ายคลึงกัน โดยประกอบไปด้วยพฤติกรรมที่เป็นการแสดงออกทั้งภายนอกและเกิดขึ้นภายในจิตใจของแต่ละบุคคล ล้วนแล้วแต่เป็นการแสดงออกถึงการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นในสังคมทั้งสิ้น

ตาราง 1 วิเคราะห์องค์ประกอบของความฉลาดทางสังคม

O' Sullivan et al (1965)	Albrecht (2006)	Goleman (2006)
1. การจำแนกพฤติกรรม	1. การรู้สถานการณ์	1. การตระหนักรู้ทางสังคม
2. ความเกี่ยวข้องกับพันธมิตรของพฤติกรรม	2. การแสดงออก	1.1 การเข้าใจความรู้สึก ของบุคคล
3. การจัดระบบพฤติกรรม	3. ความจริงใจ	1.2 การให้ความสนใจผู้อื่น
4. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม	4. ความชัดเจน	1.3 การเข้าใจผู้อื่นอย่างถูกต้อง
5. สภาวะที่แฝงอยู่ในพฤติกรรม	5. ความเห็นอกเห็นใจ	1.4 การรับรู้ทางสังคม
		2. การมีปฏิสัมพันธ์หรือคุณสมบัติพิเศษ ทางสังคม
		2.1 ความสามารถในการเข้าร่วมกับบุคคล
		2.2 ความสามารถในการแสดงของตนเอง
		2.3 ความสามารถในการนำพฤติกรรม ของบุคคล
		2.4 ความสามารถในการคำนึงถึงผู้อื่น

จากตาราง 1 แสดงถึงองค์ประกอบของความฉลาดทางสังคม ซึ่งผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ได้นำเสนอออกมาในทิศทางเดียวกัน ฉะนั้น ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่าบุคคลจะมีความฉลาดทางสังคมได้ ต้องมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. การรู้สถานการณ์ หมายถึง ความสามารถในการอ่านตีความพฤติกรรมของคนในแต่ละสถานการณ์ ใช้ประสาทสัมผัส ทั้งสายตา หู การสัมผัส ในการรับรู้ถึงสถานการณ์นั้น ๆ เช่น สามารถรับรู้ความรู้สึกที่ผิดหวังของเพื่อนได้ เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น เป็นต้น
2. การแสดงออก หมายถึง การแสดงออกทั้งวจนภาษาและอวจนภาษา กริยาท่าทางการแสดงออกถึงพฤติกรรม เช่น การเริ่มทักทายผู้อื่นก่อนเพื่อสร้างมิตรภาพที่ดี เป็นต้น
3. ความจริงใจ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความซื่อสัตย์ ความเป็นตัวตนของแต่ละบุคคลว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร เช่น สนทนากับผู้อื่นสามารถถ่ายทอดความรู้สึกออกมาทางสีหน้า แววตาได้ เป็นต้น
4. ความชัดเจน หมายถึง ความสามารถในการอธิบายและแสดงความคิดเห็น การแสดงออกทางความคิด เช่น สามารถโน้มน้าวเพื่อน ๆ ให้ทำตามความคิดเห็นได้ มีข้อมูลเพียงพอในการสนทนาเรื่องต่าง ๆ กับเพื่อนในกลุ่มได้ เป็นต้น
5. ความเห็นอกเห็นใจ หมายถึง ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น เชื่อมกันระหว่างตัวบุคคลกับตัวบุคคล เช่น สามารถแสดงความช่วยเหลือผู้อื่นได้ เป็นต้น

ทฤษฎีและการวัดค่าความฉลาดทางสังคม

Albrecht (2006) นักเขียนและที่ปรึกษาในด้านการบริหารธุรกิจได้ทำการวิเคราะห์พัฒนาการวิธีคิดของมนุษย์จนเกิดแนวคิดที่ว่า ในยุคสมัยหนึ่งเราเรียนรู้ว่ามนุษย์ที่ฉลาดที่สุดนั้นจะต้องมีสติปัญญาดีเป็นเลิศ หรือมีเชาว์ปัญญา (intelligence quotient - IQ) สูง ต่อมาเกิดมีทฤษฎีหลายองค์ประกอบ (multiple factor theory) กลุ่มความคิดทฤษฎีนี้เชื่อว่า เชาว์ปัญญาของมนุษย์แต่ละด้านแต่ละอย่างแตกต่างกันออกไป หรือเชาว์ปัญญาของมนุษย์เรานั้นประกอบด้วยองค์ประกอบหลายๆด้าน เช่น ความสามารถในการคำนวณ การใช้ภาษา การคิดหาเหตุผล ทุกคนมีความสามารถแต่ละด้านต่างกัน ใครมีความสามารถทางด้านใดมากกว่าก็ถือว่ามีความถนัดด้านนั้น มีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จมากกว่า จากที่กล่าวมาจึงปรากฏทฤษฎีของนักคิดมากมายที่สนับสนุนแนวคิดดังกล่าว เช่น ทฤษฎีของ Thorndike (1936) ซึ่งเชื่อว่าสติปัญญาเกิดจากความสามารถหลาย ๆ อย่างมารวมกัน ได้แก่

1. ความฉลาดทางนามธรรม (abstract intelligence) หมายถึง ความสามารถในการคิดเป็นนามธรรม สัญลักษณ์ วิเคราะห์สิ่งที่เป็นนามธรรมตามธรรมชาติ ศึกษาหาความรู้เรื่องราวต่าง ๆ เซอร์ปัญญาชนนี้จำเป็นสำหรับการเรียนการสอน เป็นลักษณะของการใช้ความรู้และสติปัญญา

2. ความฉลาดทางด้านเครื่องจักรกล (mechanical intelligence) คือ ความสามารถด้านเครื่องจักรกลและใช้มืออย่างคล่องแคล่ว เซอร์ปัญญาชนนี้จำเป็นสำหรับการใช้งานในโรงงานอุตสาหกรรม การเย็บปักถักร้อย งานครัว งานบ้าน

3. ความฉลาดทางสังคม (social intelligence) คือ ความสามารถในการปรับตัวเข้าหาสังคมและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สามารถปรับอารมณ์จิตใจเข้ากับผู้คนและสิ่งแวดล้อมได้โดยง่าย เซอร์ปัญญาชนนี้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์ทุกคนในการดำเนินชีวิต

Goleman, & Boyatzis (2008, p.74) กล่าวถึงการวิจัยเชิงชีววิทยาที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางสังคม ซึ่งเป็นการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ให้ชัดเจน ถึงการมีผลกระทบของพฤติกรรมระหว่างบุคคล โดยเฉพาะพฤติกรรมของผู้ที่อยู่ในองค์กร จากหัวหน้าสู่ลูกน้อง พบว่า ผู้นำที่ดีกว่าคือคนที่สามารถเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมชนิดต่าง ๆ ที่เสริมแรงให้สมองเกิดกลไกทางสังคมขึ้น (brain social circuitry) การนำที่มีประสิทธิภาพจึงไม่ใช่การสร้างสถานการณ์เหมาะสม มีทักษะทางสังคมที่ดีเท่านั้น หากแต่มีความสนใจอย่างแท้จริง และมีความสามารถในการบ่มเพาะความรู้สึกด้านบวกกับผู้อื่นในที่ทำงานร่วมกัน เป็นแนวคิดที่ว่าผู้นำที่มีศักยภาพคือบุคคลที่มีสมอง มีวงจรสังคมในสมองที่มีพลัง

Goleman , & Boyatzis (2008) จึงนิยาม ความฉลาดทางสังคมว่าเป็น กลุ่ม ของความสามารถในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่สร้างวงจรประสาทเฉพาะ (และเกี่ยวข้องกับระบบไร้ท่อ) ที่เป็นแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ความสามารถในการติดต่อสัมพันธ์และทำให้ผู้อื่นบรรลุผล โดยมีระบบประสาทพิเศษโดดเด่น ดังนั้น ความสามารถทางสังคมของผู้นำไม่ใช่เรื่องใหม่ โดยเฉพาะแถบเอเชียมีคำกล่าวถึงเรื่องนี้มาเป็นเวลากว่าพันปีมาแล้ว

คุณสมบัติของผู้มีทักษะทางสังคมที่ดี

จริลักษ์ณ์ รัตนาพันธ์ (2557) ได้กล่าวว่าผู้มีทักษะทางสังคมที่ดี ควรมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. มีคุณลักษณะส่วนบุคคลที่ดี คุณลักษณะส่วนบุคคลเป็นสิ่งสำคัญที่จะส่งผลให้การพัฒนาทักษะทางสังคมของบุคคลสามารถดำเนินการไปได้จนประสบผลตามที่กำหนดไว้ คุณลักษณะส่วนบุคคลที่ควรได้รับการส่งเสริมให้มีขึ้นได้แก่ ความมุ่งมั่นตั้งใจ ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความขยันหมั่นเพียรและอดทน ความซื่อสัตย์

2. มีทักษะการสื่อสารดี มีหลายทักษะ แต่ที่จำเป็นเบื้องต้นสำหรับผู้เรียนต้องการพัฒนาทักษะทางสังคม ได้แก่ การพัฒนาทักษะการฟังและการพูด ทักษะการสังเกตและการตีความภาษาท่าทาง เป็นต้น

3. มีทักษะการจัดการกับตนเองดี ได้แก่ การรู้จักและยอมรับตนเอง การวางแผนการทำงาน การควบคุมตนเอง เป็นต้น

4. มีการตระหนักรู้ทางสังคม เป็นความสามารถของบุคคลในการแสดงออกถึงการรับรู้เกี่ยวกับตนเองว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและสิ่งแวดล้อม การแสดงพฤติกรรมอย่างเหมาะสมในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข คุณสมบัติข้อนี้ได้แก่ การเป็นผู้รู้จักกาลเทศะ และมีมารยาททางสังคมที่เหมาะสม เป็นต้น การจัดการกิจกรรมเพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ทางสังคมควรเป็นเรื่องจริงที่เกี่ยวข้องกับผู้ทำกิจกรรม โดยเริ่มจากเรื่องที่อยู่ใกล้ตัวไปสู่เรื่องที่ไกลตัวออกไป ได้แก่ การเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในบ้าน ความสัมพันธ์กับโรงเรียน ความสัมพันธ์กับชุมชนและสิ่งแวดล้อม

จะเห็นได้ว่าการที่สมาชิกในสังคมเป็นผู้ที่มีทักษะทางสังคมเป็นสิ่งสำคัญอันดับต้น ๆ ในการอยู่ร่วมกัน โดยเป็นส่วนหนึ่งในการนำไปสู่ความฉลาดทางสังคม เริ่มต้นจากการสื่อสาร การสร้างเรื่องราวที่เกี่ยวข้อง สัมพันธ์กัน ไม่ว่าจะเป็นอย่างใดในเรื่องราวของการแสดงออกทางพฤติกรรมทางกาย สู้อการปลุกฝังภายในจิตใจจนนำไปสู่เกิดเป็นความฉลาดทางสังคมของแต่ละบุคคล และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ รู้จักการแก้ไขปัญหา การทำงานร่วมกับผู้อื่น จนนำไปสู่สังคมที่สงบสุขและพัฒนาต่อไปได้

แนวคิดทฤษฎีการจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง

ความหมายของแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง

แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงของ Jack Merzirow ได้พัฒนาทฤษฎี การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงมีขึ้นในปีค.ศ. 1975 เป็นแนวคิดที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของบุคคล Merzirow (2000) ได้ให้ความหมายว่าการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง คือ กระบวนการในการเปลี่ยนแปลงกรอบอ้างอิง (Frames of references) อันประกอบด้วยข้อสันนิษฐานต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิต (Assumptions) และความคาดหวัง (Expectations) ที่ฝังอยู่ในตัวบุคคล ซึ่งมีอิทธิพลต่อความคิด ความเชื่อ และการกระทำของบุคคลนั้น กระบวนการดังกล่าวคือการเปลี่ยนแปลงกรอบอ้างอิงร่วมกับการสะท้อน ความคิดจากประสบการณ์ ที่เรียกว่า การเปลี่ยนแปลงปริทรรศน์ (Perspective transformation) (Muenthaisong et al., 2018) โดยการเปลี่ยนแปลงปริทรรศน์

เป็นกระบวนการ ตระหนักรู้เกี่ยวกับเหตุผลหรือข้อสันนิษฐานของ บุคคลในการกำหนดแนวทางการรับรู้เข้าใจ และ รู้สึกของแต่ละบุคคล เพื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงจน กลายเป็นนิสัย หรือการสร้างทางเลือกการกระทำ บนความเข้าใจใหม่ (Mezirow, 2012) หรือในอีกความหมายหนึ่ง การเปลี่ยนแปลงปริทรรศน์ คือ วิธีการปรับปรุงแก้ไขโครงสร้าง การให้ความหมาย (Meaning structures) หรือที่เรียกว่า กรอบ อ้างอิง อันประกอบไปด้วยแบบแผนการให้ความหมาย (Meaning schemes) และปริทรรศน์ การให้ความหมาย (Meaning perspectives) โดย แบบแผนการให้ความหมายจะถูกพัฒนาผ่าน ประสบการณ์ซึ่งสามารถพิสูจน์ยืนยันได้ถึงเจตคติ และพฤติกรรมของบุคคล ส่วนปริทรรศน์การให้ ความหมายจะประกอบด้วยหลายๆ แบบแผนการ ให้ความหมาย ซึ่งช่วยจัดเตรียมเกณฑ์การตัดสิน และประเมินสิ่งต่างๆ (Muenthaisong et al., 2018) การจัดการกับกระบวนการคิดให้เป็นระบบมากยิ่งขึ้น ให้ความคิดนั้นครอบคลุม จำแนก แยกแยะได้ดีขึ้นมีความพร้อมทางอารมณ์ที่จะ เปลี่ยนแปลงได้ และสามารถใคร่ครวญได้ดียิ่งขึ้น ทำให้แต่บุคคลมีความเชื่อ และทัศนคติที่เป็นจริง และสามารถชี้นำการกระทำได้อย่างเหมาะสม

จะเห็นได้ว่า การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตามแนวคิด ของ Mezirow (2012) การเกิดการเปลี่ยนแปลง พื้นฐานในตนเองได้นั้น จะต้องเริ่มต้นจากการที่ตัว บุคคลได้เผชิญกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวันที่ขัดแย้งจนเกิดเป็นภาวะวิกฤตที่หาทางออกไม่ได้ ทำให้การรับรู้ในแบบที่เคยมีอยู่ไม่อาจใช้ในการแก้ปัญหาได้อีกต่อไป เมื่อนั้นบุคคลจะเกิดการตั้งคำถามกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและเริ่มคิดใคร่ครวญ ในตนเองและสิ่งต่าง ๆ อย่างลึกซึ้ง กระบวนการ เรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงที่แท้จริงจึงเริ่มต้นขึ้น อันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงกรอบการอ้างอิงเชิงการให้ ความหมายของตนเองที่รุนแรงและไม่สามารถ กลับคืนสู่สภาพเดิมได้อีกต่อไป อีกนัยหนึ่งนี่คือการ ก้าวข้ามแบบแผนเดิมในชีวิตประจำวัน ไปสู่การมีชีวิตในแบบแผนใหม่ นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลง ของ Mezirow ไม่ใช่แค่เพียงการพัฒนาทางด้านความคิด การพัฒนาด้านจิตสำนึก แต่เน้นพัฒนาที่กระบวนการในการทำให้เกิดความหมายที่ชัดเจน มากขึ้นและการมีศักยภาพที่จะควบคุมความคิด ความรู้สึกและเจตนาของตนได้ดีขึ้นเป็นสำคัญ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลที่เกิดขึ้นจากการรับรู้ เข้าใจ จนนำไปสู่การพัฒนาความคิดและพฤติกรรมของตนเองให้กระจ่างพร้อมแสดงออกมาได้ดีมากขึ้น

การเรียนรู้ในทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง

ในทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ได้กล่าวถึง การเรียนรู้ว่ามี 2 ประเภทหลัก ได้แก่ การเรียนรู้แบบมีเงื่อนไข (instrumental learning) และการเรียนรู้เพื่อการสื่อสาร (communicative learning) สำหรับการเรียนรู้แบบมีเงื่อนไข ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้แบบมุ่งแก้ปัญหาในงาน (task-oriented problem solving) การควบคุมทางเทคนิคต่าง ๆ และการเรียนรู้เพื่อกำหนดความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (determination of cause and effect relationships) ส่วนการเรียนรู้เพื่อการสื่อสาร หมายถึง การเรียนรู้ของบุคคลเกี่ยวกับ วิธีการที่จะบอกความรู้สึก ความต้องการ และความปรารถนา ของตนแก่ผู้อื่น นำไปสู่ความเข้าใจอย่างรู้แจ้ง ลึกซึ้ง สามารถ แยกแยะ ระบุ อธิบาย ลักษณะของปัญหาที่เกิดขึ้นได้ (Mezirow, 2000) ซึ่งเมสิโรว์ เชื่อว่าการเรียนรู้ทั้งสองประเภทดังกล่าว จะ เกิดขึ้นได้ด้วยการอาศัยเครื่องมือการเรียนรู้ที่สำคัญสองประการ คือ การใคร่ครวญเกี่ยวกับตนเอง อย่างมีวิจารณญาณ (critical self-reflection) และการสนทนาเชิงวิพากษ์ (critical discourse) (Mezirow, 2003)

การใคร่ครวญเกี่ยวกับตนเองอย่างมีวิจารณญาณ (critical self-reflection)

เป็นกระบวนการทางจิตตปัญญา ศึกษา ที่เน้นการพัฒนาด้านในอย่างจริง เพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ถึงคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ โดยปราศจากอคติเกิดความ รักความเมตตา อ่อนน้อมต่อธรรมชาติ มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม และสามารถเชื่อมโยงศาสตร์ต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในชีวิตได้ อย่างสมบูรณ์ (ชลลดา ทองทวี และคณะ, 2551) จิตตปัญญา ศึกษา มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง อย่างแยกออกจากกันไม่ได้ กล่าวคือ จิตตปัญญาศึกษาเป็นทั้ง แนวคิดและแนวปฏิบัติ ที่มีจุดมุ่งหมายให้เกิดการเรียนรู้เพื่อการ เปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) ภายในตน (Self Transformation) ภายในองค์กร (Organizational Transformation) และการเปลี่ยนแปลงภายในสังคม (Social Transformation) โดยที่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไม่ใช่เป็นการ เปลี่ยนแปลงเล็กน้อย ๆ แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐาน อย่างลึกซึ้ง (จุมพล พูลภัทรชีวิน, 2552) ซึ่งการใคร่ครวญนี้ ต้องอาศัยทั้งเหตุผล อารมณ์ความรู้สึกที่เกาะเกี่ยวอยู่กับแบบแผน เชิงความหมายเหล่านั้น ตลอดจนญาณทัศนะ การใคร่ครวญนี้ จะทำให้เราเริ่มเห็นกรอบการอ้างอิงที่เราเคยใช้อย่างไม่รู้ตัว นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและขยับขยายมุมมองของการให้ความหมายของเราได้ในที่สุด เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการเห็น ภายในตัวของผู้เรียนเอง เป็นปัจเจกตั้ง และไม่สามารถทำให้เกิด ขึ้นได้

จากการอ่าน การฟัง หรือการสั่งสอนจากภายนอกแต่เพียง อย่างเดียว (สมสิทธิ์ อัสตรนีย์ และ กาญจนา ภูครองนาค, 2555)

การสนทนาเชิงวิพากษ์ (critical discourse)

เป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันระหว่างบุคคล หรือกลุ่มบุคคล ด้วยวิธีของสุนทรียสนทนา (dialogue) ซึ่งเป็นการสนทนาที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ โดยใช้การฟังอย่างลึกซึ้ง ฟังผู้อื่นเพื่อให้เข้าใจตนเอง และให้ความเคารพในผู้อื่นและการไม่ตัดสิน การห้อย แขนงทุกสิ่งทุกอย่าง โดยเฉพาะห้อย แขนงการตัดสินคน ตัดสินความ เมื่อได้ฟังคนอื่นพูด ก่อให้เกิดสติ สมาธิ และปัญญา ทำให้ มองเห็น สติปัญญาและคุณงามความดีของผู้อื่นมากขึ้น และ สุดท้ายคือการฟังเสียงของเราว่าจะให้ความหมาย มันอย่างไร เป็นเสียงร่ำบ่น หรือเป็นเสียงแห่งความปรารถนาจากส่วนลึก (วิศิษฐ์ วังวิญญู, มปป.) ผลที่ได้จากการพูดคุยคือ การเกิด การตัดสินหรือการตีความอย่างใหม่ รวมถึงเห็นมุมมอง ความเชื่อ และการให้เหตุผลที่มีความถูกต้องและครอบคลุมมากขึ้นกว่าเดิม นำไปสู่การเป็นตัวของตัวเองที่ เข้มแข็ง แจ่มชัด และชัดเจน ปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของการสนทนาเชิงวิพากษ์ ก็คือการมี “วุฒิภาวะทางอารมณ์” ได้แก่ การตระหนักรู้ ควบคุม ตนเองได้ การเห็นอกเห็นใจ การตั้งมั่น ความ กระตือรือร้น การเชื่อตรงต่อตนเอง การคิดอย่างแจ่มชัด ทักษะทางสังคม (Mezirow, 2003 อ้างถึงใน สมสิทธิ์ อัสตรนีย์ และกาญจนา ภูครองนาค, 2555)

กระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning Processes)

กระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงของ Mezirow (2000) เห็นว่าการสร้างความหมายเป็น ศูนย์กลางของการเรียนรู้ทั้งหมด การเรียนรู้จึง เกี่ยวข้องกับการสร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ การ เรียนรู้ เป็นกระบวนการที่ตีความจากประสบการณ์ เดิมของตนแล้วสร้างความหมายใหม่ให้แก่ ประสบการณ์ นั้น เพื่อชี้้นำการกระทำของแต่ละ บุคคลในอนาคต การกระทำในที่นี้หมายถึงการ ตัดสินใจใหม่ การ ให้คำอธิบายใหม่ การเปลี่ยนวิธี แก้ปัญหาใหม่ หรือแม้กระทั่งการเปลี่ยนพฤติกรรม ใหม่ เช่น ทารก แรกเกิดเรียนรู้จากการตีความจาก ประสบการณ์การร้องไห้กับการได้ดื่มนม ต่อมาเมื่อ ทารกหิวนมก็ จะร้องไห้ การเรียนรู้เพื่อให้เกิดทักษะ ก็เป็นกระบวนการตีความประสบการณ์ในการใช้ ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายอย่างสัมพันธ์กัน เช่น การ ถีบจักรยาน เป็นการตีความการใช้ความคิด สายตา มือ และ

เท่า อย่างสัมพันธ์กัน ในการควบคุม รถจักรยานให้เคลื่อนไปและไม่ล้ม การเรียนรู้ เกี่ยวกับจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึก ก็เกิดจากการตีความปฏิกริยาจากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น

(Muenthaisong et al., 2018) การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง จึงหมายถึงการสร้าง ความหมายใหม่แก่ประสบการณ์เดิม เป็นการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนกรอบอ้างอิง (Frame of reference) หรือ การเปลี่ยนทัศนะ (Perspective change) ที่บุคคลมีต่อประสบการณ์เดิมของตน แล้วใช้กรอบ อ้างอิงใหม่หรือทัศนะใหม่นั้นมาชี้้นำการกระทำ แบบใหม่ๆ (Mezirow, 2003) กรอบอ้างอิงมี 2 มิติ ได้แก่ วิธีคิดตามความเคยชินและมุมมอง วิธีคิดตามความเคยชินประกอบด้วยสมมุติฐานหรือ ข้อสรุป ล่วงหน้าที่บุคคลมีอยู่ในใจ แล้วใช้สมมุติฐานหรือข้อสรุปที่มีอยู่ในใจลวงหน้านั้นเป็น แวนตาหรือตัว กรอง ความหมายของประสบการณ์ ต่างๆ ของตน ส่วนมุมมองนั้นเกิดจากแบบแผนของความหมาย (Meaning schemes) ซึ่งประกอบด้วยชุดความเชื่อ ความรู้สึก ทัศนคติ และ การให้คุณค่า Mezirow เห็นว่ามุมมองของแต่ละ บุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงง่ายกว่าวิธีคิดตาม ความเคยชิน เพราะเรามัก ได้รับเสียงสะท้อนกลับ จากบุคคลอื่นต่อมุมมองของเรามากกว่าวิธีคิดตาม ความเคยชิน เรามักไม่ค่อย ได้ตระหนักถึงความเคย ชินในการคิดของตนเอง การเรียนรู้สู่การ เปลี่ยนแปลงจึงเกิดขึ้นเมื่อมีการ เปลี่ยนแปลง มุมมองหรือวิธีการคิดตามความเคยชิน เช่น การ เปลี่ยนมุมมองต่อผู้ป่วยโรคเอดส์ การ เปลี่ยน ทัศนคติที่มีต่อกลุ่มชายรักชาย การเปลี่ยนความ เชื่อที่ว่าชนชาติตนประเสริฐเลิศเลอกว่าอีก ชนชาติหนึ่ง นอกจากนี้ Mezirow ยังเห็นว่าการ เปลี่ยนแปลงวิธีการคิดตามความเคยชินของแต่ละ บุคคลต่างกัน บางคนอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น อย่างทันทีทันใด หรืออาจเกิดขึ้นอย่างค่อยเป็น ค่อยไป การเปลี่ยนมุมมองต่อเรื่องต่างๆ เป็นกระบวนการหนึ่งที่น่าไปสู่การเปลี่ยนวิธีคิดตามความเคย ชินอย่างค่อยเป็นค่อยไป (Mezirow, 2000)

ขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง

Mezirow (2003) ได้นำเสนอ กระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเป็น 10 ขั้นตอนเพื่อการ ปรับเปลี่ยนกรอบความคิด ดังนี้

1. การเผชิญกับภาวะวิกฤติการณ์ที่ไม่ เป็นไปตามมุมมองเดิม (Disorienting Dilemma) กล่าว คือ บุคคลได้ประสบกับภาวะวิกฤติหรือ เหตุการณ์บางอย่างที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ครั้ง สำคัญในชีวิต เช่น ความกังวลใจอย่างรุนแรง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการสูญเสียคนใน ครอบครัว เป็นต้น รวมทั้งการที่บุคคลเผชิญกับ ประสบการณ์ที่แตกต่างไปจากประสบการณ์เดิม หรือไม่

สอดคล้องกับความเชื่อของตนเอง ดังนั้น ความไม่สอดคล้องกันระหว่างกรอบอ้างอิงของ บุคคลและ เหตุการณ์ที่บุคคลเผชิญนี้จึงทำให้บุคคล เกิดความสับสนในความเชื่อจนอาจจะกระทบไปยัง การ ดำเนินชีวิตของตนเองด้วย

2. การตรวจสอบความรู้สึกของตนเอง (Self-Examination with Feelings of Fear, Anger, Guilt, or Shame) จากการประสบปัญหา ต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดความสับสน ขึ้นต่อมาบุคคลจึง ได้ตรวจสอบหรือพิจารณาความรู้สึกต่าง ๆ ของ ตนเองจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น ความรู้สึก กลัว โกรธ ความไม่สบาย ความรู้สึกผิด และความ อับอาย เป็นต้น Mezirow นำเสนอว่า ความเชื่อ มุมมองของแต่ละบุคคลจะสามารถสร้างความรู้สึก ต่าง ๆ ได้

3. การประเมินสมมติฐานเดิม ๆ อย่างจริงจัง (Critical Assessment of Assumptions) หมายถึง การวิเคราะห์และตรวจสอบความเชื่อ หรือสันนิษฐานของบุคคลเองอย่างเป็นเหตุเป็นผล และอย่างเปิดใจยอมรับผ่านการตั้งคำถาม และ การประเมินสมมติฐานเดิม ๆ อย่างจริงจัง เช่น ความ เชื่อของบุคคลคืออะไร บุคคลคิดอย่างไรต่อ ความเชื่อนั้น ความเชื่อนี้ได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งใด บุคคล ทราบได้อย่างไรว่าแหล่งของความเชื่อนั้น น่าเชื่อถือ ความเชื่อนั้นสามารถเปลี่ยนแปลงได้ หรือไม่ หรือสามารถปรับได้หรือไม่ ความเชื่อนั้น สำคัญกับบุคคลนั้นมากน้อยเพียงใด ทำไมบุคคลจึง ควรเชื่อ ในข้อสรุปนั้น เป็นต้น

4. การยอมรับความไม่พอใจในสมมติฐาน เดิมของตนและการแลกเปลี่ยนกระบวนการ เปลี่ยนแปลงกับ บุคคลอื่น (Recognition of One's Discontent and the Process of Transformation are Shared) เมื่อบุคคลเข้าใจ และเกิดการยอมรับต่อความทุกข์ความไม่พอใจ ความไม่สบายใจของตน การแลกเปลี่ยน กระบวนการเปลี่ยนแปลงจึงเกิดขึ้นต่อบุคคล เช่น สมาชิกใน ครอบครัว เพื่อน เป็นต้น การแลกเปลี่ยน ระหว่างบุคคลนี้ช่วยทำให้บุคคลเกิดเรียนรู้ความ เชื่อหรือ กรอบอ้างอิงของบุคคลอื่น เพื่อเป็น ประโยชน์ต่อบุคคลและเกิดการยอมรับร่วมกันอีกด้วย

5. การค้นหาทางเลือกใหม่ในด้านบทบาท ความสัมพันธ์ และการปฏิบัติใหม่ (Exploration of Options for New Roles, Relationships, and Actions) ในขั้นนี้บุคคลได้รับเปลี่ยนความ เชื่อ ข้อสันนิษฐาน หรือกรอบอ้างอิงของตนใหม่ และเริ่มสำรวจว่าจะนำไปปรับใช้กับชีวิตประจำวัน ได้อย่างไร เช่น บทบาทใหม่ ความสัมพันธ์ใหม่ และการปฏิบัติใหม่ เป็นต้น

6. การวางแผนแนวทางปฏิบัติ (Planning a Course of Action) บุคคลจะวางแผนแนวทาง ในการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่บทบาทใหม่ ความ สัมพันธ์ใหม่ และการปฏิบัติใหม่

7. การพัฒนาความรู้และทักษะเพื่อการ ปฏิบัติตามแผน (Acquire Knowledge and Skills for Implementing One's Plan) จากบทบาทใหม่ ความสัมพันธ์ใหม่ และการปฏิบัติใหม่ นั้น บุคคล อาจต้องพัฒนาความรู้และทักษะที่ เกี่ยวข้องเพื่อการปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้

8. การทดลองทำตามบทบาทใหม่ (Provisional Trying of New Roles) การทดลอง ทำ ตามบทบาทใหม่ ความสัมพันธ์ใหม่ และการปฏิบัติใหม่ ช่วยให้บุคคลได้สำรวจสิ่งต่าง ๆ ที่ เกิดขึ้น และนำไปสู่การปรับบทบาทใหม่นั้นอีกครั้ง

9. การสร้างความสามารถ ความมั่นใจในบทบาทใหม่และความสัมพันธ์ใหม่ (Building Competence/Confidence in New Roles and Relationships) การสร้างความสามารถ ความ มั่นใจในบทบาทใหม่ และความสัมพันธ์ใหม่แก่บุคคล ถือเป็นสิ่งสำคัญเพื่อช่วยให้บุคคลปฏิบัติ บทบาทใหม่ด้วยความมั่นใจที่มากขึ้น และมีความสามารถในการปฏิบัติที่สูงขึ้นอีกด้วย

10. การบูรณาการเข้ากับชีวิตตนบน พื้นฐานของเงื่อนไขที่กำหนดโดยมุมมองใหม่ของตน (A Reintegration into One's Life on the Basis of Conditions Dictated by One's New Perspective) เป็นการบูรณาการมุมมองใหม่ของคุณที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ไปสู่การดำเนินชีวิตจริง

จากกระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ทั้ง 10 ขั้นตอนข้างต้นนั้น มีนักวิจัย นักวิชาการ และอาจารย์ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศที่ สนใจศึกษาการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง โดยใช้ กิจกรรมต่าง ๆ (Activities) เป็นเครื่องมือช่วย สนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่ผู้เรียนให้มี ประสิทธิภาพมากขึ้น

การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในบรรยากาศทางสังคม

วิจารณ์ พานิช (2558) ได้กล่าวว่า หัวใจสำคัญของกิจกรรมนี้คือ การมองรายวิชาเป็น สภาพแวดล้อม ด้านการเรียนรู้หรือพื้นที่ทางสังคมเพื่อการเรียนรู้ร่วมกันในหมู่นักศึกษา ร่วมกับทีม อาจารย์ และเพื่อการเรียนรู้ที่นักศึกษาดำเนินไปในพื้นที่ของการเรียนรู้ ทั้งด้วย กระบวนการทางปัญญาและกระบวนการ ทางอารมณ์เพื่อพัฒนาการของตนเอง การจัดการเรียนรู้โดย ทีมอาจารย์จึงเป็นการจัดการพื้นที่ทางสังคม เพื่อบรรลุเป้าหมายของการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้และ เพื่อการ เปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ จะเห็นว่าเพื่อบรรลุเป้าหมาย ‘การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง’

(Transformative Learning) ต้องมีการนิยามสิ่งที่เรียกว่า ‘การเรียนรู้’ เสียใหม่ ที่ผู้เขียนเรียกว่า Constructive Teaching and Learning โดยชี้ว่าด้วย คุณค่า 5 ประการ คือ

1. ความร่วมมือ (Collaboration) โดยมองการเรียนรู้เป็น กระบวนการทางสังคม เปรียบเทียบกับการเรียนรู้ของผู้อื่น ไม่เอาตนเป็นที่ตั้งเพียงฝ่ายเดียว
2. เรียนอย่างลึก (Deep Learning) ทำความเข้าใจความเชื่อมโยง ระหว่างส่วนต่างๆ ใน เนื้อหารายวิชา
3. ไตร่ตรองสะท้อนคิด (Reflection) เพื่อเชื่อมโยงความรู้ใหม่ เรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง เข้ากับความรู้อื่นและประสบการณ์ชีวิต
4. ความผูกพัน (Engagement) เรียนรู้ผ่านการสานเสวนาหรือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้
5. เอื้ออาทร (Caring) รับฟังและทำความเข้าใจผู้อื่นเพื่อเรียนรู้ ความเหมือนและความต่าง ของการเรียนรู้

แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning หรือ PBL) เป็น ยุทธวิธีการเรียนวิธีหนึ่งเป็นที่รู้จักกันแพร่หลายในปัจจุบันโดยนำมาใช้เพื่อเสริมและพัฒนา คุณภาพของการคิดมุ่งให้ผู้เรียนมีทักษะที่จะกำหนดสิ่งที่ตนเองต้องการรู้ได้อย่างอิสระมีทักษะใน การ ค้นคว้าหาความรู้และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองเป็นการพัฒนาผู้เรียนในการที่จะแก้ไขปัญหาที่พบ ในการ ปฏิบัติงานได้มีแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานประกอบด้วยเรื่องประวัติความเป็นมา ของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานความหมายของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ ปัญหาเป็นฐานขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกลไกพื้นฐานในการเรียนการสอน แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานทักษะ การคิดแก้ปัญหาทางวิจัยที่ เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ความหมายของการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน มาจากภาษาอังกฤษว่า Problem-based Learning มี นักการศึกษาหลายคนได้ให้ชื่อแตกต่างกันออกไป เช่น การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การเรียน รู้ โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก การจัดการเรียนการสอนที่ใช้ปัญหาเป็นหลัก การเรียนรู้จากปัญหาและการ เรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้คำว่า การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็น ฐาน และ มีนักการศึกษาได้ให้ความหมาย สรุปได้ดังนี้

(อำพร ไตรภักทร, 2543, น. 117-118; มัณฑรา ธรรมบุศย์, 2545, น. 13; องค์การอนามัยโลก อ้างถึงใน วลี สัตยาศัย, 2547, น. 16) การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem based Learning หรือ PBL) เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตามแนวคิดตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์นิยม (Constructivism) โดยให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่จากการใช้ปัญหาที่เกิดขึ้นในโลกแห่งความเป็นจริงเป็นบริบทของการเรียนรู้ เป็นการค้นคว้าด้วยตนเองโดยให้นักเรียนช่วยกันคิดแก้ปัญหา ผู้เรียนมีบทบาทในการแสวงหาความรู้ และผู้สอนเป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลือในการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิดวิเคราะห์และ การแก้ปัญหา รวมทั้งได้ความรู้ตามศาสตร์ในสาขา กลุ่มสาระที่ตนศึกษาด้วย ดังนั้นการเรียนรู้โดยใช้ 14 ปัญหาเป็นฐานจึงเป็นผลมาจากกระบวนการทำงานที่ต้องอาศัยความเข้าใจและการแก้ไขปัญหาคือหลัก

(Barrows , & Tamblyn, 1980, p. 18; Woods, 1994, p. 2; White, 1996 อ้างถึงใน ราตรี เกตบุตรดา, 2546, น. 13; Howard, 1999, p. 172; ราตรี เกตบุตรดา, 2546, น. 14; บุญนำ อินทนนท์, 2551, น. 13; ทิศนา แคมมณี, 2556, น. 137-138) การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นผลมาจากกระบวนการทำงานที่มุ่งสร้าง ความเข้าใจหรือหาทางแก้ปัญหาที่ได้ประสบ เป็นการนำสถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริงที่มี แนวทางในการแก้ปัญหาอย่างหลากหลาย มาเป็นจุดตั้งต้นของกระบวนการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์ ปัญหาเป็นแรงขับเคลื่อนการเรียนรู้โดยอยู่บนพื้นฐานความต้องการของผู้เรียนที่จะเรียนรู้กระตุ้นให้ นักเรียนคิดวิเคราะห์ปัญหานั้นให้เข้าใจอย่างชัดเจน ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อเป็นข้อมูลในการ ตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ปัญหาที่เหมาะสม โดยใช้กระบวนการกลุ่มในการทำกิจกรรม ส่งผลให้ผู้เรียน เข้าใจปัญหา เห็นทางเลือกในการแก้ปัญหา เกิดการใฝ่รู้ เกิดทักษะกระบวนการคิด และกระบวนการ แก้ปัญหา

(อาภรณ์ แสงรัศมี, 2543, น. 14; วลี สัตยาศัย, 2547, น. 16; ซาฟีน่า หลักแหล่ง, 2552, น. 14) การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เริ่มต้นด้วยปัญหา เพื่อเป็น สิ่งกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้และไปแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ต้องการที่จะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง จากแหล่งวิทยาการที่หลากหลาย เพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหาโดยที่ไม่ได้มีการศึกษาหรือเตรียมตัว ล่วงหน้าเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าวมาก่อน เพื่อนำมาแก้ปัญหา ซึ่งอยู่บนพื้นฐานความต้องการของผู้เรียน เป็นกระบวนการที่คล้ายกับการสืบเสาะหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์โดยที่ผู้เรียนมีการทำงานกันเป็นทีม ครูเป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือและสนับสนุนในการเรียน

วัชรรา เล่าเรียนดี (2548, น. 94) ได้สรุปความหมายของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning) หรือเรียกสั้นๆ ว่า PBL เป็นยุทธวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแบบหน่วยส่งเสริมและพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของทักษะ การแก้ปัญหาเป็นวิธีการเรียนรู้ซึ่งมีความหมายอีกวิธีหนึ่งโดยจัดกิจกรรม การเรียนรู้ที่ใช้ปัญหา เป็นหลัก

หรือจุดเริ่มต้น เพื่อกระตุ้นใจ เราความสนใจเพื่อเรียนรู้และสร้างด้วยตนเอง โดยเป็นฐานสำหรับ กิจกรรมการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ซึ่งปัญหานั้นจะต้องเป็นปัญหา เกิดขึ้นจริง เป็นปัญหาที่ นักเรียนมองเห็นรับรู้ด้วยตนเองเป็นปัญหาที่นักเรียนสนใจและต้องการ

สุภามาส เทียนทอง (2553) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน หมายถึง ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยใช้สถานการณ์จริงเพื่อให้ได้ปัญหาที่เป็นสื่อการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้และแสวงหาความรู้เพื่อนำมาแก้ปัญหา ให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจปัญหานั้นอย่างชัดเจน โดยมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนร่วมกันเรียนเป็นกลุ่มย่อยและเรียนรู้ด้วยตนเอง มีขั้นตอน 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) กำหนดปัญหา 2) ระบุสาเหตุ 3) เสนอวิธีการแก้ปัญหา 4) ประเมินวิธีการแก้ปัญหา 5) เลือกรูปวิธีการแก้ปัญหาและ 6) แก้ปัญหาได้บรรลุวัตถุประสงค์

ดังนั้นสรุปได้ว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้เกิดความรู้ใหม่ จากการใช้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในสังคมเป็นบริบทของการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิดวิเคราะห์และคิดแก้ปัญหา จากปัญหาที่ใกล้ตัวและเข้าใจมากยิ่งขึ้น โดยขั้นตอนการใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานมีระบบจากการลงมือปฏิบัติจริง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นการเรียนที่เริ่มต้นด้วยปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิต จริงเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสงสัย อยากรู้อยากเห็น และต้องการที่จะแสวงหาความรู้เพื่อขจัดความสงสัยดังกล่าว ซึ่งแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานมีนักการศึกษาได้ให้ไว้แตกต่างกัน ดังนี้

Hmelo, & Evenson (2000 อ้างถึงใน บุญนำ อินทนนท์, 2551, น. 13) ได้สนับสนุนว่าการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์นิยม (Constructivism) ซึ่งมีรากฐานมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ของ Piaget และ Vygotsky ที่เชื่อว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการพัฒนาทางสติปัญญา ที่ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง กระบวนการสร้างความรู้เกิดจากการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และเกิดการซึมซับหรือดูดซึมประสบการณ์ใหม่ และปรับโครงสร้างสติปัญญาให้เข้ากับประสบการณ์ใหม่ นอกจากนั้นยังมีทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยการค้นพบของ Bruner ซึ่งเชื่อว่าการเรียนรู้ที่แท้จริงมาจากการค้นพบของแต่ละบุคคล โดยผ่านกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ ในกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เมื่อผู้เรียนเผชิญกับปัญหาที่ไม่รู้ทำให้ผู้เรียนเกิดความขัดแย้งทางปัญหา และผลักดันให้ผู้เรียนไปแสวงหาความรู้ และนำความรู้ใหม่มาเชื่อมโยงกับความรู้ เดิมเพื่อแก้ปัญหา

Schmidit (1983, pp. 11-12) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน มีหลักการ 3 ประการ คือ 1. ความรู้เดิม (Prior Knowledge) การเรียนสิ่งใหม่เป็นผลมาจากเรียนที่ผ่านมา ความรู้เดิมของผู้เรียนจึงมีประโยชน์ต่อการเรียนรู้เพื่อความเข้าใจและสร้างความรู้ใหม่ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องกระตุ้นความรู้เดิมของผู้เรียน 2. การเสริมความรู้ใหม่ (Encoding Specificity) ประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียนเกิด การเรียนรู้จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความรู้ใหม่มากขึ้น ถ้ายังมีความคล้ายคลึงกันระหว่างสิ่งที่เรียนมา และสิ่งที่จะนำไปประยุกต์ใช้มากเท่าไรก็จะยิ่งเรียนรู้ได้ดีมากขึ้นเท่านั้น 3. การต่อเติมความเข้าใจให้สมบูรณ์ (Elaboration of Knowledge) ความเข้าใจ ข้อมูลต่าง ๆ จะสมบูรณ์ได้ถ้าหากมีการต่อเติมความเข้าใจด้วยการตอบค าถาม การอภิปรายกับผู้อื่น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยท าให้เข้าใจและจดจำได้ง่าย

Diana & Henk (1995, p. 1) กล่าวว่า การเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน มีแนวคิดให้ผู้เรียนพบกับปัญหาในกลุ่มย่อย ภายใต้การควบคุมดูแลของผู้สอนประจำกลุ่ม ปัญหาส่วนมากเป็นการ 16 บรรยายปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์ที่สามารถรับรู้ในสภาพที่เป็นจริง ปรากฏการณ์อธิบายโดยกลุ่มย่อยบนพื้นฐานของหลักการ กลไกการทำงานหรือกระบวนการ

Gijsselaers (1996, p. 4) กล่าวถึง หลักการของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สรุปได้ดังนี้

1. การเรียนรู้เป็นกระบวนการสร้าง ไม่ใช่กระบวนการรับ การเรียนรู้ที่เกิดจากการ สร้างความรู้เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายมโนทัศน์ที่มีความหมาย จะช่วยในการจำและระลึกข้อมูลซึ่ง ความรู้เดิมนี้จะเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้สิ่งใหม่

2. เมตาคognition (Metacognition) เป็นองค์ประกอบของทักษะที่จำเป็นสำหรับ การเรียน มีผลกับการเรียน การตั้งเป้าหมายว่าจะทำสิ่งใด การเลือกวิธีการว่าจะทำอย่างไร และการประเมินผลว่าสิ่งนั้นได้ผลหรือไม่ เป็นการตรวจสอบการเรียนรู้ของตนเอง

3. ปัจจัยทางสังคมและสภาพแวดล้อมทำให้ผู้เรียนได้ประสบปัญหาที่เป็นจริง หรือ การได้ปฏิบัติเกี่ยวกับอาชีพ ทำให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้เกี่ยวกับการรู้คิดไปใช้ในการแก้ปัญหา ปัจจัยทาง สังคม มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล การทำงานเป็นกลุ่มทำให้มีการแสดงและแลกเปลี่ยนความคิดก่อให้เกิดทางเลือกหลายแนวทาง

ทองจันทร์ หงส์ดารมภ์ (2531, น. 3-4 อ้างถึงใน นัจญ์มีย์ สะอะ 2551, น. 14) กล่าวถึง แนวคิดของการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานมีอยู่ 2 ประการ คือ การเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student- Centered Learning) และการเรียนรู้แบบเอกัตภาพ (Individualized Learning) ซึ่งสรุป ได้ดังนี้

1. การเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมีแนวคิดอยู่บนพื้นฐานทฤษฎีมนุษยนิยมของ Rogers ซึ่งมีความเชื่อว่าเป็นเป้าหมายของการศึกษา คือการอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเห็นการเปลี่ยนแปลงในโลกและเกิดการเรียนรู้ การที่คนเราอยู่ในโลกที่สิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องได้อย่างมั่นคงนั้น คนต้องเรียนรู้ว่าจะเรียนรู้ได้อย่างไร เนื่องจากไม่มีความรู้ใดที่มั่นคง ดังนั้น การที่บุคคลรู้ถึงกระบวนการแสวงหาความรู้เท่านั้นจึงจะทำให้เกิดพื้นฐานที่มั่นคง ซึ่ง Rogers ได้เน้นความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) เพราะถือว่าการเปลี่ยนแปลงนั้น กระบวนการสำคัญกว่าความรู้ที่หยุดนิ่ง เป้าหมายของการศึกษา คือ การอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้บุคคลมีพัฒนาการและเจริญเติบโตไปสู่การทำงานได้เต็มศักยภาพ

2. การเรียนรู้แบบเอกัตภาพ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่นำไปสู่การบรรลุจุดประสงค์ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล หรือการจัดการเรียนรู้ที่คล้ายคลึงกันให้กับกลุ่มผู้เรียน เทคนิคการสอนอาจใช้คนเดียวหรือหลายอย่างร่วมกันโดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนระบุเป้าหมาย เลือกวิธีการเรียน สื่อและ 17 อุปกรณ์การเรียนให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งทองจันทร์ หงส์ดารมภ์ (2531, น. 4) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบเอกัตภาพ ไม่สามารถจัดการเรียนรู้เป็นรายบุคคลได้ แม้ว่าการเรียนแบบนี้จะได้ผลดีมาก แต่จะทำให้ผู้เรียนเป็นผู้คับแคบ ซึ่งในการทำงานใด ๆ จะสำเร็จได้ก็ต้องอาศัยความร่วมมือของทีมงาน โดยเฉพาะบุคลากรทางการแพทย์ ต้องมีผู้ร่วมงานในทีมสุขภาพหลายระดับ วิธีสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน จึงใช้การเรียนเป็นกลุ่มโดยให้ผู้สอนอยู่ด้วย เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ในกลุ่ม มาเป็นหลักในการเรียน

การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นการเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการสร้างความรู้ใหม่บนพื้นฐานของความรู้ที่มีอยู่ ซึ่งแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน มีดังนี้

1. ทฤษฎีสร้างสรรค์นิยม (Constructivism) มีรากฐานมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ของ Piaget และ Vygotsky ที่เชื่อว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการพัฒนาทางสติปัญญาที่ ผู้เรียนเป็นผู้สร้าง ความรู้ด้วยตนเอง กระบวนการสร้างความรู้เกิดจากการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและเกิดการ ซึมซับดูดซึมประสบการณ์ใหม่ และปรับโครงสร้างสติปัญญาให้เข้ากับประสบการณ์ใหม่ (Gijsselaers, 1996, p. 13)

2. ทฤษฎีการประมวลสารสนเทศหรือข้อมูลข่าวสาร (Information Processing Theories) มีความคิดพื้นฐานว่าในการเรียนรู้สิ่งใด ๆ ก็ตามผู้เรียนสามารถควบคุมอัตราความเร็วของการเรียนรู้ และขั้นตอนของการเรียนรู้ได้ และการเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงความรู้ของผู้เรียนทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2541, น. 220) ซึ่งสนับสนุนโดย Hmelo & Lin กล่าวว่า "การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเกี่ยวข้องกับทฤษฎีการประมวลสารสนเทศหรือข้อมูล

ข่าวสาร คือ เป็นการนำข้อมูลข่าวสารหรือสารสนเทศไปใช้ในการแก้ปัญหา" (Hmelo, & Lin, 2000, pp. 231-232)

3. ทฤษฎีทางสังคมวัฒนธรรม (Sociocultural Theories) เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวกับการฝึกงานทางพุทธิปัญญา (Cognitive Apprenticeship) ซึ่งสนับสนุนโดย Hmelo & Lin กล่าวว่า ทฤษฎีทางสังคมวัฒนธรรมซึ่งเป็นทฤษฎีที่สนับสนุนการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเองในการเรียนรู้แบบ ใช้ปัญหาเป็นฐาน" (Hmelo, & Lin, 2000, pp. 231-232 อ้างถึงใน อารมณ์ แสงรัศมี, 2543, น. 16)

4. ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Androgogy) เชื่อว่าการเรียนรู้จะเรียนได้มากที่สุด เมื่อผู้เรียนมีส่วนเกี่ยวข้องในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทฤษฎีดังกล่าวนี้ตั้งอยู่บนข้อสมมติฐานการเรียนรู้ 4 ประการ คือ (Knowles, 1975, น. 48 อ้างถึงใน อารมณ์ แสงรัศมี, 2543, น. 17-18)

4.1 อัจฉริยะ (Self-Concept) เมื่อบุคคลเจริญเติบโตและมีวุฒิภาวะ มากขึ้น ความรู้สึกรับผิดชอบต่อตนเองก็มีมากขึ้นตามลำดับ และถ้าหากบุคคลรู้สึกว่าคุณค่าตนเองเจริญวัย และมีวุฒิภาวะถึงขั้นที่จะควบคุมและนำตนเองได้ บุคคลก็จะเกิดความต้องการทางจิตใจเพื่อที่จะได้ ควบคุมและนำตนเอง ผู้ใหญ่จะมองตนเองว่าสามารถควบคุมและนำตนเองได้โดยไม่ต้องพึ่งคนอื่น

4.2 ประสบการณ์ (Experience) บุคคลเมื่อมีอายุมากขึ้นก็ยิ่งให้ประสบการณ์ เพิ่มมากขึ้นตามลำดับ ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่แต่ละคนได้รับ จะเสมือนแหล่งทรัพยากรมหาศาลของ การเรียนรู้ และในขณะเดียวกันประสบการณ์เหล่านั้นก็จะสามารถรองรับการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นอย่างกว้างขวาง

4.3 ความพร้อม (Readiness) ผู้ใหญ่พร้อมที่จะเรียนเมื่อเห็นว่าสิ่งที่เรียนไป นั้น มีความหมายและมีความจำเป็นต่อบทบาทและสถานภาพทางสังคม ผู้ใหญ่เป็นผู้ที่มีหน้าที่การงาน มีบทบาทในสังคม ดังนั้นผู้ใหญ่จึงพร้อมที่จะเรียนเสมอ หากสิ่งที่เรียนไปนั้นมีประโยชน์ต่อตนเอง นั่นคือเรียนไปเพื่อเป็นส่วนประกอบสถานภาพทางสังคม เพื่อให้ตนเองเป็นยอมรับของสังคม

4.4 แนวโน้มต่อการเรียนรู้ (Orientation to Learning) ผู้ใหญ่เป็นผู้ที่มี บทบาทและสถานภาพทางสังคม การเรียนรู้ของผู้ใหญ่จึงเป็นการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาในชีวิต ประจำวัน ยึดปัญหาเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ ผู้ใหญ่จะเรียนก็ต่อเมื่อความรู้ที่ได้รับจากการเรียนนั้น จะต้องนำไปใช้ได้โดยทันที เนื้อหาในการเรียนจะต้องเป็นเรื่องใกล้ตัวผู้เรียน ผู้เรียนเรียนแล้วเกิด ประโยชน์ต่อตนเอง ผู้ใหญ่จะไม่เสียเวลาไปเรียนในสิ่งที่ไม่เกิดประโยชน์ต่อตนเอง

บุญนำ อินทนนท์ (2551, น. 14) ได้สรุปว่า การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานมีแนวคิดพื้นฐานมาจากกระบวนการสร้างความรู้ใหม่โดยอาศัยพื้นฐานความรู้เดิมที่มีอยู่ด้วยตนเองจากการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ต้องลงมือกระทำด้วยตนเอง จนการค้นพบความรู้หรือข้อมูลใหม่

และสามารถนำข้อมูลออกมาใช้ในการกระทำและการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ โดยผู้สอนเป็นเพียงผู้ชี้แนะแนวทางเท่านั้น

ดังนั้นสรุปได้ว่า การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานมีแนวคิดพื้นฐานมาจาก กระบวนการสร้างความรู้เป็นกระบวนการพัฒนาทางสติปัญญาที่ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่โดยอาศัย พื้นฐาน ความรู้เดิมที่มีอยู่ด้วยตนเอง กระบวนการเรียนรู้เป็นไปตามสภาพแวดล้อมที่ทำให้ผู้เรียนได้ ประสบกับสภาพปัญหาจริง ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและเกิดการซึมซับประสบการณ์ใหม่ และปรับโครงสร้างให้เข้ากับประสบการณ์นั้น ๆ สามารถนำข้อมูลออกมาใช้ในการกระทำและการ แก้ปัญหาต่าง ๆ ได้

จุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

Cindy E. Hmelo-Silver (2004) กล่าวถึง เป้าหมายของการใช้ปัญหาเป็นฐานว่า ประกอบด้วย

1. ช่วยพัฒนาความรู้ที่มีความยืดหยุ่น
2. ทักษะในการแก้ปัญหา
3. ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง
4. ทักษะการทำงานร่วมกัน
5. สร้างแรงจูงใจภายใน

ซึ่งสอดคล้องกับ วัชราน เล่าเรียนดี (2547, น. 109) ที่ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน โดยได้เพิ่มเติมทักษะอื่นไว้ด้วย ดังนี้

1. พัฒนาทักษะการแก้ปัญหา
2. พัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง
3. พัฒนาความสามารถในการแสวงหาความรู้ที่เหมาะสม
4. พัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
5. เพื่อใช้ความรู้พื้นฐานที่สามารถวัดได้
6. สร้างความพึงพอใจในตัวเองและแรงจูงใจให้ตัวเอง
7. ใช้คอมพิวเตอร์เป็น และแสวงหาความรู้ด้วยวิธีอื่น ๆ เช่น การสัมภาษณ์และ

ทดลองปฏิบัติสอบถาม ผู้รู้

8. พัฒนาทักษะความเป็นผู้นำ
9. พัฒนาความสามารถในการทำงานเป็นทีม
10. พัฒนาทักษะการสื่อความหมาย
11. พัฒนาการใช้ความคิดเชิงรุก

12. พัฒนาทักษะการทำงานในสถานที่ทำงานที่ตนทำงานร่วมกับผู้อื่น

จากข้อมูลวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานจะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อให้ให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมทักษะกระบวนการในการคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบของนักเรียน

ลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานมีลักษณะที่สำคัญดังที่นักการศึกษาได้กล่าวไว้ดังนี้

Dolmans & Schmidt (1995, p. 1) กล่าวว่า "การเรียนรู้โดยแบบปัญหาเป็นฐาน มีแนวคิดให้ผู้เรียนพบกับปัญหาในกลุ่มย่อย ภายใต้การควบคุมดูแลของผู้สอนประจำกลุ่ม ปัญหาส่วนมากเป็นการบรรยายปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์ที่สามารถรับรู้ในสภาพที่เป็นจริง ปรากฏการณ์จะถูกอธิบายโดยกลุ่มย่อยบนพื้นฐานของหลักการ กลไกการทำงานหรือกระบวนการ"

ลักษณะของการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Gallagher, et al., 1995, pp. 137-138; Barrows, 1996, pp. 5-6; มัณฑรา ธรรมบุศย์, 2545, น. 13; Charlin, et al. อ้างถึงใน วัลลิสัตยาชัย, 2547, น. 16) สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. เป็นการเรียนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ภายใต้การแนะนำแนวทางของผู้สอนประจำกลุ่ม ผู้เรียนจะต้องรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง ระบุสิ่งที่ตนต้องการจะรู้เพื่อความเข้าใจที่ดีขึ้นโดยแสวงหาความรู้จากแหล่งที่จะให้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ซึ่งอาจมาจากหนังสือ วารสาร คณาจารย์หรือแหล่งข้อมูลอื่น ๆ เพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหา

2. การเรียนเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละประมาณ 5-8 คน พร้อมกับผู้สอนประจำกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยความหลากหลายของบุคคลต่าง ๆ

3. มีผู้สอนประจำกลุ่มเป็นผู้อำนวยความสะดวกหรือแนะนำแนวทาง ไม่บอกข้อมูล และไม่สอนแบบบรรยาย ไม่บอกผู้เรียนว่าคิดถูกหรือผิด และสิ่งใดที่ผู้เรียนต้องศึกษาหรืออ่านแต่มีบทบาทในการตั้งคำถามให้ผู้เรียนถามตนเองเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ดีขึ้นและจัดการแก้ปัญหาด้วยตนเอง

4. รูปแบบของปัญหามุ่งให้มีการรวบรวมข้อมูลและกระตุ้นการเรียนรู้ปัญหาที่น่าสนใจ เป็นสิ่งที่ท้าทายผู้เรียนที่จะต้องเผชิญในการปฏิบัติจริง ตรงประเด็นและกระตุ้นการเรียนรู้ให้หาทางแก้ปัญหาเป็นสิ่งที่ผู้เรียนตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้พื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ และรวบรวมข้อมูลจากศาสตร์วิชาต่าง ๆ

5. ปัญหาเป็นเครื่องมือสำหรับการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคลินิก

6. ความรู้ใหม่ได้มาโดยผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนอย่างแท้จริงในระหว่างการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีการทำงานร่วมกับผู้อื่น อภิปราย เปรียบเทียบ ทบทวน และโต้แย้งสิ่งที่เรียน

7. ปัญหาที่นำมาใช้มีลักษณะคลุมเครือไม่ชัดเจน ปัญหา 1 ปัญหาอาจมีคำตอบได้ หลายคำตอบหรือมีทางแก้ไขปัญหาได้หลายทาง (ill - structured problem) 20

8. ผู้เรียนเป็นคนแก้ปัญหโดยการแสวงหาข้อมูลใหม่ ๆ ด้วยตนเอง (self-directed learning)

9. ประเมินผลจากสถานการณ์จริง โดยดูจากความสามารถในการปฏิบัติ (authentic assessment)

10. ผู้เรียนมีโอกาสขยายและต่อเติมความรู้ความเข้าใจให้สมบูรณ์และเป็นระบบ

11. เป็นการเรียนที่เริ่มต้นด้วยปัญหา ซึ่งรูปแบบของการเรียนจะเริ่มขึ้นเมื่อผู้เรียนได้เผชิญกับปัญหา

12. ครูเป็นผู้ฝึกสอนทางความคิดแทนการเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือผู้สั่งสอนมีบทบาทที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจคำถามระหว่างการระบุปัญหา การจำกัดข้อมูล การวิเคราะห์ สังเคราะห์โดยการ การตีความที่มีศักยภาพและการแก้ปัญหา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550: 2-3) ได้สรุปลักษณะสำคัญของการเรียน แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem- Based Learning) คือ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ต้องมีสถานการณ์ปัญหาและเริ่มต้นการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยการใช้ปัญหาเป็นเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และปัญหาที่นำมาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้นั้นควรเป็นปัญหาที่พบได้ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน เพื่อให้มองเห็นถึงประโยชน์อย่างแท้จริง ผู้เรียนค้นหาและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning) กล่าวคือ ต้อง รู้จักวางแผนการเรียนด้วยตนเอง มีการบริหารเวลารวมทั้งประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ ผู้เรียนมีการเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อยเพื่อร่วมกันค้นหาความรู้ ส่งเสริมให้เกิดทักษะการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล เชื่อถือได้ เรียนรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคล และฝึกควบคุมตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถในการ ทำงานร่วมกันเป็นทีม เนื่องจากความรู้มีหลากหลายมาก ดังนั้นเนื้อหาที่ได้มาจะถูกนำมาวิเคราะห์โดย กลุ่มและมีการสังเคราะห์ร่วมกันเพื่อให้ตกผลึกเป็นความรู้ของกลุ่ม ส่วนการประเมินผลเป็นลักษณะ การประเมินผลที่เกิดจากสภาพจริง โดยพิจารณาจากการปฏิบัติงานความก้าวหน้าในการทำงานของตัวผู้เรียนเอง

ทิตินา แคมมณี (2556: 138) ได้สรุปลักษณะสำคัญของการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ดังนี้

1. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันเลือกปัญหาที่ตรงกับความสนใจหรือตามความต้องการ ของผู้เรียน
2. ผู้สอนและผู้เรียนมีการออกไปเผชิญสถานการณ์ปัญหาอย่างแท้จริง หรือผู้สอนมี การจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนเผชิญปัญหา
3. ผู้สอนและผู้เรียนมีการร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและหาสาเหตุของปัญหา
4. ผู้เรียนมีการวางแผนการแก้ปัญหาาร่วมกัน
5. ผู้สอนมีการให้คำปรึกษาแนะนำและช่วยอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนในการ แสวงหาแหล่งข้อมูล การศึกษาข้อมูลและการวิเคราะห์
6. ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาทางเลือกในการแก้ปัญหาที่หลากหลายและมีการ พิจารณาเลือกวิธีที่เหมาะสม
7. ผู้เรียนศึกษาค้นคว้า และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
8. ผู้เรียนลงมือแก้ปัญหารวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สรุป และประเมินผล
9. ผู้สอนมีการติดตามการปฏิบัติงานของผู้ เรียนและให้คำปรึกษา
10. ผู้สอนมีการประเมินผลการเรียนรู้ทั้งทางด้านผลงานและกระบวนการของผู้เรียน

ตาราง 2 วิเคราะห์ลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็น

Dolmans & Schmidt (1995)	มัลทรา ธรรมบุศย์ (2545)	สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550)	ทิตนา เขมมณี (2556)
<p>ให้ผู้เรียนพบกับปัญหาในกลุ่มย่อย ภายใต้การควบคุมดูแลของผู้สอน ประจำกลุ่ม ปัญหาส่วนมากเป็น การบรรยายปรากฏการณ์หรือ เหตุการณ์ที่สามารถรับรู้ในสภาพที่ เป็นจริง</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. เป็นการเรียนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 2. การเรียนเป็นกลุ่มย่อย 5-8 คน 3. มีผู้สอนประจำกลุ่ม 4. มุ่งให้มีการรวบรวมข้อมูลและกระตุ้นการเรียนรู้ปัญหาที่นำเสนอ 5. ความรู้ใหม่ได้มาโดยผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเอง 6. ประเมินผลจากสถานการณ์จริง โดยดูจากความสามารถในการปฏิบัติ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การจัดการระบวงการเรียนรู้ด้วยการใช้ปัญหาเป็นเป็นตัวกระตุ้น 2. เป็นปัญหาที่พบได้ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน 3. ผู้เรียนค้นหาและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง 4. การเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อยเพื่อร่วมกันค้นหาคำรู้ 5. การประเมินผลเป็นลักษณะการประเมินผลที่เกิดจากสภาพจริง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้สอนและผู้เรียนมีการออกไปเผชิญสถานการณ์ปัญหาอย่างแท้จริง 2. วางแผนการแก้ปัญหาพร้อมกัน 3. ผู้สอนมีการให้คำปรึกษาแนะนำและช่วยอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนในการ 4. ผู้เรียนศึกษาค้นคว้า และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง 5. ประเมินผลการเรียนรู้ทั้งทางด้านผลงานและกระบวนการของผู้เรียน

จากตาราง 2 สรุปได้ว่า ลักษณะสำคัญของการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน 1.เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ 2. ใช้ปัญหาเป็นเป็นตัวกระตุ้นเพื่อให้ผู้เรียนมีความอยากรู้ โดยที่ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาทางเลือกในการแก้ปัญหาที่หลากหลาย 3.ใช้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริง สถานการณ์รอบตัวผู้เรียน 4. จัดการเรียนรู้ภายใต้กระบวนการกลุ่ม มีการวางแผนการ แก้ปัญหาร่วมกัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง 5.การประเมินตามสภาพจริง ทั้งด้านความรู้และกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน

กระบวนการและขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

Good (1973, p. 25-30) ได้กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมี 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. กลุ่มผู้เรียนทำความเข้าใจคำศัพท์ ข้อความที่ปรากฏอยู่ในปัญหาให้ชัดเจน โดยอาศัยความรู้ พื้นฐานของสมาชิกในกลุ่ม หรือการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารตำราหรือสื่ออื่น ๆ
2. กลุ่มผู้เรียนระบุปัญหาหรือข้อมูลสำคัญร่วมกัน โดยทุกคนในกลุ่มเข้าใจปัญหา เหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ใดที่กล่าวถึงในปัญหานั้น
3. กลุ่มผู้เรียนระดมสมองเพื่อวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ อธิบายความเชื่อมโยงต่าง ๆ ของข้อมูลหรือปัญหา
4. กลุ่มผู้เรียนกำหนดและจัดลำดับความสำคัญของสมมติฐาน พยายามหาเหตุผล ที่จะอธิบายปัญหาหรือข้อมูลที่พบ โดยใช้พื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียน การแสดงความคิด อย่างมีเหตุผล ตั้งสมมติฐานอย่างสมเหตุสมผลสำหรับปัญหานั้น
5. กลุ่มผู้เรียนกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้เพื่อค้นหาข้อมูลหรือความรู้ที่จะอธิบาย หรือทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผู้เรียนสามารถบอกได้ว่าความรู้ส่วนใดรู้แล้ว ส่วนใดต้องกลับไปทบทวน ส่วนใดยังไม่รู้หรือจำเป็นต้องไปค้นคว้าเพิ่มเติม
6. ผู้เรียนค้นคว้ารวบรวมสารสนเทศจากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อพัฒนา ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง
7. จากรายงานข้อมูลหรือสารสนเทศใหม่ที่ได้ออกมา กลุ่มผู้เรียนนำมาอภิปราย วิเคราะห์ สังเคราะห์ ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แล้วนำมาสรุปเป็นหลักการและประเมินผลการเรียนรู้

Barrows, & Tamblyn (1980, p. 191-192) ได้สรุปกระบวนการเรียนแบบใช้ปัญหา เป็นฐานไว้ดังนี้

1. นักเรียนจะต้องเผชิญกับปัญหาเป็นลำดับแรกก่อนที่จะมีการเตรียมการหรือเรียนเกิดขึ้น

2. สถานการณ์ปัญหาจะถูกนำเสนอแก่นักเรียนในแนวทางที่เหมือนกับสถานการณ์ จริง Cowedrow (1997, p. 4 อ้างถึงใน อารมณ์ แสงรัศมี, 2543, น. 21) กล่าวว่า กระบวนการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานแบ่งเป็น 3 ระยะ

1. ใช้ปัญหากระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงเหตุผล และนำความรู้เดิมออกมา
2. เป็นการศึกษาด้วยตนเอง ผู้เรียนจะเป็นอิสระจากผู้สอน ผู้เรียนจะทำงานที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่ม โดยค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ
3. ประยุกต์ใช้ความรู้ ผู้เรียนจะนำความรู้ที่ได้รับมาใหม่ย้อนกลับไปอธิบายปัญหา

Delisle (1997, pp. 26-36 อ้างถึงใน ราตรี เกตุบุตรตา, 2546, น. 25) เสนอกระบวนการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับการเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การเชื่อมโยงปัญหา (Connecting with the Problem) เป็นขั้นตอนที่เชื่อมโยงความรู้เดิมกับประสบการณ์ของผู้เรียนหรือกิจกรรมในชีวิตประจำวันที่ต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญและคุณค่าของปัญหานั้นต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ในขั้นนี้ผู้สอนต้องพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดและแสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลาย แล้วจึงนำเสนอสถานการณ์ปัญหาที่เตรียมไว้

2. การกำหนดกรอบการศึกษา (Setting up the structure) ผู้เรียนอ่านวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาแล้วร่วมกันวางแนวทางในการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหา ในขั้นนี้ผู้เรียนจะต้องร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นเพื่อกำหนดกรอบการศึกษา 4 กรอบดังนี้

2.1 แนวทางในการแก้ปัญหา (Ideas) คือวิธีการหรือแนวทางในการหาคำตอบที่น่าจะเป็นไปได้ซึ่งเปรียบเสมือนสมมติฐานที่ตั้งไว้ก่อนการทดลอง

2.2 ข้อเท็จจริง (Facts) คือ ข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น ซึ่งเป็นความรู้หรือข้อมูลที่ปรากฏอยู่ในสถานการณ์ปัญหา หรือข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่เกิดจากการอภิปรายร่วมกัน หรือเป็นข้อมูลความรู้เดิมที่ได้เรียนรู้มาแล้ว

2.3 ประเด็นที่ต้องศึกษาค้นคว้า (Learning Issues) คือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา แต่ผู้เรียนยังไม่รู้จำเป็นต้องศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหา จะอยู่ในรูปคำถามที่ต้องการคำตอบ นิยามหรือประเด็นการศึกษาอื่น ๆ ที่ต้องการทราบ

2.4 วิธีการศึกษาค้นคว้า (Action Plan) คือวิธีการที่จะดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ต้องการ โดยระบุว่าผู้เรียนจะสามารถศึกษาข้อมูลได้อย่างไร จากใคร แหล่งใด

3. การดำเนินการศึกษาค้นคว้า (Visiting the Problem) แต่ละกลุ่มร่วมกันวางแผนการศึกษาค้นคว้า และดำเนินการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติมตามประเด็นที่ต้องศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ

4. รวบรวมความรู้ ตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ปัญหา (Revisiting the Problem) หลังจากที่ได้แต่ละกลุ่มได้ข้อมูลครบถ้วนแล้ว ให้กลับเข้าชั้นเรียนและรายงานผลการศึกษาค้นคว้าต่อชั้นเรียน หลังจากนั้นให้ผู้เรียนร่วมกันพิจารณาผลการศึกษาค้นคว้าอีกครั้งว่าข้อมูลที่ได้เพียงพอต่อการแก้ปัญหาหรือไม่ ประเด็นใดแปลกใหม่ น่าสนใจ มีประโยชน์ต่อการแก้ปัญหา และประเด็นใดที่ไม่เป็นประโยชน์ควรตัดทิ้ง แล้วแต่ละกลุ่มร่วมกันตัดสินใจเลือกแนวทางหรือวิธีการที่เหมาะสมที่สุดที่จะใช้ในการแก้ปัญหา ในขั้นนี้ผู้เรียนจะได้พัฒนาทักษะการคิดการตัดสินใจ รวมทั้งผู้เรียนจะค้นพบแนวทางในการแก้ปัญหาใหม่ ๆ จากการแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

5. สร้างผลงาน หรือปฏิบัติตามทางเลือก (Producing a Product or Performance) เมื่อตัดสินใจเลือกแนวทางหรือวิธีการแก้ปัญหาแล้วแต่ละกลุ่มสร้างผลงานหรือปฏิบัติตามแนวทางที่เลือกไว้ซึ่งมีความแตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่ม

6. ประเมินผลการเรียนรู้และปัญหา (Evaluating Performance and the Problem) เมื่อขั้นตอนการสร้างผลงานสิ้นสุด ผู้เรียนประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเอง ของกลุ่มและคุณภาพของปัญหา และผู้สอนประเมินกระบวนการทำงานกลุ่มของนักเรียน

พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์ , และ Basanti Majumdar (2544. น. 42) กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานไว้ ดังนี้

1. ทำความเข้าใจกับปัญหาเป็นอันดับแรก
2. แก้ปัญหาด้วยเหตุผลทางคลินิกอย่างมีทักษะ
3. ค้นหาการเรียนรู้ด้วยกระบวนการปฏิสัมพันธ์
4. ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
5. นำความรู้ที่ได้มาใหม่ในการแก้ปัญหา
6. สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้แล้ว

วัลลี สัตยาศัย (2547, น. 17-19) กล่าวถึงขั้นตอนการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานไว้ดังนี้

1. ทำความเข้าใจกับศัพท์ และมโนทัศน์ (Clarify terms and concepts not readily comprehension) ผู้เรียนจะต้องพยายามทำความเข้าใจกับคำศัพท์ หรือมโนทัศน์ของโจทย์ปัญหาที่ได้รับก่อน หากมีคำศัพท์ หรือมโนทัศน์ใดที่ยังไม่เข้าใจ หรือเข้าใจไม่ตรงกัน จะต้องพยายามหา

คำอธิบายให้ชัดเจนโดยใช้ความรู้เดิมของสมาชิกในกลุ่ม หรือในบางกรณีอาจต้องใช้พจนานุกรมมาใช้ในการอธิบาย

2. ระบุปัญหา (Define the problem) หลังจากที่ได้ทำความเข้าใจกับคำศัพท์หรือมโนทัศน์ในขั้นตอนแรกแล้ว กลุ่มผู้เรียนจะต้องช่วยกันระบุปัญหาจากโจทย์ปัญหาดังกล่าว โดยที่สมาชิกภายในกลุ่มจะต้องมีความเข้าใจต่อปัญหาที่ตรงกันหรือสอดคล้องกัน

3. วิเคราะห์ปัญหา (Analyze the problem) สมาชิกในกลุ่มจะต้องช่วยกันระดมสมองวิเคราะห์ปัญหาและหาเหตุผลมาอธิบาย โดยอาศัยความรู้เดิมของสมาชิกในกลุ่ม เป็นการใช้brainstorming ในการคิดอย่างมีเหตุผล สรุปรวบรวมนำความรู้และแนวคิดของสมาชิกเกี่ยวกับขบวนการและกลไกการเกิดปัญหา เพื่อที่จะนำไปสู่การสร้างสมมุติฐานต่าง ๆ (hypothesis) อันสมเหตุสมผลสำหรับใช้ในการแก้ปัญหา

4. การตั้งและจัดลำดับความสำคัญของสมมุติฐาน (Identify the priority of hypotheses Formulate hypotheses) หลังจากที่ได้วิเคราะห์แล้ว สมาชิกในกลุ่มจะช่วยกันตั้งสมมุติฐานที่เชื่อมโยงปัญหาดังกล่าวตามที่วิเคราะห์ในขั้นตอนที่ 3 แล้วนำสมมุติฐานดังกล่าวมาจัดเรียงลำดับความสำคัญ โดยอาศัยข้อมูลสนับสนุนจากความจริงและความรู้เดิมของสมาชิกในกลุ่ม เพื่อพิจารณาหาข้อยุติสำหรับสมมุติฐานที่สามารถปฏิเสธได้ในขั้นต้น และคัดเลือกสมมุติฐานที่สำคัญที่จำเป็นต้องแสวงหาความรู้มาเพิ่มเติมต่อไป

5. สร้างวัตถุประสงค์การเรียนรู้ (Formulate learning objective) สมาชิกในกลุ่มจะร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ในการแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติมที่จำเป็น เพื่อนำมาใช้ในการพิสูจน์หรือล้มล้างสมมุติฐานที่ได้คัดเลือกไว้

6. แสวงหาความรู้เพิ่มเติมนอกกลุ่ม (Collect additional information outside the group) สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มจะมีหน้าที่รับผิดชอบในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

7. สังเคราะห์ข้อมูลและพิสูจน์สมมุติฐาน (Synthesize and test newly acquired information) สมาชิกในกลุ่มจะช่วยกันวิเคราะห์ข้อมูลที่หามาได้เพื่อพิสูจน์สมมุติฐานที่วางไว้สรุปผลเรียนรู้ที่ได้มาจากการศึกษาปัญหา รวมทั้งแนวทางในการนำความรู้ หลักการไปใช้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ทั่วไป

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานของคณะแพทยศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีความคล้ายคลึงกับของวัลลี สัตยาชัย (2547, น. 19) แต่ได้แยกแยะรายละเอียดย่อยออกเป็น 9 ขั้นตอน ดังนี้

1. ทำความเข้าใจกับคำศัพท์และมโนทัศน์ของโจทย์ปัญหา หรือสถานการณ์นั้น ๆ

2. ระบุปัญหาจากโจทย์ปัญหา หรือสถานการณ์นั้น ๆ
3. วิเคราะห์ปัญหา
4. การตั้งสมมุติฐาน
5. จัดเรียงลำดับความสำคัญของสมมุติฐาน
6. กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้
7. แสวงหาความรู้เพิ่มเติม
8. รวบรวมความรู้
9. สรุปการเรียนรู้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550, น. 8) ได้แบ่งขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานไว้ ดังนี้ดังภาพ 3

1. เชื่อมโยงปัญหาและระบุปัญหา เป็นขั้นที่ครูนำเสนอสถานการณ์ปัญหาเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจและมองเห็นปัญหา สามารถระบุสิ่งที่ปัญหาที่นักเรียนอยากรู้หรืออยากเรียน และเกิดความสนใจที่จะค้นหาคำตอบ

2. กำหนดแนวทางที่เป็นไปได้ นักเรียนแต่ละกลุ่มวางแผนการศึกษา ค้นคว้า ทำความเข้าใจอภิปรายปัญหาภายในกลุ่ม ระดมสมองคิดวิเคราะห์เพื่อหาวิธีการหาคำตอบ ครูคอยช่วยเหลือกระตุ้นให้เกิดการอภิปรายภายในกลุ่มให้นักเรียนเข้าใจวิเคราะห์ปัญหาแหล่งข้อมูล

3. ดำเนินการศึกษาค้นคว้า นักเรียนกำหนดสิ่งที่ต้องเรียน ดำเนินการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองด้วยวิธีการหลากหลาย

4. สังเคราะห์ความรู้ นักเรียนนำข้อค้นพบ ความรู้ที่ได้ค้นคว้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน อภิปรายผลและสังเคราะห์ความรู้ที่ได้มาว่ามีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด

5. สรุปและประเมินค่าของคำตอบ นักเรียนแต่ละกลุ่มสรุปผลงานของกลุ่มตนเองและประเมินผลงานว่าข้อมูลที่ศึกษาค้นคว้ามีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด โดยพยายามตรวจสอบแนวคิดภายในกลุ่มของตนเองอย่างอิสระ ทุกกลุ่มช่วยกันสรุปองค์ความรู้ในภาพรวมของปัญหาอีกครั้ง

6. นำเสนอและประเมินผลงาน นักเรียนนำข้อมูลที่ได้มาจัดระบบองค์ความรู้และนำเสนอเป็นผลงานในรูปแบบที่หลากหลาย ครูประเมินผลการเรียนรู้และทักษะกระบวนการ

นัจญ์มีย์ สะอะ (2551, น. 27) ได้กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานไว้ว่า เริ่มต้นจากการนำเสนอสถานการณ์ปัญหาให้แก่ผู้เรียน ให้ผู้เรียนในกลุ่มร่วมกันทำความเข้าใจกับปัญหา ระบุปัญหา วิเคราะห์ปัญหา แล้วสร้างเป็นประเด็นการเรียนรู้ย่อย ๆ เกี่ยวกับสิ่งที่ต้องการรู้ข้อมูลส่วนใดที่ยังขาดหรือยังไม่เพียงพอที่จะนำมาอธิบายปัญหา ให้แสวงหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองรวบรวม

ข้อมูลจนได้ความรู้ในปัญหานั้นครบถ้วน สามารถที่จะนำความรู้ที่ได้อธิบายสถานการณ์ปัญหาที่ได้รับ พร้อมทั้งสามารถสรุปหลักการต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาสถานการณ์ปัญหา เป็นแนวทางในการนำไปใช้แก้ปัญหาอื่น ๆ ต่อไป

ดังนั้นสรุปได้ว่า ขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ต้องเริ่มจากทำความเข้าใจกับสถานการณ์ปัญหาเป็นอันดับแรก จากนั้นระบุปัญหาเพื่อเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ อยากรู้ แล้วทำความเข้าใจกับปัญหา โดยช่วยกันวิเคราะห์ ระดมสมอง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อหาวิธีการในการหาคำตอบ และสร้างเป็นประเด็นการเรียนรู้ขึ้นมา สิ่งใดที่ยังไม่รู้ก็สามารถดำเนินการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม แล้วนำข้อค้นพบมารวบรวม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และสรุปความรู้ที่ได้เรียนมา ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด แล้วนำเสนอให้แก่เพื่อนในชั้นเรียน

การสร้างโจทย์ปัญหา

สิ่งที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานคือ ปัญหาเพราะปัญหาที่ดีจะเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการแสวงหาความรู้ ในการเลือกปัญหาให้มีประสิทธิภาพ ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงพื้นฐานความรู้ความสามารถของผู้เรียน ประสบการณ์ความสนใจและภูมิหลังของผู้เรียนด้วย เพราะคนเรามีแนวโน้มที่จะสนใจเรื่องใกล้ตัวมากกว่าเรื่องไกลตัว สนใจสิ่งที่มีความหมายและความสำคัญต่อตนเองและเป็นเรื่องที่ตนเองสนใจอยากรู้ ดังนั้นในการกำหนดปัญหาจึงต้องคำนึงถึงตัวผู้เรียนเป็นหลักและต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนที่เอื้ออำนวยต่อการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนด้วย

Allen, & Meye. (1996, p. 252) กล่าวถึงลักษณะของปัญหาที่ดี มีดังนี้

1. ปัญหาบอกเรื่องราวที่ดึงดูดใจในสภาพแวดล้อมซึ่งผู้เรียนสามารถเกี่ยวข้องกับเชื่อมโยง ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้
2. เป็นปัญหาปลายเปิดที่ท้าทายให้ทำและแสดงเหตุผลอันสมควรในการวินิจฉัยและการสันนิษฐาน
3. ปัญหาก่อให้เกิดการโต้แย้งหรือต้องการการอภิปราย
4. ปัญหามีความซับซ้อนเพียงพอสำหรับผู้เรียน

Dolmans, & Snellen-Belendong (1997, p. 185) นำเสนอหลักการสำหรับการสร้างกรณีตัวอย่างที่มีประสิทธิภาพ 7 หลักการ ดังนี้

1. เนื้อหาของกรณีตัวอย่าง ควรปรับปรุงให้เข้ากับความรู้เดิมของนักเรียน
2. กรณีตัวอย่างควรประกอบด้วยแนวทางหลายอย่าง ที่กระตุ้นให้นักเรียนเพิ่มเติมรายละเอียด

3. การนำเสนอกรณีตัวอย่างในบริบทที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพในอนาคตหรืออย่างน้อยที่สุด แสดงความเกี่ยวข้องกับอาชีพในอนาคต

4. นำเสนอโมโนทัศน์พื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องในบริบทของปัญหาทางคลินิก เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้

5. กรณีตัวอย่าง ควรกระตุ้นการเรียนรู้ด้วยตัวเอง โดยส่งเสริมให้นักเรียนสร้างประเด็นการเรียนรู้และดำเนินการค้นคว้า วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

6. ควรเพิ่มคุณค่าความสนใจของผู้เรียนในเนื้อหาวิชาโดยสนับสนุนการอภิปรายเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของคำตอบและช่วยอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนสำรวจทางเลือก

7. กรณีตัวอย่างควรส่งเสริมการสร้างประเด็นการเรียนรู้ให้เข้ากับจุดประสงค์ของคณาจารย์

อาภรณ์ แสงรัศมี (2543, น. 25) กล่าวว่า การนำรูปแบบของการเรียนแบบใช้ปัญหาไปใช้ ผู้สอนจะต้องมีการเตรียมการและวางแผนล่วงหน้าเป็นอย่างดี เพื่อให้แนวคิดในการนำไปใช้ประสบความสำเร็จ การวางแผนและการออกแบบปัญหาขึ้นตอนดังนี้

1. วางแผนการจัดแบ่งเนื้อหาการเรียน การแบ่งเนื้อหาการเรียนขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ของผู้สอนในการกำหนดมโนทัศน์หลัก และวัตถุประสงค์ที่จำเป็น สร้างเป็นสถานการณ์ในการเรียนรู้

2. การเขียนสถานการณ์ปัญหา

3. การวางแผนการอภิปราย

4. การเตรียมแหล่งข้อมูล

5. การวางแผนการประเมินผล

วัลลี สัตยาศัย (2547, น. 41-42) กล่าวถึงแนวทางการสร้างโจทย์ปัญหาว่า ในการสร้าง โจทย์ปัญหาต้องเริ่มจากการเขียนวัตถุประสงค์การศึกษา ก่อน ซึ่งวัตถุประสงค์จะต้องมีความชัดเจน เมื่อได้วัตถุประสงค์แล้วมาพิจารณาว่า จะใช้ปัญหาชนิดไหน รูปแบบใด และใช้เวลาในการศึกษาเท่าใดจึงจะเหมาะสม เมื่อเขียนเสร็จแล้วต้องมาตรวจสอบว่า เนื้อหาที่คาดว่าผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ หลังได้รับโจทย์ปัญหาและอภิปรายร่วมกันแล้ว จะตรงกับวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ถ้ายังขาดหรือไม่ครอบคลุม ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เพิ่มเติมจากการบรรยายสำหรับแหล่งวิทยาการที่ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมในแต่ละปัญหานั้นจะต้องมี

การเตรียมการให้พร้อม เช่น ตำรา วารสาร วิดีโอเทป สไลด์ คอมพิวเตอร์ ซึ่งเอกสารและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ต้องใช้ นั้น ต้องตรวจสอบดูว่าทันสมัยหรือไม่ และมีเพียงพอต่อความต้องการหรือไม่

วัลลี สัตยาศัย (2547, น. 38) ได้กล่าวถึงหลักการในการสร้างโจทย์ปัญหาให้มีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. ต้องเชื่อมโยงกับพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียนความรู้เดิมที่เชื่อมกับความรู้ใหม่ จะมีผลทำให้จดจำความรู้ใหม่ได้ดีและได้นาน การสร้างโจทย์ปัญหาจึงต้องอยู่บนพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง กับความรู้เดิมของผู้เรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถดึงความรู้เดิมที่มีอยู่มาใช้ในการอธิบายได้ การใช้ โจทย์ปัญหาที่ยากเกินไปโดยนักศึกษาไม่สามารถนำความรู้เดิมที่มีอยู่มาใช้ได้จะทำให้ กระบวนการ กลุ่มด้อยประสิทธิภาพ เพราะไม่สามารถอธิบายได้หรืออธิบายได้เพียงเล็กน้อย เนื่องจากไม่มี ความรู้เดิมอยู่เลย เป็นผลให้ขาดแรงจูงใจในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม และยังทำให้ไม่เกิดการ เชื่อมโยงความรู้ใหม่เข้ากับความรู้เดิมที่มีอยู่

2. ต้องมีข้อมูลบางส่วน ที่ทำให้ความรู้เดิมของนักศึกษาที่มีอยู่ไม่เพียงพอที่จะอธิบายหรือ แก้ปัญหาได้ ต้องอาศัยความรู้เพิ่มเติมมาช่วย ทั้งนี้เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการแสวงหาความรู้ใหม่ มาเพิ่มเติมนอกเหนือจากความรู้เดิมที่มีอยู่

3. ควรสร้างให้คล้ายคลึง หรือเชื่อมโยงกับปัญหาจริงในอนาคตที่นักศึกษาจะต้องประสบ จริงในวิชาชีพ เพราะจากการศึกษาวิจัย พบว่า การเรียนในสภาพแวดล้อมที่คล้ายคลึงกับของจริง จะ ทำให้สามารถจดจำและนำความรู้มาใช้ได้ดี เช่น การเรียนเกี่ยวกับการดำน้ำในบรรยากาศใต้น้ำจริง จะสามารถทำให้ผู้เรียนจดจำได้ดีกว่าการเรียนเกี่ยวกับการดำน้ำในห้องเรียนหรือบนพื้นดิน หรือการ เรียนโดยใช้ปัญหาจริงของผู้ป่วยในทางการแพทย์และสาธารณสุข ก็จะทำให้สามารถนำความรู้ที่นั้นมา ใช้ได้ดีในอนาคตเมื่อได้พบกับผู้ป่วยจริง

4. ต้องมีลักษณะที่กระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถสร้างวัตถุประสงค์การเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ใน บางกรณี การสร้างโจทย์ปัญหาโดยมีคำถามระบุไว้ท้ายโจทย์หรือมีคำสั่งให้อธิบายเหตุการณ์ ปรากฏการณ์สาเหตุ หรือมีเอกสารอ้างอิงที่มีคำตอบให้โดยสมบูรณ์อยู่แล้ว กรณีเช่นนี้มักจะทำให้ นักศึกษาไม่สร้างวัตถุประสงค์การเรียนรู้ด้วยตนเอง และไม่ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากเอกสาร หรือ แหล่งความรู้อื่น ๆ ที่ไม่ได้กำหนดไว้

5. ควรเป็นปัญหาที่สามารถกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน เช่น ปัญหาที่ผู้เรียนเคยได้ฟังได้ ยินมาบ่อย ๆ หรือเคยพบเห็นด้วยตนเองในชีวิตจริง หรือเป็นปัญหาสาธารณสุขที่พบบ่อยของประเทศ เช่น การสร้างโจทย์ที่มีการระบาดของโรคต้องเสียหลังการกินเลี้ยงในงานรับน้องใหม่ การ เปลี่ยนแปลงของร่างกายหลังการเมาเหล้า เป็นต้น ความสนใจในโจทย์ปัญหาจะมีความสัมพันธ์ โดยตรงกับเวลาที่ใช้ในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และมีอิทธิพลในทางบวกต่อความสามารถในการเรียนรู้

6. ต้องนำไปสู่การเรียนรู้ที่ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ครูผู้สอนกำหนดไว้ ดังนั้นเมื่อสร้างโจทย์ ปัญหาเสร็จแล้ว จะต้องทดลองดูว่าในสถานะของผู้เรียนที่เผชิญกับปัญหานี้ จะสามารถนำไปสู่การ

เรียนรู้ที่ตรงกันกับวัตถุประสงค์ที่ผู้สอนต้องการหรือไม่ เพราะถ้าไม่ตรงกัน ก็จะทำให้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรได้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550, น. 3-4) กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานว่าสิ่งสำคัญที่สุดคือ ปัญหาหรือสถานการณ์ที่จะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งลักษณะสำคัญของปัญหามีดังนี้

1. เกิดขึ้นในชีวิตจริงและเกิดจากประสบการณ์ของผู้เรียนหรือผู้เรียนอาจมีโอกาสเผชิญกับปัญหานั้น
2. เป็นปัญหาที่พบบ่อย มีความสำคัญ มีข้อมูลประกอบเพียงพอสำหรับการค้นคว้า
3. เป็นปัญหาที่ยังไม่มีคำตอบชัดเจนตายตัว เป็นปัญหาที่มีความซับซ้อน คลุมเครือหรือผู้เรียนเกิดความสงสัย
4. ปัญหาที่เป็นประเด็นขัดแย้ง ข้อถกเถียงในสังคม ยังไม่มีข้อยุติ
5. เป็นปัญหาอยู่ในความสนใจ เป็นสิ่งที่อยากรู้แต่ไม่รู้
6. ปัญหาที่สร้างความเดือดร้อน เสียหาย เกิดโทษภัย และเป็นสิ่งไม่ดีหากใช้ข้อมูลโดยลำพังคนเดียวอาจทำให้ตอบปัญหาผิดพลาด
7. เป็นปัญหาที่มีการยอมรับว่าจริง ถูกต้อง แต่ผู้เรียนไม่เชื่อว่าจริง ไม่สอดคล้องกับความคิดของผู้เรียน
8. ปัญหาที่อาจมีคำตอบหรือมีแนวทางในการแสวงหาคำตอบได้หลายทางครอบคลุมการเรียนรู้ที่กว้างขวางหลากหลายเนื้อหา
9. เป็นปัญหาที่มีความยากความง่าย เหมาะสมกับพื้นฐานของผู้เรียน
10. เป็นปัญหาที่ไม่สามารถหาคำตอบได้ทันที ต้องการการสำรวจค้นคว้าและการรวบรวมข้อมูลหรือทดลองดูก่อน จึงจะได้คำตอบ ไม่สามารถที่จะคาดเดาหรือทำนายได้ง่าย ๆ ว่าต้องใช้ความรู้อะไร ยุทธวิธีในการสืบเสาะหาความรู้จะเป็นอย่างไรหรือคำตอบหรือผลของความรู้เป็นอย่างไร
11. เป็นปัญหาส่งเสริมความรู้ด้านเนื้อหาทักษะ สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษา

ดังนั้นสรุปได้ว่า แนวทางการสร้างโจทย์ปัญหา เป็นการนำสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงและเกิดจากประสบการณ์ของผู้เรียนที่พบบ่อย หรือเป็นปัญหาที่อยู่ในความสนใจเป็นสิ่งที่อยากรู้แต่ไม่รู้มีความซับซ้อน คลุมเครือ โดยแนวทางในการแสวงหาคำตอบสามารถทำได้หลายทางครอบคลุมการเรียนรู้ที่กว้างขวาง

บทบาทของผู้สอนและผู้เรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

บทบาทของผู้สอน

บทบาทของผู้สอนประจำกลุ่มในการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นผู้ฝึกสอนทางความคิดแทนที่จะเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือผู้สั่งสอน ให้อำนาจแก่ผู้เรียน เป็นผู้กระตุ้นการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนเข้าใจคำถามและเกิดความคิด ชี้แนะการอภิปรายระหว่างผู้เรียนด้วยกันไปในแนวทางที่จะทำให้เกิดความคิดที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและให้ข้อมูลหรือเนื้อหาทางวิชาการที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้เรียนสามารถศึกษาต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนะนำแนวทางด้วยวิธีการตรงหรือทางอ้อมเพื่อให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการ แสวงหาความรู้ด้วยตนเองและหาวิธีการประเมินผลให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ (Gallagher, 1995, p. 138; Allen, et al., 1996, p. 45; เฉลิม วราวิทย์, 2531 อ้างถึงใน ชาฟีนา หลีกแหล่, 2552, น. 32)

บทบาทของผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (อำพร ไตรภักทร, 2543, น. 119-120; นัจญ์มีย์ สะอะ, 2551, น. 31; ชาฟีนา หลีกแหล่, 2552, น. 32)

1. เป็นผู้คอยกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากค้นคว้าหาความรู้ในการคิดแก้ปัญหา โดยใช้การวิธีการตั้งคำถามที่เหมาะสม และเป็นคำถามปลายเปิดที่ต้องการคำอธิบาย
2. เป็นผู้แนะนำและช่วยสนับสนุนด้านสื่ออุปกรณ์ หนังสือ หรือเอกสารที่ให้ผู้เรียนสามารถค้นหาคำตอบที่ต้องการได้ โดยที่ผู้เรียนจะต้องไปศึกษาด้วยตนเอง
3. เป็นผู้คอยกำกับดูแลให้ผู้เรียนในกลุ่มได้แสดงความรู้ที่ตนค้นคว้ามา และสามารถอธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจในสิ่งที่ตนรู้
4. เป็นผู้จัดเตรียมประสบการณ์การเรียนรู้และจัดเตรียมทรัพยากรการเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้เรียนจัดระบบการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง
5. เป็นผู้ช่วยเหลือให้แนวทาง มีส่วนร่วมในการอภิปรายและให้แรงจูงใจในการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงประเด็นที่ศึกษา และต้องชี้แนะข้อบกพร่องให้แก่ผู้เรียนอีกด้วย

บทบาทของผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักได้แก่บทบาทในการกระตุ้นและสนับสนุนการเรียนรู้ (วัลลี สัตยาศัย, 2547, น. 51-54)

1. ครูต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิด หรือที่ ศ.นพ.พรจันทร์ หงส์ลดารมภ์ได้ใช้คำในภาษาไทยว่า โยนิโสมนสิการ ซึ่งหมายความว่า 1. การคิด ใคร่ครวญและตรึกตรองอย่างแยกกายในการแก้ปัญหา 2. ความสามารถในการทบทวนความรู้เดิมและประสบการณ์เดิมนำมาใช้ในการแก้ปัญหา 3. ความสามารถในการสร้างสมมุติฐานและตัดสินใจว่า ควรสังเกต ได้ถาม ค้นคว้าเพิ่มเติมในสิ่งใด 4. เมื่อได้ข้อมูลใหม่ ๆ มาแล้ว ต้องรู้จักพิจารณาว่าเป็นข้อมูลที่ถูกต้องหรือไม่ รวมถึงคิดถึง

แหล่งข้อมูลอื่นที่อาจมีประโยชน์ ตลอดจนสามารถทบทวนความรู้ใหม่ที่ได้มา และเรียนรู้ได้ว่าควรทำอะไรต่อไป คือต้องไม่ให้ข้อมูลหรือถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียนโดยตรง แต่ต้องใช้คำถามที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดและตรึกตรอง

2. ครูต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง โดยให้ผู้เรียนผ่านขั้นตอนของการเรียนรู้ในแต่ละขั้นโดยที่ไม่เรียนลัด และทุกขั้นตอนต้องดำเนินไปตามลำดับที่ถูกต้อง

3. ครูต้องช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเรื่องที่เรียนอย่างลึกซึ้ง พยายามดึงความรู้หรือความคิดที่ฝังอยู่ข้างในออกมาให้ได้ ผู้สอนต้องพยายามให้ผู้เรียนอธิบายถึงเหตุผลที่อยู่เบื้องหลังการอภิปราย นอกจากนี้การใช้คำศัพท์บางคำ ต้องให้ผู้เรียนนิยามคำศัพท์นั้น ๆ เพื่อที่จะให้แน่ใจว่าผู้เรียนเข้าใจคำต่าง ๆ อย่างถูกต้อง เพื่อให้มีการเรียนรู้ได้อย่างลึกซึ้ง

4. ครูต้องช่วยให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในกระบวนการกลุ่ม โดยส่งเสริมให้มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันโดยที่ครูผู้สอนไม่ทำตัวเป็นศูนย์กลางการอภิปราย

5. ครูต้องดูแลความก้าวหน้าการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกคนในกลุ่ม โดยให้คิดและรู้จักตนเอง ว่ากำลังเรียนอยู่ในระดับใด ยอมรับจุดอ่อนของตนเองเพื่อแก้ไขในการเรียนเป็นกลุ่มย่อย ผู้สอนจะสังเกตผู้เรียนที่มีปัญหาทางการเรียนได้ง่ายและรวดเร็ว เช่น ไม่สามารถใช้เหตุผลมาอธิบายให้เพื่อนเข้าใจได้ หรือไม่สามัคคีกันคว้าวหาความรู้ด้วยตนเองได้ ผู้สอนต้องพยายามแก้ไขโดยพยายามดึงให้เพื่อนช่วยกันเองเป็นส่วนใหญ่

6. ครูต้องปรับเปลี่ยนสภาพของปัญหาให้มีความเหมาะสมที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถที่จะเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข ซึ่งสภาพของปัญหานั้นจะต้องไม่ยุ่งยากไป อาจทำให้เกิดการเบื่อหน่าย ไม่ทำทหายความสามารถของผู้เรียน และไม่ยากเกินไปอาจทำให้หมดกำลังใจที่จะแก้ปัญหาได้

7. ครูต้องรู้จักกลุ่มผู้เรียนเป็นอย่างดีและคอยชี้แนะให้สมาชิกในกลุ่มจัดการกับปัญหาได้ด้วยความสามารถของสมาชิกภายในกลุ่มเอง

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550, น. 9-13) สรุปบทบาทของผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานว่า ผู้สอนมีบทบาทโดยตรงต่อการจัดการเรียนรู้ ดังนั้นลักษณะของผู้สอนที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ควรมีลักษณะดังนี้

1. ผู้สอนต้องมุ่งมั่น ตั้งใจสูง รู้จักแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ
2. ผู้สอนต้องรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลเข้าใจศักยภาพของผู้เรียน เพื่อสามารถให้คำแนะนำช่วยเหลือผู้เรียนได้ทุกเมื่อทุกเวลา
3. ผู้สอนต้องเข้าใจขั้นตอนของแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานอย่างถ่องแท้ชัดเจนทุกขั้นตอน เพื่อจะได้แนะนำ ให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียนได้ถูกต้อง

4. ผู้สอนต้องมีทักษะและศักยภาพสูงในการจัดการเรียนรู้ และการติดตามประเมินผลการพัฒนาของผู้เรียน

5. ผู้สอนต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวกด้วยการจัดหา สนับสนุน สื่ออุปกรณ์เรียนรู้ให้เหมาะสมเพียงพอ จัดเตรียมแหล่งเรียนรู้ จัดเตรียม ห้องสมุด อินเทอร์เน็ต ฯลฯ

6. ผู้สอนต้องมีจิตวิทยาสร้างแรงจูงใจแก่ผู้เรียน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการตื่นตัวในการเรียนรู้ตลอดเวลา

7. ผู้สอนต้องชี้แจงและปรับทัศนคติของผู้เรียนให้เข้าใจและเห็นคุณค่าของการเรียนรู้แบบนี้

8. ผู้สอนต้องมีความรู้ความสามารถด้านการวัดและประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริงให้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการและ เจตคติให้ครบทุกขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้

ดังนั้นสรุปได้ว่า บทบาทของผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานนั้น ผู้สอนเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากเรียนรู้ จุดประกายความคิดและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ รวมทั้งจัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้เหมาะสม โดยควบคุมกระบวนการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้และคอยอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนดำเนินงานไปได้อย่างราบรื่นตลอดจนเป็นผู้ชี้แนะแหล่งข้อมูล ประสานแหล่งวิทยาการในการเรียนรู้ และเป็นผู้คอยให้คำปรึกษาเมื่อผู้เรียนพบกับปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขด้วยตนเอง

บทบาทของผู้เรียน

Barrows, & Tamblyn (1980, p. 82) กล่าวถึงบทบาทของผู้เรียนว่า ผู้เรียนเป็นผู้กระทำโดยตรง ไม่ใช่ผู้รับ ผู้เรียนไม่ใช่ผู้ฟัง สังเกต เขียน และจดจำ แต่เป็นการถามเพื่อปฏิบัติ คิดเข้ามามีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผยและเรียนด้วยความพยายาม

อาภรณ์ แสงรัศมี (2543, น. 25) สรุปบทบาทของผู้เรียนว่า ผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้ทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ตัดสินใจว่าจะอะไรและอย่างไรที่พวกเขาจะต้องเรียน ผู้เรียนจะต้องมีความรับผิดชอบ เรียนรู้ด้วยความริเริ่มของตนเองตั้งแต่การวางแผน การดำเนินการและการประเมินผล บทบาทของผู้เรียนเปรียบเสมือนผู้แก้ปัญหาด้วยตนเองอย่างแท้จริง

วัลลี สัตยาศัย (2547, น. 58-59) สรุปบทบาทหน้าที่ของผู้เรียนหรือผู้นำกลุ่มไว้ดังนี้

1. เป็นผู้ริเริ่มหรือนำการอภิปราย
2. กระตุ้นให้สมาชิกภายในกลุ่มทุกคนได้แสดงความคิดเห็นและอภิปรายร่วมกัน
3. ควบคุมดูแลให้กระบวนการอภิปรายเป็นไปตามขั้นตอนที่ได้วางไว้
4. คอยจับประเด็นที่สมาชิกกลุ่มอภิปราย

5. ควบคุมและรักษาเวลาให้เป็นไปตามที่ได้กำหนดไว้

6. ดูแลให้ผลของกระบวนการกลุ่มเป็นไปตามวัตถุประสงค์

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550, น. 13) สรุปบทบาทของผู้เรียนในการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานไว้ว่า

1. ผู้เรียนต้องปรับทัศนคติในบทบาทหน้าที่และการเรียนรู้ของตนเอง

2. ผู้เรียนต้องมีคุณลักษณะด้านการใฝ่รู้ ใฝ่เรียน มีความรับผิดชอบสูง รู้จักการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ

3. ผู้เรียนต้องได้รับการวางพื้นฐาน และฝึกทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้นี้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เช่น กระบวนการคิด การสืบค้นข้อมูล การทำงานกลุ่ม การอภิปราย การสรุป การนำเสนอผลงาน และการประเมินผล

4. ผู้เรียนต้องมีทักษะการสื่อสารที่ดีพอ

นัจญ์มีย์ สะอะ (2551, น. 32) สรุปบทบาทของผู้เรียนในการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานว่า ผู้เรียนต้องเรียนรู้ปัญหาและต้องแก้ปัญหาด้วยตนเองโดยผ่านกระบวนการแก้ปัญหา การเรียนเป็นกลุ่มย่อย การสืบเสาะหาความรู้ การคิดและการตัดสินใจที่ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และแก้ปัญหาด้วยตนเองอย่างแท้จริง

ซาฟิณา หลีกแหล่ (2552, น. 33) สรุปบทบาทของผู้เรียนในการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานว่า ผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้ทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนด้วยตนเองเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ตัดสินใจว่าจะอะไรที่จะต้องเรียนและจะต้องเรียนอย่างไร ผู้เรียนจะต้องมีความรับผิดชอบเรียนรู้ด้วยความคิดริเริ่มของตนเองตั้งแต่การวางแผน การดำเนินการและการประเมินผลบทบาทของผู้เรียนเปรียบเสมือนผู้แก้ปัญหาด้วยตนเองอย่างแท้จริง

ดังนั้นสรุปได้ว่า บทบาทของผู้เรียนในการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานนั้น ผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการเรียนรู้โดยมีปัญหาเป็นตัวกระตุ้น ผ่านกระบวนการกลุ่ม ทำการสำรวจค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะในการแก้ปัญหา

ข้อดีและข้อจำกัดของการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

ข้อดีและข้อจำกัดของการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานสามารถสรุปได้ดังนี้ (Walton, & Matthew, 1989; Wilkerson, & Feletti, 1989 อ้างถึงใน พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์, 2544, น. 44; วลี สัตยาชัย, 2547)

ข้อดี

1. สนับสนุนให้มีการเรียนรู้อย่างลุ่มลึก (Deep Approach) ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนเรียนอย่างเข้าใจและสามารถจดจำได้นาน เกิดเป็นการเรียนรู้อย่างแท้จริง
2. สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นคุณสมบัติจำเป็นที่ทุกคนควรมีเพราะสามารถพัฒนาไปเป็นผู้ที่มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต
3. โจทย์ปัญหาที่ใช้ในการเรียนรู้ จะส่งผลให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของสิ่งที่เรียนกับการปฏิบัติงานในอนาคต ทำให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้สามารถจดจำได้ดีขึ้น
4. ทั้งครูและผู้เรียนสนุกกับการเรียน ในส่วนผู้เรียนรู้สึกสนุกกับการเรียนเพราะได้มีบทบาทในการเรียนรู้เอง เช่น การอภิปรายถกเถียงในระหว่างการทำกลุ่มย่อย ฝ่ายครูเห็นพัฒนาการทางด้านความคิดและทักษะต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน นอกจากนี้ครูยังได้มีโอกาสเรียนรู้ข้ามสาขาที่ตนชำนาญ เนื่องจากโจทย์เป็นแบบบูรณาการ โดยเรียนรู้ไปกับผู้เรียน สามารถเห็นความเชื่อมโยงของศาสตร์ต่าง ๆ ได้ชัดเจนขึ้น ทำให้เกิดความคิดกว้างไกล
5. ส่งเสริมสนับสนุนการทำงานเป็นทีม ช่วยให้เกิดการตัดสินใจแบบองค์รวม ซึ่งมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากกว่าการทำงานเดี่ยว
6. ส่งเสริมสนับสนุนให้มีโอกาสฝึกทักษะการสื่อสาร การแก้ปัญหา การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การหาข้อสรุปเมื่อมีความขัดแย้งเป็นต้น
7. ผู้เรียนมีเสรีภาพในการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างชัดเจน
8. เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนจะเปลี่ยนจากการเรียนแบบรับฟังและท่องจำ มาเป็นผู้มีส่วนร่วม กำกับ และรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน
9. มีการบูรณาการระหว่างสาขาวิชา สอดคล้องกับการปฏิบัติงานจริงทางวิชาชีพที่ต้องใช้หลาย ๆ วิชามาร่วมกันในการวินิจฉัยและแก้ปัญหา
10. เป็นการเรียนรู้แบบความคิดสร้างสรรค์ เพราะผู้เรียนต้องอาศัยความรู้เดิมที่มีอยู่มาสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ขึ้นมา
11. เสริมสร้างความสามารถในการใช้ทรัพยากรของผู้เรียนได้ดีขึ้น
12. ส่งเสริมการสะสมการเรียนรู้และการคงรักษาข้อมูลใหม่ไว้ได้ดีขึ้น

ข้อจำกัด

1. ผู้เรียนอาจไม่มั่นใจในความรู้ที่ตนค้นคว้ามา เพราะไม่สามารถกำหนดวัตถุประสงค์อาจมีผลกระทบในทางลบเกี่ยวกับการเรียนได้

2. ต้องใช้เวลาเพิ่มขึ้น ทั้งฝ่ายผู้เรียนและผู้สอน ฝ่ายผู้เรียน เนื่องจากต้องค้นคว้าและศึกษาด้วยตนเองจึงต้องการเวลามากขึ้นเมื่อเทียบกับการเรียนโดยการฟังบรรยาย ฝ่ายผู้สอนจะต้องใช้เวลาค่อนข้างมากในช่วงเตรียมการ

3. เนื้อหาในสวนวิทยาศาสตร์พื้นฐานถูกตัดทอนลง ข้อความดังกล่าวเป็นความจริงแต่สิ่งที่ถูกตัดทอนออกไปอาจไม่มีความจำเป็นในการเรียนการสอนในสาขาวิชาแพทยศาสตร์หรืออาจไม่จำเป็นในการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี ดังนั้นเนื้อหาที่คงไว้จะเป็นเนื้อหาที่มีความเกี่ยวข้องกับวิชาชีพ หรือการเรียนรู้ในชั้นปีที่สูงขึ้นต่อไป (Clinical Years)

4. การเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักนี้ อาจไม่เหมาะกับผู้เรียนที่ไม่ชอบการอภิปรายถกเถียง ชอบฟังมากกว่า

5. ในกรณีที่จำนวนผู้เรียนมาก ต้องการการลงทุนมาก ทั้งวัสดุ เวลา และยากในการบริหารจัดการแต่สามารถเป็นไปได้ในส่วนที่เป็นข้อเสีย จะเห็นได้ว่าจะต้องมีการติดตามและเฝ้าระวังการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง และทำการปรับเปลี่ยนแก้ไขตามเห็นสมควร ทั้งนี้ก็เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน นอกจากนี้จะต้องมีการเตรียมผู้เรียนให้รับรู้และตระหนักถึงหน้าที่รับผิดชอบในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ให้คำปรึกษาในระยะแรกของการเรียนที่อาจยังปรับตัวไม่ได้ และต้องเตรียมครูให้ตระหนักถึงบทบาทที่เปลี่ยนไป ไม่ว่าจะเป็นการสอนในกลุ่มย่อย การเตรียมบทเรียน การวัดและการประเมินผล เป็นต้น ทั้งนี้หากได้ดำเนินการอย่างครบถ้วนจะสามารถลดทอนปัญหาหรือข้อเสียของการเรียนแบบนี้ลงได้บ้าง

6. เป็นการเรียนรู้ที่ต้องใช้ความรับผิดชอบและความมีวินัยในตัวเองสูง

7. ครูผู้สอนอาจไม่สามารถใช้ความรู้ของตนเองที่มีอยู่มาถ่ายทอดให้ผู้เรียนได้

8. การเรียนรู้ที่เกิดจากผู้เรียนเป็นคนกำกับดูแลเอง มีแนวโน้มที่จะเป็นการเรียนรู้อย่างไม่เป็นระบบ ไม่รู้ว่าอะไรสำคัญและไม่สำคัญ

ดังนั้นสามารถสรุปถึงข้อดีของการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานว่า เป็นการช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการเรียน และพัฒนาทักษะการค้นคว้าความรู้ได้ด้วยตนเอง ช่วยฝึกทักษะในการแก้ปัญหากระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการประยุกต์ใช้ความรู้จากสิ่งที่เรารู้นำมาใช้ในการแก้ปัญหา ทำให้ผู้เรียนแสดงออกทางความคิด การใช้เหตุผล การวิเคราะห์ และการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นโดยใช้กระบวนการกลุ่มมีการทำงานร่วมกันเป็นทีม แต่การเรียนแบบใช้ปัญหานั้นยังมีข้อจำกัดเกี่ยวกับความสำเร็จในการเรียนรู้ ขึ้นอยู่กับการฝึกฝนของผู้เรียน อาจไม่กระตุ้นความคิด ความสนใจของผู้เรียนที่ไม่มีความกระตือรือร้น หรือผู้เรียนที่ไม่ชอบการค้นคว้าด้วยตนเอง ดังนั้นครูผู้สอนจึงจำเป็นที่จะต้องมีการวางแผนการจัดการเรียนการสอน เตรียมสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ให้รอบคอบด้วยซึ่งไม่สามารถใช้ได้

กับทุกวิชา คุณภาพของโจทย์ปัญหาเป็นสิ่งสำคัญควบคู่กับคุณภาพของครูและนักเรียน โดยผู้เรียนต้องมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองด้วย

การประเมินผลการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานไม่ได้เน้นที่การได้มาซึ่งความรู้ตามวัตถุประสงค์อย่างเดียว แต่ยังเน้นถึงกระบวนการกลุ่ม ในการเรียนแบบกลุ่มย่อยด้วย เรามักจะเข้าใจผิดว่า การประเมินผู้เรียน ควรสนใจแต่ที่ผลลัพธ์ของการจัดการเรียนรู้ แต่ที่จริงแล้วกระบวนการเรียนรู้ ก็มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่ากัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ควบคู่กับความรู้ดังที่ วัลลี สัตยาศัย (2547, น. 71) กล่าวว่า การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน จะต้องวัดแลประเมินให้ครอบคลุมทุกด้าน ทั้งในส่วนของกระบวนการและผลงานทั้งด้านความรู้ ทักษะการทำงานทุกด้านตลอดจนเจตคติโดย การประเมินจะต้องมีทั้งการประเมินความก้าวหน้าระหว่างเรียน และการประเมินตัดสินผลหลังจากเรียนเสร็จสิ้น ซึ่งผู้สอนอาจแบ่งขั้นตอน การประเมินเพื่อการวางแผนที่ดีได้ดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการประเมิน
2. พิจารณาขอบเขต เกณฑ์วิธีการ และสิ่งที่จะประเมิน เช่น ประเมินพัฒนาการด้านการนำเสนอความรู้ ต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ให้ครอบคลุมจุดมุ่งหมายทางการศึกษาทั้ง 3 ด้านคือ ความรู้ เจตคติ และทักษะกลไก
3. กำหนดผู้ประเมินว่ามีใครบ้างที่จะเป็นผู้ประเมิน โดยผู้ประเมินควรครอบคลุมทุกด้านของกิจกรรม เช่น นักเรียนนักศึกษาประเมินตนเอง เพื่อนประเมิน ครูอาจารย์ประเมินผู้ปกครอง ประเมิน เจ้าหน้าที่และบุคคลที่ร่วมปฏิบัติงาน เช่น กรณีของนักศึกษาแพทย์ที่ปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยก็อาจใช้พยาบาลและผู้ป่วยร่วมประเมินด้วย
4. เลือกใช้เทคนิคและเครื่องมือในการประเมินที่หลากหลาย โดยต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและวัตถุประสงค์รายวิชา รวมไปถึงสอดคล้องกับเกณฑ์การประเมิน เช่น ใช้การทดสอบ ใช้การสัมภาษณ์ ใช้การสังเกตพฤติกรรม ใช้แบบสอบถาม ใช้การบันทึกจากผู้เกี่ยวข้อง ใช้แบบประเมินตนเอง ใช้แฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) เป็นต้น
5. กำหนดเวลาและสถานที่ที่จะประเมิน เช่น การประเมินระหว่างการทำกิจกรรมกลุ่ม การประเมินระหว่างทำโครงการ
6. วิเคราะห์ผลและจัดการข้อมูลการประเมิน โดยนำเสนอรายการกระบวนการ แฟ้มสะสมผลงาน การบันทึกข้อมูล ผลการสอบ

7.สรุปผลการประเมินเพื่อปรับปรุงข้อบกพร่องของการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนรวมทั้งปรับปรุงกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ และในกรณีที่เป็น การประเมินผลสรุปรวมเพื่อตัดสินผลการเรียน ควรพิจารณาใช้เกณฑ์ที่กำหนด และนำผลการประเมินระหว่างเรียนมาประกอบการ พิจารณาด้วยเสมอ

พวงรัตน์ บุญญานรัตน์(2544, น. 123-128) กล่าวถึงการประเมินผลการจัดการเรียนรู้แบบ ใช้ปัญหาเป็นฐานว่า เมื่อได้รับการพัฒนาวิธีการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เครื่องมือการประเมินผล สอดคล้องกับแนวทฤษฎีที่ต้องใช้ในการประเมินการพัฒนาผู้เรียนได้ดี การบูรณาการวิธีการเรียนแบบ ใช้ปัญหาเป็นฐานเข้าไว้เป็นการพัฒนาแผนการเรียนรู้ แผนการเรียนรู้จึงเป็นเป้าหมายของการพัฒนา ทักษะที่มุ่งการปฏิบัติ เช่น การตั้งเป้าหมาย การเลือกวิธีการเรียนรู้การค้นหาข้อมูลและแหล่งต่าง ๆ และการประเมินความก้าวหน้า แผนการเรียนรู้ที่กล่าวถึงนี้เป็นส่วนของกระบวนการประเมินผลอย่าง ต่อเนื่องด้วย

วิธีการประเมินผลการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานได้แก่

1. แฟ้มงานเรียนรู้ (The Learning Portfolio)
2. บันทึกการเรียนรู้ (Learning Log)
3. การประเมินตนเอง (Self Assessment)
4. ข้อมูลย้อนกลับกับเพื่อน (Peer Feedback)
5. การประเมินผลรวบยอด (Overall Evaluation)

ดังนั้นสรุปได้ว่า การประเมินผลการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ต้องมีทั้งการประเมินผล ความก้าวหน้าระหว่างเรียน และการประเมินผลเมื่อสิ้นสุดการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลายสามารถ ประเมินได้ครอบคลุมทุกด้าน เพื่อนำมาปรับปรุงข้อบกพร่องในการจัดการเรียนการสอนต่อไป

บริบทชุมชน

ชุมชนเนินสะอาด ม.2 อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก เป็นหมู่บ้านที่ด้านทิศเหนือติดกับอุ ทยาแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง ทิศตะวันออกติดกับชุมชนโป่งแค อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ทิศ ตะวันตกติดกับชุมชนท่าหมื่นราม อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ทิศใต้ติดกับชุมชนไทรงาม อำเภอ วังทอง จังหวัดพิษณุโลก ชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปลูกข้าวและทำสวน มะม่วง ซึ่งถือเป็นผลไม้ขึ้นชื่อของท้องถิ่น โดยบริบทชุมชนโดยทั่วไปมีปัญหาที่พบโดยทั่วไปคือปัญหา เด็กแว้น ปัญหายาเสพติด ปัญหาซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ที่เห็นได้ชัด นอกจากนี้ก็ยังมีปัญหาอื่น ๆ ที่เป็น ปัญหาเกิดขึ้นได้ทั่วไป ที่อาจจะก่อให้เกิดผลกระทบกับสมาชิกในชุมชน นักเรียนในโรงเรียน ซึ่งเป็น กำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชน ซึ่งผู้วิจัยจึงคิดว่าด้วยบริบทชุมชนเนินสะอาดที่มีปัญหาที่ควรได้รับ

การแก้ไขและเป็นกรณีศึกษาให้กับนักเรียน จึงถือว่าการเรียนรู้ชุมชนของตนเองและเข้าใจบริบทของชุมชนตนเองนั้นจะนำไปสู่การแก้ปัญหาได้ตรงจุดและสามารถแก้ไขได้สำเร็จ จนนำไปสู่การพัฒนาต่อไปได้ในที่สุด

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มะลิ ประดิษฐ์แสง (2559) การศึกษาเรื่อง ความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางสังคมของอาจารย์ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ พบว่า เพศ อายุ สถานภาพการทำงานและเงินเดือน ของกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกัน และการศึกษาปัจจัยที่ ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางสังคมพบว่า เพศ อายุ สถานภาพการทำงานและเงินเดือนมีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางสังคม

ธนิตศักดิ์ ลิ้มสุวรรณภัทร และสุชอรุณ วงษ์ทิม (2560) การใช้ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของกลุ่มผู้ต้องขังที่กระทำผิดวินัยเรือนจำกลางบางขวาง จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยปรากฏว่า 1) ภายหลังการทดลอง กลุ่มทดลองที่ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม มีความฉลาดทางสังคมสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ภายหลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีความฉลาดทางสังคมสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) ความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของกลุ่มทดลองอยู่ในระดับมาก

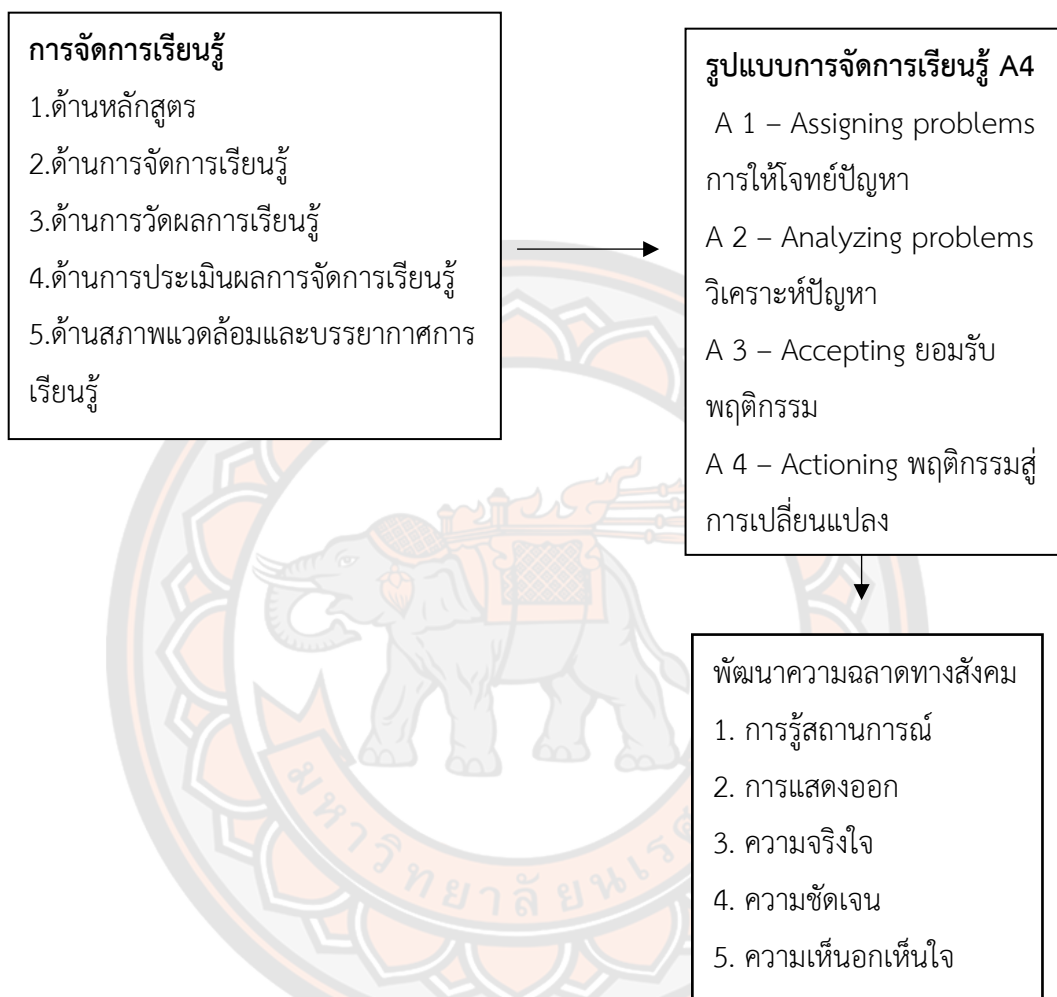
ภูมิวรพล กุณฑา (2561) การศึกษาเรื่อง ความฉลาดทางอารมณ์ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต ของนักเรียนเดินเรือพาณิชย์ศูนย์ฝึกพาณิชย์นาวี ผลการวิจัยพบว่า 1. ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนเดินเรือพาณิชย์ศูนย์ฝึกพาณิชย์นาวีโดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิต จากมากไปน้อย ดังนี้ด้านการจูงใจตนเองด้านทักษะทางสังคม ด้านการควบคุมตนเองด้านความตระหนักรู้ในตนเอง และด้านการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น 2. คุณภาพชีวิตของนักเรียนเดินเรือพาณิชย์ศูนย์ฝึกพาณิชย์นาวีโดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิต จากมากไปน้อย ดังนี้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการต่างๆด้านสังคม และด้านวิชาการ ตามลำดับ 3. ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นและด้านสังคมส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของนักเรียนเดินเรือพาณิชย์ศูนย์ฝึกพาณิชย์นาวีโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

รัชณี เกษศิริ (2560) ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านใฝ่เรียนรู้

ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนศึกษานารีวิทยา สรุปผลได้ดังนี้ ผลการวิจัยพบว่า 1.) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2.) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ ระดับ .01 3.) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านใฝ่เรียนรู้ สูงกว่าการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วิชุงพงศ์ ไชยธกุลโรจน์, ทิพย์พพร มหาสินไพศาล และทิวต์ มณีโชติ (2564) ศึกษาว่า ความฉลาดทางอารมณ์และสังคมจึงเป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาได้ สามารถสังเกตได้ และสามารถรับรู้ได้ โดยบุคคลเองและบุคคลรอบข้าง ดังนั้น การวัดความฉลาดทางอารมณ์และสังคมของผู้บริหาร สถานศึกษาจำเป็นต้องมีตัวบ่งชี้ความฉลาดทางอารมณ์และสังคมที่มีความทันสมัย มีความเป็นปรนัย และไม่ซ้ำซ้อน เพื่อสะท้อนว่าผู้บริหารสถานศึกษามีความฉลาดทางอารมณ์ คือ เป็นผู้ที่รู้และเข้าใจในตนเอง สามารถจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้และมีความฉลาดทางสังคม คือ เป็นผู้ตระหนักรู้ต่อสังคมและสามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลอื่นได้ ตัวบ่งชี้ความฉลาดทางอารมณ์และสังคมจึงเป็นสิ่งยืนยันความเป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

กรอบแนวคิดงานวิจัย

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนในปัจจุบัน

ประเด็นที่จะศึกษา

การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนในปัจจุบัน

กลุ่มเป้าหมาย

1. บุคลากรครูของโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในอำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ ปีการศึกษา 2564 จำนวน 3 คน โดยมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1) บุคลากรครูที่จัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม วิชาหน้าที่พลเมือง ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ ปีการศึกษา 2564

2) มีอายุราชการมากกว่า 2 ปี ในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

2. บุคลากรทางการแพทย์ จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 1 คน โดยมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1) บุคลากรทางการแพทย์ที่จบการศึกษาหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต

2) มีอายุราชการมากกว่า 2 ปี มีความชำนาญในการดูแลและรักษาผู้เกี่ยวข้องกับด้านพัฒนาการและสังคมในตัวบุคคล

3. บุคลากรทางด้านจิตวิทยา ในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 2 คน

1) มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการดูแลบุคคลทางด้านจิตวิทยา เช่น หน่วยงานบ้านพักเด็กและเยาวชน สถานสงเคราะห์ฯ เป็นต้น

- 2) เป็นบุคลากรสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- 3) มีอายุการทำงานเกี่ยวกับด้านจิตวิทยามากกว่า 2 ปี

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย

- 1) บุคลากรครูของโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในอำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ ปีการศึกษา 2564 จำนวน 3 คน
- 2) บุคลากรทางการแพทย์ ด้านจิตวิทยา ในจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 2 คน
- 3) บุคลากรทางด้านจิตวิทยา ในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 2 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

- 1) ด้านหลักสูตร หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จัดให้สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัดตามหลักสูตร นอกจากนี้ผู้สอนและผู้เรียนยังมีส่วนร่วมในการกำหนดจุดมุ่งหมายในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน โดยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนในปัจจุบัน และเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม
- 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ เนื้อหาการจัดกิจกรรมเป็นสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงเพื่อสอดคล้องกับการใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน พร้อมถ่ายทอดกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะที่นำไปสู่การพัฒนาความฉลาดทางสังคม และมีการจัดทำคู่มือครูเพื่อเป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน
- 3) ด้านการวัด มีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ เลือกวิธีการวัดผลโดยใช้ที่เหมาะสม โดยใช้การวัดความฉลาดทางสังคม การสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในช่วงเวลาการจัดการเรียนรู้ เพื่อศึกษาและพัฒนาความฉลาดทางสังคม โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานของผู้เรียน
- 4) ด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ โดยประเมินจากผลการจัดการเรียนรู้ ทั้งจากการสัมภาษณ์ผู้เรียนและนำแบบวัดความฉลาดทางสังคมมาวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาส่วนที่ต้องปรับปรุงแก้ไขในการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สามารถพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนให้เกิดขึ้นมากที่สุด

5) ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ โดยเอื้อต่อการพัฒนาความทางสังคม ทั้งบรรยากาศในห้องเรียน บรรยากาศระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน สร้างปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในห้องเรียนที่นำไปสู่การพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียน

3. ขอบเขตด้านเวลา

พฤษภาคม 2564 - เมษายน 2565

4. ขอบเขตสถานที่

โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ ในอำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ปีการศึกษา 2564 จำนวน 3 โรงเรียน

เครื่องมือและการพัฒนาเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและการพัฒนาเครื่องมือ ได้แก่

1. แนวคำถามในการสัมภาษณ์บุคลากรครูของโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

1.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแนวคำถามในการสัมภาษณ์ด้านการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม

1.2 ศึกษาการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

1.3 กำหนดหัวข้อเรื่องที่จะสัมภาษณ์บุคลากรครู ให้สอดคล้องกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม

1.4 ร่างแนวคำถามในการสัมภาษณ์ สร้างหัวข้อคำถามที่มีประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาความฉลาดทางสังคม จำนวน 5 ข้อ โดยสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องคือบุคลากรครูของโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจงให้ครอบคลุมจำนวนทั้งหมด 3 คน

1.5 ทำประเมินความเหมาะสมของการสัมภาษณ์ว่าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์พร้อมเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องและชัดเจน เหมาะสม ทั้งทางด้านเนื้อหาและด้านการใช้ถ้อยคำสำนวนภาษา

1.6 นำแนวคำถามในการสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้วนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ได้เลือกไว้

2. แนวคำถามในการสัมภาษณ์บุคลากรทางการแพทย์และบุคลากรทางด้านจิตวิทยา โดยมีขั้นตอนในการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังต่อไปนี้

2.1 ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำราวิชาการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งงานวิจัยเชิงเอกสารและข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

2.2 ร่างแนวคำถามในการสัมภาษณ์ สร้างหัวข้อคำถามที่มีประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาความฉลาดทางสังคม จำนวน 5 ข้อ โดยสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนี้บุคลากรทางการแพทย์ จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 1 คน และบุคลากรทางด้านจิตวิทยา ในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยา 1 คน โดยด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจงให้ครอบคลุมจำนวนทั้งหมด 3 คน

2.3 ทำประเมินความเหมาะสมของแนวคำถามในการสัมภาษณ์ว่าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์พร้อมเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องและชัดเจน เหมาะสมทั้งทางด้านเนื้อหาและด้านการใช้ถ้อยคำสำนวนภาษา

2.4 นำแนวคำถามในการสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้วนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ได้เลือกไว้

3. แนวทางการสังเกตการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง ปัญหาสังคมไทย โดยมีขั้นตอนในการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังต่อไปนี้

3.1 ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำราวิชาการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งงานวิจัยเชิงเอกสารและข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

3.2 ร่างแนวทางการสังเกต สร้างหัวข้อคำถามที่มีประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาความฉลาดทางสังคม จำนวน 5 ข้อ โดยการสังเกตการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง ปัญหาสังคมไทย

3.3 ทำประเมินความเหมาะสมของแนวทางการสังเกต ว่าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์พร้อมเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องและชัดเจน เหมาะสม ทั้งทางด้านเนื้อหาและด้านการใช้ถ้อยคำสำนวนภาษา

3.4 นำแนวทางการสังเกต ที่สร้างเสร็จแล้วนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ได้เลือกไว้

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การหาความเที่ยงตรง (Validity) ของแนวคำถามในการสัมภาษณ์และแนวทางการสังเกตการจัดการเรียนการสอน โดยดูแนวคำถามในการสัมภาษณ์และแนวทางการสังเกตการจัดการเรียนการสอนในด้านความสามารถในการวัดสิ่งต่างๆ ที่ต้องการวัดได้สอดคล้องตรงกันกับความ ต้องการหรือ

จุดมุ่งหมายของการวัด ความเที่ยงตรงของแบบสอบถามเป็นความเที่ยงตรงตาม โครงสร้าง (Construct Validity) ซึ่งจะหาได้จากการใช้ขอความอนุเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้เชี่ยวชาญ (Expert) ที่มีความรอบรู้ในด้านเนื้อหาสาระของสิ่งที่ต้องการศึกษา โดยการ วัดความสอดคล้องระหว่างข้อความหรือรายการของคำถามกับจุดมุ่งหมายที่ใช้ในการสร้าง แบบสอบถาม ซึ่งก็เป็นการ หาค่า IOC โดยผ่านผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้เชี่ยวชาญ (Expert) จำนวน 3 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยปฏิบัติตามขั้นตอนดังนี้

1. นำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ ไปยังโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก บุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลวังทอง และหน่วยงานบ้านพักเด็กและเยาวชนจังหวัดพิษณุโลก เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยด้วยตนเอง

2. เลือกกลุ่มเป้าหมาย โดยการเลือกแบบเจาะจง ดังต่อไปนี้บุคลากรครูของโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในอำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ ปีการศึกษา 2564 จำนวน 4 คน บุคลากรทางการแพทย์ จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 2 คน บุคลากรทางด้านจิตวิทยา ในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 2 คน

3. เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยผู้วิจัยได้ติดต่อประสานงานขอความร่วมมือในการสอบถามและสัมภาษณ์ไปยังกลุ่มตัวอย่างที่ได้ทำการคัดเลือกไว้ผู้วิจัยสัมภาษณ์ด้วยตัวเองจากกลุ่มตัวอย่างเป็นรายบุคคลตามแบบสัมภาษณ์ที่เตรียมไว้ โดยใช้เครื่องบันทึกเสียงเพื่อช่วยในการสัมภาษณ์ และเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ทำการตรวจสอบแนวคำถามในการสัมภาษณ์ที่มีข้อความสมบูรณ์มาทำการแยกหมวดหมู่เพื่อทำการวิเคราะห์

2. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ โดยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

3. นำข้อมูลจากแนวคำถามในการสัมภาษณ์ เป็นข้อเสนอแนะอื่น ๆ และความคิดเห็นมาวิเคราะห์ โดยการสังเคราะห์จัดหมวดหมู่ของคำตอบตัดข้อมูลที่มีความซับซ้อนออกเรียบเรียงภาษาให้ถูกต้อง แต่งความหมายเดิม นำมาสรุปเป็นปัจจัยเฉพาะด้านในเชิงพรรณนา

4. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ที่แบ่งตามประเด็นที่ตั้งไว้มาวิเคราะห์ สรุปเป็นรายด้าน และนำเสนอในรูปแบบความเรียง
5. แนวทางในการพัฒนาความฉลาดทางสังคมที่เหมาะสม

ผลที่จะได้รับ

1. สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์
2. แนวทางหรือรูปแบบของการพัฒนาความฉลาดทางสังคมที่เกิดขึ้นและนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมของผู้เรียน

พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม

ประเด็นที่ศึกษา

การเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม

กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/1 จำนวน 17 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนเนินสะอาดวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ จังหวัดพิษณุโลก

ขอบเขตการวิจัย

1.ขอบเขตด้านเนื้อหา

- 1) ด้านหลักสูตร หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม
- 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ เนื้อหาการจัดกิจกรรมเป็นสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงเพื่อสอดคล้องกับการใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน จัดทำคู่มือครูตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหา

สังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัด พิษณุโลก

3) ด้านการวัด เลือกวิธีการวัดผลโดยใช้ที่เหมาะสม โดยใช้แบบวัดความฉลาดทางสังคม การสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในช่วงเวลาการจัดการเรียนรู้

4) ด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ โดยประเมินจากผลการจัดการเรียนรู้ ทั้งจากการสัมภาษณ์ผู้เรียนและนำแบบวัดความฉลาดทางสังคมมาวิเคราะห์ข้อมูล พฤติกรรมและ กิจกรรมสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นหลังการพัฒนาความฉลาดทางสังคม

5) ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ สร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เหมาะสมสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน หรือผู้เรียนกับผู้เรียนให้เกิดขึ้นในห้องเรียน จนนำไปสู่การพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียน

2. ขอบเขตด้านเวลา

พฤษภาคม 2564 - เมษายน 2565

3. ขอบเขตสถานที่

โรงเรียนเนินสะอาดวิทยาคม ตำบลท่าหมื่นราม อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก

เครื่องมือและการพัฒนาเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและการพัฒนาเครื่องมือ ได้แก่

1. คู่มือครูที่มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม มีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1.1 ศึกษาการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

1.2 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม เพื่อมีรูปแบบการจัดทำคู่มือครู

1.3 กำหนดเนื้อหาที่ใช้สอน เน้นเนื้อหาที่มีความสอดคล้องกับเนื้อหาในหนังสือเรียน ที่กระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้ใช้เป็นแบบเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา พุทธศักราช 2551 โดยเลือกเนื้อหาตาม มาตรฐานการเรียนรู้ วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รหัส ส32101 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปี 5 ที่ซึ่งตรงตามสาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551

1.4 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 4 แผนการเรียนรู้ ระยะเวลาในการสอน 6 คาบซึ่งแต่ละแผนมีส่วนประกอบ ดังนี้

- 1) มาตรฐานการเรียนรู้
- 2) จุดประสงค์การเรียนรู้
- 3) สาระสำคัญ
- 4) คุณลักษณะอันพึงประสงค์
- 5) กิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนการสอน โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นกำหนดปัญหา ผู้เรียนกำหนดปัญหาสังคมที่พบในชุมชนและระบุปัญหาจากประสบการณ์เดิมที่เคยพบเจอ เพื่อที่จะได้ค้นคว้าคำตอบของปัญหาสังคมนั้นได้อย่างชัดเจน

ขั้นที่ 2 ขั้นทำความเข้าใจกับปัญหาที่เลือก ผู้เรียนศึกษาปัญหาสังคมและจะต้องวิเคราะห์ปัญหาและสามารถ สร้างสมมติฐานสำหรับการแก้ไขปัญหาสังคมนั้น ๆ

ขั้นที่ 3 ขั้นดำเนินศึกษาค้นคว้า ผู้เรียนดำเนินการวางแผนศึกษาค้นคว้า จากแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ชุมชน โดยมีผู้สอนคอยให้คำแนะนำและช่วยกำหนดทิศทางการศึกษาค้นคว้า ลงพื้นที่จริง

ขั้นที่ 4 ขั้นประมวลผลข้อมูลจากปัญหาที่ได้ศึกษา ผู้เรียนนำข้อมูลที่ตนเองได้ศึกษาค้นคว้าวิเคราะห์ สังเคราะห์ เกิดกระบวนการกลุ่ม เกิดการสร้างสรรค์ผลงานผ่านกลวิธีการเล่าเรื่อง และดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามแนวทางที่ได้กำหนดไว้

ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปผล ผู้เรียนจะต้องสรุปผลงานว่าบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้มากน้อยเพียงใด และสามารถแก้ไขปัญหาสังคมได้ตามแผนที่วางไว้หรือไม่ พร้อมกับการประเมินผลงานที่ตนเองได้นำเสนอ

- 6) สื่อการเรียนรู้ เป็นสื่อวัสดุอุปกรณ์และทางสื่อออนไลน์
- 7) ภาระงาน เป็นส่วนที่มีการกำหนดภาระงานของครูและภาระงาน ของนักเรียนที่ จะต้องปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนแต่ละครั้ง
- 8) การวัดประเมินผลการเรียนรู้ วัดค่าความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนและแบบสอบถามการเรียนรู้ของผู้เรียนหลังใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม

1. การรู้สถานการณ์ หมายถึง ความสามารถในการอ่านตีความพฤติกรรมของคนในแต่ละสถานการณ์ ใช้ประสาทสัมผัส ทั้งสายตา หู การสัมผัส ในการรับรู้ถึงสถานการณ์นั้น ๆ

2. การแสดงออก หมายถึง การแสดงออกทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษา กริยาท่าทางในการแสดงออกถึงพฤติกรรม

3. ความจริงใจ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความซื่อสัตย์ ความเป็นตัวตนของแต่ละบุคคลว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร

4. ความชัดเจน หมายถึง ความสามารถในการอธิบายและแสดงความคิดเห็น การแสดงออกทางความคิด

5. ความเห็นอกเห็นใจ หมายถึง ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น เชื่อมกันระหว่างตัวบุคคลกับตัวบุคคล

1.5 เมื่อได้คู่มือครูให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ทำการตรวจสอบการสร้างคู่มือครูให้มีความถูกต้อง เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.6 นำคู่มือครูที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิไปใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเนินสะอาดวิทยาคมที่กำลังเรียนอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 17 คน เพื่อหาประสิทธิภาพ เป็นรายชื่อซึ่งใช้การวิเคราะห์

2. แนวคำถามในการสัมภาษณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม มีวิธีการสร้างและพัฒนาเครื่องมือ ดังนี้

2.1 ศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่สร้างขึ้นเพื่อกำหนดจุดมุ่งหมายของแนวคำถามในการสัมภาษณ์ ขั้นตอนการสัมภาษณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ และผู้ที่จะสัมภาษณ์

2.2 ศึกษาแนวคำถามในการสัมภาษณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนหลังใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม

2.3 เขียนการเรียนรู้ของผู้เรียนหลังใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม เพื่อสัมภาษณ์ถึงพฤติกรรมการเรียนรู้

2.4 นำแนวคำถามในการสัมภาษณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม ที่สร้างขึ้น ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความเหมาะสมรูปแบบ เนื้อหา และภาษาที่ใช้

2.5 นำแนวคำถามในการสัมภาษณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมที่สร้างขึ้น เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องความเหมาะสมของรูปแบบ เนื้อหา และภาษาที่ใช้

2.6 นำแนวคำถามในการสัมภาษณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมที่ได้รับการปรับปรุงมาจัดพิมพ์

ฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลร่วมกันกับแบบสังเกตเพื่อพัฒนาการของความฉลาดทางสังคม

3. แบบวัดการเรียนรู้ของผู้เรียนหลังใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม มีวิธีการสร้างและพัฒนาเครื่องมือ ดังนี้

3.1 ศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่สร้างขึ้นเพื่อกำหนดจุดมุ่งหมายของแบบวัด ขั้นตอนการวัด เครื่องมือที่ใช้ในการวัด และผู้ที่จะวัด

3.2 ศึกษาแนวการสร้างแบบวัดการเรียนรู้ของผู้เรียนหลังใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม

3.3 เขียนแบบวัดการเรียนรู้ของผู้เรียนหลังใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม

3.4 นำแบบวัดการเรียนรู้ของผู้เรียนหลังใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม ที่สร้างขึ้น ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความเหมาะสมรูปแบบ เนื้อหา และภาษาที่ใช้

3.5 นำแบบวัดการเรียนรู้ของผู้เรียนหลังใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม ที่สร้างขึ้น เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องความเหมาะสมของรูปแบบ เนื้อหา และภาษาที่ใช้

3.6 นำแบบวัดการเรียนรู้ของผู้เรียนหลังใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม ที่ได้รับการปรับปรุงมาจัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลร่วมกันกับแบบวัดค่าความฉลาดทางสังคม

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การหาความเที่ยงตรง (Validity) ของแนวคำถามในการสัมภาษณ์และแบบวัดการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยดูแนวคำถามในการสัมภาษณ์และแบบวัดการเรียนรู้ของผู้เรียนในด้านความสามารถในการวัดสิ่งต่างๆ ที่ต้องการวัดได้สอดคล้องตรงกันกับความ ต้องการหรือจุดมุ่งหมายของการวัด ความเที่ยงตรงของแบบสอบถามเป็นความเที่ยงตรงตาม โครงสร้าง (Construct Validity) ซึ่งจะหาได้จากการใช้ขอความอนุเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้เชี่ยวชาญ (Expert) ที่มีความรอบรู้ในด้านเนื้อหาสาระของสิ่งที่ต้องการศึกษา โดยการ วัดความสอดคล้องระหว่างข้อความหรือรายการของคำถามกับจุดมุ่งหมายที่ใช้ในการสร้าง แบบสอบถาม ซึ่งก็เป็นการหาค่า IOC โดยผ่านผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้เชี่ยวชาญ (Expert) จำนวน 3 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยปฏิบัติตามขั้นตอนดังนี้

1. นำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ไปยังโรงเรียนเนินสะอาดวิทยาคม อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยด้วยตนเอง
2. เลือกกลุ่มเป้าหมาย โดยการเลือกแบบเจาะจง ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ทั้งหมด 1 ห้องเรียน จำนวน 17 คน
3. ทำการวัดความฉลาดทางสังคมของนักเรียนก่อนเริ่มทำการจัดการเรียนรู้ ปัญหาสังคมไทย ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 กับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย
4. ผู้วิจัยดำเนินการสอนนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม ที่ได้กำหนดไว้จนครบทุกแผน พร้อมกับสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนไปด้วย
5. เมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินการสอนผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์นักเรียนกลุ่มเป้าหมายอีกครั้ง โดยใช้แบบสัมภาษณ์ความฉลาดทางสังคม ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แล้วเก็บรวบรวมผลการทดสอบไว้เพื่อวิเคราะห์ต่อไป
6. นำผลที่ได้รวบรวมไว้จากการสังเกตพฤติกรรมและการทำแบบวัดความฉลาดทางสังคม แล้วจึงนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ
 - 1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งส่วนใหญ่ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ จะเป็นข้อความบรรยาย (Descriptive) ซึ่งได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และจดบันทึก
 - 1.2 การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นข้อความบรรยายเหมือนกัน แต่เป็นการกระทำกับข้อมูลที่ได้จากเอกสาร จะกระทำโดยการพยายามทำให้ข้อมูลนั้นเป็นจำนวนที่นับได้ มักใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารในการวิจัยเอกสาร

ผลที่จะได้รับ

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยกลวิธีการเล่าเรื่อง เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน
2. ผลการพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนผ่านการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล

การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ เรียกว่าการตรวจสอบข้อมูลสามเส้า (Triangulation) (Denzin, 1989) โดยผู้วิจัยได้เลือกการตรวจสอบ ดังต่อไปนี้

การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Method triangulation) เป็นการตรวจสอบโดยพิจารณาจากการใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกัน โดยเริ่มเก็บข้อมูลด้วยการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม แล้วนำมาบันทึกเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีการสังเกต ควบคู่กับการซักถาม พร้อมกับศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบด้วย พร้อมทั้ง การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยวิธี (Member Check) โดยการนำข้อมูลที่รวบรวมกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลอ่านอีกครั้งหนึ่ง หรือกลับไปถามซ้ำอีก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับความเป็นจริงตามประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลมากที่สุด เพื่อให้ผลงานมีข้อมูลที่ครอบคลุมและเพียงพอในการนำไปใช้ต่อไป

ตาราง 3 สรุปขั้นตอนการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้	ผลที่ได้รับ
<p>วิธีดำเนินการวิจัยในชั้นศึกษา</p> <p>รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม</p> <p>เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนในปัจจุบัน</p>	<p>1. บุคลากรครูของโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในอำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษาพิษณุโลก อุดรดิตถ์ ปีการศึกษา 2564 จำนวน 3 คน</p> <p>2. บุคลากรทางการแพทย์ จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 1 คน</p> <p>3. บุคลากรทางด้านจิตวิทยา ในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 2 คน</p>	<p>เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล</p> <ul style="list-style-type: none"> - แนวคำถามในการสัมภาษณ์ - บุคลากรครูของโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย - แนวคำถามในการสัมภาษณ์บุคลากรทางการแพทย์และบุคลากรทางด้านจิตวิทยา - แนวทางการสังเกตการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องปัญหาสังคมไทย 	<ul style="list-style-type: none"> - ได้ทราบแนวทางการจัดการเรียนการสอนในวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม - ได้ทราบข้อดี ข้อเสียของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมในปัจจุบัน - นำผลของการจัดการเรียนการสอนในวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมในปัจจุบันไปพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้	ผลที่ได้รับ
<p>วิธีดำเนินการวิจัยในขั้นการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม</p>	<p>นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/1 จำนวน 17 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนนินสะอ่าววิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาพิจิตร ๑ อุดรดิตถ์ จังหวัด พิษณุโลก</p>	<p>เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล</p> <ul style="list-style-type: none"> - คู่มือครูที่มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม - แนวคำถามในการสัมภาษณ์การ เรียนรู้ของผู้เรียน โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคม เป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม - แบบวัดการเรียนรู้ของผู้เรียน หลังใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม 	<ul style="list-style-type: none"> - ได้คู่มือครูที่มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม - ได้ความรู้ความเข้าใจในการจัดการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม - แนวทางในการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม - ได้รูปแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม

บทที่ 4

ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดพิษณุโลก มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย 2 ข้อ ดังนี้ 1) ศึกษาารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนในปัจจุบัน 2) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม ผู้วิจัยจะรายงานผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนในปัจจุบัน

1.1 ผลการวิเคราะห์การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนในปัจจุบันจากผู้เชี่ยวชาญภายนอก

โดยผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนในปัจจุบัน ออกเป็นดังหัวข้อดังต่อไปนี้ 1.การให้คำจำกัดความเกี่ยวกับความฉลาดทางสังคม 2.องค์ประกอบของความฉลาดทางสังคม 3.ลักษณะของความฉลาดทางสังคม 4. วิธีการพัฒนาความฉลาดทางสังคมของบุคคล 5.ข้อเสนอแนะในการพัฒนาความฉลาดทางสังคม

1. การให้คำจำกัดความเกี่ยวกับความฉลาดทางสังคม

การให้คำจำกัดความเป็นการทำความเข้าใจกับคำว่าความฉลาดทางสังคมมากขึ้น และเป็นการสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาความฉลาดทางสังคมได้อย่างถูกต้อง โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยา บุคลากรทางด้านจิตวิทยา บุคลากรทางการแพทย์ โดยได้ให้คำจำกัดความไว้ดังนี้

1.1 ใช้กฎหมายและระเบียบวิธีปฏิบัติที่ถูกต้อง

การใช้กฎหมายและระเบียบที่ถูกต้องตามแนวทางการปฏิบัติที่ดี จะทำให้การจัดกิจกรรมเป็นไปได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ดังผู้ให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

...การที่เด็กมีปัญหาหรือด้วยสภาพสังคมที่เกิดขึ้นจะต้องจัดทำกรช่วยเหลือโดยเร็ว ดังนั้นบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดพิษณุโลก สังกัดกรมกิจการเด็กและเยาวชน ใช้กฎหมายและระเบียบวิธีปฏิบัติที่ถูกต้อง โดยเป็นสถานแรกที่มีการดูแลและช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาทางสังคมในภาวะวิกฤติ คุ่มครองสวัสดิภาพ และจัดบริการสังคม สำหรับเด็ก เยาวชน และสตรี โดย “เด็ก” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส จะเน้นการให้การช่วยเหลือและบริการแก่เด็กและครอบครัว โดยร่วมมือกับผู้ปกครอง เพื่อให้เด็กได้รับการเลี้ยงดูตามมาตรฐานขั้นต่ำ เป็นการช่วยเติมสิ่งที่ขาดให้แก่ครอบครัว เพื่อให้พ่อ แม่ ลูก อาศัยอยู่ร่วมกันได้ตามปกติ หรืออาจจะมีการแยกตัวเด็กออกจากครอบครัวเป็นการชั่วคราวเพื่อช่วยให้พ่อแม่สามารถปรับตัวในการอุปการะเลี้ยงดูลูกได้ตามที่ควรจะเป็น โดยอาศัยกฎหมาย 4 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พุทธศักราช 2546 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พุทธศักราช 2539 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พุทธศักราช 2550 และสุดท้ายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พุทธศักราช 2551 และเมื่อรับเด็กเข้ามาในความดูแล ก็ได้จัดการด้านการเรียนของผู้เรียน โดยจัดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตามโรงเรียนที่เด็กได้สังกัดอยู่

(บุคลากรทางด้านจิตวิทยา, บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดพิษณุโลก, ผู้ให้สัมภาษณ์,

24 มกราคม 2565)

ภาพ 2 กฎหมายและระเบียบที่ใช้ในบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดพิษณุโลก

...เมื่อหน่วยงานบ้านพักและครอบครัวได้รับเด็กเข้ามาในความดูแล จะต้องให้ผู้เรียนสร้างความมีมนุษยสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกัน ส่งเสริมสนับสนุนให้อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้ เพราะเด็กที่เข้ามามีปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองอยู่แล้ว สร้างความรับผิดชอบตัวเอง เพราะเด็กมีปัญหาที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว ทั้งปัญหาความรุนแรงทั้งทางเพศ ทางร่างกาย ทางจิตใจ และมาจากการเลี้ยงดูไม่เหมาะสม ทำให้เด็กต้องมาอาศัยเพียงลำพัง ฉะนั้นจะต้องสอนให้รับผิดชอบตนเอง และเข้าใจในสิ่งตนเองต้องเจอว่าเป็นอย่างไร นอกจากนี้ยังต้องเข้าใจบุคคลอื่นด้วย นอกจากนี้หน่วยงานบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดพิษณุโลก ได้ดูแลเด็กโดยต้องพัฒนาเด็กให้เป็นผู้มีศักยภาพในการดูแลสุขภาพของเด็ก ป้องกันโรค กระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ฝึกวินัย ฝึกให้เด็กรู้จักควบคุมตัวเอง รู้จักขอบเขตระหว่างตนเองและผู้อื่น

(บุคลากรทางด้านจิตวิทยา, บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดพิษณุโลก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 24 มกราคม 2565)

1.2 ประเมินสถานการณ์ อารมณ์ของตนเองและผู้อื่นได้

ความหมายของความฉลาดทางสังคมต้องมาจากการการรู้จักประเมินสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ พร้อมกับเข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่น เพื่อนำไปสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข ดังผู้ให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

...อันดับแรกก่อนที่จะสอนเรื่องความฉลาดทางสังคม ครูผู้สอนต้องทำความเข้าใจความหมายอย่างลึกซึ้ง ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อนำให้เกิดความเข้าใจทางด้านนี้มากขึ้น และสามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความฉลาดทางสังคมได้อย่างตรงจุด ความฉลาดทางสังคม ในนิยามของครู คือ **บุคคลที่ประเมินสถานการณ์เป็น แยกแยะอารมณ์ความรู้สึกของตนเองและคนรอบข้างได้** (ภาษาพูดคือ อ่านบรรยากาศเป็น) มีทักษะในการสื่อสารที่ดี และสามารถปรับตัวเข้ากับสังคม ผู้คน ได้ในทุกสภาวะการณ์อย่างราบรื่น

(ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยา, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2565)

1.3 การรู้จักมารยาทและวัฒนธรรม

การรู้จักมารยาทและวัฒนธรรมในสภาพแวดล้อมที่เราต้องอยู่อาศัย หรืออยู่ร่วมกันกับผู้อื่น ถือเป็น การสร้างความฉลาดทางสังคมให้กับคนในสังคมได้ เพราะต้องรู้จักทั้งการวางตัว การพูด และพฤติกรรมที่ต้องแสดงออกไปด้วย ดังผู้ให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

...อันดับแรกในเรื่องของการสร้างความฉลาดทางสังคมต้องเริ่มจากการรู้จักมารยาทในการอยู่ร่วมกัน ในแต่ละพื้นที่ย่อมมีมารยาทหรือระเบียบวิธีปฏิบัติที่แตกต่างกันออกไป ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการวางตัว การพูด หรือแม้กระทั่งพฤติกรรมในชีวิตประจำวัน เช่น เรื่องการเหยียบเท้า บางประเทศอาจจะมองว่าเป็นเรื่องใหญ่มาก เมื่อทำแล้วต้องขอโทษกันใหญ่ แต่บางประเทศการเหยียบเท้ากันไม่ต้องขอโทษกัน หรือแม้กระทั่งการตบหน้า ในบางประเทศการตบหน้าถือว่าเป็นการไม่ให้เกียรติกัน และอีกหนึ่งเรื่องคือเรื่องของวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่ต้องเคารพซึ่งกันและกัน เพราะวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีความยาวนานของแต่ละพื้นที่ต้องให้ความเคารพ และไม่ต้องดูถูกวัฒนธรรมของใคร ฉะนั้นการจะเข้าไปอยู่ร่วมกันในสังคม ต้องเน้นเรื่องการรู้จักมารยาทและวัฒนธรรมเป็นอันดับแรก

(บุคลากรทางการแพทย์, ผู้ให้สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2565)

1.4 การให้เกียรติซึ่งกันและกันในสังคม

...การให้เกียรติกันในสังคม หรือการให้เกียรติผู้อื่น ถือเป็นเรื่องพื้นฐานที่คนในสังคมจะต้องมี เพราะทุกคนจะคิดว่าตนเองสามารถทำอะไรก็ได้ แล้วกดทับศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ แต่ในความเป็นจริงทุกคนมีเกียรติเท่ากัน และควรเคารพซึ่งกันและกัน เพราะการอยู่ร่วมกันในสังคมไม่ใช่การอยู่เพียงคนเดียว แต่สังคมคือการอยู่ร่วมกันมากกว่า 2 คนขึ้นไป แล้วเมื่อยังมีคนจำนวนมากขึ้น เรื่องราว การใช้ชีวิต กฎระเบียบ ก็ย่อมมากตามไปด้วย เพื่อให้สมาชิกในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้ ซึ่งแน่นอนว่าเมื่อทุกคนปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง และรู้หน้าที่ของตนเองว่าต้องทำอะไร และควรปฏิบัติกับผู้อื่นอย่างไรด้วยเช่นกัน ฉะนั้นการให้เกียรติกันจึงเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข และเป็นส่วนหนึ่งของความฉลาดทางสังคมของบุคคลด้วย

(บุคลากรทางการแพทย์, ผู้ให้สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2565)

2.องค์ประกอบของความฉลาดทางสังคม

การศึกษาขององค์ประกอบของความฉลาดทางสังคมสามารถทำให้พัฒนาความฉลาดทางสังคมได้ถูกทาง เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนให้ดีขึ้นได้อย่างรอบด้าน โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยา บุคลากรทางด้านจิตวิทยา บุคลากรทางการแพทย์ มีองค์ประกอบ ได้แก่ การรู้จักสร้างมนุษยสัมพันธ์ การทำความเข้าใจตนเอง เข้าใจบุคคลอื่น การยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล การสร้างทักษะพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคม ได้ให้คำอธิบายไว้ดังนี้

2.1 การรู้จักสร้างมนุษยสัมพันธ์

...เมื่อหน่วยงานบ้านพักและครอบครัวได้รับเด็กเข้ามาในความดูแล จะต้องให้ ผู้เรียนสร้างความมีมนุษยสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกัน ส่งเสริมสนับสนุนให้อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้ เพราะเด็กที่เข้ามามักมีปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองอยู่แล้ว สร้างความรับผิดชอบตัวเอง เพราะเด็กมีปัญหาที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว ทั้งปัญหาความรุนแรงทั้งทางเพศ ทางร่างกาย ทางจิตใจ และมาจากการเลี้ยงดูไม่เหมาะสม ทำให้เด็กต้องมาอาศัยเพียงลำพัง ฉะนั้นจะต้องสอนให้รับผิดชอบตนเอง และเข้าใจในสิ่งตนเองต้องเจอว่าเป็นอย่างไร นอกจากนี้ยังต้องเข้าใจบุคคลอื่นด้วย

(บุคลากรทางด้านจิตวิทยา, บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดพิษณุโลก, ผู้ให้สัมภาษณ์,

24 มกราคม 2565)

2.2 การสร้างทักษะพื้นฐานในการอยู่ร่วมกันในสังคม

... ทักษะในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น มักจะทำการจัดกิจกรรมที่นอกเหนือจากการจัดการเรียนการสอน โดยให้เด็กที่อยู่ในบ้านได้ใช้เวลาร่วมกัน เช่น กิจกรรมการเล่นกีฬา มีทั้งฟุตบอล วอลเลย์บอล เป็นรู้จักแพ้รู้จักชนะ มีน้ำใจ นักกีฬาให้มากที่สุด เพราะเด็กแต่ละคนต่างพ่อต่างแม่ และยังเป็นผู้ประสบปัญหาทางสังคมอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการปลูกผัก เป็นการบำบัดจิตใจ ให้เด็กสามารถพัฒนาด้านจิตใจ อยู่กับต้นไม้ โดยกิจกรรมที่จัดขึ้นนั้นจะเน้นให้ เด็กได้เข้าใจเรื่องพื้นฐานในการดำเนินชีวิตของตัวเอง และจะสามารถพัฒนาจิตใจที่บอบช้ำได้มากขึ้น

(บุคลากรทางด้านจิตวิทยา, บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดพิษณุโลก, ผู้ให้สัมภาษณ์,

24 มกราคม 2565)

2.3 ทำความเข้าใจตนเอง เข้าใจบุคคลอื่น

การทำความเข้าใจตนเอง เข้าใจบุคคลอื่น ถือเป็นเรื่องพื้นฐานในการอยู่ร่วมกันในสังคม ถ้าหากผู้เรียนสามารถทำให้เกิดขึ้นได้ก็สามารถพัฒนาไปสู่การสร้างความฉลาดทางสังคมของตนเองได้เช่นเดียวกัน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ ดังนี้

...อันดับแรกต้องการทำความเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้คน และบริบทรอบข้าง คือการรู้จักว่าตนเองคือใคร มีหน้าที่อะไร ณ ปัจจุบันกำลังทำอะไรอยู่ ทำเพื่อใครเพื่อเป้าหมายใด เนื่องจากสถานการณ์ในปัจจุบันบริบทของผู้เรียนโรงเรียนวังโพรงพิทยาคม ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมเลียนแบบตามกระแสนิยม ตามสื่อโซเชียล โดยลืมตัวตนและความต้องการที่แท้จริงของตนเองไป ผู้เรียนไม่สามารถตอบได้ว่าสิ่งที่กำลังทำอยู่นี้ทำไปเพื่ออะไร อะไรคือสาเหตุของพฤติกรรม แต่เพียงเพราะใคร ๆ เขาก็ทำกัน ทำแล้วเป็นที่สนใจ ทำแล้วไม่แตกต่างจากคนอื่นก็พอ ซึ่งไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมาจากพฤติกรรมเหล่านั้นทั้งต่อตนเองและคนรอบข้าง เมื่อถูกตำหนิก็จะโต้ตอบกลับว่าไม่มีใครเข้าใจ ไม่มีใครยอมรับฟัง ทั้งที่เปิดโอกาสให้อธิบายแล้วแต่ผู้เรียนเองที่ไม่สามารถอธิบายได้ บริบทของโรงเรียนเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง (หากจัดตามระเบียบใหม่) ที่ตั้งอยู่ในชนบทห่างไกลตัวเมือง ครอบครัวยุ่อาศัยกันแบบชาวบ้านเกษตรกร หาเช้ากินค่ำ บ้างอาศัยอยู่กับปู่ย่า ไม่มีเวลาอบรมเลี้ยงดูอย่างใกล้ชิด ซึ่งหย่อนในเรื่องกฎระเบียบทางสังคมจึงทำให้ทักษะการเข้าสังคม ทักษะการสื่อสาร ของนักเรียนต้องได้รับการพัฒนาอีกมาก การฝึกอบรมโดยครูผู้สอนในโรงเรียนไม่เพียงพอ ต้องได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง และชุมชนด้วย นอกจากนี้อันดับสอง คือการมีการความคุ้มครองอย่างเหมาะสม ไม่ทำอะไรอย่างวู่วาม สามารถสำรวจพฤติกรรมของตนเองเมื่ออยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้ และมีเหตุผลเข้าใจผู้อื่นด้วย รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ในหนังสือต่าง ๆ เรามักจะพบเจอข่าวความสูญเสียที่เกิดจากความขัดแย้ง การใช้อารมณ์ในการแก้ปัญหา (ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยา, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2565)

ภาพ 3 การจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความเข้าใจในตนเองของผู้เรียน

ภาพ 4 กิจกรรมการเข้าใจผู้อื่น เข้าใจสังคม

การเข้าใจผู้อื่น

...การเข้าใจผู้อื่น ไม่ให้เอาตัวเองเป็นบรรทัดฐานในทุก ๆ เรื่อง ให้เอา สังคมที่คนส่วนใหญ่ปฏิบัตินำมาเป็นบรรทัดฐาน และเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับ ผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นสังคมรูปแบบใด หรือมีลักษณะใดก็ควรจะปฏิบัติตามในสิ่งที่คนส่วนใหญ่ปฏิบัติที่เป็นแนวทางที่ถูกต้อง และเป็นธรรมเนียมปฏิบัติกันมา เพื่อไม่เป็นการแสดงกิริยาที่ไม่ดี หรือกิริยาที่ไม่สมควรออกไปได้ ซึ่งอาจจะทำให้เกิดปัญหา

ตามมาได้ด้วย ทุกที่ ทุกประเทศมีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ฉะนั้นต้องปฏิบัติให้ถูกต้อง และเข้าใจในสิ่งที่เค้าปฏิบัติกันมาอย่างช้านานด้วย

(บุคลากรทางการแพทย์, ผู้ให้สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2565)

2.4 การยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล

ผู้เรียนแต่ละบุคคลย่อมมีความแตกต่างกัน ทั้งลักษณะความคิด วิธีการดำเนินชีวิต แต่เมื่อผู้เรียนต้องเข้ามาอยู่ร่วมกันในโรงเรียน และใช้ชีวิตร่วมกัน โรงเรียนถือเป็นการจำลองสังคมที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ความแตกต่างระหว่างกัน เมื่อผู้เรียนสามารถเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ก็ถือว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมต่อไปได้ เพราะเมื่อผู้เรียนจบการศึกษา ก็จะต้องออกไปเจอกับโลกภายนอกทั้งการทำงาน การพบปะผู้คนที่มีมากขึ้น ฉะนั้นทุกคนย่อมมีความแตกต่างกัน ต้องทำให้ผู้เรียนเข้าใจในเรื่องนี้ด้วย

ภาพ 5 การร่วมมือร่วมใจทำงาน และยอมรับความแตกต่าง

...การสร้างความฉลาดทางสังคม ยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล สืบเนื่องจากข้อแรก ผู้เรียนมักจะมีเหตุผลว่าคนอื่นเขาทำไมทำไม่ได้ เพื่อนผู้เรียนคนนั้นทำไมถึงได้รับการดูแลจากครูผู้สอนมากกว่าตน โดยไม่ได้เข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น กรณีที่เพื่อนเป็นผู้เรียนที่ต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ เพื่อนร่วมห้องเรียนจะเข้าใจและพร้อมที่จะช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในการเรียนให้กับเพื่อนด้วย แต่สำหรับเพื่อนต่างห้องมักจะแกล้งเพื่อนคนดังกล่าวด้วยคำพูด ไม่พอใจครูผู้สอนที่ให้ความสนใจตนน้อยกว่า แม้ครูผู้สอนจะแจ้งและทำความเข้าใจให้ทราบ

โดยทั่วกันว่าเพื่อนคือผู้เรียนที่มีความต้องการการดูแลพิเศษจากทั้งครูผู้สอนและเพื่อน การเรียนหรือการทำงานกลุ่ม ทำกิจกรรมใด ๆ ต้องดูแลเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน **หากผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจกับความแตกต่างเหล่านี้ได้ สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ จะส่งผลดีต่อตนเองในอนาคต** ในด้านการปรับตัวเข้ากับผู้คน สังคม อนาคตการทำงาน เป็นที่รัก ได้รับความเชื่อถือ ความเอ็นดูจากผู้อื่นที่ได้พบเห็นด้วยเช่นกัน

(ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยา, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2565)

ภาพ 6 การทำงานร่วมกัน

ภาพ 7 การร่วมมือร่วมใจในการทำงานของผู้เรียน

2.5 การสร้างทักษะพื้นฐาน กฏระเบียบ ของการอยู่ร่วมกันในสังคมที่ตรงกัน

การสร้างทักษะพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคมนั้น เป็นเรื่องที่ไม่ควรถูกมองข้าม เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมต้องอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น ฉะนั้นการสร้างทักษะที่เป็นการอยู่ร่วมกันจึงต้อง

เกิดขึ้น เพื่อให้สมาชิกได้พัฒนาและสามารถอยู่ร่วมกันจนเป็นกำลังในการพัฒนาสังคม ดังที่ผู้ให้ข้อมูล ได้กล่าวไว้ ดังนี้

...ทักษะพื้นฐาน ได้แก่ ทักษะในการสื่อสาร ฝึกการเป็นผู้ฟังที่ดี เป็นคู่สนทนาหรือผู้ให้คำปรึกษาที่ดี ปัจจุบันผู้เรียนจะมีงานอดิเรกคือ นักวิจารณ์ วิจารณ์จากแหล่งข้อมูลแหล่งเดียวและมักจากวิจารณ์ผู้อื่นในแง่ลบ ใช้ถ้อยคำที่ไม่เหมาะสม โดยไม่ได้มองย้อนกลับมาดูตนเองก่อน มักจะเป็นผู้พูดมากกว่าผู้ฟัง ฟังไม่ทันได้ใจความหรือเว้นระยะให้ได้คิดวิเคราะห์ก็จะมีคำถามหรือพูดแทรกขึ้นมาทันที หากในสังคมมีคนประเภทนี้จำนวนมากจะส่งผลให้สังคมเกิดความแตกแยก ไม่ยอมรับฟังเหตุผลของกันและกัน แบ่งพรรคแบ่งพวก การพัฒนาประเทศก็จะล่าช้าหรือไม่ก็อาจจะย่ำอยู่กับที่ คนคือสัตว์สังคม เราต้องอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความแตกต่างทางชาติพันธุ์ เพศสภาพ เพศทางเลือก ช่างวัย คุณวุฒิ และอื่น ๆ อีกมากมาย ความแตกต่างนี้ถูกกำหนดมาให้เติมเต็มซึ่งกันและกันไม่ใช่เกิดมาเพื่อหักล้างกันเท่านั้น เราไม่ควรยึดตนเองเป็นศูนย์กลางจักรวาล แต่เราควรทำตัวเป็นอากาศที่มีอิสระในการใช้ชีวิตและเก็บเกี่ยวประสบการณ์เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและคนรอบข้าง ไม่ควรนำประสบการณ์ของตนเองไปตีกรอบให้กับอนาคตของใคร ไม่ควรตัดสินใจแทนผู้อื่น แน่แนวดได้แต่ไม่ควรแนะนำหรือชักจูงเขาด้วยทัศนคติส่วนบุคคลเพียงเพราะเราเห็นว่าเหมาะสมเท่านั้น

(ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยา, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2565)

การสร้างกฎระเบียบ แบบแผน และมีความเข้าใจที่ตรงกัน

...เรื่องสำคัญในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น นั่นคือการสร้างสิ่งที่จะทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้ ไม่ว่าจะมีความแตกต่างกันเพียงใด แต่สามารถเข้าใจและปฏิบัติเมื่อไปอยู่ในสังคมได้อย่างถูกต้อง อันดับแรก **การรู้จักมารยาทของแต่ละพื้นที่** แต่ละพื้นที่ย่อมแตกต่างกัน เรื่องการวางตัวในสถานที่ การพูดคุย หรือแม้กระทั่งพฤติกรรมในชีวิตประจำวัน เช่น การเหยียบเท้ากันบางที่อาจจะไม่เป็นอะไร แต่บางพื้นที่อาจจะต้องได้รับคำขอโทษ หรือแม้กระทั่งการตบหัว การตบหัวอาจจะเป็นเรื่องเล็กน้อย แต่ในบางประเทศการตบหัวถือว่าเป็นการไม่ให้เกียรติ **อันดับสอง การเคารพซึ่งกันและกัน** ถือว่าเป็นการให้เกียรติคนในสังคมเช่นเดียวกัน ไม่ว่าจะบุคคลนั้นจะลักษณะเป็นอย่างไรก็ตาม แต่ทุกคนก็คือมนุษย์ มีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน เกิดมาเหมือนกัน ก็ควรจะได้รับคามเคารพเช่นเดียวกัน ไม่ใช่

ไปพูดตักเตือนผู้อื่นให้ต่ำต้อยกว่าตนเอง ถ้าการกระทำแบบนี้เกิดจากคนที่เกิดในครอบครัวที่สูงส่งก็ไม่ได้มีประโยชน์อะไรกับการที่เค้าได้เกิดมาในตระกูลที่ดี แต่กลับกันคนบางคนอาจจะไม่พร้อมหรือเลือกเกิดไม่ได้ แต่เค้าสามารถเลือกที่จะปฏิบัติกับเพื่อนมนุษย์ด้วยกันได้ คนแบบนี้ให้ความชื่นชมมากกว่า

(บุคลากรทางการแพทย์, ผู้ให้สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2565)

3. ลักษณะของความฉลาดทางสังคม

การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความฉลาดทางสังคมได้มากที่สุด ต้องศึกษาลักษณะของความฉลาดทางสังคมให้ละเอียด และครบถ้วน เพื่ออธิบายลักษณะของบุคคลที่มีความฉลาดทางสังคมได้อย่างถูกต้องโดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยา บุคลากรทางด้านจิตวิทยา บุคลากรทางการแพทย์ มีลักษณะได้แก่ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม การอยู่ร่วมกันในสภาพแวดล้อมที่จำกัด พฤติกรรมการช่วยเหลือของผู้เรียนที่เกิดขึ้นทั้งในและนอกห้องเรียน ความพร้อมในเรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมที่ถูกต้อง โดยได้ให้ลักษณะของความฉลาดทางสังคมไว้ดังนี้

3.1 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม

...พฤติกรรมของเด็กที่เข้ามาส่วนใหญ่จะเกิดจากปัญหาในครอบครัว ฉะนั้น เมื่ออยู่ในบ้านพักเด็กก็พยายามทำให้เป็นครอบครัว และมีการดูแลเด็กให้ทั่วถึง ให้เด็กได้มีส่วนร่วม พฤติกรรมที่แสดงออกมามีการเปลี่ยนแปลงจากวันแรกที่เข้ามาหรือไม่อย่างไร ดูแลด้วยความรักและเอาใจใส่แล้วพฤติกรรมของเด็กหลังจากทำกิจกรรมภายในบ้าน และได้รับการดูแลจากเจ้าหน้าที่อย่างใกล้ชิดก็จะทำให้พฤติกรรมที่แสดงออกมานั้นเปลี่ยนแปลงไปจากวันแรก

(บุคลากรทางด้านจิตวิทยา, บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดพิษณุโลก, ผู้ให้สัมภาษณ์,

24 มกราคม 2565)

3.2 การอยู่ร่วมกันในสภาพแวดล้อมที่จำกัด

...จากเด็กที่เข้ามาอยู่ในบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดพิษณุโลก การจะทำให้เด็กสามารถอยู่ร่วมกันได้ ต้องเริ่มจากอันดับแรก การสร้างความไว้ใจให้กับเด็กที่เข้ามา เพราะเด็กจะไม่เข้าใจว่าเรานำมาพักชั่วคราว แต่นำเค้ามาช่วยเหลือ ให้สถานการณ์ที่เค้าเจอนั้นดีขึ้น โดยเป็นการเล่าเรื่องราว ไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องราวที่ต้องพบเจอมา แต่เป็นเรื่องราวที่เด็กอยากจะทำ เล่า ก็เป็นผู้ฟังที่ดี รับฟังในสิ่งที่เค้าพูดออกมา โดยมักจะใช้คำถามแบบปลายเปิด จะไม่มีมีการเจาะจงว่าต้อง

ถามแบบใด ซึ่งถือว่าเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ที่ดูแลกับเด็กที่อยู่ในบ้าน **อันดับสอง** การพูดคุย ปรับความเข้าใจซึ่งกันและกัน เหมือนการพบกันคนละครั้งทาง โดยเน้นไปที่การดูแลสภาพจิตใจเด็กให้พัฒนาให้มากที่สุด และการใช้คำพูดที่ไม่สร้างการกระทบจิตใจของเด็ก แต่สิ่งที่สำคัญก็ต้องเป็นการพูดคุยในเรื่องทั่วไป และมีการเว้นระยะห่างระหว่างเจ้าหน้าที่และเด็กด้วย เพราะช่วงอายุช่วงเวลา ต้องเว้นให้ถูกต้อง เนื่องจากเด็กแต่ละคนมีสภาพจิตใจที่แตกต่างกันและบางที่อาจจะยังคิดวิเคราะห์ไม่ได้เท่าที่ควร ฉะนั้นจึงควรเว้นระยะห่างให้ชัดเจน นอกจากการพูดคุยกับเจ้าหน้าที่แล้วก็ยังสามารถพูดคุยและปรับความเข้าใจกันระหว่างเด็กที่เข้ามาอยู่ในบ้านเองด้วย เพราะความต่างที่เกิดขึ้น จะทำให้เด็กทำงานร่วมกันได้ยากในช่วงแรก จึงต้องมีการปรับความเข้าใจในสิ่งที่ชอบและไม่ชอบ ทั้งสองฝ่าย ไม่เน้นไปที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เพราะจะทำให้เด็กเข้าใจว่าเจ้าหน้าที่จะดูแลฝ่ายใดมากเกินไป ฉะนั้นต้องมีความเป็นกลางด้วยส่วนหนึ่ง

(บุคลากรทางด้านจิตวิทยา, บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดพิษณุโลก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 24 มกราคม 2565)

3.3 พฤติกรรมการแสดงออกของผู้เรียนที่เกิดขึ้นตามสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่

พฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออกมามีถือว่าเป็นตัวที่สามารถประเมินผลการจัดการเรียนรู้ได้ว่าผู้เรียนเข้าใจ และมีมุมมองวิธีคิดหลังจากการจัดการเรียนรู้มากน้อยเพียงใด พฤติกรรมก่อน-หลังนั้นเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหรือไม่ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ ดังนี้

ภาพ 8 การสร้างพฤติกรรมมีส่วนร่วมในการทำงานของผู้เรียน

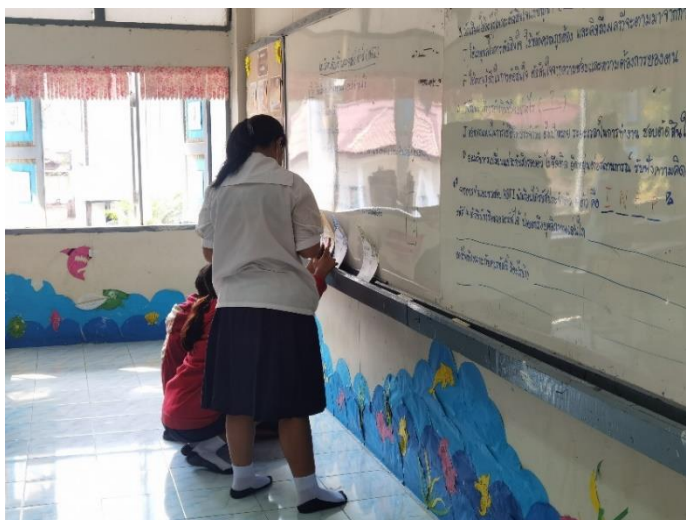

ภาพ 9 การร่วมกันรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย

...แสดงออกในการทำกิจกรรมต่าง ๆ การตอบคำถาม ผลงานที่ส่งตามที่ได้รับมอบหมาย หรือกลุ่มเพื่อนกลุ่มสังคมที่นักเรียนดำเนินชีวิตอยู่ในทุก ๆ วัน และ ส่วนใหญ่จะพบตัวตนอีกแง่มุมหนึ่งของผู้เรียนบนโลกออนไลน์มากขึ้น ในหลายรูปแบบ ซึ่งบางครั้งแตกต่างจากสิ่งที่ครูผู้สอนพบเจอได้ตามปกติในโรงเรียนหรือที่บ้านตอนออกเยี่ยมบ้านนักเรียน พฤติกรรมเมื่อเปลี่ยนสถานที่ เปลี่ยนเวลา เปลี่ยนกลุ่มสังคม การแสดงออกก็แตกต่างกันออกไปตามบริบทแวดล้อม ไม่ได้ขึ้นอยู่กับกรอบการสอนเพียงอย่างเดียว แต่ประกอบด้วยปัจจัยอื่น เช่น ประสบการณ์ ค่านิยม สมัยนิยม อารมณ์ความรู้สึกนึกคิดของตัวผู้เรียนเองด้วย เป็นต้น จึงจะทำให้ประเมินผู้เรียนได้

(ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยา, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2565)

พฤติกรรมของผู้เรียนที่แสดงออกมาของผู้เรียนจะทำให้ครูผู้สอนเข้าใจผู้เรียนได้ส่วนหนึ่งถึงความตั้งใจ ความอดทนต่อการเรียน แต่พฤติกรรมที่แสดงออกมาในห้องเรียนก็เป็นพฤติกรรมส่วนหนึ่งเท่านั้นเพราะพฤติกรรมของผู้เรียนบางส่วนอาจจะเกิดขึ้นนอกห้องเรียน เกิดขึ้นที่บ้านก็ได้ ฉะนั้นหากจะเรียนรู้พฤติกรรมของผู้เรียนอย่างแท้จริง อาจจะต้องมีการสอบถามผู้ปกครองของผู้เรียนด้วย เพื่อให้ทราบว่าพฤติกรรมที่ผู้เรียนอยู่ที่โรงเรียนกับพฤติกรรมที่อยู่บ้านเป็นเช่นไร เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

ภาพ 10 พฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนในห้องเรียน

ภาพ 11 พฤติกรรมการเรียนรู้และการช่วยเหลือด้านการเรียนของผู้เรียน

3.4 ความพร้อมในการเรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมที่ถูกต้อง

...เราสามารถประเมินสิ่งที่คนในสังคมหรือผู้เรียนได้จาก **อันดับแรก** ในเรื่องของการเรียนรู้ บุคคลนั้นสามารถแสดงออกได้ว่าตนเองได้เรียนรู้เรื่องในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นมากน้อยเพียงใด จากพฤติกรรมที่แสดงออกมา เช่นเดียวกับคำสุภาษิตไทยที่กล่าวว่า “เข้าเมืองตาหลิ่ว ต้องหลิ่วตาตาม” ซึ่งยังสามารถนำมาใช้ได้ในปัจจุบัน เมื่อเราต้องไปเรียนรู้ในสถานที่ใหม่ ๆ **เราก็ต้องพร้อมที่จะเรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมนั้นให้เต็มที่ ถ้าหากบุคคลนั้นสามารถเข้ากับวัฒนธรรมใหม่ได้ และปฏิบัติได้อย่างถูกต้องนั่นถือว่าประสบความสำเร็จไปแล้วหนึ่งขั้น อันดับสอง**

การศึกษา การศึกษาไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในโรงเรียน หรือแม้กระทั่งการศึกษาในชีวิตประจำวัน ทั้งสองเพื่อการเพิ่มพูนความรู้ให้มากขึ้น เมื่อผู้เรียนได้รับและเข้าใจอย่างเต็มที่ โรงเรียนก็ถือว่าเป็นการจำลองสังคมอย่างหนึ่งก็ว่าได้ ซึ่งถ้าหากผู้เรียนสามารถใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียนได้อย่างสงบสุข เข้าใจผู้อื่น และนำกลับไปใช้ภายนอกห้องเรียนได้ ก็เช่นเดียวกับการศึกษาที่มีความหมายสำหรับผู้เรียนแล้ว

(บุคลากรทางการแพทย์, ผู้ให้สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2565)

4.วิธีการพัฒนาความฉลาดทางสังคมของบุคคล

การพัฒนาความฉลาดทางสังคมของบุคคลให้กับผู้เรียน ต้องเรียนรู้และศึกษาถึงวิธีการการพัฒนาให้ถี่ถ้วน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมได้อย่างถูกต้อง วิธีการที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยา บุคลากรทางด้านจิตวิทยา บุคลากรทางการแพทย์ มีวิธีการได้แก่ การมีกฎเกณฑ์ ระเบียบในการอยู่ร่วมกัน การให้คะแนนพฤติกรรมของผู้เรียน แบบวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้เรียน การสร้างบรรยากาศที่มีผู้ฟังมากกว่าผู้พูดการรับมือกับสถานการณ์รอบตัวที่เกิดขึ้นได้ดี การสร้างศีลธรรมในสังคมให้เป็นพื้นฐาน ได้อธิบายวิธีการพัฒนาความฉลาดทางสังคมไว้ดังนี้

4.1 การมีกฎเกณฑ์ ระเบียบในการอยู่ร่วมกัน

การมีกฎเกณฑ์ ระเบียบในการอยู่ร่วมกันในสังคม การจะทำให้สังคมเกิดความสงบสุขได้ และเกิดความฉลาดทางสังคมในตัวบุคคลนั้น ต้องเริ่มจากการที่บุคคลในสังคมสามารถปฏิบัติตนเองตามกฎเกณฑ์ ระเบียบได้อย่างเคร่งครัดและถูกต้อง เมื่อทุกคนสามารถปฏิบัติตนเองได้อย่างเหมาะสมการพัฒนาที่ย่อมเกิดขึ้น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ ดังนี้

...เมื่อเด็กมีจำนวนมาก และช่วงอายุของเด็กที่รับเข้ามาตั้งแต่0-18 ปีบริบูรณ์ ฉะนั้นต้อง**มีการสร้างกฎเกณฑ์ ระเบียบที่จะใช้ในการอยู่ร่วมกัน เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติแบบเดียวกัน ไม่มีใครมีอภิสิทธิ์ไปมากกว่าใคร** เช่น ในเรื่องอาหารทานอาหาร จะมีการจัดเวลาอาหารเช้า กลางวัน เย็น ครบและดูแลเรียบร้อย เมื่อถึงเวลาเด็กทุกคนต้องรับประทานอาหารร่วมกัน ใครแพ้อาหารหรือไม่ทานอะไรสามารถบอกได้ แต่อาหารที่ทำจะเป็นอาหารง่ายๆที่พยายามให้เด็กทุกคนทานได้ ก็จะมีเด็กบางคนที่ไม่อยากทาน เจ้าหน้าที่ก็จะต้องเข้าไปทำความเข้าใจ พูดคุย เพื่อสอบถามว่าทำไมถึงไม่ทาน และถ้าเมื่อถึงเวลาทานแล้วเด็กไม่ทาน ก็จะไม่สามารถกลับมาทานในเวลาของตัวเองทีว เพราะถือว่าเป็นกฎระเบียบที่ต้องปฏิบัติ จะไม่สามารถทานได้นอกจากเวลานี้ ไม่มีมามา โฉกให้ถ้าหิวในเวลาอื่น เพราะถือว่า

มีช่วงเวลาให้ท่านเรียบร้อย ฉะนั้นก็จะพยายามพูดคุยให้เด็กเกิดความเข้าใจ และในที่สุดก็ยอมปฏิบัติตาม

(บุคลากรทางด้านจิตวิทยา, บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดพิษณุโลก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 24 มกราคม 2565)

4.2 การให้คะแนนพฤติกรรมของผู้เรียน

คะแนนพฤติกรรมเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถบ่งบอกพฤติกรรมของผู้เรียนได้ เช่น คะแนนความประพฤติ คะแนนความมีวินัย การมาเข้าแถวทันเวลา การแต่งกายถูกต้องเหมาะสม การเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น โดยสิ่งเหล่านี้ก็เป็นส่วนหนึ่งที่สะท้อนถึงพฤติกรรมของผู้เรียนว่าควรต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขหรือควรนำไปเป็นแบบอย่าง

ภาพ 12 กิจกรรมหน้าเสาธง

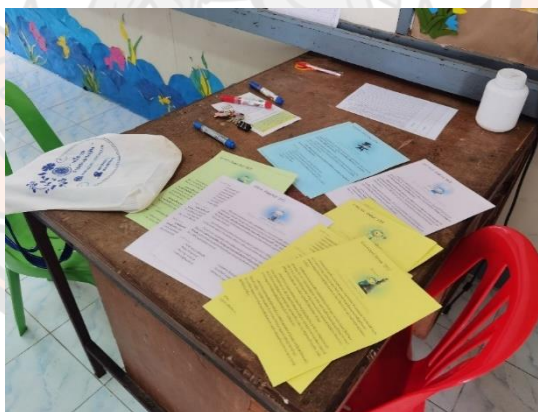
...โดยสิ่งผู้เรียนแสดงออกและเห็นได้ชัดมากที่สุดที่ทำให้เห็นว่าพฤติกรรมของผู้เรียนนั้นมีดีขึ้น หรือแย่ลง สามารถดูได้จาก คะแนนพฤติกรรมของผู้เรียนเอง โดยงานปกครองของโรงเรียนจึงได้ จัดการควบคุมพฤติกรรมนักเรียนด้วยระบบการหักคะแนนหากมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ และมีการเพิ่มคะแนนหากนักเรียนมีพฤติกรรมที่ดี เช่น การทำสาธารณประโยชน์ การช่วยเหลือเพื่อน ช่วยกิจกรรม โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้รับรอง

(ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยา, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2565)

4.3 แบบวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้เรียน

...ครูได้มีการจัดให้นักเรียนทำแบบวิเคราะห์พฤติกรรมตนเอง 2 ชุดหลัก คือ แบบวิเคราะห์พฤติกรรม MBTI เพื่อค้นหาตนเอง ความชอบหรือทักษะที่แฝงอยู่ในตนเอง และแบบวิเคราะห์ตนเองและการทำงาน DISC เพื่อค้นหาลักษณะเฉพาะตน และทราบถึงลักษณะนิสัยของเพื่อนร่วมชั้น และนำข้อมูลนี้มาประกอบในการจัดกลุ่มทำงาน ทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลมากขึ้น ในระหว่างการทำกิจกรรมควรกระตุ้นให้มีกระบวนการสื่อสาร ทั้งการพูด อ่าน เขียน การแสดงออกผ่านสีหน้าท่าทาง เป็นการฝึกฝนทักษะการสื่อสารให้เกิดความเข้าใจ เมื่อเกิดการเรียนรู้จนเก็บเป็นประสบการณ์ ในอนาคตนักเรียนสามารถที่จะนำประสบการณ์นั้น ๆ ไปเลือกใช้ได้อย่างเหมาะสม คล้ายทฤษฎีการเรียนรู้ของนักจิตวิทยาที่ครูได้ศึกษาและนำมาประยุกต์ใช้ ไม่มีทฤษฎีไหนที่ถูกทั้งหมดหรือดีที่สุด แต่หากขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและการประยุกต์ใช้ที่ตรงวัตถุประสงค์ตรงกลุ่มเป้าหมายมากกว่า

(ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยา, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2565)

ภาพ 13 ผลงานของผู้เรียน แบบวัดพฤติกรรมของผู้เรียน

4.4 บรรยากาศที่มีผู้ฟังมากกว่าผู้พูด เป็นการสื่อสารแบบเข้าอกเข้าใจ

...การสร้างบรรยากาศที่มีแต่ผู้ฟังให้มากกว่าผู้พูด เพราะเรื่องนี้ทำให้เป็น อีกสาเหตุหนึ่งที่บรรยากาศในการเรียนการสอน การทำงานกลุ่ม การสื่อสารแบบเข้าอกเข้าใจ การทำกิจกรรมไม่ราบรื่น เกิดปัญหาอุปสรรค ดำเนินไปด้วยความล่าช้า ทำให้นักเรียนที่มีสติสมานกับการเรียนเกิดความเบื่อหน่าย ครูผู้สอนเกิดความล้า ทำให้ไม่เกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ ฉะนั้นเมื่อเกิดการจัดการเรียนการสอน

ขึ้น ต้องฝึกให้ผู้เรียนให้เป็นผู้ฟังที่ดีให้มากที่สุด แต่ไม่ได้หมายความว่าทั้งชั่วโมงจะไม่ให้พูดได้เลย เมื่อถึงเวลาที่ต้องแสดงความคิดเห็นผู้เรียนก็สามารถแสดงความคิดเห็นได้ตามปกติ เพียงแค่เปลี่ยนจากที่มีแต่ผู้พูดปรับให้มาเป็นผู้ฟังมากขึ้นเท่านั้นเอง

(ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยา, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2565)

เน้นการพูดคุย การใช้คำถาม

...การใช้การพูดคุย การใช้คำถาม และรวมถึงการแสดงออกถึงพฤติกรรมที่ตนเองมีนั้นออกมา จะถือว่าสามารถวัดผลได้ในระดับหนึ่ง การพูดคุยก็สามารถบ่งบอกลักษณะ วิธีการคิด ของคนได้แล้วบางส่วน ทำให้เห็นมุมมองความคิดของแต่ละคนว่าเป็นอย่างไรได้บ้าง นอกจากนี้ยังมีการใช้คำถามในเชิงจิตวิทยาถึงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในสังคม หรือแม้กระทั่งคำถามที่เน้นกระบวนการคิด ซึ่งสามารถใช้ได้กับทุกคน ไม่ว่าจะเป็นคุณครูที่อยู่ในโรงเรียน หรือคุณหมอที่อยู่ในโรงพยาบาล การใช้คำถามเพื่อกระตุ้นการคิด กระตุ้นให้คนไข้ตอบคำถาม ก็ล้วนแล้วแต่ต้องการคำถามที่เกิดขึ้นจากบุคคลที่ถูกถามและทำให้เห็นถึงพฤติกรรมในการใช้ชีวิตได้

(บุคลากรทางการแพทย์, ผู้ให้สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2565)

4.5 การรับมือกับสถานการณ์รอบตัวที่เกิดขึ้นได้ดี

...สิ่งสำคัญในเรื่องของสถานการณ์ สภาพแวดล้อมที่สำคัญ คือ การปฏิบัติตนของแต่ละคนอย่างถูกต้องภายใต้กฎหมาย เพราะในสังคมทุกคนมักจะมองว่าตัวเองมีสิทธิ์ มีเสรีภาพ ที่คือจะทำอะไรก็ได้ แต่ในความเป็นจริงแล้วทุกคนต้องเคารพกฎหมาย ทำได้อย่างที่ตัวเองนึกแต่ต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย เช่นในเรื่องการขับรถ ซึ่งเป็นเรื่องที่ทำให้เห็นถึงความฉลาดทางสังคมของบุคคลได้เป็นอย่างดี เรามักจะขับรถตามอำเภอใจ ขับซิดเลนส์ขวา ทั้งที่เลนส์ขวามีไว้สำหรับการแซง ถ้าจะแซงก็ต้องเข้าเลนส์ซ้าย ปัญหาเหล่านี้ทำให้เกิดปัญหาการทะเลาะวิวาท ปัญหาอุบัติเหตุทางท้องถนนขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งถ้าทุกคนปฏิบัติตามระเบียบจริง ๆ แล้วนั้น ปัญหาที่กล่าวมาแทบจะเกิดขึ้นน้อยมาก แค่การขับรถมันก็แสดงออกได้ถึงความฉลาดทางสังคมได้เช่นกัน

(บุคลากรทางการแพทย์, ผู้ให้สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2565)

4.6 การสร้างศีลธรรมในสังคมให้เป็นพื้นฐาน

...เรื่องศีลธรรมถือว่าเป็นเรื่องพื้นฐาน และเป็นเรื่องที่ไม่ควรมองข้าม เพราะมันจะแสดงออกให้เห็นถึงสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ **หนึ่ง การมีค่านิยมของคนดี** ควรเป็นอย่างไร มีพฤติกรรมใดบ้างที่สามารถแสดงออกถึงการเป็นสมาชิกในสังคมที่ดี ค่านิยมที่คนในสังคมให้การยอมรับและถือเป็นแนวทางปฏิบัติ เพราะถ้าหากสังคมมีแต่คนปฏิบัติดีสังคมก็จะไม่เกิดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเหมือนในปัจจุบันนี้ **สอง การเป็นบุคคลที่มีศีล** **เอาง่ายๆ ศีล 5** ที่เรามักท่องกันจนขึ้นใจ ท่องตั้งแต่เด็ก ลองมาดูกันว่าจะมีกี่คนในสังคมที่สามารถปฏิบัติตนตามศีล 5 ได้อย่างครบถ้วน ทุกคนรู้ว่าศีล 5 หมายถึงอะไรบ้าง ต้องปฏิบัติอย่างไร แต่แทบจะทุกคนที่ไม่สามารถปฏิบัติได้จริง ต้องมีข้ออ้าง มีข้อจำกัดเข้ามาเพื่อให้ตัวเองดูดี แล้วเลือกที่จะไม่ปฏิบัติได้ จากคำในพระพุทธศาสนา “อกาลิโก” การเปลี่ยนไปไม่สามารถเปลี่ยนแปลงสิ่งที่เป็นความจริงได้ ฉะนั้นความจริงก็คือความจริง เราปฏิบัติได้หรือไม่ได้ก็ต้องยอมรับกับสิ่งที่ตนเองจะได้รับจากความจริงที่ตนเองปฏิบัติด้วยเช่นกัน โดยทั้งสองข้อที่กล่าวมานั้น ถ้าหากบุคคลในสังคมทำได้ จะถือว่าเป็นแบบอย่างที่ดีในสังคมได้

(บุคลากรทางการแพทย์, ผู้ให้สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2565)

5. ข้อเสนอแนะรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะเป็นสิ่งที่อยู่นอกเหนือจากเรื่องที่ถูกวิจัยได้สัมภาษณ์ไป โดยเกิดขึ้นจากมุมมองของการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยา บุคลากรทางด้านจิตวิทยา บุคลากรทางการแพทย์ ที่ให้ข้อเสนอแนะในมุมมองที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาความฉลาดทางสังคม ได้แก่ การได้รับการดูแลจากคนในครอบครัวเป็นอันดับแรก การทำความเข้าใจความฉลาดทางสังคมอย่างชัดเจน การจัดกิจกรรมที่เน้นความร่วมมือของผู้เรียน การสร้างความสัมพันธ์ร่วมกันของคนในสังคม โดยได้อธิบายข้อเสนอแนะไว้ดังนี้

5.1 การทำความเข้าใจความฉลาดทางสังคมอย่างชัดเจน

...ก่อนอื่นครูผู้สอนต้องทำความเข้าใจกับคำว่า ความฉลาดทางสังคม ก่อน เพราะที่เราคุ้นเคยกันจะมีแค่ IQ และ EQ ที่ทุกภาคการศึกษาต้องทำการวัดประเมิน ว่าทั้งสามความฉลาดนี้แตกต่างกันอย่างไร วัดประเมินด้วยเครื่องมือหรือวิธีเดียวกันไม่ได้ ความหลากหลายของนักเรียนก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ครูจะยึดติดเพียงมาตรฐานเดียว บรรทัดฐานเดียวมาเป็นเกณฑ์ก็ไม่ได้เช่นกัน ปัจจุบันมีผู้เชี่ยวชาญที่

ทำงานด้านนี้ในประเทศไทยน้อยกว่าต่างประเทศ แล้วคนที่ทำงานก็ไม่ได้ผ่านการอบรมอย่างเข้มมา ทำให้ผลลัพธ์ที่ได้ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ก่อนที่จะลงถึงผู้เรียตัวครูผู้สอนก็ควรพัฒนาเครื่องมือ วิธีการดำเนินการให้ชัดเจนเข้าใจตรงกัน มีความยืดหยุ่นตามความแตกต่างของบุคคลและบริบทด้วย

(ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยา, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2565)

5.2 การจัดกิจกรรมที่เน้นความร่วมมือของผู้เรียน

การจัดกิจกรรมที่เน้นความร่วมมือของผู้เรียน ให้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ การจัดทำกิจกรรมที่มีความร่วมมือกัน การได้อยู่ร่วมกันกับคนหมู่มาก หลากหลายวิธีคิดจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความฉลาดทางสังคมของตนเองได้ส่วนหนึ่ง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ ดังนี้

...ถ้าตัดปัญหาอุปสรรคของการแพร่ระบาดของโควิด19 ไปได้ **แนะนำกิจกรรมการอยู่ค่าย หรือการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกันเป็นกิจกรรมที่เน้นความร่วมมือของผู้เรียน** ที่ส่งเสริมระเบียบวินัย ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การค้นหาตนเองและทีมที่เหมาะสม เพราะการที่นักเรียนที่มีลักษณะความชอบ ความสนใจทักษะคล้ายกันอยู่ร่วมกันแล้ว ผลลัพธ์ที่ได้มักจะไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง เนื่องจากซ้ำซากจำเจ ไม่มีความคิดสร้างสรรค์ ไม่มีความแตกต่าง แปลกใหม่ หรือเกิดการต่อยอดพัฒนาใด ๆ

(ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยา, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2565)

5.3 การสร้างความสัมพันธ์ร่วมกันของคนในสังคม

...**การสร้างความสัมพันธ์ร่วมกันของคนในสังคม ในสังคมไม่ได้เพียงแค่อันและเธอเท่านั้นเอง แต่คนในสังคมมีหลายล้านคน และเราก็เจอกับคนหลายประเภท ฉะนั้นการเรียนรู้สังคม เรียนรู้บุคคลอื่นเป็นสิ่งสำคัญ** คำนี้ถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญ “เคารพที่การมีความรู้เพียงอย่างเดียวไม่ได้” ถ้าวาจริง ทุกคนมีความรู้ทั้งหมด อ่างสิทธิ์ทุกอย่าง เอาความรู้ของตนเองมาข่มให้คนอื่นดูต่ำกว่า ซึ่งนั่นไม่ถูกต้อง การจะอยู่ในสังคม ไม่ว่าจะเป็นคนฉลาดมากแค่ไหน ก็ต้องเรียนรู้การทำงานร่วมกันผู้อื่นด้วย ฉะนั้นการเน้นความร่วมมือจะทำให้เข้าใจคนในหลากหลายประเภทและนำไปสู่การอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้

(บุคลากรทางการแพทย์, ผู้ให้สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2565)

5.4 การได้รับการดูแลจากคนในครอบครัวและเป็นรากฐานที่สำคัญของบุคคล

การได้รับการดูแลจากคนในครอบครัวเป็นเรื่องสำคัญ ทุกอย่างเกิดขึ้นที่ครอบครัว เป็นอันดับแรก อยากรู้ให้ผู้เรียนมีลักษณะเช่นเด็กเริ่มจากการเลี้ยงดูภายในครอบครัวก่อน ฉะนั้นควรให้ความสำคัญกับการเลี้ยงดูภายในครอบครัวด้วย ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ ดังนี้

...ปัญหาที่เด็กเข้ามาในบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดพิษณุโลกนั้น เกิดจากครอบครัวเป็นอันดับแรก จึงนึกถึงว่าที่เค้ามักจะพูดกันว่า “มีลูกเมื่อพร้อม” ถือว่ายังคงเป็นคำพูดที่สามารถใช้มาได้จนถึงทุกวันนี้ โดยปัญหาที่มีทั้งความรุนแรงในครอบครัว การเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม และการเลี้ยงดูเพื่อผลประโยชน์ ซึ่งปัญหาที่กล่าวมาจะทำให้เด็กมีวิถีคิดและได้รับการกระทำที่ไม่เหมาะสม ซึ่งจะ让孩子โตมาเป็นเด็กมีปัญหาและไม่สามารถอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้ในที่สุด เมื่อปัญหาเริ่มต้นจากที่ครอบครัวซึ่งเป็นที่สำคัญที่สุด เด็กก็จะเกิดปัญหาด้านการเรียน ปัญหาในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นตามมาด้วย และเป็นผลทำให้เด็กหนีห่างออกจากความอบอุ่นในครอบครัว หนีห่างจากพ่อแม่ และเกิดความก้าวร้าว และความรุนแรงกับผู้อื่นตามมาในสังคมด้วย โดยต้องได้รับการดูแลจากคนในครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญ ฉะนั้นการเลี้ยงดูที่เหมาะสม หรือมีครอบครัวที่ดีจะทำให้เด็กสามารถพัฒนาตนเอง พัฒนาวิถีคิดจนนำไปสู่การพัฒนาความฉลาดทางสังคมของตนเองเพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

(บุคลากรทางด้านจิตวิทยา, บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดพิษณุโลก, ผู้ให้สัมภาษณ์,

24 มกราคม 2565)

การมีครอบครัวเป็นรากฐานที่สำคัญในการดำเนินชีวิต

...ครอบครัวถือว่าเป็นเรื่องสำคัญในการสร้างพฤติกรรมของบุคคลแต่ละบุคคล เริ่มต้นจากการเลี้ยงดู การดูแลเอาใจใส่ บุคคลนั้นจะมีลักษณะเช่นไรก็สามารถมองกลับไปเห็นถึงในครอบครัวได้ สิ่งสำคัญของครอบครัวในการสร้างพฤติกรรมที่ดี นั่นคือ การให้ลูกหลานรู้จักความกตัญญู ต้องให้เด็กรู้ว่าเป็นสิ่งสำคัญ และด้วยวัฒนธรรมที่พยายามสอนให้เห็นถึงการเคารพบุพการี ผู้ที่อาวุโส พ่อกับแม่ก็เปรียบเสมือนพระในบ้าน พ่อกับแม่เปรียบเสมือนครูอาจารย์คนแรกของลูก ก่อนที่ลูกจะไปโรงเรียนต้องได้รับการอบรมสั่งสอนจากครอบครัวก่อนเป็นอันดับแรก เชื่อว่าเรื่องความกตัญญูถ้าสามารถสร้างให้เกิดขึ้นกับเด็กที่อยู่ในครอบครัวได้นั้น จะช่วยเด็กมีวิถีคิดและวิถีปฏิบัติต่อคนในสังคมที่อ่อนโยน และเข้าใจครอบครัวมากยิ่งขึ้น

เมื่อเด็กมีพฤติกรรมที่ดีในครอบครัวและถูกปลูกฝัง พฤติกรรมที่ดีเหล่านี้เองก็จะถูกถ่ายทอดและนำไปใช้กับคนรอบตัว ทั้งในโรงเรียน เพื่อนร่วมงานที่เค้าได้พบเจอ เช่นเดียวกับที่เค้าปฏิบัติกับคนในครอบครัว ซึ่งก็จะเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยให้สังคมเกิดความสงบสุขได้ และเด็กอาจจะสามารถพัฒนาความฉลาดทางสังคมของตนเองเพิ่มมากขึ้นได้เช่นเดียวกัน

(บุคลากรทางการแพทย์, ผู้ให้สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2565)

ตาราง 4 สรุปผลการวิเคราะห์การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนในปัจจุบันจากผู้เชี่ยวชาญภายนอก

การจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนในปัจจุบัน	บุคลากรทางด้านจิตวิทยา	ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยา	บุคลากรทางการแพทย์
1) คำจำกัดความเกี่ยวกับความฉลาดทางสังคม	- การใช้กฎหมายและระเบียบวิธีปฏิบัติที่ถูกต้อง	- การประเมินสถานการณ์อารมณ์ของตนเองและผู้อื่นได้	- การรู้จักมารยาทและวัฒนธรรม - การให้เกียรติซึ่งกันและกันในสังคม
2) องค์ประกอบของความฉลาดทางสังคม	- การรู้จักสร้างมนุษยสัมพันธ์	- การทำความเข้าใจตนเองเข้าใจบุคคลอื่น - การยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล - การสร้างทักษะพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคม	- การเข้าใจผู้อื่นในการอยู่ร่วมกัน - การสร้างกฎระเบียบ แบบแผน และมีความเข้าใจที่ตรงกัน
3) ลักษณะของบุคคลที่มีความฉลาดทางสังคม	- การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม - การอยู่ร่วมกันในสภาพแวดล้อมที่จำกัด	- พฤติกรรมการแสดงออกของผู้เรียนที่เกิดขึ้นตามสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่	- ความพร้อมในการเรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมที่ถูกต้อง

การจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนในปัจจุบัน	บุคลากรทางด้านจิตวิทยา	ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยา	บุคลากรทางการแพทย์
4) วิธีการพัฒนาความฉลาดทางสังคม	- การมีกฎเกณฑ์ระเบียบในการอยู่ร่วมกัน	- การให้คะแนนพฤติกรรมของผู้เรียน - แบบวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้เรียน - การสร้างบรรยากาศที่มีผู้ฟังมากกว่าผู้พูด เป็นการสื่อสารแบบเข้าอกเข้าใจ	- การเน้นการพูดคุยการใช้คำถาม - การรับมือกับสถานการณ์รอบตัวที่เกิดขึ้นได้ดี - การสร้างศีลธรรมในสังคมให้เป็นพื้นฐาน
5) ข้อเสนอแนะ	- การได้รับการดูแลจากคนในครอบครัว	- การทำความเข้าใจความฉลาดทางสังคมอย่างชัดเจน - การจัดกิจกรรมที่เน้นความร่วมมือของผู้เรียน	- การสร้างความสัมพันธ์ร่วมกันของคนในสังคม - การมีครอบครัวเป็นรากฐานที่สำคัญในการดำเนินชีวิต

จากตาราง 4 พบว่า การผลการวิเคราะห์การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนในปัจจุบันจากผู้เชี่ยวชาญภายนอก ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นสำคัญที่สอดคล้องและนำไปใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม คือ ต้องสร้างมนุษยสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมในห้องเรียน กับครูผู้สอนและกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน จนพัฒนาต่อยอดไปถึงภายในและภายนอกโรงเรียน ทำความเข้าใจตนเอง เข้าใจบุคคลอื่น สามารถยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล และสร้างทักษะพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคม ผ่านกระบวนการของการมีระเบียบที่ถูกต้อง และเป็นที่ยอมรับกัน พร้อมกับสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนาความฉลาดทางสังคม เช่น บรรยากาศที่มีผู้ฟังมากกว่าผู้พูด

สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน บริบทของสังคมที่พบเจอ เพื่อพัฒนาผู้เรียนได้อย่างตรงจุดและสามารถพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนให้เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง

1.2 ผลการวิเคราะห์การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนจากครูผู้สอน

โดยผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนจากครูผู้สอน ออกเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านหลักสูตร 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านการวัดผล 4) ด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ 5) ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านหลักสูตร

การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนในปัจจุบัน ด้านหลักสูตร ได้แก่ โรงเรียนยังไม่มีหลักสูตรสำหรับพัฒนาพฤติกรรมด้านความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนที่แน่ชัด ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) และบูรณาการในรายวิชาพร้อมแผนประจำปีการศึกษา ในโครงการต่าง ๆ ของโรงเรียน โดยอธิบายไว้ดังนี้

1.1 โรงเรียนยังไม่มีหลักสูตรสำหรับพัฒนาพฤติกรรมด้านความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนที่แน่ชัด หลักสูตรที่เป็นแนวทางสำหรับการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับความฉลาดทางสังคมยังไม่มี มีเพียงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เท่านั้น โดยใช้เป็นแนวทางในการบูรณาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนขึ้นเอง

... ยังไม่มีหลักสูตรที่แน่ชัดว่าจะต้องพัฒนาความฉลาดทางสังคมไปในรูปแบบใด ทุกวันนี้ก็ได้แต่เพียงบูรณาการและศึกษาข้อมูลตามที่สามารถหาได้ให้กับผู้เรียน เพื่อนำมาใช้กับผู้เรียน ถ้าหากเรามีแนวทางสำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมก็จะทำให้ทำได้ดีขึ้นมากกว่านี้ และบางที่ครูก็ยังไม่เข้าใจความหมายของความฉลาดทางสังคมเท่าที่ควร จึงทำให้ไม่สามารถที่จะพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนได้อย่างตรงจุดจริงๆ...

(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาฯ 1, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2565)

...ยังไม่เห็นหลักสูตรที่ต้องการพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนอย่างแท้จริง เพราะส่วนใหญ่ก็จะเป็นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

มากกว่าที่ต้องใช้กันทุกโรงเรียน แล้วให้ครูนำไปบูรณาการเอาเองว่าจะทำเช่นไร ซึ่งแต่ละโรงเรียนก็ทำแตกต่างกันไป ทำให้การพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียน อาจจะไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพราะความเข้าใจของครูเกี่ยวกับความฉลาดทางสังคมก็ยังไม่มากพอ หากจะนำไปสอนผู้เรียน ครูผู้สอนต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องนั้นให้ดีกว่าก่อน ก็อยากให้มียุทธศาสตร์หรือแนวทางในการพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนด้วยเช่นกัน เพราะใครจะนึกว่าความฉลาดทางสังคมเป็นสิ่งสำคัญทำให้ทุกคนสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข

(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาฯ 2, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์

2565)

...การจัดการเรียนการสอนทำได้เพียงการบูรณาการความรู้ แต่ก็ไม่ได้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม ที่เห็นผ่านมาก็มีหลักสูตรด้านทุจริต ที่ออกแบบให้ครูในโรงเรียนได้จัดการเรียนการสอน แต่บางครั้งบางกิจกรรมก็ไม่สามารถทำตามที่หลักสูตรได้ทำไว้ทั้งหมดได้ เพราะต้องขึ้นอยู่กับบริบทของสถานศึกษาด้วย แต่ละโรงเรียนมีความพร้อมที่ไม่เหมือนกัน ทำได้ให้ใกล้เคียงมากที่สุดเท่านั้น **ยังไม่** **หลักสูตรที่ตายตัว** **ถ้าหากมีหลักสูตรสำหรับการพัฒนาความฉลาดทางสังคมให้** **ผู้เรียนได้เรียน** **ก็จะนำมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนอย่างแน่นอน** เพราะความฉลาดทางสังคมเป็นสิ่งสำคัญ ไม่ใช่สามารถเกิดขึ้นมาเองได้ ต้องเกิดจากการเรียนรู้และฝึกฝน จนสั่งสมเกิดขึ้นภายในตัวบุคคล และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาฯ 3, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 7

กุมภาพันธ์ 2565)

1.2 การใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นตัวกลางสำคัญในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนในโรงเรียน และเป็นหลักสูตรที่ใช้เพื่อยึดถือเป็นแบบอย่างเพื่อนำไปออกแบบการจัดการเรียนรู้ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ ดังนี้

... **การจัดการเรียนการสอนเพื่อนพัฒนาความฉลาดทางโรงเรียน โดยจัด** **ตามหลักสูตรแกนกลางศึกษาการศึกษาขั้นพื้นฐาน** **ทั้งนี้จะใช้มากที่สุดในวิชาหน้าที่** **พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตเป็นส่วนใหญ่** เพราะผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการศึกษามากที่สุด

(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาฯ 1, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2565)

...การจัดการเรียนการสอนในการสร้างความฉลาดทางสังคม ทางโรงเรียนจะส่งเสริมและสนับสนุนให้**ครูมีความเข้าใจหลักสูตรแกนกลางการศึกษาก่อนเป็นอันดับแรก** นอกจากนี้ยังต้องเข้าใจหลักสูตรรายวิชาที่ตนเองรับผิดชอบ เพื่อให้สามารถพัฒนาผู้เรียนได้ตามวัตถุประสงค์เท่านั้นเอง

(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาฯ 2, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2565)

...**หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ครูต้องศึกษาให้ครบถ้วน แล้วนำมาสร้างเป็นหลักสูตรสถานศึกษา** และของกลุ่มสาระในลำดับถัดไป นอกจากนี้ยังมีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนด้วย ศึกษาวัดวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายของการพัฒนาให้เข้าใจและชัดเจน เพื่อวัดผู้เรียนได้ถูกต้อง

(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาฯ 3, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2565)

1.3 การบูรณาการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ พร้อมแผนประจำปี การศึกษา ในโครงการต่าง ๆ ของโรงเรียน

...รายวิชาที่สามารถจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดความฉลาดทางสังคมก็จะเป็นรายวิชาหน้าที่พลเมือง เมื่อผู้เรียนได้เรียนในห้องเรียนแล้วนั้น ก็ยังให้**ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม**กับสังคมภายใน เป็นการบูรณาการเรียนการสอน โดยการเขียน**โครงการและจัดกิจกรรมให้ผู้เรียน โดยกิจกรรมที่จัดขึ้น** ได้แก่ กิจกรรม การบวช เณรภาคฤดูร้อน ณ วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งจัดขึ้น เพื่อผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงพระพุทธศาสนาและการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น และนอกจากนี้ยังเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาทางด้านจิตใจของผู้เรียนอีกด้วย โดยกิจกรรมที่จัดขึ้นนั้นผู้เรียนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังได้มีการพานักเรียนไปกร่วมเข้าค่ายกับโรงเรียนอื่น ๆ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อเป็นนักเรียนแกนนำของโรงเรียนที่จะนำมาพัฒนาต่อยอดภายในโรงเรียนกับผู้เรียนคนอื่น ๆ โดยกิจกรรมที่จัดขึ้นนั้นได้มีการเน้นการทำงานเป็นกลุ่ม การแสดงความคิดเห็น การสะท้อนให้เห็นปัญหาที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนของตนเองแล้วนำมาวิเคราะห์ เพื่อแก้ปัญหาาร่วมกัน และจะพัฒนาในรูปแบบใด โดยเกิดจากการใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์เป็นกลุ่มของผู้เรียนเอง โครงการขยะของโรงเรียน ที่ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะให้ถูกต้อง เป็นการสร้างจิตสำนึกพื้นฐานในทุกห้องเรียน เพราะปัญหาขยะเป็นปัญหา

อันดับ 1 ของโรงเรียนที่ผู้เรียนทุกคนเห็นควรที่จะแก้ปัญหา เมื่อคัดแยกเสร็จเรียบร้อยและนำไปขาย ได้เงินมาก็นำเงินนั้นไปพัฒนาโรงเรียนในด้านอื่น ๆ ต่อไป (ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาฯ 1, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2565)

...การบูรณาการความรู้ในศาสตร์ต่างๆ ของโรงเรียนที่ได้จัดขึ้น ไม่ว่าจะจัดขึ้นตามโครงการที่ทางโรงเรียนได้เขียนขึ้นตามปีงบประมาณนั้นๆ และจัดกิจกรรมขึ้นโดยได้รับความร่วมมือจากบุคคลภายนอกและบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ เพื่อถ่ายทอดความรู้และสามารถบูรณาการเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์และเกิดความฉลาดทางสังคมได้ในที่สุด
(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาฯ 3, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2565)

กิจกรรมการเชิญผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกมาสอนและให้ความรู้กับครูผู้สอนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมและการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาศักยภาพของผู้เรียนตามนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กิจกรรมโรงเรียนสุจริต ซึ่งเป็นนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ให้ทางโรงเรียนได้จัดขึ้น โดยมีทั้งการแสดงสัญลักษณ์ การนำจัดทำแผนบูรณาการโรงเรียนสุจริต เพื่อให้นำไปพัฒนาต่อยอดให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนให้ได้มากที่สุด

ภาพ 14 การจัดกิจกรรมโรงเรียนสุจริต

การติดตามและต่อยอดกิจกรรมโรงเรียนสุจริต โดยวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ เพื่อเป็นการเสริมสร้างให้ผู้เรียนเป็นแกนนำของทุกคนในโรงเรียน เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมโรงเรียนสุจริตให้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

ภาพ 15 การติดตามและต่อยอดกิจกรรมโรงเรียนสุจริต

...การนำนักเรียนเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมกับภายนอก เพื่อเป็นการสร้างประสบการณ์ให้กับผู้เรียน ได้นำกลับมาใช้ โดยผู้เรียนได้ทั้งความรู้และการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นด้วยเป็นการบูรณาการเรียนการสอนอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่จะนำทางให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องความเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและมีส่วนช่วยในการพัฒนาสังคมได้ เพราะเมื่อเค้าได้มีส่วนร่วมเค้าก็จะเห็นความสำคัญ จะทำอะไรก็แล้วแต่จะต้องทำให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมให้ได้มากที่สุด

(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาฯ 3, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2565)

การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการชมรมเยาวชนสร้างชาติ – NBI-YOUTH Club ครั้งที่ 10 ที่ทางโรงเรียนได้สมัครให้ผู้เรียนเข้าร่วมและสร้างประสบการณ์ร่วมกับบุคคลภายนอกและเพื่อนต่างโรงเรียน ได้พบปะผู้คน ได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน

...โรงเรียนเน้น**การบูรณาการคุณลักษณะของผู้เรียนในการจัดการเรียนการสอน**
ในรายวิชาต่าง ๆ และพร้อมกับเสริมคุณลักษณะที่ผู้เรียนขาด โดยส่วนใหญ่เนื้อหา
 ได้มากจะเป็นเนื้อกลาง โดยผู้สอนจะนำเนื้อหาที่ได้มาสอนให้ผู้เรียนเกิดการคิดเป็น มี
 การคิดวิเคราะห์ สังคมอาจจะไม่เกิดขึ้นเพียงแคในเนื้อหาเพียงเท่านั้น แต่เป็นเรื่อง
 รอบตัวที่ผู้เรียนจะได้เจอ และสร้างการเรียนรู้สังคมไปพร้อมกันกับผู้เรียน นอกจาก
 การบูรณาการในรายวิชาที่ได้สอนแล้วนั้น ก็ยังมีการบูรณาการในชั่วโมงแนะแนว โดย
 ในชั่วโมงแนะแนวก็จะเน้นไปที่โครงการที่โรงเรียนได้เข้าร่วม ไม่ว่าจะ เป็น โครงการ
 โรงเรียนสุจริต ที่ทางโรงเรียนจะเน้นและเป็นแกนนำให้กับโรงเรียนเครือข่าย โดยมีทั้ง
 การเชิญวิทยากรเข้ามาให้ความรู้ การพัฒนาและต่อยอดให้ได้มากที่สุด นอกจากนี้ยัง
 การจัดกิจกรรมภายในห้องเรียนที่ผู้สอนแต่ละคนเป็นที่ปรึกษา โครงการโรงเรียน
 คุณธรรม การสร้างคุณธรรมประจำห้องเรียนและเป็นการสร้างแนวปฏิบัติของผู้เรียน
 ให้เกิดขึ้นเป็นรูปแบบเดียวกันในชั้นเรียน และยังมีคุณธรรมของโรงเรียนที่ต้องการ
 เน้นผู้เรียนทั้งโรงเรียนให้เกิดขึ้นด้วย ศูนย์การศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง ที่บูรณาการ
 ความพอเพียงกับฐานที่มีของโรงเรียน โรงเรียนวิถีพุทธ จัดบูรณาการในคาบสวดเวลา
 เรียน เพิ่มเวลารู้ เป็นการสวดมนต์ตอนเย็น ให้ผู้เรียนได้มีสมาธิและสติ สดุดทำไม่ไข
 เพียงแค่บูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาเท่านั้น ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้
 ก็สามารถบูรณาการและพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนได้เช่นกัน

(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาฯ 3, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2565)

2.ด้านการจัดการเรียนรู้

การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
 เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนในปัจจุบัน ด้านการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ครูมีภาระงานด้าน
 อื่นมากกระทบด้านการจัดการเรียนการสอน การการสอนโดยใช้ปัญหาสังคมยังมีน้อย และการส่งเสริม
 การพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนที่เน้นการเข้าใจสภาพสังคมและเน้น
 ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยได้อธิบายไว้ดังนี้

2.1 ครูมีภาระงานด้านอื่นมากกระทบด้านการจัดการเรียนการสอน

ภาระงานในปัจจุบันมีมากขึ้น พร้อมกับการจัดการเรียนการสอนที่ต้องควบคู่กันไป
 ด้วย และเพื่อสนองการพัฒนาของประเทศ ทำให้ครูมีภาระงานด้านอื่นและต้องรับผิดชอบมากขึ้น
 ภาระงานหากได้รับมอบหมายครูผู้สอนก็ต้องรับผิดชอบให้เสร็จเรียบร้อย จึงจะเสร็จสิ้นสำหรับภาระ

งานอื่น ทำให้บางครั้งอาจจะไปเบียดบังช่วงเวลาในการจัดทำกรเรียนการสอนของครูได้ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ดังนี้

...โรงเรียนจัดเวลาการเรียนการสอนเพียงคาบละ 50 นาที ด้วยวิชาของเราเป็นวิชาสังคม อาจจะมีมองว่าเป็นวิชาที่เรียนรู้เกี่ยวกับสังคม จึงให้ครูสังคมรับผิดชอบงานที่เกี่ยวข้องกับสังคมทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน งานเกี่ยวกับชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และเมื่อมีกิจกรรมเข้ามาทำให้ต้องละทิ้งห้องเรียนไปทำหน้าที่ในการจัดกิจกรรม จัดเตรียมสถานที่ จัดเตรียมงานที่ต้องรับผิดชอบอื่นๆ สอนนักเรียนได้ไม่เต็มที่ ต้องสั่งแต่เพียงใบงานเท่านั้น ซึ่งเวลาในการจัดการเรียนรู้นั้นก็ย่อมหายไป สิ่งที่เราต้องการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ก็หายไปด้วยเช่นกัน ทำให้บางครั้งก็คิดว่าไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนได้ตามที่ต้องการ เพราะด้วยภาระงานอื่นที่ได้รับมอบหมายเข้ามาแทรกในชั่วโมงการจัดทำกรเรียนการสอน ทำให้สอนไม่ครบ สอนไม่เต็มที่ด้วย

(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษา 1, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 25 มกราคม, 2565)

...ภาระงานสอนที่ได้รับมอบหมายก็เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด แต่เหมือนกับว่าตอนนี้งานอื่นนอกเหนือจากงานสอนจะกลายเป็นสิ่งสำคัญมากกว่าไปแล้ว เพราะจะต้องรายงานให้กับส่วนกลาง และทำให้เสร็จตามเวลาที่กำหนดมา ครูผู้ซึ่งได้รับผิดชอบทั้งงานปกครอง งานกิจการนักเรียน สภานักเรียน งานอื่น ๆ อีกมากมายพร้อมจะต้องเข้าประชุมตลอดเวลา ทำให้บางครั้งครูก็แทบจะไม่เจอผู้เรียนเลย ไม่ใช่ไม่อยากสอน แต่ด้วยหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ก็จะต้องปฏิบัติด้วย นักเรียนก็ทำได้เพียงให้สรุปความรู้ ให้ทำใบงาน แต่เมื่อใดที่มีช่วงเวลาสำหรับการจัดกิจกรรมครูก็จะจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนอย่างเต็มที่ โดยการเน้นกระบวนการกลุ่ม เน้นกระบวนการคิด เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้อย่างเต็มที่มากที่สุด ไม่อยากปล่อยเวลาให้เสียไป

(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษา 2, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2565)

...ครูมีหน้าที่เกี่ยวกับงานพัสดุ ด้วยโรงเรียนที่มีบุคลากรจำกัด และงานพัสดุเป็นงานที่ต้องได้รับความถูกต้องที่สุด และบางครั้งก็มีเรื่องเร่งด่วน จึงทำให้ต้องมาทำงานพัสดุก่อน แล้วปล่อยห้องเรียนให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งถือเป็นการทำให้ครูมีภาระงานอื่นที่มากกว่างานสอน โดยต้องผู้เรียนเรียนจากเทคโนโลยี จากสื่อที่ครูมอบหมายให้ ไม่ได้เข้าไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยตัวเอง ไม่ได้จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนอย่างเต็มที่ บางครั้งเมื่อเตรียมที่จะจัดกิจกรรมการเรียนรู้อีกก็ต้องมี

งานเข้ามาแทรก และทำให้สิ่งที่เตรียมไว้ให้กับผู้เรียนนั้นหาย ต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบกันอย่างเร่งด่วน และก็รู้ว่าผู้เรียนอาจจะได้รับข้อมูลที่ไม่เต็มที่ ห้องเรียนที่สมบูรณ์ควรมีทั้งผู้สอนและผู้เรียนสร้างปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ได้มากที่สุด เมื่อห้องเรียนมีเพียงผู้เรียนก็จะไม่ทำให้เป็นห้องเรียนที่สมบูรณ์ได้

(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษา 3, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2565)

2.2 การการสอนโดยใช้ปัญหาสังคมยังมีน้อย

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาจากปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม จะช่วยให้ผู้เรียนได้เปิดมุมมอง ได้สะท้อนสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร และตัวของผู้เรียนนั้นควรจะปฏิบัติเช่นกัน และทำให้เข้าใจเพื่อไม่ให้เกิดปัญหานั้นเช่นเดิม โดยจะต้องสอดแทรกปัญหาที่เกิดขึ้นให้มากขึ้นกว่าที่ผ่านมา เพราะปัญหาสังคมปัจจุบันนี้มีหลากหลายด้าน ต้องให้ผู้เรียนเข้าใจอย่างแท้จริง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ ดังนี้

...ต้องจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาสังคม มองให้เห็นว่าสังคมในปัจจุบันที่ลักษณะเป็นอย่างไร โดยให้ผู้เรียนได้รับความเข้าใจมากขึ้น เพราะในรายวิชาสังคมศึกษาฯ ก็จะเน้นที่ไปสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม นอกจากนี้การที่จะสอนผู้เรียนนั้นไม่ใช่เพียงให้ความรู้เท่านั้น จะต้องประกอบไปด้วย ความรู้ จิตใจ การอยู่ร่วมกัน รวมไปถึงจิตสาธารณะ ที่ผู้เรียนจะต้องนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันให้ได้ การได้เรียนจากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจะทำให้ผู้เรียนมีแนวทางและวิธีแก้ปัญหาและพร้อมรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ดีกว่าเรียนเพียงแค่ความรู้จากในหนังสือเท่านั้นเอง

(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษา 1, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2565)

ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน สามารถใช้เป็นกรณีศึกษาให้กับผู้เรียนได้เป็นอย่างดี หากครูผู้สอนนำไปสอดแทรกในการจัดการเรียนสอนจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจสังคมมากขึ้น เพราะเป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริง ให้ผู้เรียนได้มองเห็นว่าเมื่อเกิดปัญหาแล้วจะต้องทำอะไรบ้าง ในมุมมองของคนทั่วไปหรือคนในสังคมมอง ในมุมมองของนักเรียนเป็นเช่นไร เพราะเด็กในวันนี้ก็คือผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า คำสามารถเป็นกำลังของสังคมในการพัฒนาให้เจริญขึ้นได้ โดยสามารถใช้กรณีศึกษาจากข่าวหนังสือพิมพ์ สื่อโซเชียลที่ผู้เรียนใช้อยู่ในชีวิตประจำวันก็ได้ เพราะในยุคปัจจุบันเป็นยุคของเทคโนโลยีที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว ใครอยากรู้เรื่องอะไรก็สามารถหาข้อมูลอย่างเลย เมื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษากรณีศึกษาแล้วนั้น ครูผู้สอนก็ต้องเป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลือ คอยกระตุ้นกระบวนการคิดของ

ผู้เรียน ให้เห็นมุมมองว่าสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นเป็นอย่างไร สิ่งที่ควรปฏิบัติ ไม่ควรปฏิบัติเป็นอย่างไร แล้วผู้เรียนก็สามารถเลือกแนวทางที่ถูกต้องไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ภาพ 16 การจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนศึกษาจากกรณีศึกษาในปัจจุบัน

...การจัดการเรียนการสอนจะเป็น **เน้นการใช้กรณีศึกษา จากสภาพปัจจุบัน** **ในสังคมที่เกิดขึ้น** ให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นว่าเป็นอย่างไร แล้วกรณีศึกษาเหล่านั้นทำให้เกิดปัญหาอะไรตามมาในสังคมบ้าง ส่งผลต่อสังคม ส่งผลต่อผู้เรียนอย่างไรบ้าง ให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ และนอกจากนี้ก็ยังเป็นกรณีศึกษาทั้งที่เป็นทั้ง 2 ด้าน ทั้งด้านดีและไม่ดี เพื่อให้ผู้เรียนได้เปรียบเทียบถึงสิ่งที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมของคนในสังคมเหล่านั้นเอง และจะช่วยทำให้ผู้เรียนเห็นภาพและเข้าใจบริบทของสังคมที่เกิดขึ้นได้ และผู้เรียนมักจะเกิดคำถามเกี่ยวกับสภาพที่ตนเองพบเจอแล้วนำมาพูดคุยกันในชั้นเรียน เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาาร่วมกันและเป็นแนวทางที่ถูกต้องที่สุด (ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาฯ 2, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2565)

...การจัดกระบวนการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษาฯ หลังจากนั้นถ้าอยากจะพัฒนาความฉลาดทางสังคม อาจจะต้องใช้ปัญหาสังคมที่อาจจะเป็นปัญหาใกล้ตัวผู้เรียน เข้ามาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และต้องมีวิธีการที่เหมาะสม เป็นกระบวนการกลุ่ม ที่ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม สร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันและกัน มีทั้งการแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ฝึกให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกับผู้อื่นและฝึกเป็นผู้รับฟังผู้อื่นบ้าง เพราะในสังคมสมัยนี้มักจะมีแต่ผู้พูด ทุกคนสามารถพูดได้ทุกเรื่อง แต่กลับกลายเป็นไม่มีผู้รับฟัง ไม่มีใครฟังใคร ซึ่งสุดท้ายแล้ว

อาจจะทำให้เกิดปัญหาสังคมอื่น ๆ ตามมาในที่สุด นอกจากนี้ยังสามารถจัดกิจกรรมแบบปรากฏการณ์เป็นฐาน โดยการยกเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน เหตุการณ์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน สังคมจะทำให้ผู้เรียนเห็นภาพ และเข้าใจสภาพสังคมที่เป็นอยู่มากยิ่งขึ้นด้วย

(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาฯ 3, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2565)

2.3 การส่งเสริมการพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียน

การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันต้องสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดให้ได้มากที่สุด ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญ ไม่ว่าจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรูปแบบใดก็ตามการให้ผู้เรียนได้สะท้อนคิดจากสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้นั้น ถือว่าจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนากระบวนการคิดของตนเองและครูก็ต้องคอยช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดกระบวนการคิดในแนวทางที่ถูกต้องและเหมาะสมด้วยเช่นกัน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ ดังนี้

...การพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียน ไม่ว่าจะจัดการเรียนการสอนในรูปแบบใด สิ่งที่สำคัญก็คือการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียน “คิดเป็นระบบ” เป็นสิ่งที่อยากให้เกิดขึ้นมากที่สุด โดยจัดการเรียนการสอนที่เน้นการปฏิบัติ ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง แล้วผู้เรียนจะเข้าใจถึงสิ่งที่ตนเองได้ทำไป โดยการสร้างกระบวนการคิดของผู้เรียนจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถรวบรวมความรู้เป็นเป็นระบบ และมีพื้นฐานความรู้ที่แน่นและคงทน นอกจากนี้ยังมีการสอดแทรกเรื่องราวที่เกิดขึ้นใกล้ตัวของผู้เรียนขึ้นมา เพื่อให้สอดคล้อง ในอดีตจะเน้นไปที่การสอนแบบบรรยายเพียงอย่างเดียว แต่ปัจจุบันโลกก้าวไปข้างหน้าความฉลาดทางสังคมการสอนแค่บรรยายเนื้อหาอาจจะตอบโจทย์ผู้เรียนให้พัฒนาตามจุดประสงค์ ตามคุณลักษณะได้ไม่เท่าที่ควร

(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาฯ 1, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2565)

กระบวนการคิดเป็นสิ่งสำคัญกับผู้เรียน เพราะทักษะการคิดจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการกลั่นกรองและนำไปใช้ได้ เมื่อได้รับการฝึกฝนเป็นประจำและสม่ำเสมอจะทำให้ผู้เรียนเกิดวิธีการคิดอย่างถูกวิธีในทุกเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน การที่เป็นผู้ที่เกิดกระบวนการคิดที่ถูกต้องเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนสามารถมีวิธีการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเช่นเดียวกัน โดยกระบวนการคิดมีหลายระดับ คิดวิเคราะห์ คิดรวบยอด คิดสร้างสรรค์ หรือคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งการคิดแต่ละอย่างย่อมมีการตัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนที่แตกต่างกันออกไป โดยขึ้นอยู่กับจุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถบรรลุกระบวนการคิดในแต่ละขั้น แต่ในท้ายที่สุดแล้วนั้น การเน้นกระบวนการคิดในแต่ละ

รูปแบบก็เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิต เพื่อให้ตัวผู้เรียนมีแต่ความสุขและสามารถพัฒนาสังคมต่อไปได้

ภาพ 17 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิดของผู้เรียน

ภาพ 18 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนกระบวนการกลุ่ม

...การส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ และแยกแยะออกว่าสิ่งใดเป็น **อย่างไร** เพราะถ้าไม่สอนให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ หากผู้เรียนเจอสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน **การคิดวิเคราะห์ถือเป็นเรื่องที่สำคัญ และส่งผลถึงตัวผู้เรียนมากที่สุด** ฉะนั้นการพัฒนาความฉลาดทางสังคมต้องเริ่มจากการเน้นกระบวนการคิด แล้วจะสามารถต่อยอดให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองในด้านอื่น ๆ ต่อไปได้

(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษา 2, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2565)

..การจัดการเรียนการสอนไม่มีรูปแบบที่ตายตัว เพราะขึ้นอยู่กับเนื้อหา รายวิชาที่ทำการสอน และสิ่งที่นักเรียนจะได้รับด้วยเช่นกัน แต่ผู้สอนมักจะใช้คำถามเพื่อนเป็นการกระตุ้นกระบวนการคิดให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ ถึงสิ่งที่ครูถาม นั้นเป็นอย่างไร ผู้เรียนคิดเห็นอย่างไร กับเรื่องราวที่เกิดขึ้น ไม่มีถูกผิดโดยผู้สอนก็จะ คอยชี้แนะแนวทางให้กับผู้เรียน คอยสนับสนุนการคิดของผู้เรียนว่าเป็นอย่างไร เกิดผลอย่างไรตามมาบ้าง

(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาฯ 3, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2565)

การจัดกิจกรรมภายในห้องเรียนที่จัดให้ผู้เรียนได้กระตุ้นการคิดและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ร่วมกัน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์ ทั้งหาสาเหตุและปัญหาที่เกิดขึ้น จนสามารถนำไปสู่แนวทางการแก้ไขปัญหาได้ในที่สุด และสามารถทำงานประสบความสำเร็จ โดยครูนำวิธีการที่หลากหลาย มี ทั้งวัสดุอุปกรณ์ให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรม โดยสามารถจัดกิจกรรมให้ได้ทั้งชั้นนำการสอนในการสร้างความสนใจให้กับผู้เรียน ชั้นการจัดการเรียนการสอน ซึ่งขึ้นอยู่กับกิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูผู้สอน จะจัดขึ้นให้กับผู้เรียน

ภาพ 19 กิจกรรมที่เน้นกระบวนการคิดแก้ไขปัญหาให้ผู้เรียนร่วมกัน

2.4 การจัดการเรียนการสอนที่เน้นการเข้าใจสภาพสังคม

ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นเข้าใจสภาพสังคมในปัจจุบัน ควรทำให้เกิดขึ้นในห้องเรียน เพราะสังคมเป็นสิ่งที่ผู้เรียนต้องได้ใช้ชีวิต เพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุขและเป็นสังคมที่มีคุณภาพ ต้องเน้นการพัฒนาโดยเริ่มต้นที่ตัวของผู้เรียนก่อนเป็นอันดับแรก ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ ดังนี้

...ในการสอนวิชาสังคมศึกษาฯ ย่อมแตกต่างจากในรายวิชาอื่น ๆ เพราะวิชาสังคมเป็นวิชาที่มีกายภาพของวิชาที่เกี่ยวข้องกับการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น การรู้จักวิธีการปฏิบัติกับบุคคลอื่น เพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุข ฉะนั้น การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการร่วมแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาที่เกิดขึ้นภายในห้องเรียน ภายในโรงเรียน หรือแม้กระทั่งร่วมมือกับชุมชนก็ตาม เป็นการเรียนรู้สังคม และทำให้ผู้เรียนมีแนวทางในการปฏิบัติที่ดี และสามารถพัฒนาตนเองให้มีทัศนคติที่ดีในการดำเนินชีวิตด้วยเช่นกัน เพราะการสร้างทัศนคติที่ดีให้กับผู้เรียนเป็นเรื่องที่สำคัญที่ควรทำควบคู่ไปกับการให้ความรู้

(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาฯ 2, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2565)

2.5 เน้นการจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

การจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ถือว่าเป็นสิ่งที่ควรจะทำให้เกิดขึ้นในยุคสมัยปัจจุบัน ควรให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้นั้น ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้นั้นมีความหมายกับผู้เรียนมากขึ้น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ ดังนี้

...การจัดการเรียนการสอนที่ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม เน้นให้ผู้เรียนได้อภิปรายในกลุ่มย่อยแล้วนำมาสู่กลุ่มใหญ่ การแสดงบทบาทสมมติ โดยครูอาจจะมีเนื้อหามาให้ผู้เรียนและจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้แสดงออกมากกว่านั่งฟังอยู่เฉย ๆ แล้วหมดคาบไป นอกจากผู้เรียนจะไม่เกิดความสุขสนุกสนานแล้วก็ไม่สามารถทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียนได้ด้วย และสิ่งสำคัญที่สุดคือสิ่งที่ผู้เรียนจะได้หลักจากจบการเรียนในคาบนี้

(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาฯ 1, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2565)

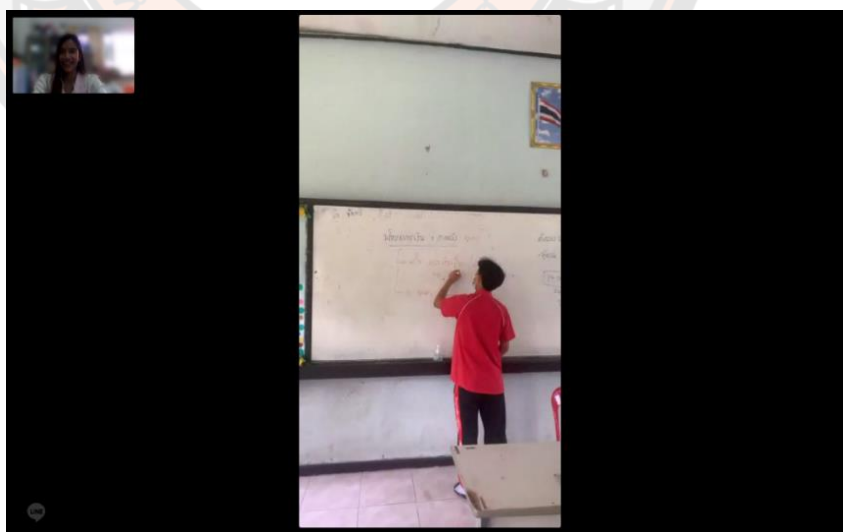
...โรงเรียน เน้นการจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ที่ให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันทั้งผู้เรียนกับผู้เรียนเอง ผู้เรียนกับครูผู้สอนด้วย ซึ่งจะทำให้การจัดการเรียนรู้สามารถดำเนินต่อไปและได้รับการตอบสนองจากทั้งผู้สอนและผู้เรียนเป็นอย่างดี การใช้เกมในการจัดการเรียนการสอนหรือการนำเกมที่ผู้เรียนเล่นในชีวิตประจำวันนั้น มาประกอบกับการเรียนการสอนก็จะทำให้ผู้เรียนได้เกิดการแลกเปลี่ยนและเกิดความสนใจ มีความต้องการที่จะเรียนมากขึ้น

(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาฯ 2, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2565)

ภาพ 20 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม

การจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในปัจจุบันได้รับความนิยมมากที่สุด ด้วยบริบทที่เกิดขึ้น ในปัจจุบันไม่จำเป็นต้องให้ผู้เรียนได้เรียนแคในห้องเรียนเท่านั้น ยังสามารถจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียนได้ ทั้งนี้ยังสามารถสอดแทรกความรู้ที่ได้เรียนได้ตามบริบทที่เกิดขึ้น หน้าที่ของครูก็ได้ทำการเปลี่ยนแปลงไปจากเมื่อก่อน ที่เป็นเพียงผู้ให้ความรู้แก่ผู้เรียน แล้วผู้เรียนมีหน้าที่แค่รับฟังหรือจดลงในสมุดเท่านั้น แต่ในปัจจุบันทั้งเทคโนโลยีและความเป็นโลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้น ผู้เรียนสามารถหาความรู้ได้หลากหลายช่องทาง แต่สิ่งสำคัญที่ไม่ควรมองข้ามคือการสอนให้ผู้เรียนมีคุณธรรม ศีลธรรม และเป็นคนที่สามารถอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้

ภาพ 21 จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น

ภาพ 22 กิจกรรมกระบวนการกลุ่ม

...กิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นไม่ได้มีแค่เพียงในห้องเรียนเท่านั้น แต่ผู้เรียนชอบที่จะได้เรียนนอกห้องเรียน ได้ทำกิจกรรมที่เค้าชื่นชอบและได้ความรู้ไปด้วย ยิ่งให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ยิ่งเกิดความชอบ ตรงกับคำพูดที่ว่า กล้าและยังเยอะประสบการณ์ ยิ่งเราเอาความรู้เข้าไปใช้ชีวิตของผู้เรียนจะทำให้เค้าสามารถทำออกมาได้ดี ซึ่งถือเป็นการจัดการเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาฯ 3, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2565)

ภาพ 23 กิจกรรมนอกห้องเรียน

...ในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นรายวิชาที่เน้นให้ผู้เรียนได้รู้จักกับสังคม ฉะนั้นผู้สอนจะมีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนอย่างไรที่จะให้ผู้เรียนได้เข้าใจสังคมและเข้าใจความเป็นสังคม โดยเริ่มจากที่ห้องเรียนก่อนเป็นอันดับแรก จึง**ควรสอนแบบ Active learning** ซึ่งก็จะมีลักษณะแตกต่างไปตามลักษณะของรายวิชา ลักษณะของเนื้อหาที่สอน โดยผู้สอนก็ควรจะต้องจัดให้ผู้มีส่วนร่วมและสร้างห้องเรียนให้เป็นสังคมที่เหมาะสมกับเนื้อหาที่จะต้องเรียน ครูคอยเป็นผู้ช่วยเหลือให้ผู้เรียนมีอิสระทางความคิดที่อยู่ภายใต้ความถูกต้อง และไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนจึงถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด

(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาฯ 3, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2565)

3. ด้านการวัดผลการเรียนรู้

การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนในปัจจุบัน ได้แก่ **การใช้แบบวัดพฤติกรรมผู้เรียนตามสถานการณ์** ซึ่งยังไม่มีผลการวัดผลการเรียนรู้ที่แน่ชัด โดยได้อธิบายไว้ดังนี้

3.1 การใช้แบบวัดพฤติกรรมผู้เรียนตามสถานการณ์

แบบวัดพฤติกรรมถือเป็นเครื่องมือการวัดผลอย่างหนึ่งซึ่งช่วยให้ครูผู้สอนสามารถตรวจสอบได้ว่า พฤติกรรมของผู้เรียนแต่ละบุคคลนั้นพัฒนาไปอย่างไร ตามจุดประสงค์ที่ครูต้องการวัดหรือไม่ โดยหากมีแบบวัดที่เป็นหลักเกณฑ์ที่เป็นแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องก็สามารถทำให้ครูผู้สอนสามารถวัดผู้เรียนได้ตรงตามเป้าหมายมากขึ้น และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ดังนี้

...การวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจาก**การใช้แบบวัดพฤติกรรมการเข้าเรียน พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน** เพื่อให้ได้เห็นถึงพฤติกรรมที่ผู้เรียนได้แสดงออกมาเท่านั้น เพื่อให้สังเกตสิ่งที่ผู้เรียนเกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ถ้าครูผู้สอนอยากวัดด้านใดก็เน้นไปที่ด้านนั้น ไม่ได้มีแบบวัดความฉลาดทางสังคมที่แน่ชัด

(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาฯ 1, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2565)

...แบบวัดที่ใช้ส่วนใหญ่จะเป็นแบบวัดความรู้ทางสังคมของผู้เรียน แบบ**วัดพฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่ม หรือแม้กระทั่งการนำเสนอหน้าชั้นเรียน** ที่ได้เห็นถึงความร่วมมือของผู้เรียนในห้องเรียน ว่าเกิดกระบวนการทำงาน

กระบวนการนำเสนอในรูปแบบใด เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักการทำงานร่วมกันกับผู้อื่นเท่า
 นั้นเอง โดยไม่สามารถวัดความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง เหมือนเป็น
 การวัดเพียงอ้อม และไม่สามารถรับรู้ได้ว่าผู้เรียนนั้นมีความฉลาดทางสังคมมากขึ้น
 หรือไม่ เพราะเกิดขึ้นจากครูผู้สอนแต่ละคนเอง

(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาฯ 2, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์
 2565)

...การวัดความฉลาดทางสังคม ไม่ได้มีแบบวัดที่ตายตัว เนื่องจากครูผู้สอน
 จะวัดได้จากคุณลักษณะอันพึงประสงค์ วัดความใฝ่เรียนรู้ การมีจิตสาธารณะ โดย
 พฤติกรรมที่เกิดขึ้นนั้นก็ต้องขึ้นอยู่กับสิ่งเร้าและสภาพแวดล้อมรอบตัวของ
 ผู้เรียนด้วย ว่าเป็นอย่างไร นอกจากนี้อาจจะมีแบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ของ
 ครูผู้สอนที่ใช้วัดกับผู้เรียน ซึ่งถ้าหากใช้แบบวัดทั้งหลายอย่างเหล่านี้ รวบรวมกันก็จะ
 เห็นว่าผู้เรียนมีพฤติกรรม มีความฉลาดทางสังคมอย่างน้อยเพียงใด ถ้าดีขึ้นก็พัฒนา
 ต่อไป ถ้ายังไม่ได้เท่าที่ควรก็ต้องมีการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน
 ที่เกิดขึ้นด้วย

(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาฯ 3, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2565)

4. ด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้

การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
 เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนในปัจจุบัน ได้แก่ การประเมินผลตามสภาพจริง การ
 ประเมินผลจากมุมมองของผู้เรียนที่แสดงออกมา การประเมินพฤติกรรมของผู้เรียนจากการเข้าร่วม
 กิจกรรม เนื่องจากการประเมินผลด้านความฉลาดทางสังคมยังไม่มีมาตรฐานชัดเจน ได้อธิบายไว้ดังนี้

4.1 การประเมินผลตามสภาพจริง

การประเมินผลตามสภาพจริง เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นสิ่งที่ผู้สอนและผู้เรียนเห็นซึ่งกันและ
 กัน พร้อมกับแสดงออกมาในสิ่งที่เกิดขึ้น จะทำให้ผู้สอนมีความเข้าใจผู้เรียนมากขึ้น และรับรู้ถึง
 พัฒนาการของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี เนื่องจากผู้เรียนแต่ละบุคคลย่อมมีความแตกต่างกัน เพื่อให้
 สามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างทั่วถึงมากที่สุด ดังผู้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

...ด้วยสภาพของโรงเรียนที่มีผู้เรียนมีความหลากหลาย ผู้เรียนทุกคนมีความ
 แตกต่างกัน ฉะนั้นครูผู้สอนจะต้องคำนึงถึงความสามารถของผู้เรียนว่าแต่ละคนมี

ความสามารถอย่างไร ใช้เครื่องมือการวัดและประเมินผลที่มีความหลากหลาย นั่นก็คือการประเมินตามสภาพจริง ผู้เรียนที่มีความสามารถในการเรียนที่แตกต่างกันหรือเป็นเด็กพิเศษ ครูผู้สอนก็ต้องมีแบบวัดที่แตกต่างไปจากผู้เรียนแบบปกติ เราไม่สามารถนำเอาข้อสอบไปวัดเด็กได้ เพราะถึงอย่างไรผู้เรียนก็ไม่สามารถทำได้เท่ากับเด็กปกติ และนอกจากนี้ยังมีเรื่องการใช้สื่อที่มีความหลากหลาย เพื่อพัฒนาผู้เรียน แสดงให้เห็นถึงกระบวนการคิดวิเคราะห์สิ่งที่ได้รับจากสื่อให้ได้ และสิ่งสุดท้ายที่สำคัญคือ การจัดการเรียนการสอนจะสามารถสัมฤทธิ์ผลได้นั้น ต้องได้รับความร่วมมือทั้งจากตัวครูผู้สอนกับผู้เรียนด้วย มีการเตรียมการสอน เตรียมผู้เรียน จัดการเรียนการสอนที่มีขั้นตอนอย่างชัดเจน โดยมีทั้งขั้นนำ ขั้นสอน ขั้นสรุป ซึ่งจะทำให้กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนได้รับการพัฒนาที่เป็นขั้นตอนและเกิดการพัฒนาได้ตามจุดประสงค์

(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาฯ 1, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2565)

...ปัจจุบันการประเมินผลอาจจะไม่ได้ประเมินจากสภาพจริงของผู้เรียนที่เกิดขึ้น ทั้งในและนอกห้องเรียน ทำให้ไม่สามารถวัดผู้เรียนได้อย่างถูกต้องว่าเป็นอย่างไร และมีปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขในเรื่องใด ผู้เรียนแต่ละคนมีความสามารถทางการเรียนรู้ที่ต่างกัน จะนำมาเปรียบเทียบกันไม่ได้ เพียงเพราะจากข้อสอบแต่ต้องมีการประเมินผลที่หลากหลาย ให้สะท้อนความสามารถของผู้เรียนออกมาให้ได้มากที่สุด จึงจะทราบว่าจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นๆ สามารถทำให้ผู้เรียนพัฒนาพฤติกรรมได้จริงหรือไม่

(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาฯ 2, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์

2565)

...จากการวัดผลที่ต้องมีเครื่องมือที่เป็นแนวทางเดียวกัน และปรับไปตามบริบทของสถานศึกษาแล้วนั้น ก็จะต้องมีการประเมินผลจากสภาพจริงด้วย เรามักจะพูดกันว่าประเมินผู้เรียนตามสภาพจริง แต่จะมีการประเมินจริงหรือไม่เราก็ไม่ทราบ ผู้เรียนในห้องต่างมีความหลากหลาย มีความสามารถที่แตกต่างกัน การรับรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็ย่อมมีความแตกต่างกัน ฉะนั้นแล้วการประเมินก็ต้องประเมินตาม

สภาพของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันด้วย ไม่ใช่เพียงแค่ใช้แบบทดสอบเท่านั้น เพราะไม่สามารถวัดผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาฯ 3, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2565)

4.2 การประเมินผลจากมุมมองของผู้เรียนที่แสดงออกมา

มุมมองของผู้เรียนที่เกิดขึ้นจากการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนเกิดมุมมองใหม่ที่มีมากกว่าเดิม เสมือนเป็นการเปิดโลกทางความคิดให้กว้างมากขึ้น และทำให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้เรียนได้ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ ดังนี้

...หลังจากที่ได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน ไม่ว่าจะในห้องเรียน โครงการของโรงเรียน หรือโครงการที่โรงเรียนได้ร่วมมือกับที่อื่นเองนั้น **เมื่อผู้เรียนเสร็จจากกิจกรรมเหล่านั้นแล้ว ผู้เรียนเกิดวิสัยทัศน์ที่กว้างมากขึ้น มุมมองของผู้เรียนเป็นอย่างไร** ได้แนวคิดที่หลากหลายในการนำมาปรับใช้อยู่ร่วมกันกับผู้อื่น นอกจากนี้ยังเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น ได้เรียนรู้จากจุดเริ่มต้นสิ่งที่เกิดขึ้น แล้วช่วยกันแก้ไขปัญหา เช่นโครงการขยะที่จัดขึ้น ทำให้ผู้เรียนรู้วิธีการคัดแยกขยะที่ถูกต้องและนำมาใช้ได้จริง สิ่งที่เกิดขึ้นเหล่านี้เองที่เป็นสิ่งสำคัญของผู้เรียนที่เป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงมุมมองความคิดความในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น และนำมาซึ่งพฤติกรรมที่พึงประสงค์ต่อไป

(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาฯ 1, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2565)

...**ผู้เรียนมีวิถีคิดในการอยู่ร่วมกันกับเพื่อนที่ตีมากขึ้นมีมุมมองในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นที่ดีขึ้น** สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และรู้จักศึกษาชุมชนหรือสังคมที่ตนเองเป็นสมาชิก และสามารถทำหน้าที่ของการเป็นสมาชิกที่ดีได้ นอกจากนี้ยังมีการต่อยอดขยาย

วิถีคิด หรือแนวทางปฏิบัติให้กับผู้อื่น เพื่อนร่วมชั้นเรียน พี่น้องร่วมโรงเรียนอีกด้วย

(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาฯ 2, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2565)

การพัฒนามุมมองของผู้เรียนให้มีมุมมองในการสร้างสรรค์สังคม ต้องเริ่มจากการสร้างให้ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในสังคม สามารถคิดวิเคราะห์จนเกิดเป็นแนวทางในการพัฒนาสังคมที่เกิดจากตัวของ ผู้เรียนเอง ทำให้เกิดมุมมองว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถพัฒนาชุมชน สังคมและประเทศชาติได้

...กิจกรรมที่จัดขึ้น จะเป็นกิจกรรมที่สามารถประเมินผลได้ว่าผู้เรียนนั้นเป็น อย่างไร เช่น กิจกรรมสร้างความสามัคคี กิจกรรมที่ต้องร่วมมือกัน ถ้าหากผู้เรียน สามารถทำได้อย่างประสบความสำเร็จ นั่นก็สามารถแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนเกิดการ ช่วยเหลือกัน มีการพูดคุยกัน และระดับประคองสิ่งที่ตนเองได้รับมอบหมายจน สำเร็จในที่สุด โดยสิ่งที่จัดขึ้นนั้นส่งผลดีทำทั้งผู้เรียน เพราะถ้าหากผู้เรียนเอาแต่เพียง ความคิดของตนเองเท่านั้นแล้วไม่มีการพูดคุยกับ ไม่ปรึกษาและหาแนวทางร่วมกันก็ไม่ สามารถทำได้สำเร็จ โดยยกตัวอย่างกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนใช้ไม้ตะเกียบหนีลูกปิงปอง เพื่อพาลูกปิงปองเข้าไปในระยะที่กำหนดไว้ ห้ามทำตกถ้าหากคู่ใดทำตกต้องกลับมา เริ่มใหม่ โดยให้ผู้เรียนใช้มือทั้งสองข้างจับตะเกียบและประคองลูกปิงปองให้ ได้ ซึ่งจากกิจกรรมนี้ก็ทำให้เห็นมุมมองที่ผู้เรียนสะท้อนออกมาว่า ถ้าเราทำด้วย ตนเองเพียงคนเดียวและไม่คุยกับคู่ของตนเองก็จะไม่สามารถประคองลูก ปิงปองได้ ไม่มีใครเป็นทั้งผู้นำและผู้ตาม แต่ทั้งคู่ต้องช่วยเหลือกัน ต้องรับฟังความ คิดเห็นซึ่งกันและกัน ต้องร่วมมือกันใช้ความพยายาม ซึ่งก็เปรียบได้กับสังคม ให้ ปัญหานั้นคือลูกปิงปองที่เมื่อเกิดปัญหาแล้วแก้ไขเพียง 1 คนก็ไม่สามารถจะแก้ไข ได้ จะต้องได้รับความช่วยเหลือและความร่วมมือจากสมาชิกในสังคมเพื่อให้ ปัญหานั้นหมดไป คนในสังคมต้องพูดคุยกัน ต้องยอมรับฟังความคิดเห็นและ แนวทางของบุคคลอื่นบ้าง อย่ายึดติดแต่เพียงความคิดเห็นของตนเอง โดย กิจกรรมนี้ได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก และเมื่อผ่านกิจกรรมมุมมองของผู้เรียน เป็นเช่นไรนั้นก็คือสิ่งสำคัญ เปรียบเสมือนการเปิดมุมมองในการอยู่ร่วมกันกับ ผู้อื่น

(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษา 3, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2565)

4.3 การประเมินพฤติกรรมของผู้เรียนจากการเข้าร่วมกิจกรรม

พฤติกรรมของผู้เรียนที่เกิดขึ้นเป็นการประเมินผลได้อย่างดี ว่าสิ่งที่ครูผู้สอนได้ จัดการเรียนรู้นั้นผู้เรียนสามารถบรรลุจุดประสงค์ได้มากน้อยเพียงใด และผู้เรียนก็จะแสดง พฤติกรรมออกมาในทั้งในและนอกห้องเรียน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ ดังนี้

...หลักจากได้จัดกิจกรรม มีการสร้างกฎระเบียบวิธีปฏิบัติที่เป็นแนวทางเดียวกัน มีข้อตกลงร่วมกัน และได้จัดกิจกรรมร่วมกันที่ผ่านมาที่เห็นถึงสภาพสังคมและปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียน สิ่งที่เห็นได้ชัดเจนใน**ด้านพฤติกรรมมากที่สุดคือเรื่อง**เวรประจำวันทั้งในห้องเรียน และเวรเขตพื้นที่ นักเรียนจะช่วยกันเก็บขยะ และเก็บขวดน้ำกันมากขึ้น เพื่อนำไปให้กับพี่สภานักเรียน นอกจากนี้ยังให้ผู้เรียนได้สร้างวินัย ในการทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายด้วย ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการสร้างวินัยของผู้เรียน และเริ่มต้นจากผู้เรียนเองด้วย

(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษา 1, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2565)

...พฤติกรรมของผู้เรียนอยู่ในเกณฑ์ดีถึงดีมาก จากเมื่อก่อนที่มักจะเอาแต่**ประโยชน์ส่วนตนเองมากกว่าประโยชน์ส่วนร่วม แต่พฤติกรรมในเรื่องนี้ได้เปลี่ยนแปลงไป** ให้ความร่วมมือกับทั้งเพื่อนในห้องเรียน และครูผู้สอนมากขึ้นด้วย เพราะกิจกรรมทำให้ผู้เรียนไม่เครียดและได้ใช้เวลาส่วนใหญ่ในการแสดงความคิดเห็น และกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ดี

(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษา 2, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2565)

ภาพ 24 พฤติกรรมการนั่งสมาธิของผู้เรียน

ภาพ 25 กิจกรรมจิตอาสา สาธารณประโยชน์

พฤติกรรมของผู้เรียนที่แสดงออกมาจากการจัดกิจกรรมจะทำให้เห็นว่าผู้เรียนนั้นเกิดกระบวนการคิดและนำไปใช้ได้มากน้อยเพียงใด ไม่ว่าจะเป็นจากการพบเจอ จากการสัมภาษณ์ และ สอบถามเพื่อนร่วมชั้นเรียน และการทำกิจกรรมร่วมกัน พฤติกรรมของผู้เรียนจะถูกแสดงออกมาให้เห็น ซึ่งเป็นสิ่งที่เด่นชัดที่สุดว่าผู้เรียนนั้นเกิดความฉลาดทางสังคมหรือไม่ และจากการทำกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียนที่ผ่านมา ก็เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนด้วย จากการสัมภาษณ์ดังนี้

...**พฤติกรรมของผู้เรียนดีขึ้นจากเมื่อก่อน** เช่น ในการจัดกิจกรรมกลุ่ม ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นมากยิ่งขึ้น รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นบ้าง ไม่ใช่เอาแต่เพียงความคิดเห็นของตนเอง นอกจากนี้เรื่องที่สำคัญที่สุดที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนในโรงเรียน คือ “การบูลลี่” ซึ่งการบูลลี่นี้ถือว่าเป็นสิ่งที่ผู้เรียนสมัยนี้เป็นกันมากที่สุด และทำให้เกิดปัญหาตามมามากขึ้น การแฉว การพูดล้อเลียนเพื่อน ในสิ่งที่เพื่อนไม่ชอบ แต่ทำด้วยความคึกคะนอง ทำตามความรู้สึกของตนเอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้กลับไปเบียดเบียนผู้อื่น โดยครูก็พยายามให้มองมุมกลับว่าถ้าเป็นตัวผู้เรียนเองที่โดนบ้าง ผู้เรียนจะรู้สึกเช่นไรบ้าง ถ้าผู้เรียนเกิดความรู้สึกไม่ชอบ ฉะนั้นก็อย่าไปทำพฤติกรรมแบบนี้กับผู้อื่นเช่นกัน ให้คิดถึงใจเขาใจเราด้วย การอยู่ร่วมกับการคิดถึงผู้อื่น การเคารพผู้อื่นเป็นสิ่งที่สำคัญ จึงจะทำให้สังคมน่าอยู่เพิ่มมากขึ้น เมื่อครูผู้สอนได้มีสอดแทรกเนื้อหาในเรื่องของการบูลลี่ลงไป ผู้เรียนในห้องเรียนมีพฤติกรรมการบูลลี่ที่น้อยลงและไม่เกิดปัญหาการบูลลี่ ปัญหาการทะเลาะวิวาทตามมาด้วย เพราะด้วยสภาพปัจจุบันที่เกิดขึ้นนั่นเอง การจะสอนให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้นั้น อาจจะไม่ได้ใช้เวลาเพียงสั้น ๆ เท่านั้นเอง แต่จะต้องมีระยะเวลา ต้องใช้ความเข้าใจ

ยุคสมัยเปลี่ยนแปลงครูผู้สอนก็ต้องปรับไปตามยุคสมัยด้วยเช่นกัน ไม่ใช่ไม่ยอมรับฟังผู้เรียน แต่พร้อมที่จะปรับไปด้วยกันกับผู้เรียน และจะทำให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อใจไว้วางใจ และนำมาสู่การพัฒนาผู้เรียนได้ตามจุดประสงค์

(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาฯ 3, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2565)

ภาพ 26 พฤติกรรมผู้เรียนจากการช่วยเหลือกันในกระบวนการกลุ่ม

5. ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้

ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้สามารถส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนและมีส่วนช่วยในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งเกิดขึ้นจากการสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน การจัดการเรียนการสอน และสภาพของห้องเรียน ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกและสื่อยังไม่พร้อมและเพียงพอที่จะใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสร้างปฏิสัมพันธ์กันในห้องเรียน การสร้างบรรยากาศที่ดีในห้องเรียนเพื่อเอื้อต่อการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ การสร้างข้อตกลง กฎระเบียบร่วมกัน โดยจากการสัมภาษณ์ได้ดังนี้

5.1 สิ่งอำนวยความสะดวกและสื่อยังไม่เพียงพอที่จะใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สิ่งอำนวยความสะดวกถือเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่สำคัญสำหรับการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเกิดความเหมาะสม และส่งผลต่อการพัฒนากระบวนการคิด กระบวนการทำงานของผู้เรียนด้วย ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ ดังนี้

...สิ่งอำนวยความสะดวกในห้องเรียนตอนนี้ยังมีน้อย บางครั้งอาจจะไม่เพียงพอต่อความต้องการของครูผู้สอนที่จะจัดกิจกรรม ด้วยสภาพแวดล้อมและ

บริบทของโรงเรียนที่ยังมีขนาดไม่ใหญ่ ทำให้อุปกรณ์และเทคโนโลยียังไม่เพียงพอ อินเทอร์เน็ตก็ยังมีขาด ไม่สมบูรณ์ บางครั้งจะใช้กิจกรรมที่เกี่ยวกับอินเทอร์เน็ตก็ต้องยกเลิกไป หรืออาจจะต้องเสียเงิน เสียเวลาเพิ่มขึ้นในการทำให้นักเรียนมีเน็ต จนทำให้ต้องปรับเปลี่ยนกิจกรรม โลกยุคปัจจุบันเป็นการสื่อสารที่ไร้สายและรวดเร็ว แต่ทำไมในโรงเรียนสัญญาณอินเทอร์เน็ตถึงยังไม่เพียงพอต่อการใช้งาน

(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาฯ 1, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2565)

...ห้องเรียนยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ บางอย่างครูจะต้องหา มาเอง เช่น ไมโครโฟน อุปกรณ์สื่อการเรียนการสอน และด้วยนักเรียนในห้องมี จำนวนมาก เมื่อถึงเวลากลางวันนักเรียนจะเกิดความเบื่อหน่าย และความเมื่อยล้าใน การเรียน ทำให้สมาธิของผู้เรียนหายไปบางส่วนและไม่ตั้งใจเรียนมากขึ้น ถ้า ห้องเรียนมีอากาศที่ดี ก็จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความอยากเรียนในชั่วโมงนั้นมากขึ้น และถ้ายังมีอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่พร้อม ก็จะช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนได้ดี และทำให้ผู้เรียนเกิดความอยากที่จะเรียน จนพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเอง ได้

(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาฯ 2, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2565)

ห้องเรียนเป็นห้องที่สำคัญ แต่ปัจจุบันก็มีการเรียนรู้นอกห้องเรียน แต่ด้วยสภาพและบริบท ของโรงเรียนทำให้ห้องเรียนอาจจะเป็นที่ที่เหมาะสมที่สุดในการจัดกิจกรรมแก่ผู้เรียนได้

...อยากจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีความสะดวกสบาย มี สิ่งอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนอย่างเต็มที่ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาได้อย่าง เหมาะสมที่สุด แต่ก็ทำได้เท่าที่มีอยู่ในโรงเรียนตอนนี้เท่านั้น ด้วยงบประมาณและใน หลายด้าน ด้วยสภาพที่จำกัดบางครั้งสิ่งอำนวยความสะดวกก็ยังไม่เพียงพอกับความ ต้องการของทั้งครูผู้สอนและผู้เรียน โดยครูผู้สอนจะต้องจัดสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น ด้วยตนเอง อาจจะต้องมีการลงทุนเสียเงินของตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนได้มี สภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกที่มากที่สุด เป็นการเสียสละเพื่อผู้เรียนให้ได้

(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาฯ 3, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2565)

5.2 สื่อการจัดการเรียนการสอนยังไม่พร้อม

สื่อการจัดการเรียนการสอนเป็นอีกตัวหนึ่งที่จะช่วยให้ครูผู้สอนในยุคปัจจุบันสามารถวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ เพราะสิ่งที่ผู้เรียนได้จากสื่อและสะท้อนออกมานั้นก็ทำให้ได้มองเห็นมุมมองที่กว้างมากขึ้นกว่าการสอนในรูปแบบเดิมเช่นในอดีต ถ้าหากมีความไม่พร้อมก็ไม่สามารถนำไปสู่การวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ ดังนี้

...ในยุคปัจจุบันที่มีสื่อเทคโนโลยีเข้ามาเป็นจำนวนมาก และผู้เรียนก็สามารถเข้าถึงสื่อเทคโนโลยีได้อย่างรวดเร็วในทางการนันทนาการมากกว่านำมาใช้ในการเรียน โดยจะต้องมีสื่อที่พร้อมสำหรับผู้เรียนในการเรียน และต้องสอนให้ผู้เรียนใช้สื่ออย่างถูกต้องด้วย เพราะเปรียบเสมือนดาบ 2 คมที่มีทั้งด้านดีและไม่ดี ถ้าหากส่งเสริมผู้เรียนใช้อย่างถูกวิธีก็จะสามารถพัฒนาทักษะของผู้เรียนได้ โดยสื่อที่จะนำมาใช้นั้น **ครูผู้สอนต้องเป็นคัดเลือกสื่อที่มีความน่าสนใจ และครูจะต้องเข้าใจเรื่องราวก่อนที่จะนำไปสอนให้กับผู้เรียน แล้วสื่อนั้นก็จึงจะทำให้ผู้เรียนได้รับผลดี** เมื่อรับชมสื่อเสร็จเรียบร้อยแล้วก็ต้องมีการเช็คสิ่งที่ได้เรียนไป ไม่ใช่เพียงว่าเปิดให้ผู้เรียนชมแล้วปล่อยผ่านไป สะท้อนคิดจากสิ่งที่ได้จากสื่อ นั้น ๆ สื่อที่มีก็อาจไม่มีความหมายใดใดเลย (ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาฯ 1, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2565)

...ก่อนการเริ่มต้นวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ครูผู้สอนต้องเป็นผู้ประเมินคุณภาพที่สื่อที่จัดขึ้นก่อนเป็นอันดับแรกว่ามีความพร้อม ความเหมาะสมที่จะใช้ในการจัดกิจกรรมหรือไม่ เพื่อให้การนำสื่อไปใช้วัดผลผู้เรียนได้ตรงตามความต้องการ ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้ การวัดพฤติกรรมของผู้เรียนนั้น สื่อใช้อาจจะมีทั้งสื่อที่เป็นดิจิทัลและสื่อประเภทวัสดุ ก็จะมีให้ผู้เรียนได้ใช้กระดาษโน้ตทาบ ติดที่กระดานหน้าห้องเรียนเป็นการแสดงความคิด เขียนสิ่งที่ตัวเองได้ลงไป แล้วให้เพื่อนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยจะ**ต้องมีสื่อที่พร้อมสำหรับการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาอย่างเต็มที่ แต่ก็ต้องขึ้นอยู่กับบริบทของโรงเรียนว่าเป็นเช่นใดด้วย** ถ้าหากโรงเรียนใดที่มีสื่อพร้อม ครูพร้อมก็จะสามารถพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็ว

(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาฯ 3, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2565)

5.3 การสร้างปฏิสัมพันธ์กันในห้องเรียน

การมีปฏิสัมพันธ์กันในห้องเรียน ไม่ว่าจะป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน หรือแม้กระทั่งผู้เรียนกับผู้เรียนเองนั้น ก็ควรจะทำให้เกิดขึ้นเพื่อเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่ดีต่อการจัดการเรียนรู้ต่อไป ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ ดังนี้

...อันดับแรกที่สำคัญก็คือการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีที่เกิดขึ้นในห้องเรียนก่อนเป็นอันดับแรก ผู้เรียนจะประทับใจการเรียนหรือไม่อยู่ในขั้นตอนแรก หรือที่เรียกว่า ความประทับใจแรกของผู้เรียนและครูมีร่วมกัน ครูต้องมีการเตรียมเนื้อหาที่จะใช้ในการสอนให้พร้อม มีขั้นนำ ขั้นสอน ขั้นสรุป เพราะถ้าหากครูผู้สอนไม่สร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนในห้องเรียนนั้นจะมีลักษณะที่คล้ายกับคุก ที่ผู้เรียนทุกคนเกิดความรู้สึกอึดอัด และไม่เกิดความสนใจในการเรียนด้วย ถ้าไม่ยอมให้ห้องเรียนเหมือนคุกต้องสร้างปฏิสัมพันธ์ให้ห้องเรียนมีชีวิตชีวาก่อน

(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษา 1, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2565)

การสร้างปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียนเป็นเรื่องที่ไม่ควรมองข้าม เพราะถ้าหากการมีปฏิสัมพันธ์ที่ร่วมกันทั้งครูผู้สอนและผู้เรียนถือว่าเป็นก้าวที่สำคัญที่จะนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนอยากมีส่วนร่วมในการปฏิบัติและมีส่วนช่วยให้การจัดการเรียนการสอนในชั่วโมงนั้นประสบความสำเร็จไปได้ หากลองเปรียบเทียบปฏิสัมพันธ์ของครูผู้สอนกับผู้เรียนในเชิงบวกย่อมทำให้ผู้เรียนมีความสุขกับการเรียนมากกว่า การสร้างปฏิสัมพันธ์ในเชิงลบ และยิ่งจะทำให้ผู้เรียนเบื่อหน่ายที่จะเรียนรู้ และไม่ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนในชั่วโมงนั้น ๆ ได้

ภาพ 27 การสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในห้องเรียนระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน

...การสร้างรูปแบบกิจกรรม **การมีปฏิสัมพันธ์ของสมาชิก เป็นการจำลองห้องเรียนให้เหมือนกับสังคม** เปรียบเสมือนองค์กร ผู้เรียนชอบสังคมแบบไหนก็ควรจะทำให้เกิดขึ้นในห้องเรียนด้วยเช่นกัน ถ้าหากผู้สอนและผู้เรียนมองเห็นว่าสังคมควรมีรอยยิ้ม ในห้องเรียนก็ควรเกิดรอยยิ้มซึ่งกันและกัน การยิ้มทำได้ไม่ยากและสามารถทำให้เกิดขึ้นได้ทุกคน เพียงแค่อยิ้มก็อาจจะทำให้ห้องเรียนดูสดใสมากขึ้นได้

(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาฯ 2, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2565)

การสร้างห้องเรียนให้เป็นห้องเรียนแห่งการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียนเองด้วย ซึ่งจะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกันนั้นดีมากขึ้นกว่าการนั่งเรียนเฉยๆ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนเป็นการสร้างสีสันให้เด็กสามารถดึงดูดความสนใจและทำให้ผู้เรียนต้องการที่จะเรียนร่วมกับเพื่อนและครูผู้สอนไปพร้อมกัน โดยอันดับแรกอาจจะเกิดจากการสร้างปฏิบัติสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียนในช่วงต้น เพื่อเริ่มนำเข้าสู่บทเรียน ช่วงวิเคราะห์ที่ครูคอยช่วยเหลือ และช่วงท้ายช่วงโมงที่ครูจะเป็นผู้สรุปร่วมกันกับผู้เรียน นอกจากการสร้างปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนเองด้วยก็ถือเป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ เข้าใจการอยู่ร่วมกัน และมองว่าสิ่งที่ตนเองกำลังปฏิบัติอยู่นั้นก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคมเช่นเดียวกันการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ร่วมคิด ร่วมทำ มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน เพื่อเป็นการสร้างทักษะการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นจนสามารถพัฒนาไปสู่ความฉลาดทางสังคมได้

ภาพ 28 กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ

...ห้องเรียนที่อยากให้เกิดเกิดความฉลาดทางสังคม **ควรเป็นห้องเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียนแล้วนั้น** ซึ่งจะทำให้ชั้นเรียนเกิดความน่าเรียนมากยิ่งขึ้นแล้ว ก็ยังต้องมีการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนเองด้วย ให้ผู้เรียนได้คุยกันมากยิ่งขึ้น ให้ผู้เรียนได้ใช้ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น แต่ครูผู้สอนจะต้องคอยควบคุมดูแลผู้เรียนด้วย ไม่ใช่เพียงปล่อยผ่านไปเท่านั้น เพราะบางครั้งผู้เรียนอาจจะแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับเพื่อนด้วยตนเอง ครูผู้สอนไม่ควรปล่อยผ่านไป แต่ครูผู้สอนต้องคอยให้ความช่วยเหลือและมีส่วนร่วมกับผู้เรียนด้วย จึงจะทำให้ห้องเรียนเกิดความสนุกสนานและน่าเรียนมากขึ้น

(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาฯ 3, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2565)

5.4 การสร้างบรรยากาศภายในห้องเรียนเพื่อเอื้อต่อการส่งเสริมการจัดการ

เรียนรู้ บรรยากาศในห้องเรียน ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญตั้งแต่เริ่มเข้าสู่ชั่วโมงการจัดการเรียนการสอน ถ้าหากบรรยากาศทั้งครูผู้สอนและผู้เรียนนั้นเป็นบรรยากาศที่ดีก็จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนในชั่วโมงนั้นสามารถพัฒนาได้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ครูผู้สอนได้ตั้งเอาไว้ด้วยเช่นกัน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ ดังนี้

...**บรรยากาศในห้องเรียน และความพร้อมในการเรียนของผู้เรียนก็มีส่วนช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาการเรียนรู้ได้ดีมากยิ่งขึ้น** โดยอันดับแรกต้อง**จัดระเบียบในห้องเรียน**ให้เรียบร้อย เมื่อครูผู้สอนเดินเข้าห้องเรียนก็เกิดความเรียบร้อย ผู้เรียนเกิดความพร้อมที่จะเรียน โดยครูผู้สอนไม่จำเป็นต้องผู้เรียน แต่เป็นการสร้างบรรยากาศที่ดีต่อกัน การเริ่มต้นด้วยสิ่งที่ดี บรรยากาศถ่ายเท มีสภาพห้องเรียนที่พร้อมให้สำหรับผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ **อันดับที่สอง การให้ผู้เรียนได้มีสมาธิก่อนเริ่มต้นการเรียน** หรือนั่งสมาธิเพื่อทำจิตใจของตนเองให้เกิดความสงบก่อน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสามารถเกิดสมาธิในการจดจ่อกับการเรียนมากกว่าไม่ทำ จนทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์ **อันดับที่สาม การไม่ใช้บรรยากาศที่มีแต่เทคโนโลยีมากเกินไป** ครูผู้สอนควรแบ่งได้ว่าควรเน้นสื่อในชั่วโมงใด และในชั่วโมงใด เป็นกิจกรรมในรูปแบบอื่นเพราะบางครั้งการจัดการเรียนการสอนไม่จำเป็นต้องพึ่งแต่สื่อเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียวเท่านั้น

(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาฯ 1, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2565)

...สิ่งที่เกิดขึ้นในห้องเรียน หรือบรรยากาศนั้น **จะต้องเน้นไปที่การสร้างบรรยากาศระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เป็นบรรยากาศที่ไม่ตึงเครียด ไม่ใช่ว่าพอครูผู้สอนเดินเข้าห้องเรียนจะต้องเข้าไปดูผู้เรียนเพียงอย่างเดียว** แต่การอบรมสั่งสอนผู้เรียนอาจจะมีวิธีการพูดที่ปรับความเข้าใจซึ่งกันและกันมากกว่าการตะคอก การพูดจาเสียงดังเท่านั้น และจัดให้ผู้เรียนอยู่ในห้องเรียนที่มีความพร้อมสำหรับการเรียน เตรียมตัวผู้เรียน กระตุ้นความสนใจของผู้เรียนให้สนใจอยากจะทำในเรื่องที่ครูจะสอน มีการนำเข้าสู่บทเรียนที่น่าสนใจทำให้ผู้เรียนตื่นตัวและพร้อมที่จะเรียนรู้ไปพร้อมกับครูผู้สอน

(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษา 2, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2565)

บรรยากาศในห้องเรียนถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะเป็นตัวบ่งบอกได้ว่าครูผู้สอนและผู้เรียนจะมีสิ่งอำนวยความสะดวกหรือเอื้อประโยชน์ให้การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นประสบความสำเร็จได้ หากบรรยากาศในห้องเรียนเป็นไปอย่างดี ทั้งสภาพแวดล้อม และปฏิสัมพันธ์ที่มี ก็จะทำให้กิจกรรมการเรียนการสอนในช่วงเวลานั้นผ่านไปได้อย่างดี และด้วยสถานการณ์ในปัจจุบันที่เกิดโรคระบาดมากขึ้น อาจจะต้องจัดการเว้นระยะห่าง และสวมใส่หน้ากากอนามัยเพื่อป้องกันการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ด้วย

ภาพ 29 บรรยากาศในห้องเรียนที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้

...บรรยากาศที่มักจะมีพบเจอ คือ เด็กเล่นกันไป เด็กไม่มีความพร้อมในการเรียนรู้ ครูผู้สอนจะต้องมีวิธีการจัดการกับผู้เรียนให้กลับมามีความสนใจในการเรียน **ครูผู้สอนต้องหาเรื่องราวสร้างบรรยากาศ เช่น การเปลี่ยนลักษณะการพูดคุย และ**

สร้างการไว้ใจให้กับผู้เรียน เหมือนที่ให้คำปรึกษาน้อง แต่ก็ยังอยู่ในขอบเขตของครู และศิษย์ สร้างความสนิทสนมกับผู้เรียน โดยพฤติกรรมการบุคลิก ไม่อยากให้เพื่อนอยู่ในกลุ่มของตนเองที่ต้องทำงานด้วยกัน ครูผู้สอนจะต้องยกตัวอย่างให้ผู้เรียนเห็นภาพไปเลยว่า โตขึ้นเราไม่สามารถเลือกที่จะอยู่กับใครได้ทุกคน ฉะนั้นจะต้องเรียนรู้ที่จะอยู่กับเพื่อน โรงเรียนไม่ได้เป็นสถานที่ที่ให้เพียงความรู้แก่ผู้เรียนเท่านั้น แต่ยังคงเป็นสถานที่จำลองการใช้ชีวิต เราไม่สามารถเลือกอะไรได้ 100 เปอร์เซ็นต์

(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาฯ 3, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2565)

5.5 การสร้างข้อตกลง กฎระเบียบร่วมกัน

การสร้างข้อตกลง กฎระเบียบร่วมกันภายในห้องเรียน เพื่อให้ห้องเรียนเกิดความสงบเรียบร้อยและพร้อมที่จะรับความรู้ได้อย่างเต็มที่ และเพื่อสร้างวินัยในการอยู่ร่วมกันของผู้เรียนเองด้วย ซึ่งเป็นสิ่งที่ครูผู้สอนไม่ควรมองข้าม ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ ดังนี้

...ในยุคที่มือถือเป็นสิ่งสำคัญและทุกคนต้องพกโทรศัพท์มือถือไปด้วยทุกที่ ถึงแม้ว่าโรงเรียนจะอนุญาตให้นักเรียนสามารถนำโทรศัพท์มือถือมาไดก็ตาม แต่เมื่อผู้เรียนใช้โทรศัพท์มือถือไม่ถูกที่ ถูกเวลา **ก็จะต้องมีการสร้างข้อตกลงร่วมกัน** ในบางชั่วโมงที่ไม่มีการสืบค้นข้อมูลจากโทรศัพท์มือถือ ครูผู้สอนก็จะมีการปล่อยให้กับผู้เรียน เอาไว้เก็บโทรศัพท์มือถือไว้ที่หน้าห้องเรียน ทุกคนไม่มีการใช้ใดใดจนกว่าจะหมดชั่วโมงครูผู้สอนจึงจะคืนโทรศัพท์มือถือให้กับผู้เรียน ซึ่ง**เมื่อปฏิบัติมาแล้วผู้เรียนสามารถยอมรับและปฏิบัติได้ทุกคน โดยถือว่าเป็นการเริ่มต้นการเรียนรู้ที่ตั้งใจของผู้เรียนได้ดีมากยิ่งขึ้น**

(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาฯ 1, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2565)

กฎระเบียบข้อตกลงที่มีร่วมกัน จะเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนของผู้เรียนในห้องเรียน เป็นการสร้างวินัยให้กับผู้เรียน และเป็นตัวช่วยให้ครูผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้สะดวกและง่ายมากขึ้น

...สิ่งที่ใช้ในการมาตลอดคือแบบแผนการปฏิบัติตนระหว่างการเรียนรู้และการดำรงชีวิตในสังคม เริ่มต้นจาก**การสร้างข้อตกลงในห้องเรียน** เมื่อถึงเวลาเรียนผู้เรียนควรเก็บโทรศัพท์มือถือ ตั้งใจฟังและตอบคำถามของครูผู้สอน เมื่อถึงเวลาการทำ

กิจกรรมกลุ่มหรือการนำเสนอจะมีการจัดกลุ่มที่มีการละผู้เรียนเก่ง กลาง อ่อน ให้
อยู่ร่วมกันด้วย

(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษา 2, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2565)

ภาพ 30 การตกลงกฎระเบียบที่ควรปฏิบัติในห้องเรียน

ข้อตกลงและกฎระเบียบที่สร้างขึ้นร่วมกัน ถือเป็นแนวปฏิบัติของสมาชิกทุกคนในห้องเรียน เป็นอีกทางหนึ่งในการสร้างควมมีวินัย ความรับผิดชอบให้กับผู้เรียนอีกทางหนึ่ง และเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันในห้องเรียนได้อย่างสงบสุข เพราะผู้เรียนแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกัน มาจากหลากหลายครอบครัว ฉะนั้นเพื่อให้ผู้เรียนมีแนวทางปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกันและสามารถอยู่ร่วมกันได้จึงต้องสร้างข้อตกลง กฎระเบียบขึ้น

**...ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนครูผู้สอนและผู้เรียนต้องสร้าง
ข้อตกลงร่วมกัน ถือเป็นมติของห้องเรียน** ไม่ว่าจะเป็นการขออนุญาตเข้าออก
ห้องเรียน ที่ไม่ใช่ผู้เรียนคิดจะเดินเข้าออกห้องเรียนเวลาใดก็ได้ จะถือว่าผู้เรียนไม่มี
ระเบียบ การใช้โทรศัพท์มือถือ มีเวลาให้ใช้ในชั่วโมงที่ทำการเรียนการสอน ถ้าหาก
นำขึ้นมาเล่นเกมหรือทำนอกเหนือจากการเรียนการสอนที่ครูผู้สอนกำหนดก็
อาจจะต้องมีวิธีจัดการที่เด็ดขาดมากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจถึงแนวการปฏิบัติที่ถูกต้อง
(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษา 3, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2565)

ภาพ 31 การสร้างข้อตกลงในห้องเรียน

ตาราง 5 สรุปผลการวิเคราะห์การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนจากครูผู้สอน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนในปัจจุบัน	โรงเรียนมัธยมศึกษา แห่งที่ 1	โรงเรียนมัธยมศึกษา แห่งที่ 2	โรงเรียนมัธยมศึกษา แห่งที่ 3
1) ด้านหลักสูตร	- โรงเรียนยังไม่มีหลักสูตรสำหรับการพัฒนาความฉลาดทางสังคม - การใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 - การบูรณาการกับแผนประจำปีการศึกษา ในโครงการต่าง ๆ ของโรงเรียน	- โรงเรียนยังไม่มีหลักสูตรสำหรับการพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนอย่างแท้จริง - การใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551	- โรงเรียนไม่มีหลักสูตรสำหรับการพัฒนาความฉลาดทางสังคมที่ตายตัว - การศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 - การบูรณาการในชั่วโมงแนะแนว และตามโครงการในแผนประจำปีการศึกษา
2) ด้านการจัดการเรียนรู้	- ครูมีภาระงานอื่นเพิ่มจากการจัดการเรียนการสอน - การสอบแบบสอตแทรกปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นให้มากขึ้น - การพัฒนาให้เกิดการคิดเป็นระบบ	- ครูภาระงานอื่นมาก่อนงานสอน - การพยายามสอตแทรกสภาพสังคมแลปะปัญหาในการจัดกิจกรรมให้มากขึ้น - การส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ แยกแยะ - กาสร้างปฏิสัมพันธ์ในการเรียน เช่น การใช้	- ครูภาระงานที่เยอะบุคลากรมีจำกัด - การยกประเด็นปัญหาใกล้ตัวผู้เรียนให้มากขึ้น - การใช้คำถามกระตุ้นให้เกิดการคิดวิเคราะห์ - ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ Active

รูปแบบการจัดการ เรียนรู้ในกลุ่มสาระการ เรียนรู้สังคมเพื่อพัฒนา ความฉลาดทางสังคม ของผู้เรียนในปัจจุบัน	โรงเรียนมัธยมศึกษา แห่งที่ 1	โรงเรียนมัธยมศึกษา แห่งที่ 2	โรงเรียนมัธยมศึกษา แห่งที่ 3
2) ด้านการจัดการ เรียนรู้ (ต่อ)	- การจัดกิจกรรมให้ ผู้เรียนมีส่วนร่วม เช่น กิจกรรมกลุ่ม แสดงบทบาทสมมติ - การจัดการเรียนรู้ โดยยึดผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง	เกม - การใช้กรณีศึกษา จากสภาพปัจจุบัน - การจัดการเรียนรู้โดย ยึดผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง - การจัดการเรียนการ สอนที่เน้นเข้าใจสภาพ สังคม	Learning ยึดผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง - ครูเป็นผู้ช่วยเหลือให้ กิจกรรมการเรียนรู้ ประสบความสำเร็จ
3) ด้านการวัดผล	- การใช้แบบวัด พฤติกรรมของผู้เรียน	- แบบวัดขึ้นอยู่กับแต่ละ สถานศึกษา - แบบวัดความรู้ทาง สังคมของผู้เรียนที่ครู จัดทำขึ้น	- แบบวัดพฤติกรรม คุณลักษณะอันพึง ประสงค์
4) ด้านการประเมินผล การจัดการเรียนรู้	- การประเมินผลตาม ความแตกต่างของ ผู้เรียน - การสร้างวิสัยทัศน์ เป็นแกนนำของ โรงเรียนในการจัด กิจกรรม - การสร้างพฤติกรรม ที่มีความ กระตือรือร้น	- การประเมินผลตาม สภาพจริง - การสร้างวิสัยทัศน์ในการ อยู่ร่วมกัน - การมองเห็น ประโยชน์ส่วนรวม การมีจิตอาสา	- การประเมินผลตาม สภาพจริง - การมีหลักปฏิบัติตนใน การอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น - การแสดงพฤติกรรม ผ่านกระบวนการกลุ่ม ยอมรับฟังความคิดเห็น ของผู้อื่น

รูปแบบการจัดการ เรียนรู้ในกลุ่มสาระการ เรียนรู้สังคมเพื่อพัฒนา ความฉลาดทางสังคม ของผู้เรียนในปัจจุบัน	โรงเรียนมัธยมศึกษา แห่งที่ 1	โรงเรียนมัธยมศึกษา แห่งที่ 2	โรงเรียนมัธยมศึกษา แห่งที่ 3
5) ด้านสภาพแวดล้อม และบรรยากาศการ เรียนรู้	- สิ่งอำนวยความสะดวก สะดวกในห้องเรียนมี น้อย - สื่อการเรียนการสอน ไม่พร้อม - การมีปฏิสัมพันธ์ ระหว่างครูผู้สอนกับ ผู้เรียน - การจัดระเบียบ ห้องเรียน - การทำให้ผู้เรียนมี สมาธิก่อนเริ่มเรียน - การไม่ใช้สื่อ เทคโนโลยีมาก จนเกินไป - การสร้างข้อตกลง ร่วมกัน เช่น การเก็บ โทรศัพท์มือถือ	- การหาสิ่งอำนวยความสะดวก ความสะดวกผู้เรียน เอง - การสร้างปฏิสัมพันธ์ จากร้อยยิ้มระหว่าง ครูผู้สอนกับผู้เรียน - การสร้างบรรยากาศ ไม่ให้ตึงเครียด - การสร้างข้อตกลงใน ห้องเรียนร่วมกัน - การจัดกลุ่มให้ผู้เรียน แบบคละกันอย่าง ทั่วถึง	- การจัดกิจกรรมตาม สภาพ และสิ่งอำนวยความสะดวก ที่จำกัด - สื่อที่ใช้สอนผู้เรียนมีไม่ เพียงพอ - การสร้างปฏิสัมพันธ์ ระหว่างครูผู้สอนกับ ผู้เรียน - การสร้างปฏิสัมพันธ์ ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน - การเปลี่ยนลักษณะการ พูดคุย สร้างความไวใจ ให้กับผู้เรียน - การสร้างข้อตกลงให้ เป็นที่ยอมรับกัน เช่น การขออนุญาต การใช้ โทรศัพท์มือถือ

จากตาราง 5 พบว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนจากครูผู้สอน ทั้ง 3 โรงเรียนยังไม่มีหลักสูตรและรูปแบบที่ตายตัว ขึ้นอยู่กับบริบทของครูผู้สอน บริบทของโรงเรียน และสภาพแวดล้อมของโรงเรียนในแต่ละพื้นที่ โดยสรุปการรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่จัดขึ้นตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยครูผู้สอนมีภาระงานอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมายจำนวนมาก ทำให้ไม่สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ โดยเน้นการสร้างฉลาดทางสังคมไปในวิชาหน้าที่พลเมือง

วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตเป็นส่วนใหญ่ โดยต้องมีการสอดแทรกสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมให้กับผู้เรียนมากขึ้น ต้องเน้นไปที่การให้ผู้เรียนรู้จักการคิดวิเคราะห์ แยะแยะ จนสามารถคิดอย่างเป็นระบบได้ โดยเริ่มจากให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมการจัดกิจกรรม ทั้งจากภายในห้องเรียน เช่น กิจกรรมกลุ่ม การวิเคราะห์ร่วมกัน ภายนอกห้องเรียน เช่น กิจกรรมของโรงเรียน ชุมชน สังคม ในด้านการวัดผลขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ การวัดผลยังไม่มีแบบวัดพฤติกรรมด้านความฉลาดทางสังคมที่แน่นอน เป็นรูปแบบทิศทางเดียวกัน โดยครูผู้สอนจะวัดผลจากแบบวัดและพฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออกมา ด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ต้องเป็นการประเมินผลตามสภาพจริง จะเน้นไปที่มุมมองและพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นส่วนใหญ่ ทั้งจากภายในและภายนอกห้องเรียน ในด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ สิ่งอำนวยความสะดวกและสื่อยังไม่เพียงพอที่จะใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่สำคัญต้องมีการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียน การสร้างระเบียบวินัยในชั้นเรียน จากการมีข้อตกลงร่วมกัน เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติที่ถูกต้องร่วมกัน

ตาราง 6 แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม

สภาพปัจจุบัน	แนวทางการจัดการเรียนรู้	ผลการจัดการเรียนรู้
1. ไม่มีหลักสูตร เกี่ยวกับการพัฒนา ความฉลาดทางสังคมที่ มีรูปแบบตายตัว	1. ศึกษาหลักสูตรเพิ่มเติม เกี่ยวกับ หลักสูตรการพัฒนาพฤติกรรมที่มีขึ้น ในประเทศไทย	ผู้เรียนมีการพัฒนาด้านความ ฉลาดทางสังคมทั้ง 5 ด้านมากขึ้น 1. การรู้สถานการณ์ ผู้เรียน เข้าใจสถานการณ์ ปฏิบัติตนไม่
2. จัดกิจกรรมที่ สอดแทรกปัญหาสังคม น้อย	2. ออกแบบกิจกรรมที่มีการ สอดแทรกประเด็นปัญหาสังคม การ จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็น ฐาน รูปแบบการจัดการเรียนรู้ A 4 จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกิจกรรม	สร้างความเดือดร้อนให้เพื่อน ขณะทำกิจกรรม 2. การแสดงออก ผู้เรียนใช้คำพูด ที่เหมาะสมกับเพื่อน สร้างความ เป็นมิตร ทำงานกลุ่มร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างดี
3. ยังไม่มีแบบวัด พฤติกรรมด้านความ ฉลาดทางสังคมที่ แน่นอน ไม่เป็นรูปแบบ ทิศทางเดียวกัน	3. การวัดผลจากการสัมภาษณ์มุมมอง สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในการ จัดการเรียนรู้ และแบบวัดความฉลาด ทางสังคมของผู้เรียน	3. ความจริงใจ ผู้เรียน สามารถ สะท้อนพฤติกรรมของตนเองที่ ควรปรับปรุงและยอมรับ พฤติกรรมนั้นของตนเอง เพื่อ นำไปพัฒนาตนเองต่อไปได้
4. การประเมินผลด้าน ความฉลาดทางสังคมยัง ไม่ชัดเจน	4. เป็นการประเมินผลตามสภาพจริง สร้างกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนปฏิบัติตนใน การอยู่ร่วมกัน ยอมรับฟังความ คิดเห็นของผู้อื่น ให้ความ กระตือรือร้น และพฤติกรรมกรเข้า ร่วมกิจกรรมจิตอาสาของโรงเรียน	4. ความชัดเจน ผู้เรียนแสดง ความคิดเห็นได้เหมาะสม นำเสนอที่มีความน่าเชื่อถือ สามารถโน้มน้าวให้เพื่อนคิดตาม โดยไม่ก่อให้เกิดปัญหาตามมา
5. สิ่งอำนวยความสะดวก และสื่อยังไม่ เพียงพอที่จะใช้ในการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้	5. จัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้พร้อม เพื่อการจัดกิจกรรมผ่านกระบวนการ กลุ่ม มีการสร้างปฏิสัมพันธ์กัน ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนให้ดี ด้วย คำพูดและรอยยิ้ม และผู้เรียนกับ ผู้เรียน สร้างการทำงานร่วมกัน เรียนรู้จากสื่อที่เป็นข่าวสารในปัจจุบัน	5. ความเห็นอกเห็นใจ ผู้เรียน ช่วยเหลือเพื่อนทำงานและสมัคร ใจช่วยเหลือผู้อื่นตามความ เหมาะสม จนผู้เรียนสามารถต่อ ยอดสู่การจัดกิจกรรมจิตอาสาที่ เกิดขึ้นภายในและภายนอก โรงเรียนได้

จากตาราง 6 พบว่า การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนในปัจจุบัน ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นสำคัญที่สอดคล้องและนำไปใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม คือ ครูต้องศึกษาหลักสูตรเกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมให้มากขึ้น ต้องมีการสอดแทรกปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในการจัดการเรียนรู้ให้มากขึ้นด้วย โดยจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน และเน้นกระบวนการคิดของผู้เรียนเป็นสำคัญ ผ่านรูปแบบการจัดการเรียนรู้ A4 การวัดผลเกิดจากการสัมภาษณ์มุมมองของผู้เรียน สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้ พร้อมให้ผู้เรียนทำแบบวัดความฉลาดทางสังคม การประเมินผลการเรียนรู้ต้องเป็นการประเมินผลตามสภาพจริง สร้างกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกัน ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และพฤติกรรมกรเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาของโรงเรียน จัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้พร้อม รวมไปถึงการสร้างปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนให้ดี ด้วยคำพูดและรอยยิ้ม และผู้เรียนกับผู้เรียนโดยการสร้างกิจกรรมที่ทำงานร่วมกัน เรียนรู้จากสื่อที่เป็นข่าวสารในปัจจุบัน โดยผลการจัดการเรียนรู้ที่คาดหวังคือ ผู้เรียนมีการพัฒนาด้านความฉลาดทางสังคมทั้ง 5 ด้านมากขึ้น ดังนี้ 1. การรู้สถานการณ์ ผู้เรียน เข้าใจสถานการณ์ ปฏิบัติตนไม่สร้างความเดือดร้อนให้เพื่อนขณะทำกิจกรรม 2. การแสดงออก ผู้เรียนใช้คำพูดที่เหมาะสมกับเพื่อน สร้างความเป็นมิตร ทำงานกลุ่มร่วมกับผู้อื่นได้ 3. ความจริงใจ ผู้เรียนสามารถสะท้อนพฤติกรรมของตนเองที่ควรปรับปรุงและยอมรับพฤติกรรมนั้นของตนเอง เพื่อนำไปพัฒนาตนเองต่อไปได้ 4. ความชัดเจน ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นได้เหมาะสม นำเสนอที่มีความน่าเชื่อถือ สามารถโน้มน้าวให้เพื่อนคิดตามโดยไม่ก่อให้เกิดปัญหาตามมา 5. ความเห็นอกเห็นใจ ผู้เรียนช่วยเหลือเพื่อนทำงานและสมัครใจช่วยเหลือผู้อื่นตามความเหมาะสม จนผู้เรียนสามารถต่อยอดสู่การจัดกิจกรรมจิตอาสาที่เกิดขึ้นภายในและภายนอกโรงเรียนได้

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม สามารถแบ่งได้ 3 ประเด็น คือ

1. ร่างการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน

จากผลการวิเคราะห์การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนในปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงได้แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม โดยได้ร่างการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ เป็นรูปแบบ A4 โดยมีองค์ประกอบดังนี้

A 1 – Assigning problems การให้โจทย์ปัญหา

โดยในปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียนมีการสอดแทรกปัญหาสังคมน้อย ทำให้ผู้วิจัยมองว่าควรเพิ่มการเรียนการสอนที่เน้นการศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้น โดยทั้งนี้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ก็ได้มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสังคมด้วยเช่นกัน จึงได้นำแนวคิดทฤษฎีการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเข้ามา พร้อมเริ่มจากการศึกษาปัญหาชุมชนก่อน จึงเกิดเป็นการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาชุมชนเป็นฐานขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจปัญหาสังคมมากยิ่งขึ้น ต้องเลือกปัญหาที่อยู่ใกล้ตัวของผู้เรียน ปัญหาในห้องเรียน ปัญหาในชุมชน จึงจะเกิดผลมากที่สุด โดยการจัดในชั้นตอนนั้นนอกจากจะเป็นการจัดการเรียนการสอนแบบสอดแทรกปัญหาเข้ามาแล้ว ยังเป็นกิจกรรมที่ให้เด็กทุกคนมีส่วนร่วมในชั้นเรียนด้วย สร้างให้ผู้เรียนเข้าใจว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และต้องเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นใกล้ตัวก่อนเป็นอันดับแรก

A 2 – Analyzing problems วิเคราะห์ปัญหา

จากสภาพการจัดการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียน ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าต้องพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานมากยิ่งขึ้น โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติในการลงชุมชนเพื่อเข้าใจสภาพปัญหาชุมชน พร้อมกับหาสาเหตุของปัญหา โดยผู้เรียนนำปัญหานั้นกลับมาয়ห้องเรียน เพื่อทำการวิเคราะห์ปัญหาร่วมกัน ซึ่งก็สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ที่ต้องการให้ผู้เรียนได้ร่วมกันวิเคราะห์ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์ โดยในชั้นตอนนี้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน ในการแสดงความคิดเห็น การมีส่วนร่วมในการทำงานเป็นกระบวนการกลุ่ม การร่วมกันแสดงความคิดเห็น ซึ่งในชั้นตอนนี้ก็เป็นส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักการเป็นผู้พูดและผู้ฟัง โดยกิจกรรมที่เกิดขึ้นเป็นกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเกิดกระบวนการพัฒนาความรู้มากที่สุด ซึ่งไม่เพียงแต่ให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์กันในกลุ่มขนาดเล็ก แต่เป็นการให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นทั้งห้องเรียน เพราะผู้เรียนทุกคนมีความแตกต่างกันฉะนั้นการยอมรับฟังและปฏิบัติให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน เพื่อให้เกิดข้อสรุปที่เป็นที่ยอมรับของเพื่อนทุกคนจึงเป็นสิ่งสำคัญ พร้อมทั้งผู้เรียนจะได้เรียนรู้การทำงานร่วมกันกับผู้อื่นมากขึ้น โดยในชั้นตอนนี้นั้นจะเน้นไปที่กระบวนการและทักษะที่เกิดขึ้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

A 3 – Accepting ยอมรับพฤติกรรม

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้นำจัดขึ้น จากการลงสัมภาษณ์โรงเรียนในปัจจุบันยังไม่มี การวัดและ ประเมินผลด้านความฉลาดทางสังคมที่แน่นอนตายตัว และยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควร ผู้วิจัยจึงได้พัฒนา ขั้นตอนนี้ขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีความฉลาดทางสังคม และให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนา ความฉลาดทางสังคมได้ และครูผู้สอนก็สามารถวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนไปด้วย โดยใช้ แบบวัดความฉลาดทางสังคมที่สร้างขึ้นเข้ามาประกอบ ซึ่งต้องการให้ผู้เรียนเกิดมุมมองและเข้าใจ ตนเองมากยิ่งขึ้น โดยเริ่มจากการยอมรับตนเองก่อนเป็นอันดับแรก ว่าตนเองมีพฤติกรรมเช่นใด เกิด ผลดี-ผลเสีย อย่างไร จนนำไปสู่การสร้างความเข้าใจตนเองว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน พฤติกรรมของ ตนเองที่เกิดขึ้นที่ผ่านมามีส่วนทำให้เกิดทั้งเรื่องที่ดีและควรปรับปรุงต่อชุมชนหรือไม่ เรื่องที่ดีก็ให้ ผู้เรียนได้ปฏิบัติต่อไป ส่วนเรื่องที่ต้องปรับปรุงก็ให้ผู้เรียนรับรู้ถึงพฤติกรรม และยอมรับด้วยตนเอง ซึ่ง จะทำให้ผู้เรียนสามารถเริ่มเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ โดยต้องเริ่มจากผู้เรียนเข้าใจตนเองก่อน ซึ่งเป็น สิ่งที่สำคัญที่สุด เมื่อผู้เรียนเข้าใจตนเองก็จะนำไปสู่การเข้าใจบุคคลอื่นตามมา ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น เกิดจากความไม่เข้าใจในตนเอง ทำให้ไม่เข้าใจสิ่งแวดล้อมรอบตัวไปด้วย ฉะนั้นสิ่งที่สำคัญที่สุดการ สร้างกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนยอมรับพฤติกรรมของตนเอง ว่าตนเองมีพฤติกรรมที่ควรปรับปรุงอย่างไรบ้าง โดยครูผู้สอนจะค่อยๆวัดพฤติกรรมของผู้เรียนในขั้นตอนนี้จากการแสดงออกในการยอมรับพฤติกรรม ของตนเอง

A 4 – Actioning พฤติกรรมสู่การเปลี่ยนแปลง

ขั้นตอนนี้สุดท้ายคือการที่ผู้เรียนสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองให้ไปในทางที่ดีขึ้น ได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการจัดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง โดยผู้เรียนรับรู้และยอมรับ พฤติกรรมเรียบร้อย และมองว่าพฤติกรรมที่ควรปรับปรุงของตนเองนั้นเป็นจุดเล็ก ๆ ที่สามารถทำให้ เกิดปัญหาใหญ่ตามมาได้ จึงให้ผู้เรียนร่วมกันเสนอแนวทางพัฒนาพฤติกรรมของตนเองให้ดีขึ้น โดย เริ่มจากการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ตนเองอยากเปลี่ยนแปลงมากที่สุด และร่วมกันสร้างสังคมที่สันติ โดยนำเสนอสังคมที่เกิดจากพฤติกรรมที่ได้รับการปรับปรุงตนเองแล้วจะเป็นอย่างไร โดยทำให้ผู้เรียน รู้และเข้าใจในพฤติกรรมของบุคคลทั้งของตนเองและเพื่อน จนร่วมกันพัฒนาพฤติกรรมให้ขึ้นไป ในทางที่ดีกว่าเดิมได้ ผู้เรียนมีการปรับปรุงตนเอง โดยในขั้นตอนนี้จะประเมินผลการจัดการเรียนรู้จาก การสัมภาษณ์ผู้เรียน ภายในห้องเรียนด้วยแล้วนั้น และการพัฒนาพฤติกรรมสู่ภายนอกห้องเรียน ที่ สามารถนำไปต่อยอดในการสร้างสรรค์กิจกรรมที่เกิดขึ้นกับชุมชนและสังคมได้อีกด้วย เพื่อเป็นส่วน หนึ่งในการเปลี่ยนแปลงให้สังคมดีขึ้น

2. กระบวนการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม โดยผู้วิจัยได้แบ่งกระบวนการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม ออกเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านหลักสูตร 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านการวัดผล 4) ด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ 5) ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ด้านหลักสูตร

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนในปัจจุบัน ด้านหลักสูตร

1.1 การใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน โดยครูจะยึดหลักสูตรแกนกลางเป็นหลัก แล้วเพิ่มเติมด้วยเรื่องราวที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น เป็นสิ่งที่ใกล้ตัวของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเติมเต็มความรู้ได้สมบูรณ์มากที่สุด โดยในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม โดยทำการจัดการเรียนรู้ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ประกอบไปด้วยตัวมาตรฐาน ตัวชี้วัด ดังต่อไปนี้

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัดช่วงชั้น ม.4-6/2 วิเคราะห์ความสำคัญของโครงสร้างทางสังคม การขัดเกลาทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

1.2 การใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน

หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน ในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของทางโรงเรียน มีการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาหน้าที่พลเมืองทั้งในรูปแบบของรายวิชาหลักและรายวิชาเพิ่มเติม เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในรายวิชาสังคมอย่างเต็มที่ โดยในรายวิชาหน้าที่พลเมืองเพิ่มเติม จะเป็นรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้หน้าที่ของตนเอง และเรียนรู้หน้าที่ที่มีต่อสังคมให้ครบถ้วน จนสามารถนำไปสู่การพัฒนาความฉลาดทางสังคมได้ในที่สุด และกลายเป็นพลเมืองดีของชาติและเป็นพลโลกต่อไป

ภาพ 32 หลักสูตรสถานศึกษาของทางโรงเรียน

2. ด้านการจัดการเรียนรู้

การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนในปัจจุบัน ด้านการจัดการเรียนรู้

2.1 การใช้คู่มือครู เรื่อง ปัญหาสังคมไทย

คู่มือครู เรื่อง ปัญหาสังคมไทย เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม โดยใช้รูปแบบที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น ที่เรียกว่ารูปแบบ 4A ซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยคู่มือครูประกอบไปด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ ใบความรู้ ใบงาน ให้กับผู้เรียน ให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอน

ภาพ 33 คู่มือครู เรื่อง ปัญหาสังคมไทย

2.2 การใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดการเรียนรู้

กระบวนการกลุ่มที่จัดขึ้น เป็นการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้กับผู้อื่น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอยู่ร่วมกันกับผู้เรียนคนอื่น ๆ ได้ จนสามารถนำไปพัฒนาอยู่ร่วมกันในสังคม กระบวนการกลุ่มไม่ใช่เพียงให้ผู้เรียนได้มารวมกลุ่มกันเพียงเท่านั้น แต่ผู้เรียนจะได้ทั้งการรับฟังความคิดเห็น และเป็นผู้แสดงความคิดเห็น โดยสามารถเป็นทั้งผู้พูดและผู้ฟัง ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น การเข้าใจผู้อื่น และมีทักษะในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นมากขึ้น เพราะกระบวนการกลุ่มทำให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น และเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ร่วมกัน จนสามารถนำมาสู่ทางออกหรือวิธีการแก้ไขปัญหาร่วมกันได้ในที่สุด

...หนูชอบทำงานกลุ่มค่ะ เพราะหนูคิดว่างานกลุ่มทำให้หนูได้ทำงานร่วมกับเพื่อน บางคนอาจจะชอบงานเดี่ยว งานของตัวเอง แต่งานกลุ่มเราต้องช่วยกันทำ ไม่งั้นไม่เสร็จก็ไม่มีส่งอาจารย์ แล้วถ้าเรายังไม่ทำแล้วปล่อยให้เพื่อนทำ ก็ทำให้เรากลายเป็นคนเห็นแก่ตัวได้นะคะ อาจจะมีเกี่ยงกันทำงานบ้าง ไม่อยากทำบางส่วนบ้าง แต่สุดท้ายเราก็ต้องคุยกับเพื่อน แล้วทำให้งานสำเร็จไปได้ อีกอย่างงานกลุ่มมันทำให้เราไม่ต้องคิดคนเดียว เรามีเพื่อนช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ถ้าเราคุยกันลงตัวก็ยิ่งจะทำให้งานกลุ่มของเรานั้นดีขึ้นแล้วก็เสร็จเร็วขึ้นด้วย

(สัมภาษณ์ผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างคนที่ 1 , 5 มกราคม 2565)

...กระบวนการกลุ่มทำให้เราได้ทำงานร่วมกัน บางครั้งไม่ใช่แค่เพียงทำงานกลุ่มร่วมกัน แต่เราเอาสิ่งที่เราได้จากการทำงานกลุ่มร่วมกันนั้น ไปทำงานอื่น ๆ ในโรงเรียนด้วย ทั้งงานของโรงเรียนที่ต้องจัดขึ้น การช่วยเหลือครูในการทำงาน การช่วยเหลือพี่น้องในการจัดกิจกรรม คิดว่าถ้ายกตัวอย่างกิจกรรมที่จัดขึ้นในโรงเรียนตามวันสำคัญต่าง ๆ พวกหนูก็ยังมีส่วนได้ช่วยครูจัดกิจกรรมขึ้นบ้าง ช่วยจัดสถานที่ช่วยกันเป็นกลุ่ม งานก็จะเสร็จเร็วขึ้นมากเลยคะอาจารย์ ก็มีเหนื่อยบ้างนะคะ แต่เราก็ไม่ได้เหนื่อยคนเดียว ยังมีเพื่อนเราอีกหลายคนทีพร้อมจะเหนื่อยไปกับเรา

(สัมภาษณ์ผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างคนที่ 2 , 5 มกราคม 2565)

...ทำงานกลุ่มดีค่ะ ชอบมากกก ถึงหนูจะดูเล่นเล่น ไม่ทำงาน แต่งานเดี่ยวหนูว่ามันเหนื่อย ต้องคิดเองทำเอง งานกลุ่มมีคนช่วยคิดบ้าง ได้ปรึกษาหารือกันบ้าง สุดท้ายก็ได้ผลงานที่ต้องการออกมา อีกอย่างงานกลุ่มก็ทำให้สนิทกับเพื่อนมากขึ้นอีกค่ะ เพราะเวลาทำงานกลุ่มเราก็ไม่ทำแค่อย่างเดียว มีคุยกันบ้างนิดหน่อย ให้พอ

ไม่เครียด แสดงความคิดเห็น ไม่อยากได้แบบไหน ไม่อยากได้แบบไหนก็บอกกันมา
เลย เพราะมันคืองานของกลุ่มเราเอง

(สัมภาษณ์ผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างคนที่ 3 , 5 มกราคม 2565)

2.3 การเข้าร่วมโครงการกับองค์กรภายนอก

จากกิจกรรมที่จัดขึ้นตามโครงการของทางโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ให้มี
ประสิทธิภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมแล้วนั้น โรงเรียนจึงได้เข้าร่วมกิจกรรม
กับองค์กรภายนอกที่จัดขึ้นด้วยเช่นกัน เพื่อให้ผู้เรียนฝึกเป็นบุคคลที่มีคุณธรรม จริยธรรมที่ดี มีจิต
สาธารณะช่วยเหลือสังคม สามารถเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมที่น่าอยู่ต่อไป
ได้

ทางโรงเรียนเนินสะอาดวิทยาคม ได้จัดให้นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/1 ที่มี
ความสามารถ และฝึกฝนตนเองให้สามารถเข้าร่วมแข่งขันสวดมนต์สรภัญญะ แปลภาษาอังกฤษ
ณ วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก โดยเข้าร่วมในครั้งนี้ เกิดจากความสมัครใจของ
ผู้เรียน ที่ตัวผู้เรียนเคยได้ผ่านการแข่งขันสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ แปลภาษาอังกฤษจากชั้น
มัธยมศึกษาตอนต้นที่ผ่านมา และอยากเข้าร่วมเพื่อเป็นการฝึกฝนตนเองอีกด้วย โดยไม่ได้ให้ผู้เรียน
มองเป็นเรื่องของการแข่งขัน แต่ให้มองเป็นเรื่องของประสบการณ์และการเรียนรู้ที่จะได้รับจากการ
ไปแข่งขันมา โดยก่อนที่ผู้เรียนจะทำการแข่งขัน ต้องมีการฝึกซ้อมและเตรียมความพร้อมของตนเอง
และความพร้อมของหมู่คณะ เพื่อให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและสามารถแสดงออกมาได้เป็นอย่างดี

ภาพ 34 การเข้าร่วมแข่งขันสวดมนต์สรภัญญะ แปลภาษาอังกฤษ
ณ วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก

...เวลาที่ต้องแข่งสวดมนต์ที่ไร หนูตื่นตื่นตลอดค่ะ แต่ชอบตรงที่มีเพื่อน
อย่างน้อยเราก็ได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน ได้ช่วยเหลือกัน เพราะเวลาเราแข่งต้องมีทั้ง
ความพร้อมของตัวเอง ความพร้อมของหมู่คณะ และความสามัคคี บทสวดมนต์มี
ความยาวถ้าใครผิดหนึ่งคนก็ต้องเริ่มสวดใหม่ทั้งหมด จึงต้องทำให้เราตั้งใจ เราไม่
อยากให้เป็นการของเพื่อน เวลานั่งก็เป็นเหน็บซาถ้ายิ่งช้า ผิดพลาดบ่อยก็ปวดขา
เมื่อยขา สิ่งสำคัญคือต้องตั้งใจ อยู่กับตัวเองและทำออกมาให้ดีที่สุด

(สัมภาษณ์ผู้เรียนที่เข้าแข่งขันสวดมนต์ คนที่ 1 , 20 ธันวาคม 2564)

...สวดมนต์ทำให้เห็นว่าเราต้องฝึกฝนตนเองอยู่เสมอ การฝึกฝนจะทำให้เรา
สามารถทำได้ เพราะไม่ใช่แค่สวดมนต์ แต่ต้องมีสติ สมาธิ มีทุกอย่างรวมถึงความ
สามัคคีของพวกเขา จะให้ใครทำเพียงคนเดียวก็ไม่ได้ ต้องประสานเสียง ต้องร่วมมือ
กัน ที่จะทำให้เราสงบและจดจ่ออยู่กับสิ่งที่ทำ แล้วผลที่เราทำออกมาจะเป็นอย่างไร
เราก็ทำเต็มที่ที่สุดแล้ว ไม่ใช่ว่าถูกรอบเราจะแพ้ และไม่ใช่ทุกครั้งเราจะชนะ มีผสม
ปนกันไป ได้เจอเพื่อนใหม่ ได้เจอประสบการณ์ใหม่ เอามาเล่าให้กับเพื่อนคนอื่นๆได้
ฟังค่ะ

(สัมภาษณ์ผู้เรียนที่เข้าแข่งขันสวดมนต์ คนที่ 2 , 20 ธันวาคม 2564)

ภาพ 35 การรับเกียรติบัตรและโล่รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 2

จากการพานักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมแข่งขันสวดมนต์สรภัญญะ แปลภาษาอังกฤษสิ่งที่
นักเรียนจะได้รับเลยคือ ความสามัคคี ไม่ว่าจะเป็นอย่างไหน แต่ละคนมีความแตกต่างกัน การเข้าร่วม

หรือแข่งขันเป็นหมู่คณะนั้นย่อมนำมาซึ่งการสร้างสามัคคีให้กับผู้เรียน โดยความสามัคคีจะเป็นบ่อเกิดให้ผู้เรียนเรียนรู้อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นให้เกิดเป็นความสุขได้

2.4 การเรียนรู้จากสภาพปัญหาในชุมชน

การเรียนรู้จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนล้วนแล้วแต่เป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข และต้องได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชน จึงจะสามารถดำเนินการแก้ปัญหาได้ ไม่ได้ใช้เพียงคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และเมื่อสามารถลดปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ชุมชนก็จะสามารถร่วมมือร่วมใจและนำไปสู่ชุมชนที่เข้มแข็ง โดยการจัดการเรียนรู้ผ่านการศึกษาและเรียนรู้ร่วมกันกับเพื่อน ครู โรงเรียน และชุมชน เป็นการสร้างให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีจิตสำนึกดีต่อชุมชน มองให้ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนได้ และเป็นกำลังในการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ดังคำกล่าวที่ว่า “เด็กในวันนี้คือผู้ใหญ่ในวันหน้า” ซึ่งก็สอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้น การเรียนการสอนไม่ได้ทำเพียงสอนในรายวิชาเท่านั้น ควรจัดให้ผู้เรียนได้เรียนทั้งในและนอกห้องเรียนควบคู่กันไป ด้วย ดังเช่นตัวอย่าง การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ออกแบบป้ายรณรงค์ต้านภัยยาเสพติดตามความสนใจ และสามารถนำไปใช้ได้จริง

การให้ผู้เรียนได้ร่วมรณรงค์เกี่ยวกับการต้านภัยยาเสพติด มีวิธีการ การปฏิบัติตน และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม เพื่อให้สังคมน่าอยู่ ถึงแม้ว่าจะเป็นรณรงค์เพียงในโรงเรียนแล้วเข้าร่วมกับชุมชนแต่อย่างน้อยก็ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงโทษของยาเสพติด เพราะในปัจจุบันการข้องเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นมาได้จากหลากหลายปัจจัย ซึ่งมีทั้งครอบครัว ตัวผู้เรียนเอง และสภาพแวดล้อม ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ถ้าสามารถหาทางแก้ไขร่วมกันได้ จะสามารถทำให้ปัญหาเรื่องยาเสพติดนั้นลดลงได้เช่นกัน โดยการจัดการเรียนรู้ผ่านการจัดกิจกรรม ร่วมกับชุมชนและมองเห็นปัญหาจึงถือเป็นส่วนหนึ่งที่เป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนด้วย

การจัดการรณรงค์อาจจะแลกมาด้วยความเหนื่อย ความร้อน แต่สิ่งที่เกิดขึ้นหลังจากการเดินรณรงค์ก็ทำให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมกับกิจกรรมของทางโรงเรียนที่จัด ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น ผู้เรียนได้ฝึกความเป็นผู้นำ และได้แสดงออกทางความคิด พร้อมกับแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มุมมองในเรื่องยาเสพติดกับเพื่อน ว่าควรปฏิบัติตนอย่างไร เพราะสิ่งที่สำคัญก็คือตัวของผู้เรียนเอง สิ่งที่เกิดขึ้นก็เกิดจากการกระทำ ปัญหาที่เกิดขึ้นก็เกิดจากจุดเล็กๆเพียงจุดเดียว แต่ถ้าไม่ได้รับการแก้ไขก็จะกลายเป็นปัญหาใหญ่ ยากแก่การแก้ไขในที่สุด

2.5 การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

รูปแบบ A4

การวัดผลการเรียนรู้จากปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม โดยใช้รูปแบบที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น ที่เรียกว่ารูปแบบ 4A ซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยต่อไปนี้

A 1 = Assigning problems การให้โจทย์ปัญหา

โดยเริ่มต้นจากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ที่ให้โจทย์ปัญหากับผู้เรียน ให้มุมว่าในชุมชนของผู้เรียนนั้นเกิดปัญหาอย่างไร โดยให้ผู้เรียนได้ลงสำรวจชุมชน พร้อมกับสัมภาษณ์ผู้นำในชุมชนว่าชุมชนเกิดปัญหาอย่างไรบ้าง

การให้ผู้เรียนออกไปสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการชุมชนและรับรู้ถึงปัญหาในชุมชนที่เกิดขึ้น เพื่อให้ได้รายละเอียดที่ถูกต้อง และสามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด โดยกลุ่มที่ 1 ได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้รับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้น และได้มีเพียงปัญหาเดียว ยังมีคนจำนวนมาก ปัญหาก็คงจะยิ่งมากตามขึ้นไปด้วย

ภาพ 36 ผู้เรียนกลุ่มที่ 1

ภาพ 37 สัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้าน

การสัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้านในครั้งนี้ทำให้ผู้เรียนได้รับรู้ถึงปัญหาที่หลากหลายในชุมชน เนินสะอาด และสิ่งสำคัญที่เกิดขึ้นก็มาจากสมาชิกในชุมชน การจะแก้ไขปัญหาก็ต้องได้รับความร่วมมือจากทั้งผู้นำ สมาชิกของชุมชน และวิธีการหรือแนวปฏิบัติที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน เพื่อแก้ไขปัญหาได้

นักเรียนกลุ่มที่ 2 ได้ทำการสัมภาษณ์ร้านค้ารายใหญ่ในชุมชน จากมุมมองของผู้ผลิตในชุมชน เกิดปัญหาอย่างไรขึ้นบ้าง ทำให้เห็นมุมมองปัญหาในเรื่องการผลิต การบริโภค การใช้ทรัพยากรของคนในชุมชน

ภาพ 38 นักเรียนกลุ่มที่ 2

ภาพ 39 สัมภาษณ์ร้านค้ารายใหญ่ในชุมชน

การสัมภาษณ์ร้านค้ารายใหญ่ ทำให้ผู้เรียนได้รับรู้ถึงปัญหาที่ไม่ใช่แค่เพียงคนในชุมชน การประกอบกิจการร้านค้า การบริโภค ก็มีปัญหาเกิดขึ้นในชุมชนด้วยเช่นกัน
นักเรียนกลุ่มที่ 3 สัมภาษณ์อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ซึ่งปัญหาที่กำลังได้รับความสนใจและต้องร่วมมือกัน คือ ปัญหาโรคระบาด โควิด 2019

ภาพ 40 ผู้เรียนกลุ่มที่ 3

ภาพ 41 สัมภาษณ์ อสม.ในชุมชน

เมื่อผู้เรียนได้ทำการสัมภาษณ์สมาชิกของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่บ้าน ร้านค้ารายใหญ่ในชุมชน และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) นักเรียนทุกกลุ่มจะได้รับปัญหาจากการสัมภาษณ์ในครั้งนี้ เพื่อนำมาสู่การวิเคราะห์ปัญหา โดยปัญหาที่ผู้เรียนได้นั้นไม่ใช่เพียงปัญหาเดียว ละไม่ใช่เพียงมุมมองเดียว แต่ละคนย่อมมองเห็นปัญหาและความสำคัญที่แตกต่างกันออกไป ฉะนั้นผู้เรียนจะต้องเกิดกระบวนการคิดร่วมกัน ถึงสิ่งที่ได้ไปสัมภาษณ์มา และกลั่นกรองออกมาเป็นปัญหาที่ตนเองคิดว่าสำคัญที่สุด พร้อมกับนำมาเสนอหน้าชั้นเรียน โดยในลำดับขั้นต่อไปคือการวิเคราะห์ปัญหา

A 2 = Analyzing problems วิเคราะห์ปัญหา

การวิเคราะห์ปัญหาจะทำให้เห็นถึงสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น และจะทำให้การแก้ไขปัญหานั้นง่ายขึ้น ไม่ว่าจะเกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อม จากตัวบุคคล หรือจากสถานการณ์ในชุมชน ทั้งหมดล้วนแล้วแต่ต้องให้รู้ถึงสาเหตุ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของปัญหานั้น ๆ โดยเริ่มกิจกรรมจาก ผู้เรียนได้ทำการลงสัมภาษณ์ผู้คนในชุมชนเรียบร้อยแล้ว ทุกกลุ่มจะได้รับปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน สมาชิกในกลุ่มจะต้องนำปัญหาเหล่านั้นมาวิเคราะห์ร่วมกัน และเป็นความคิดของทุกคนภายในกลุ่มที่ยอมรับร่วมกันว่าจะนำเสนอปัญหาใดที่สำคัญที่สุด เพียงปัญหาเดียวเท่านั้น

ภาพ 42 นักเรียนกลุ่มที่ 1 ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา

สิ่งที่ได้จากการวิเคราะห์ปัญหาร่วมกัน นั่นคือการทำงานร่วมกันของผู้เรียน การยอมรับฟังในความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ทุกคนย่อมมีมุมมองที่แตกต่างกัน แต่ความแตกต่างนั้นย่อมจะไม่เกิดขึ้นถ้าทุกคนในกลุ่ม เข้าใจซึ่งกันและกัน

ภาพ 43 นักเรียนกลุ่มที่ 2 ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา

ภาพ 44 นักเรียนกลุ่มที่ 3 ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา

เมื่อผู้เรียนวิเคราะห์ปัญหากลุ่มที่ตนเองได้เสร็จเรียบร้อยแล้ว ในชั่วโมงถัดไปจะเป็นการให้ผู้เรียนเลือกปัญหาที่กลุ่มตนเองคิดว่าสำคัญที่สุดมาเพียง 1 ประเด็นปัญหา นำเสนอหน้าชั้นเรียนกับเพื่อนร่วมชั้น แล้วนำมาวิเคราะห์ร่วมกันบนกระดาน โดยให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกมาเขียนปัญหาที่ตนเองเลือกบนกระดาน แล้วจากนั้นให้เพื่อนร่วมสะท้อนความคิดเห็นร่วมกัน โดยแต่ละกลุ่มย่อมมีปัญหาที่เลือกแตกต่างกันออกไปไม่ซ้ำกัน โดยครูมีหน้าที่คอยชี้แนะผู้เรียน และให้ผู้เรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็น โดยพยายามเน้นการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วย

ตนเอง สร้างความรู้ ความเข้าใจที่ตรงกัน มีครูคอยเป็นที่ปรึกษาเมื่อนักเรียนมีปัญหา และคอยตั้งคำถามให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ

ภาพ 45 ผู้เรียนทุกกลุ่มนำปัญหาออกมานำเสนอร่วมกันบนกระดาน

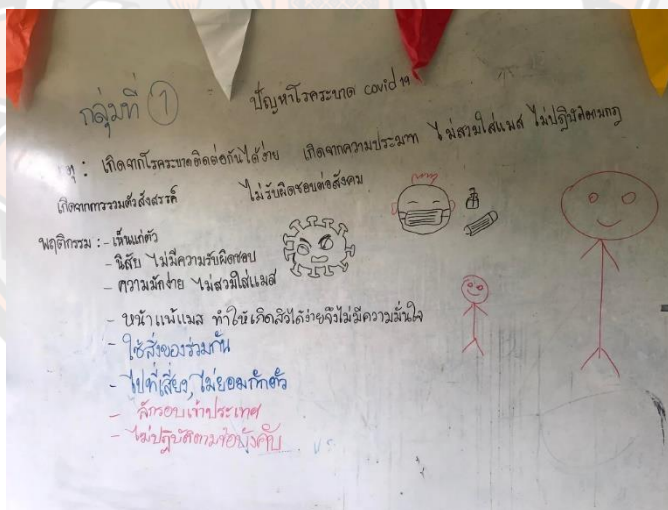
ภาพ 46 ครูคอยชี้แนะผู้เรียน

เมื่อผู้เรียนแต่ละกลุ่มได้เขียนของกลุ่มตนเองเรียบร้อยแล้วนั้น ก็ถึงเวลาที่จะให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นกับกลุ่มอื่น ในเรื่องของสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น เพราะถ้าหากเรามองเพียงมุมมองของกลุ่มเดียวก็จะเป็นการมองเพียงด้านเดียว กลุ่มอื่นอาจจะมีความคิดเห็นที่แปลกใหม่และแตกต่างออกไปได้ จึงจัดให้แต่ละกลุ่มมีการร่วมแสดงความคิดเห็นของกลุ่มอื่นด้วย โดนให้เวียนกันไปแสดงความคิดเห็น ต่อปัญหาที่กลุ่มอื่นนำเสนอให้ครบทุกกลุ่ม โดยผลของการแสดงความคิดเห็นก็จะเป็นดังภาพ

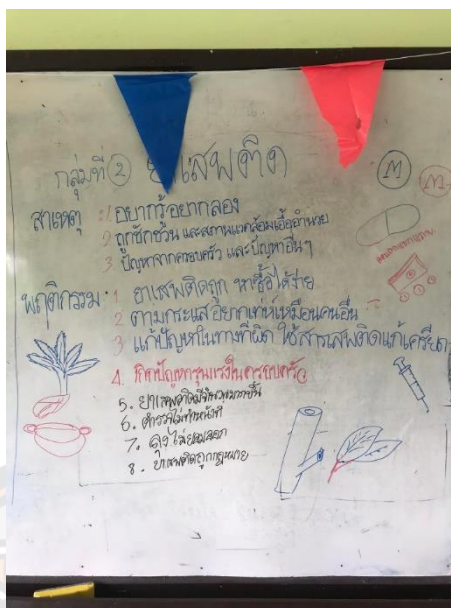
ภาพ 47 ภาพรวมการร่วมแสดงความคิดเห็นของผู้เรียน

โดยกลุ่มที่ 1 ได้มีการนำเสนอปัญหา โดยผ่านกระบวนการวิเคราะห์จากทั้งสมาชิกในกลุ่มและจากทั้งเพื่อนร่วมห้องด้วยเช่นกัน ดังภาพ

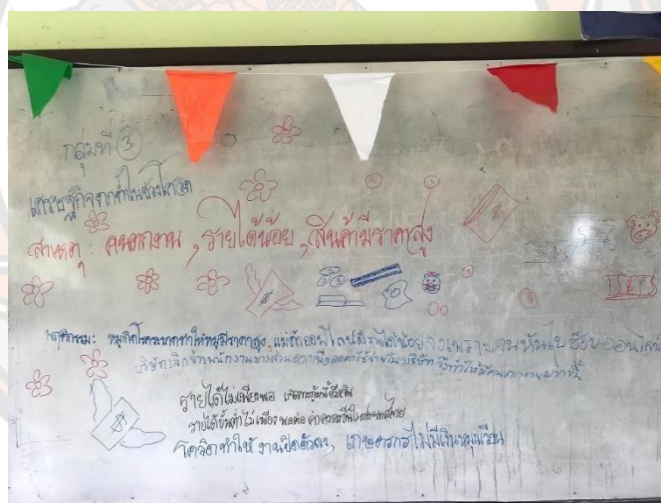

ภาพ 48 การนำเสนอของกลุ่มที่ 1

การนำเสนอ ของกลุ่มที่ 2 และ 3 ได้ร่วมกันวิเคราะห์ร่วมกันจากในกลุ่มและนอกกลุ่ม โดยนำเสนอได้ดังภาพ

ภาพ 49 การนำเสนอของกลุ่มที่ 2

ภาพ 50 การนำเสนอของกลุ่มที่ 3

จากการทำกิจกรรมนี้ ทำให้ผู้เรียนได้แสดงออกทางความคิดเห็นอย่างเต็มที่ มีการแลกเปลี่ยน จากกลุ่มย่อยนำไปสู่การแลกเปลี่ยนในกลุ่มใหญ่ทั้งห้องเรียน และรูปภาพที่เกิดขึ้นก็เกิดจากความคิด สร้างสรรค์ของผู้เรียนทั้งในกลุ่มตนเองและในห้องเรียนที่ร่วมกันนำเสนอ ซึ่งในท้ายที่สุดแล้วนั้น การที่ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอเรียบร้อยแล้ว ทุกกลุ่มก็จะมารวมกันเป็นกลุ่มเดียวทั้งห้องเรียน ร่วมแสดงความคิดเห็นและมองปัญหาที่เกิดขึ้นให้มองเป็นปัญหาเดียวกันทั้งห้องเรียน เปรียบเสมือนการเรียนรู้จากกลุ่มย่อยไปสู่กลุ่มใหญ่ จากสิ่งเล็กๆรวมกันเป็นหนึ่งเดียว ซึ่งก็เปรียบได้ ดังกับคนทุกคนในห้อง ที่มาจกต่างครอบครัว ต่างบุคลิก แต่สุดท้ายก็ได้มาอยู่ร่วมกันในห้องเรียน

โรงเรียน ชุมชน และสังคมเดียวกัน เพื่อเป็นกำลังของสังคมและประเทศชาติที่จะทำให้สังคมมีความสุข

3. ด้านการวัดผลการเรียนรู้

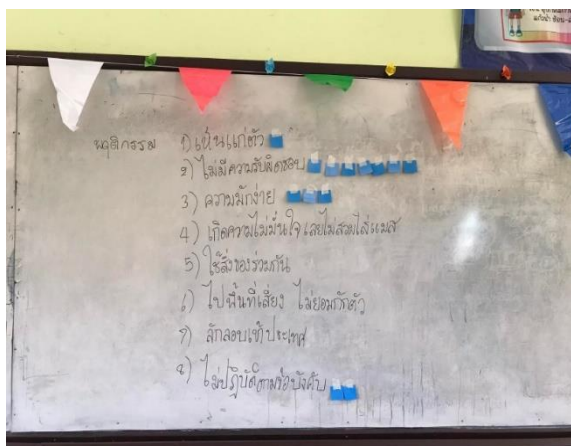
การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนในปัจจุบัน ด้านการวัดผลการเรียนรู้ การวัดผลการเรียนรู้จะอยู่ในลำดับขั้นตอนที่ 3 ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ A 4 โดยเป็นดังต่อไปนี้

A 3 - Accepting ยอมรับพฤติกรรม

โดยในขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนนี้ จะเป็นขั้นตอนที่ให้ผู้เรียนได้ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ได้วิเคราะห์ร่วมกันทั้งห้องเรียน ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นมีสาเหตุและควรแก้ไข้ปัญหาเช่นไร โดยให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมที่นอกเหนือจากการทำการเรียนการสอนเพียงแค้ในชั้นเรียน โดยสามารถครูผู้สอนก็ได้ทำการสอดแทรกความฉลาดทางสังคมเข้าไปในชั่วโมงนี้ โดยความฉลาดทางสังคม คือ ความสามารถในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น การใช้ชีวิตและมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลอื่นจนเป็นที่ยอมรับและปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม โดยผู้เรียนเริ่มจากการยอมรับพฤติกรรมของตนเองก่อน ดังภาพ

ภาพ 51 กิจกรรมการยอมรับพฤติกรรมตนเอง

ภาพ 52 การแสดงออกพฤติกรรมของผู้เรียนแต่ละคน

3.1 แบบวัดความฉลาดทางสังคม

เมื่อผู้เรียนผ่านการจัดการเรียนรู้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม ผู้เรียนได้ทำแบบวัดความฉลาดทางสังคม และผู้เรียนมีพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น เมื่อนำมาเปรียบเทียบพฤติกรรม ผู้เรียนได้พัฒนาความฉลาดทางสังคมทั้ง 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการรู้สถานการณ์ ผู้เรียนตีความการแสดงพฤติกรรมของเพื่อนในห้องเรียน ได้ รู้ถึงสถานการณ์ของเพื่อนที่เกิดขึ้นในห้องเรียนเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาต่อไปได้ สามารถรับรู้ถึงความรู้สึกของเพื่อนได้ มีความเข้าใจความรู้สึกของเพื่อนร่วมชั้นเรียนมากยิ่งขึ้น กว่าก่อนการจัดการเรียนรู้การจัดการกระบวนกรกลุ่ม เป็นสิ่งสำคัญให้ผู้เรียนได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อออกแบบการนำเสนอในรูปแบบที่ทุกคนกลุ่มยอมรับและพร้อมปฏิบัติร่วมกัน เพื่อทำให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ภาพ 53 นักเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

2. การแสดงออก ผู้เรียนมีท่าทางแสดงออกที่เป็นมิตรกับผู้อื่นก่อนเสมอ มีสีหน้าที่เป็นมิตรกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน ทักทายเพื่อนด้วยคำพูดจาที่ไพเราะ เริ่มทักทายผู้อื่นก่อนอย่างเป็นมิตร และแสดงมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนมากขึ้น

3. ความจริงใจ ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง มีความซื่อสัตย์ต่อเพื่อนร่วมชั้นเรียนมากยิ่งขึ้น เริ่มสนทนากับผู้อื่นอย่างตรงไปตรงมา แสดงออกทางสีหน้าของตนเองกับผู้อื่น ความคิดและการกระทำที่สัมพันธ์กัน โดยไม่ทำให้เกิดการทะเลาะวิวาทระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

4. ความชัดเจน ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนได้ ข้อคิดเห็นมีความน่าเชื่อถือ เป็นที่ยอมรับของเพื่อนร่วมชั้นเรียน มีข้อมูลเพียงพอในการแสดงความคิดเห็น โน้มน้าวให้เพื่อนคล้อยตามความคิดเห็นของตนเองได้ดีขึ้น

5. ความเห็นอกเห็นใจ ผู้เรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน มีพฤติกรรมแสดงออกถึงการช่วยเหลือเพื่อนร่วมชั้นเสมอ ให้คำปรึกษาเพื่อนร่วมชั้นเรียนในการทำงาน และกิจกรรมได้ พร้อมเกิดความสนใจช่วยเหลือผู้อื่นก่อนเสมอ

4. ด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนในปัจจุบัน ด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนผ่านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม ในขั้นนี้เป็นขั้นตอนการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาได้อย่างเต็มที่ จริงได้ให้ผู้เรียนได้ออกไปเรียนรู้กับสังคมและเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งวัดได้จากการพัฒนาพฤติกรรม โดยมาจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ A 4 ในขั้นตอนที่ 4 ดังต่อไปนี้

A 4 – Actioning พฤติกรรมสู่การเปลี่ยนแปลง

เมื่อผู้เรียนผ่านจัดกิจกรรมโดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม ผู้เรียนได้มีการพัฒนาพฤติกรรมความฉลาดทางสังคม ดังต่อไปนี้

1. การรับรู้สถานการณ์ คือ ความสามารถในการอ่านตีความพฤติกรรมของคนในแต่ละสถานการณ์ ใช้ประสาทสัมผัส ทั้งสายตา หู การสัมผัส ในการรับรู้ถึงสถานการณ์นั้น ๆ เช่น สามารถรับรู้ความรู้สึกที่ผิดหวังของเพื่อนได้ เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น เป็นต้น ผ่านการจัดกระบวนการกลุ่ม เรียนรู้พฤติกรรมของตนเองและเพื่อนในการอยู่ร่วมกัน

ภาพ 54 การจัดกระบวนการกลุ่มเพื่อเรียนรู้พฤติกรรมของเพื่อน

2. การแสดงออก หมายถึง การแสดงออกทั้งวจนภาษาและอวัจนภาษา กริยา
ท่าทางในการแสดงออกถึงพฤติกรรม เช่น การเริ่มทักทายผู้อื่นก่อนเพื่อสร้างมิตรภาพที่ดี เป็นต้น
ผู้เรียนแสดงออกกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนได้ด้วยคำพูดที่ดี ทำงานร่วมกันได้ทั้งห้องเรียน

ภาพ 55 การแสดงออกทางวจนภาษาและอวัจนภาษา

3. ความจริงใจ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความซื่อสัตย์ ความเป็นตัวตน
ของแต่ละบุคคลว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร เช่น สนทนากับผู้อื่นสามารถถ่ายทอดความรู้สึกออกมาทางสี
หน้า แววตาได้ เป็นต้น ผู้เรียนแสดงออกในการทำงานกลุ่มด้วยคำพูดที่ดี มีการปรึกษากันด้วยความ
คำพูดจนงานสามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ภาพ 56 การปรึกษางานร่วมกันของนักเรียนกลุ่มที่ 1

ภาพ 57 การปรึกษางานร่วมกันของนักเรียนกลุ่มที่ 2

ภาพ 58 การปรึกษางานร่วมกันของนักเรียนกลุ่มที่ 3

การสร้างความจริงใจให้เกิดขึ้นในการทำงานเป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะงานกลุ่มจะสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีหรือไม่เกิดขึ้นจากความร่วมมือ ความเชื่อใจ และความตั้งใจที่มีต่อกันของสมาชิกในกลุ่ม การสร้างความเชื่อใจและตั้งใจร่วมกันของสมาชิกในกลุ่มจะทำให้งานเสร็จเรียบร้อย งานกลุ่มจะไม่สามารถทำได้เพียงคนเดียว ต้องมาจากสมาชิกในกลุ่มร่วมด้วยช่วยกันเป็นสำคัญ ซึ่งนักเรียนทุกกลุ่มก็สามารถทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

3. ความชัดเจน หมายถึง ความสามารถในการอธิบายและแสดงความคิดเห็น การแสดงออกทางความคิด เช่น สามารถโน้มน้าวเพื่อน ๆ ให้ทำตามความคิดเห็นได้ มีข้อมูลเพียงพอในการสนทนาเรื่องต่าง ๆ กับเพื่อนในกลุ่มได้ เป็นต้น เพื่อนในห้องเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเหมาะสมในการทำงานกลุ่ม นำเสนอข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือให้เพื่อนสามารถนำเสนอข้อมูลต่อชั้นเรียนได้อย่างเหมาะสมด้วย

4. ความเห็นอกเห็นใจ หมายถึง ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น เชื่อมกันระหว่างตัวบุคคลกับตัวบุคคล เช่น สามารถแสดงความช่วยเหลือผู้อื่นได้ เป็นต้น โดยผู้เรียนสามารถช่วยเหลือเพื่อนร่วมชั้นเรียน ทำงานกลุ่มจนสามารถนำเสนอผลงานได้สำเร็จลุล่วง

ภาพ 59 การช่วยเหลือในการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน

ภาพ 60 ผู้เรียนร่วมมือกันในชั้นเรียน

ภาพ 61 ผู้เรียนร่วมสร้างความสัมพันธ์กันในห้องเรียน

ภาพ 62 การร่วมมือทำผลงานและนำเสนอของกลุ่มที่ 1

การสร้างความเห็นอกเห็นใจ เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมกลุ่มและห้อง โดยมีช่วยเหลือ และแสดงออกความคิดเห็นที่เป็นการสร้างกัลยาณมิตรที่ดีกับเพื่อนในห้องเรียน เมื่อสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนในห้องเรียนได้ ก็เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกัน และนำเสนอออกมาเป็นงานกลุ่มเป็นชิ้นงานของกลุ่ม โดยการออกแบบสังคมในฝันของกลุ่มตนเอง โดยให้ผู้เรียนได้ร่วมกันออกแบบสังคมที่ต้องการ แล้วจึงออกมาแนะนำหน้าชั้นเรียน

ภาพ 63 การความร่วมมือทำผลงานและนำเสนอของกลุ่มที่ 2

ภาพ 64 การร่วมมือทำผลงานและนำเสนอของกลุ่มที่ 3

สิ่งสำคัญสุดท้ายก็คือ การให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกัน เมื่อผู้เรียนได้ทำงานร่วมกันผู้เรียนก็จะ มีวิธีการการทำงานร่วมกัน รู้จักคิด รู้จักร่วมแสดงความคิดเห็น มีวิธีการที่จะเรียนรู้ร่วมกันกับผู้อื่น เพราะเราอยู่ร่วมกันเป็นสังคม ไม่สามารถอยู่เพียงคนเดียวได้ ฉะนั้นการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ร่วมกันเช่นนี้ก็เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาการอยู่ร่วมกัน และสามารถนำไปสู่การพัฒนาความฉลาด ทางสังคมได้ด้วยเช่นกัน

จากการจัดกิจกรรมในขั้นตอนการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ได้แสดงให้เห็นถึงสิ่งที่ผู้เรียน ได้เรียนรู้และสามารถพัฒนาด้านความฉลาดทางสังคม จนสามารถจัดกิจกรรมที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี ซึ่งเมื่อผู้เรียนได้ผ่านกิจกรรมเหล่านี้ก็จะทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความฉลาดทางสังคมของตนเอง ขึ้นไปอีก ไม่ได้ต้องการพัฒนาให้ผู้เรียนเก่งเพียงอย่างเดียว แต่สามารถพัฒนาให้ผู้เรียน มีทั้ง “เก่ง ดี มีสุข ” ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งที่น่าไปสู่การใช้ชีวิตที่ถูกต้องและพร้อมพัฒนาเป็นสมาชิกที่ดีในสังคมได้

5. ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนในปัจจุบัน ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ การเรียนรู้ สภาพแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และส่งผลต่อกระบวนการ เรียนรู้ของผู้เรียนด้วยเช่นกัน สภาพแวดล้อมที่ดีจะทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ดีและพัฒนา ยิ่งๆขึ้นไป ในทางกลับกัน สภาพแวดล้อมที่แย่ ก็จะเป็นบ่อนทำลายความสามารถทางการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้วยเช่นกัน ฉะนั้นองค์ประกอบอีกส่วนหนึ่งในการพัฒนาผู้เรียนนอกจากกระบวนการเรียนรู้แล้วนั้น ก็ คือ สภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ โดยสามารถแบ่งได้เป็นดังต่อไปนี้

5.1 การสร้างห้องเรียนให้น่าอยู่ น่าเรียน

สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน เป็นส่วนหนึ่งไม่ว่าจะเป็นแสงที่มีความเพียงพอใน มองกระดาน มองสื่อการเรียนรู้ หรือการจัดกระบวนการกลุ่ม สภาพความพร้อมของอุปกรณ์ที่อยู่ใน ห้องเรียน ทั้งโต๊ะ เก้าอี้ของทั้งครูผู้สอนและผู้เรียน กระดาน ไวท์บอร์ด สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่เอื้อต่อการ สร้างกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เกิดขึ้นได้ ถ้าหากจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนให้ดี ก็จะเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถสร้างความสุขให้กับผู้เรียน และพร้อมที่เรียนรู้กิจกรรมนั้นๆต่อไป

ภาพ 65 สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน

ด้วยสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนที่ดีแล้วนั้น ปัจจุบันได้เกิดโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ทำให้การจัดกิจกรรมต้องเป็นไปตามมาตรการเพื่อความปลอดภัย เพื่อให้ทั้งผู้เรียนและผู้สอนเกิดความปลอดภัยและมั่นใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น

ภาพ 66 การจัดห้องเรียนภายใต้สถานการณ์การระบาดไวรัสโคโรนา 2019

5.2 การสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน

บรรยากาศภายในห้องเรียนที่เป็นบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ภายในห้องเรียนสามารถประกอบไปด้วยแหล่งเรียนรู้ที่มากกว่าเพียงแค่หนังสือเรียน โดยมีทั้งการจัดมุมหนังสือ ให้ผู้เรียนได้หาข้อมูลเพิ่มเติม ได้พัฒนาตนเองอยู่เวลา เพราะเวลาแห่งการเรียนรู้ไม่เคยหยุดนิ่ง จึงมีมุมอ่านหนังสือ โดยถ้าหากผู้เรียนมีหนังสือที่ตนเองสนใจก็สามารถนำมาแบ่งปันให้กับเพื่อนร่วมชั้นเรียนได้ ถือเป็นทางเลือกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

ภาพ 67 มุมหนังสือภายในห้องเรียน

นอกจากมุมหนังสือแห่งการเรียนรู้แล้วนั้น ก็ยังมีบอร์ดความรู้และสิ่งที่น่าสนใจให้ผู้เรียนได้อ่านเพิ่มเติมอีกด้วย เมื่อต้องการให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ให้ได้มากที่สุด ต้องมีการสร้าง “บรรยากาศแห่งการเรียนรู้” ให้เกิดขึ้นด้วยเช่นกัน เมื่อสร้างบรรยากาศให้เหมาะสมแล้วนั้นก็พาให้ผู้เรียนเข้าร่วมบรรยากาศนั้นให้เต็มที่ เพราะถือว่าเป็นการสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนอีกทางหนึ่ง

ภาพ 68 บอร์ดความรู้ภายในห้องเรียน

5.3 การสร้างบรรยากาศแห่งความเป็นมิตร

บรรยากาศระหว่างตัวบุคคลก็เป็นสิ่งสำคัญ เมื่อเข้าสู่ชั่วโมงการจัดการเรียนรู้ จะต้องมีการสร้างบรรยากาศระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียนด้วย โดยต้องเริ่มต้นจากต้นชั่วโมง ที่เป็นการสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรให้กับผู้เรียน เหมือนการพบกันครั้งแรก ถ้าหากครูผู้สอนและผู้เรียนเกิดความประทับใจกัน ก็จะทำให้การจัดการเรียนรู้ในชั่วโมงนั้นเป็นไปได้ด้วยดี ในทางตรงกันข้าม หาก

บรรยากาศระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียนยังไม่มีความประทับใจตั้งแต่แรก ความสามารถในการเรียนก็จะลดลงไปด้วยเช่นกัน เพราะอาจจะทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย และไม่พร้อมที่รับความรู้ได้อย่างเต็มที่นั่นเอง การสร้างความประทับใจและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ไม่ควรมองข้าม เพราะสิ่งที่จะตามมาไม่ว่าจะทั้งดีและไม่ดีย่อมมีผลต่อความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งสิ้น

ภาพ 69 การบรรยากาศช่วงนำเข้าสู่บทเรียน

เมื่อมีการสร้างบรรยากาศภายในชั้นเรียนช่วงขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ต้องมีการสร้างบรรยากาศต่อไปเรื่อย ๆ ให้เกิดขึ้นทุกขณะที่มีกิจกรรมการเรียนรู้ โดยบรรยากาศในกิจกรรมการเรียนรู้ครูผู้สอนและผู้เรียนสามารถสร้างร่วมกันได้ เลยเป็นการสร้างบรรยากาศที่มีความอิสระ เปิดโลกทางความคิดเห็นกับผู้เรียน ร่วมแสดงความคิดเห็น เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสที่จะแสดงออกในสิ่งที่ตนเองเห็นด้วย จะทำให้ผู้เรียนไม่เกิดความเครียดและมีทัศนคติที่ดีกับกิจกรรมการเรียนรู้ นั่นได้ ทั้งนี้การแสดงออกทางความคิดไม่จำเป็นต้องแสดงให้กับครูผู้สอนเพียงเท่านั้นเอง แต่สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนได้ เพราะบางครั้งเด็กวัยเดียวกันจะสื่อสารกันเข้าใจมากกว่ากับคนต่างวัย นอกจากนี้การสร้างบรรยากาศที่ไม่ให้เกิดความเครียดในระหว่างกิจกรรมการเรียนรู้ จำเป็นอย่างยิ่ง เพราะจัดกิจกรรมแล้วทำให้ผู้เรียนมีความสุข จะทำให้ผู้เรียนสามารถถ่ายทอดการเรียนรู้ออกมาและพัฒนาต่อไปได้

ภาพ 70 การสร้างบรรยากาศช่วงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

บรรยากาศระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียนสามารถสร้างขึ้นได้ และจะเป็นประโยชน์ให้กับทั้งตัวผู้สอนและผู้เรียนที่จะทำให้กิจกรรมการเรียนรู้ประสบความสำเร็จได้ และทำให้ผู้เรียนเกิดความอยากที่จะเรียนรู้ สามารถสร้างความสนใจให้กับผู้เรียน ดึงดูดให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และประโยชน์มากที่สุดจากการจัดกิจกรรมนั้นๆ

5.4 การสร้างบรรยากาศแห่งการช่วยเหลือกัน

บรรยากาศระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน เป็นบรรยากาศในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี บรรยากาศในการช่วยเหลือกัน ได้ร่วมแลกเปลี่ยนกัน ถึงแม้ว่าความคิดแต่ละคนจะมีความแตกต่างกัน เมื่อได้ทำงานร่วมกัน ก็ย่อมร่วมมือร่วมใจกัน โดยการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน สามารถทำได้ทั้งจากร่วมตอบคำถาม และจากกิจกรรมร่วมกันที่เป็น “กิจกรรมกลุ่ม” โดยครูกำหนดหัวข้อในการทำงานกลุ่มให้ แล้วหลังจากนั้น ข้อมูลที่ผู้เรียนนำมาเสนอเป็นข้อมูลที่เกิดจากการร่วมกันคิดวิเคราะห์ กลั่นกรองจากสมาชิกของกลุ่ม เนื่องจากกระบวนการกลุ่ม ได้สร้างให้ผู้เรียนรู้จักการบริหารจัดการภายในกลุ่ม หน้าที่ของแต่ละคนที่ต้องรับผิดชอบให้สำเร็จ เพื่อให้งานส่งตามกำหนดได้ บรรยากาศในการทำงานร่วมกัน ผู้เรียนอาจจะไม่ได้เพียงแค่พูดคุยเพียงเรื่องงาน แต่จะมีเรื่องสนุกสนานสอดแทรกในการทำงานกลุ่ม แต่ก็ไม่ได้เป็นการรบกวนเพื่อนที่กำลังทำงานอยู่หรือทำให้งานไม่สำเร็จ แต่เป็นการสร้างบรรยากาศของผู้เรียนเองขึ้นมาให้ การทำงานนั้นไม่น่าเบื่อ มีเสียงหัวเราะสอดแทรกขึ้นมาบ้าง เพื่อลดความเครียดระหว่างการทำงานได้

ภาพ 71 การสร้างบรรยากาศการทำกิจกรรมกลุ่ม

นอกจากการทำกิจกรรมกลุ่มเพียงกลุ่มของตัวเองแล้ว ยังมีการสร้างบรรยากาศภายในห้องเรียนด้วย นั่นคือให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นกับข้อมูลของเพื่อนกลุ่มอื่นๆ ด้วย โดยการแสดงความคิดเห็นในครั้งนี้อาจมีขอบเขตในการแสดงออกความคิดเห็น เพื่อไม่ให้เกิดการทะเลาะวิวาท และเป็นการไปติเตียนผลงานของกลุ่มอื่น ซึ่งให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมร่วมกัน ไม่มีผิดถูก เพราะผู้เรียนอยู่ในห้องเดียวกันก็ถือว่าเป็นกลุ่มห้องเรียนเดียวกัน ฉะนั้นการสร้างให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน จะทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ ความรัก ความสามัคคีในหมู่คณะได้ จนนำไปสู่การทำงานร่วมกัน และนำไปสู่การพัฒนาความฉลาดทางสังคมของตนเองได้

ภาพ 72 บรรยากาศการแสดงความคิดเห็นภายในห้องเรียน

ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ เป็นการเอื้อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังส่งผลต่อความรู้สึก และสามารถดึงดูดความสนใจให้กับผู้เรียนได้อีกทางหนึ่งด้วย เมื่อผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์แล้วนั้น ไม่ใช่เพียงแค่งิจกรรมการเรียนรู้แต่ยังต้องมีปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้เข้ามาด้วย ฉะนั้นผู้สอนไม่ควรมองข้ามในเรื่องนี้ และช่วยส่งเสริมให้เกิดขึ้นอีกทางหนึ่งด้วย

3. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม ด้วยการสัมภาษณ์ผู้เรียน พฤติกรรมของผู้เรียน และการวัดด้วยแบบวัดความฉลาดทางสังคม พบว่าผู้เรียนมีการพัฒนาการทางความฉลาดทางสังคมทั้ง 5 ด้าน ดังนี้

1. การรู้สถานการณ์ เมื่อผู้เรียนผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เสร็จเรียบร้อยแล้ว โดยเริ่มจากการให้ผู้เรียนทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีมากขึ้น ร่วมมือร่วมใจกันทำ โดยอาศัยการเรียนรู้แบบร่วมมือ ทั้งจากครูผู้สอนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียนเอง ทำให้ผู้เรียนได้มีการพูดคุยกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนมากยิ่งขึ้น การโต้ตอบ นำไปสู่การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แล้วสามารถเข้าใจบุคคลอื่นมากยิ่งขึ้น การรู้สถานการณ์ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในเพียงแคว้นเดียว แต่เกิดจากการเรียนรู้ซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา และการเรียนรู้ก็ไม่ได้เกิดขึ้นเพียงแคในห้องเรียน ยังสามารถเกิดขึ้นได้ภายนอกห้องเรียน จากกิจกรรมที่นักเรียนทำร่วมกันได้อีกด้วย โดย พบว่า ผู้เรียนมีความสามารถในการอ่านตีความ พฤติกรรมของเพื่อน ว่าเพื่อนรู้สึกเช่นใด รู้ความรู้สึกที่ยินดีหรือผิดหวังของเพื่อนร่วมชั้นเรียนได้ ผู้เรียนเข้าใจความรู้สึกของเพื่อนร่วมชั้นเรียน เมื่อได้ทำงานกลุ่มร่วมกัน หรือการพูดคุยแสดงความคิดเห็น ผู้เรียนเข้าใจสถานการณ์และปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมเพื่อไม่ให้สถานการณ์เลวร้ายมากยิ่งขึ้น เมื่อเพื่อนมีเหตุพยายามทำให้เพื่อนใจเย็น เมื่อเพื่อนหัวเราะมีความสุขก็ยินดีกับเพื่อน

จากกิจกรรมเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นภายในห้องเรียน เกิดจากกระบวนการเรียนรู้และนำไปสู่กระบวนการกลุ่ม นักเรียนทุกคนจะได้แสดงความคิดเห็นและทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี

ภาพ 73 นักเรียนทำกิจกรรมกระบวนการกลุ่มเพื่อสร้างการรู้สถานการณ์

2. การแสดงออก การแสดงออกของผู้เรียนทางด้านพฤติกรรมระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน การแสดงออกทางพฤติกรรมที่สามารถสูงเกิดได้ โดยเริ่มจากการพูดคุยระหว่างกัน การยิ้มและหัวเราะที่สนุกสนาน เพื่อสร้างความสุขและมิตรภาพที่ดี การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีซึ่งกันและกัน การแบ่งปันสิ่งของซึ่งกันและกัน ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการแสดงออกของผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนมีการทักทายผู้อื่นก่อนเพื่อสร้างมิตรภาพที่ดี พร้อมกับสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนและผู้อื่นนอกห้องเรียนได้ แสดงออกด้วยรอยยิ้มกับผู้อื่น และนอกจากนี้ยังแสดงออกด้วยคำพูดที่เป็นมิตร พูดคุยด้วยคำพูดที่ไพเราะน่าฟัง ไม่สร้างความแตกแตร้าว พูดให้เกียรติผู้อื่น ทำให้สามารถพูดคุยกับผู้อื่นได้อย่างสนุกสนาน มีเสียงหัวเราะเกิดขึ้น

ภาพ 74 การพูดคุยเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน

นอกจากนี้ยังมีการแสดงออกในการชื่นชมผู้อื่น การฝึกให้รู้จักชื่นชมเมื่อผู้อื่นทำดี หรือร่วมยินดี เพราะเป็นเรื่องพื้นฐาน และการรู้จักชื่นชมบุคคลอื่น จะช่วยฝึกให้ผู้เรียนมองโลกในแง่ดี หรือเช่นคำสอนตามหลักพระพุทธศาสนา พรหมวิหาร 4 ในข้อ “ มุทิตา ” แปลว่า การยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี การแสดงออกถึงความยินดีต่อเพื่อนร่วมชั้นด้วยความจริงใจ ซึ่งถือว่าเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี โดยกิจกรรมที่จัดขึ้นให้นักเรียนร่วมชื่นชมเพื่อนที่นำเสนอชิ้นงาน ทั้งปรบมือและแสดงความชื่นชมกับเพื่อน เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการนำเสนอผลงาน เพราะเพื่อนออกไปด้วยความกล้าแสดงออก เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับเพื่อนร่วมชั้นเรียน

ภาพ 75 ผู้เรียนชื่นชมเพื่อน

3. ความจริงใจ ผู้เรียนแสดงออกพฤติกรรมที่แสดงออกผ่านทางสายตา สีหน้ากับเพื่อน ร่วมชั้นเรียน โดยเริ่มจากกิจกรรมที่จัดขึ้นในห้องเรียน ซึ่งกิจกรรมเหล่านั้นสามารถแสดงออกได้จาก ความเต็มใจให้ผู้อื่นยิ้มของ และการพูดคุยกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน การอยู่ร่วมห้องการสร้างความจริงใจ เป็นสิ่งสำคัญ ฉะนั้นพฤติกรรมการมีน้ำใจ การแบ่งปันสิ่งของ จึงเกิดขึ้นได้ในห้องเรียน พบว่า ผู้เรียน แสดงพฤติกรรมให้เห็นถึงความซื่อสัตย์ทั้งต่อตนเอง และต่อผู้อื่น แสดงความเป็นตัวตนของตนเอง ออกมาให้กับผู้อื่น ว่าเป็นคนเช่นใดแต่ยังถูกต้องตามกาลเทศะ สนทนากับเพื่อนร่วมชั้น หรือผู้อื่น สามารถถ่ายทอดความรู้สึกออกมาทางสีหน้า แววตา และคำพูดได้ ที่จริงใจ คิดเช่นใดก็พูดออกมา แสดงออกมาเช่นนั้น การแบ่งปันสิ่งของให้กับผู้อื่น

ภาพ 76 พฤติกรรมการแบ่งปันสิ่งของซึ่งกันและกัน

นอกจากนี้ความจริงใจเกิดการเสียสละเวลาในการทำความดีก็ได้เช่นกัน โดยสิ่งที่คุณเรียนมักจะช่วยเหลือซึ่งกันและกันสามารถดูได้พฤติกรรมที่คุณเรียนแสดงออก ในการช่วยสอนการบ้านให้เพื่อน ช่วยเหลือทางการเรียน เพื่อให้เพื่อนในห้องเรียนสามารถเรียนและเข้าใจไปพร้อมๆ กันได้ เป็นการปลูกฝังความรัก ความสามัคคี และเมตตา กรุณาไปในตัวด้วย นอกจากนี้ยังทำให้คุณเรียนเป็นคนที่พร้อมช่วยเหลือผู้อื่นได้

ภาพ 77 การช่วยเหลือด้านการเรียนกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน

4. ความชัดเจน ผู้เรียนมีความชัดเจนในการอธิบาย มีความกล้าแสดงออก ให้นำเชื่อถือ มีข้อมูลที่เพียบพร้อม พร้อมที่จะแสดงความคิดเห็นให้กับเพื่อนร่วมชั้นเรียนเห็นด้วย หรือสามารถโน้มน้าวจิตใจของเพื่อนในห้องให้คล้อยตามในสิ่งที่ตนเองแสดงความคิดเห็นและมีความถูกต้อง สามารถพูดจาได้ฉะฉาน น้ำเสียงที่นุ่มนวล เหมาะสม และเมื่อออกไปหน้าชั้นเรียนสามารถแสดงกริยาได้ถูกต้องตามกาลเทศะ ในที่นี้เป็นการให้นักเรียนได้ออกมานำเสนอผลงานด้านหน้าห้องเรียน พร้อมกับให้คุณเรียนแสดงความคิดเห็นในสิ่งที่เพื่อนพูด พร้อมกับโหวตในสิ่งที่เพื่อนพูด ว่าเป็นอย่างไร ซึ่งทำให้คุณเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน จนสามารถพัฒนา “ความเป็นผู้นำ” ที่ดีได้มากขึ้น

ภาพ 78 การพูดแสดงความคิดเห็นเพื่อนำเพื่อน

ในขั้นตอนนี้เป็นการสร้างผู้เรียนให้มีภาวะการเป็นผู้นำ เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน การมีภาวะผู้นำจะทำให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในการทำกิจกรรม รวมถึงมีความกล้าแสดงออก เพราะความกล้าแสดงออกเป็นพื้นฐานในการสร้างผู้นำที่ดี โดยฝึกให้ผู้เรียนกล้าคิด กล้าทำในสิ่งที่ถูกต้อง พร้อมกับแสดงความคิดเห็นที่น่าเชื่อถือ แต่สิ่งที่ขาดไปไม่ได้เลยคือ เมื่อมีภาวะความเป็นผู้นำ แสดงความคิดเห็นได้ ก็จะต้องยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนในกลุ่ม เพื่อนกลุ่มห้องเช่นเดียวกันด้วย ไม่ใช่ว่าเป็นเพียงผู้นำแต่ไม่ฟังผู้ตามก็จะทำให้การทำงานเป็นทีมไม่ประสบความสำเร็จ สิ่งที่สำคัญคือทำให้เกิดความชัดเจนมากที่สุดภายใต้การทำงานร่วมกัน การพูดคุยยอมรับเป็นสิ่งที่ดีกว่าความเงียบ ฉะนั้นเมื่อทำงานกลุ่ม หรือแม้กระทั่งการใช้ชีวิตประจำวัน ความชัดเจนกับตนเอง ความชัดเจนกับผู้อื่น ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ไม่ควรมองข้าม สุดท้ายแล้ว พบว่า ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็น แสดงออกทางความคิด โดยการโน้มน้าวเพื่อน ๆ ในห้องเรียนหรือผู้อื่นให้ทำตามตนเองได้ โดยผู้เรียนสามารถแสดงข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ มีความเป็นผู้นำมากยิ่งขึ้นและพูดจาฉะฉาน สร้างความมั่นใจและแสดงออกทางคำพูดในการโน้มน้าวและนำทางให้ผู้อื่นคิดตามได้ดียิ่งขึ้น

5. ความเห็นอกเห็นใจ ผู้เรียนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน ผู้เรียนสามารถมีการสื่อสารแบบเข้าใจกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนได้ เมื่อเพื่อนต้องการความช่วยเหลือ ก็พร้อมที่จะช่วยอย่างเต็มที่เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี นอกจากสิ่งที่ได้จากการช่วยเหลือแล้วนั้น ยังได้ความรัก ความเข้าใจเพิ่มเข้ามาด้วยเช่นกัน เพราะการช่วยเหลือกันถือเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นได้ พบว่า ผู้เรียนสามารถสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมชั้นเรียนและผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้นจากการทำกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ มีการช่วยเหลือ เกื้อกูลกัน ระหว่างการทำงานกลุ่ม การนำเสนอหน้าชั้นเรียน ช่วยเพื่อนทำงาน ช่วยให้คำแนะนำในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่สิ่งของของตนเองให้กับเพื่อน ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จเรียบร้อยด้วยความสามัคคี

ภาพ 79 ผู้เรียนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ความเห็นอกเห็นใจกัน ไม่ได้เกิดขึ้นแต่เพียงในห้องเรียนเท่านั้น ยังสามารถเกิดขึ้นภายในโรงเรียนสู่ภายนอกโรงเรียนได้ด้วย ดังในรูปที่เห็นก็คือเป็นการช่วยเหลือระหว่างพี่น้องร่วมโรงเรียนเดียวกัน เพื่อสร้างความสัมพันธ์และรักใคร่กลมเกลียวซึ่งกันและกัน จนนำไปสู่ความสามัคคีและอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

ภาพ 80 ผู้เรียนช่วยเหลือกันภายในโรงเรียน

การจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ต่อยอดหลังการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม โดยผู้เรียนได้จัดกิจกรรมด้วยกันทั้ง 3 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมร้องเพลงเปิดหมวก การช่วยเหลือบ้านนักเรียนประสบอัคคีภัย กิจกรรมกล้าอาสาปันรอยยิ้ม โครงการคนดีศรีสองแคว โดยมีรายละเอียด ดังนี้

การจัดกิจกรรมร้องเพลงเปิดหมวก

ผู้เรียนได้ร่วมกันจัดกิจกรรมร้องเพลงเปิดหมวก เพื่อระดมทุนในการเข้าร่วมสร้างห้องน้ำให้บ้านของเพื่อนในชั้นเรียน ผ่านทางโครงการกล้าอาสาปันรอยยิ้ม จากกลุ่มกล้าทำดีศรีสองแคว ที่ร่วมกันสนับสนุนและผู้เรียนได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของโครงการ โดยทำกิจกรรมอาสาให้กับบุคคลอื่น โดยกระบวนการทั้งหมดผู้เรียนเป็นผู้จัดการ ร่วมกันปฏิบัติเองทั้งหมด มีครูที่ปรึกษาโครงการคอยให้คำแนะนำและควบคุม

ขั้นตอนแรก เรียนจะร่วมกันสร้างความหน้าสนใจและแผ่นป้ายบอกวัตถุประสงค์ของการมาเปิดหมวกร้องเพลงในแต่ละครั้ง โดยสมาชิกทุกคนจะร่วมด้วยช่วยกัน และยังมีเพื่อนต่างชั้นเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมาก เมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมร้องเพลงเปิดหมวกผู้เรียนก็จะนำเงินที่ได้มาจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย และเก็บรวบรวมเพื่อจัดซื้ออุปกรณ์ในการทำห้องน้ำต่อ การเปิดร้องเพลงเปิดหมวกของผู้เรียนจะจัดตามตลาดนัดคลองถมในอำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ดังภาพ

ภาพ 81 กิจกรรมเปิดหมวกของนักเรียนที่ตลาดนัด อำเภอวังทอง

ภาพ 82 กิจกรรมเปิดหมวกของนักเรียนที่ตลาดนัดซำรัง อำเภอเนินมะปราง

การช่วยเหลือบ้านนักเรียนประสบอัคคีภัย

หลังจากกิจกรรมเปิดหมวกเสร็จสิ้น ก่อนการจัดโครงการสร้างห้องน้ำให้กับเพื่อน ได้เกิดเหตุบ้านพักนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 ประสบอัคคีภัยเสียหายหมดทั้งหลัง ผู้เรียนจึงได้ลงความเห็นในการช่วยเหลือพี่น้องร่วมโรงเรียนเดียวกัน จึงนำเงินส่วนหนึ่งที่ได้จากการร้องเพลงเปิดหมวกไปบริจาคให้กับผู้ปกครองของนักเรียนที่บ้านประสบอัคคีภัย ซึ่งผู้เรียนได้ลงความเห็นร่วมกันในการช่วยเหลือ โดยให้สัมภาษณ์ดังนี้

ภาพ 83 นักเรียนนำเงินเปิดหมวกช่วยเหลือบ้านนักเรียนประสบอัคคีภัยในชุมชน

...ผมเป็นหัวหน้าโครงการที่จัดขึ้น พอรู้ว่าบ้านของน้องเกิดเหตุไฟไหม้ก็ได้สอบถามเพื่อนๆว่าจะช่วยน้องยังไงดี เรามีเงินเท่าไร สามารถช่วยได้เท่าไรบ้าง เพื่อให้เราสร้างห้องน้ำของเราได้ด้วย หลังจากถามทุกคนก็มีความเห็นที่ตรงกันว่าช่วยได้ ผมเลยปรึกษากันแล้วก็นำไปบริจาคครับ

(สัมภาษณ์ผู้เรียนกลุ่มตัวอย่าง คนที่ 1 , 3 กุมภาพันธ์ 2565)

...อยากช่วยเหลือเท่าที่เราจะช่วยเหลือได้ เงินที่หามาได้ไม่ใช่ของเราจะกะครู่ เราได้มาเพื่อเอาไปช่วยเหลือคนอื่น เราแบ่งส่วนหนึ่งจากที่จะเอาไปสร้างห้องน้ำมาให้บ้านน้อง เดียวเราก็ไปร้องเพลงเปิดหมวกใหม่ได้ แล้วก็ได้เงินมาเหมือนเดิม แต่น้องไม่รู้จะทำยังไง บ้านก็ไหม้หมดแล้ว อยากช่วยน้องค่ะ

(สัมภาษณ์ผู้เรียนกลุ่มตัวอย่าง คนที่ 2 , 3 กุมภาพันธ์ 2565)

กิจกรรมกล้าอาสาปันรอยยิ้ม โครงการคนดีศรีสองแคว

กิจกรรมที่จัดขึ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อฝึกฝนผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีจิตอาสา จิตสาธารณะ ช่วยเหลือผู้อื่น และสามารถพัฒนาตนเองเพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม เริ่มต้นเมื่อผู้เรียนได้ร่วมระดมทุนจากการจัดกิจกรรมร้องเพลงเปิดหมวก ตามตลาดนัดคลองถม และได้เงินมาเป็นจำนวนหนึ่ง ก็ได้จัดการตามโครงการ โดยจัดการสร้างห้องน้ำให้กับบ้านของเพื่อนร่วมชั้นเรียนที่มีความต้องการ โดยเป็นการจัดกลุ่มและมีผู้สนใจเข้าร่วมกิจกรรมพอสมควร นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนจากทั้งทางผู้ปกครอง คณะครูและโรงเรียน ที่ได้ให้ความช่วยเหลือ

ภาพ 84 การเข้าร่วมโครงการกล้าอาสาปันรอยยิ้ม สร้างห้องน้ำให้เพื่อนในห้องเรียน

การจัดค่ายในครั้งนี้จะให้ผู้เรียนได้เป็นคนปฏิบัติเองทั้งหมด ตั้งแต่การทำอาหารเลี้ยงคนในค่าย การสร้างห้องน้ำ การจัดการบัญชีรายรับ - รายจ่าย ความร่วมมือร่วมใจกันในการสร้างค่ายให้เกิดขึ้น โดยก่อนที่ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้จัดค่าย ผู้เรียนจะต้องได้รับการฝึกการเข้าค่าย และเรียนรู้ระบบการบริหารจัดการที่ถูกต้อง เรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น โดยจะต้องให้ผู้เรียนเข้าใจก่อนเป็นอันดับแรกจึงจะทำให้ผู้เรียนสามารถออกไปจัดค่ายเองได้

ภาพกิจกรรมที่เด่นชัดระหว่างการจัดค่าย ในการสร้างห้องน้ำให้กับเพื่อนร่วมชั้นเรียนได้รับการแสดงความคิดเห็นและลงความเห็นของผู้เรียนเองทั้งหมด โดยจำนวนสมาชิกในการเข้าค่ายเกิดจากนักเรียนแกนนำ สามารถโน้มน้าว เชิญชวนเพื่อนให้มาร่วมเข้าค่ายได้มากถึง 25 คน และเด็กทุกคนต่างมีความเต็มใจที่จะเข้า

การจัดค่ายให้บรรลุตามวัตถุประสงค์นั้นเป็นสิ่งที่ต้องได้รับความร่วมมือร่วมใจจากชาวค่าย และต้องมีการบริหารจัดการที่ดีที่จะทำให้คนในค่ายร่วมมือกันและเกิดความพึงพอใจในการจัด

ค่ายในครั้งนี้ ทุกคนสามารถแบ่งหน้าที่กันได้ และร่วมมือกันในหลายฝ่ายเพื่อให้การจัดค่ายในครั้งนี้ราบรื่นไปด้วยดี โดยเริ่มต้นจากนักเรียนแกนนำที่ได้ไปเข้าค่าย กลับมาแบ่งงานและจัดการระบบภายในค่ายของตนเอง เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นก็ต้องพูดคุยกันเพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน และทำให้ค่ายสามารถดำเนินต่อไปได้อย่างราบรื่น

ภาพ 85 ความร่วมมือร่วมใจของผู้เรียนในการสร้างห้องน้ำ

การจัดค่ายในครั้งนี้ได้รับความช่วยเหลือจากวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช และรุ่นพี่ รุ่นน้องที่เข้าค่ายด้วยกันมาช่วยกันอีกแรง การเข้าค่ายในครั้งนี้ยังได้มิตรภาพ ความเห็นอกเห็นใจ ความร่วมมือกันของชาวค่ายที่จะสร้างห้องน้ำให้สำเร็จ และให้สามารถใช้งานได้จริง

ภาพ 86 การสร้างห้องน้ำให้บ้านเพื่อนร่วมชั้นเรียน

สุดท้ายแล้วการจัดค่ายที่เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมมกล้าอาสาปันรอยยิ้ม โครงการคนดีศรีสองแคว ก็สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี สามารถสร้างห้องน้ำได้สำเร็จ โดยอาศัยความสามัคคีในหมู่คณะ ความเข้าใจอกเข้าใจกัน ความซื่อสัตย์ที่มีต่อกัน เพราะถึงแม้ระยะเวลาในการจัดค่ายจะเพียงแค่ 2 วัน 1

คืน แต่สิ่งที่ผู้เรียนได้รับนั้นมีค่ายาวนาน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น การสร้างสังคมให้น่าอยู่ การหาข้อตกลงที่ทุกคนยอมรับและสามารถทำให้ค่านี้นี้ประสบความสำเร็จได้ เพราะผู้เรียนได้ถูกปลูกฝังความฉลาดทางสังคม ผ่านรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม จึงได้เกิดกิจกรรมนี้ขึ้นมา

เมื่อการจัดค่ายเสร็จสิ้น นักเรียนแกนนำจะต้องกลับไปเข้าค่ายอีกครั้งหนึ่ง เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันและเผยแพร่ข้อมูลได้อย่างถูกต้อง โดยใช้ระยะเวลา 3 วัน 2 คืน เพื่อให้ผู้เรียนนำสิ่งที่ตนเองได้เรียนจากการจัดค่ายของแต่ละโรงเรียนมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และทำกิจกรรมร่วมกันอีกครั้งหนึ่ง โดยกิจกรรมที่ถูกจัดขึ้นนั้น เป็นกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ทำร่วมกับนักเรียนโรงเรียนอื่น ได้รู้จักเพื่อนมากยิ่งขึ้น และจำลองการใช้ชีวิตในสังคมที่มีความหลากหลาย การเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อฝึกจิตใจให้บริสุทธิ์

ภาพ 87 กิจกรรมการเข้าร่วมโครงการโครงการกล้าทำดีศรีสองแคว

นอกจากมีกิจกรรมภายในค่ายที่ร่วมสร้างความสัมพันธ์อันดีแล้วนั้น ยังมีการร่วมมือกับชุมชนภายนอกหรือองค์กรภายนอกในการให้ความช่วยเหลือ ไม่ว่าจะเป็นบ้านพักคนชรา สถานสงเคราะห์ โดยแต่ละโรงเรียนจะถูกคัดกันไป ไม่ได้อยู่ร่วมกันกับเพื่อนโรงเรียนเดียวกัน ออกไปช่วยเหลือ และสร้างความเข้าใจกับผู้เรียน ว่าทุกคนมีความแตกต่างกันทั้งทางร่างกาย ความคิดและจิตใจ เป็นกระบวนการสร้างวิถีคิดให้ผู้เรียนเข้าใจสังคม เข้าใจโลก ไม่ได้มองทุกอย่างเพียงด้านเดียว เพราะทุกสิ่งมีสองด้านเสมอ ถ้าผู้เรียนได้เข้าใจทั้งด้านที่ดีและด้านที่ไม่ดี จะทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิด และสามารถพัฒนาและพาตนเองให้เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างสังคมที่เกิดความสงบสุขได้

ภาพ 88 การเยี่ยมผู้ป่วยและช่วยเหลือผู้อื่นจากโครงการกล้าทำดีศรีสองแคว

เมื่อผู้เรียนได้ทำกิจกรรมที่หลากหลายและเรียนรู้สังคมร่วมกัน โดยกิจกรรมที่จัดขึ้น ได้รับการสนับสนุนจากวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช วัฒนธรรมจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิษณุโลก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ โดยได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อให้ผู้เรียนเข้าค่าย และเข้าใจสังคมมากยิ่งขึ้น พร้อมกับให้ผู้เรียนได้ฝึกความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีในการอยู่ค่าย จนผู้เรียนสามารถสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมได้ในที่สุด เพราะการสอนเพียงให้ผู้เรียนเรียนเพียงทฤษฎีไม่ได้ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ ก็จะทำให้ผู้เรียนไม่ได้เกิดประสบการณ์จากการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาได้เต็มทีคือการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ ลงมือกระทำ หรือที่เรียกว่า “Active Learning” ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติเป็นทั้งผู้เข้าค่ายและผู้จัดค่าย

ภาพ 89 การนำนักเรียนนำเสนอผลงาน โครงการกล้าทำดีศรีสองแคว

สุดท้ายกิจกรรมในการเข้าร่วมโครงการคนดีศรีสองแควนั้น มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนเกิด ความสำนึกดีต่อสังคม และเป็นแกนนำที่ดีในการพัฒนาชุมชนต่อไป โดยให้ผู้เรียนได้สร้างความ รับผิดชอบต่องานที่ทำ ฝึกให้ผู้เรียนมีภาวะผู้นำที่ดี รู้จักการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เนื่องจากมีการ นำเสนอผลงานต่อประธานโครงการ แสดงให้เห็นถึงสิ่งที่ตนเองได้ทำมา ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อไหร่ มีการนำเสนอที่มีลำดับขั้นตอน ฝึกให้ผู้เรียนได้เป็นบุคคลที่กล้าแสดงออก เมื่อได้รับการ ฝึกฝนที่ดีก็จะทำให้ผู้เรียนสามารถนำไปปฏิบัติกับบุคคลภายนอกได้ถูกต้อง

ภาพ 90 การนำเสนอกิจกรรมจิตสาธารณะที่จัดขึ้น ตามโครงการกล้าทำดีศรีสองแคว

สิ่งที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนจากเข้าร่วมโครงการคนดีศรีสองแคว ในครั้งนี้ก็ทำเพื่อให้ผู้เรียนได้ เรียนรู้การอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น เข้าอกเข้าใจ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ซึ่งแน่นอนว่า ผู้เรียนที่ผ่านการจัดกิจกรรมนี้จะกลับมาเป็นนักเรียนแกนนำในการทำกิจกรรมภายในโรงเรียน เพื่อให้ ต่อไป และเมื่อจบในชั้นเรียนก็สามารถนำไปต่อยอดสู่การทำงานในอนาคตได้เช่นกัน ผลที่เกิดขึ้นจา กิจกรรมคนที่ดีรับมากที่สุดคือผู้เรียน เพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นสมาชิกในสังคมที่ดีได้ นอกจากนี้แล้ว การให้ผู้เรียนได้แสดงออกทางความคิด แสดงออกทางความสามารถ เมื่อถึงเวลาที่เหมาะสมและทำได้ ดี ก็ได้รับคำชื่นชมยินดีกลับมา เพื่อเป็นแรงผลักดันในการทำความดีต่อ เช่นเดียวกับ การเสริมแรง ทางบวก เมื่อผู้เรียนทำได้อย่างดีก็ควรได้รับคำชมเพื่อกระตุ้นและให้ผู้เรียนมีกำลังใจในการพัฒนา ตนเองต่อไป

ภาพ 91 นักเรียนแกนนำต่อยอดโครงการกล้าทำดีศรีสองแควสู่โรงเรียน

จากการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียน ผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมกล้าอาสาปันรอยยิ้ม โครงการคนดีศรีสองแคว ด้วยความสมัครใจและเป็นนักเรียนแกนนำของโรงเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อนำมาพัฒนาโรงเรียนต่อไป โดยจากกิจกรรมได้แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาตนเอง การช่วยเหลือผู้อื่น และแสดงตนเองทางด้านจิตสาธารณะ และเรียนรู้การมีคุณค่าของตนเองในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม โดยผู้เรียนได้ร่วมกันสร้างห้องน้ำให้กับบ้านของเพื่อนร่วมชั้นเรียน ซึ่งเกิดจากความต้องการช่วยเหลือของผู้เรียนเอง ทั้งนี้เงินที่มาจากการสร้างน้ำก็มาจากกิจกรรมเปิดหมวกร้องเพลง ที่ผู้เรียนร่วมด้วยช่วยกันหาและนำมาสร้างห้องน้ำให้กับเพื่อนจนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี นอกจากนี้การเข้าร่วมกิจกรรมกล้าอาสาปันรอยยิ้ม โครงการคนดีศรีสองแคว ยังได้มีการจัดกิจกรรมการเข้าค่าย 3 วัน 2 คืน เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมการใช้ชีวิตและเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น และการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ โดยผู้เรียนสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างมีความสุขและมีความสมัครใจที่จะเข้าร่วมอีกหากมีโอกาส และนำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมกล้าอาสาปันรอยยิ้ม โครงการคนดีศรีสองแคว มาเผยแพร่แก่ผู้เรียนคนในภายในโรงเรียน และเป็นแกนนำในการพัฒนาสังคมต่อไป

ตาราง 7 สรุปผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม

ร่างกระบวนการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม	ความฉลาดทางสังคมที่เกิดขึ้น	ผลการพัฒนาความฉลาดทางสังคม
<p>1. ด้านหลักสูตร</p> <ul style="list-style-type: none"> - การใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) - การใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน <p>2. ด้านการจัดการเรียนรู้</p> <ul style="list-style-type: none"> - การใช้คู่มือครู เรื่อง “ปัญหาสังคมไทย” - การใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดการเรียนรู้ - การเข้าร่วมโครงการกับองค์กรภายนอก - การเรียนรู้จากสภาพปัญหาในชุมชน - รูปแบบการจัดการเรียนรู้ A4 A 1 – Assigning problems การให้โจทย์ปัญหา A 2 – Analyzing problems วิเคราะห์ปัญหา 	<p>1. การรู้สถานการณ์ ผู้เรียนเข้าใจความรู้สึกของเพื่อนร่วมชั้นเรียนมากขึ้น ผู้เรียนเข้าใจสถานการณ์สภาพปัญหาสังคมและปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม เช่น สามารถควบคุมสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในห้องเรียนได้ ผู้เรียนไม่ทำให้เกิดการทะเลาะกันระหว่างเพื่อนร่วมชั้นเรียน จนสามารถทำงานกิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียนประสบความสำเร็จมากขึ้น</p> <p>2. การแสดงออก ผู้เรียนมีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนและผู้อื่นนอกห้องเรียนได้ แสดงออกด้วยรอยยิ้มกับผู้อื่น มีคำพูดที่เป็นมิตร พูดคุยด้วยคำพูดที่ไพเราะน่าฟัง ผู้เรียนมีความเป็นผู้นำมากขึ้นในการเป็นตัวอย่างแก่รุ่นน้องและ</p>	<p>กิจกรรมสร้างสรรค์ที่ผู้เรียนเข้าร่วมหลังการผ่านกระบวนการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม</p> <ul style="list-style-type: none"> - การจัดกิจกรรมร้องเพลง เปิดหมวกจัดกิจกรรมจิตอาสา จิตสาธารณะ - การช่วยเหลือบ้านนักเรียนประสบอัคคีภัย - กิจกรรมกล้าอาสาปันรอยยิ้ม โครงการคนดีศรีสองแคว สร้างห้องน้ำให้บ้านเพื่อนร่วมชั้นเรียน

<p>ร่างกระบวนการพัฒนารูปแบบการ จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคม เป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทาง สังคม</p>	<p>ความฉลาดทางสังคมที่ เกิดขึ้น</p>	<p>ผลการพัฒนาความฉลาด ทางสังคม</p>
<p>3. ด้านการวัดผลการเรียนรู้ A 3 – Accepting ยอมรับพฤติกรรม - แบบวัดความฉลาดทางสังคม</p>	<p>ควบคุมดูแลรุ่นน้องใน ระดับชั้นอื่นได้</p>	
<p>4. ด้านการประเมินผลการจัดการ เรียนรู้ A 4 – Actioning พฤติกรรมสู่การ เปลี่ยนแปลง</p>	<p>3. ความจริงใจ ผู้เรียนแสดง ความเป็นตัวตนของตนเอง ออกมาให้กับเพื่อนร่วมชั้น เรียน พูดกับเพื่อนอย่าง ตรงไปตรงมาให้กับเพื่อน เข้าใจ เมื่อมีปัญหากันใน</p>	
<p>5. ด้านสภาพแวดล้อมและ บรรยากาศการเรียนรู้ - การสร้างห้องเรียนให้น่าอยู่ น่า เรียน - การสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ให้กับผู้เรียน - การสร้างบรรยากาศแห่งความเป็น มิตร - การสร้างบรรยากาศแห่งการ ช่วยเหลือกัน</p>	<p>ห้องเรียนก็ปรับความ เข้าใจกันแล้วก็กลับมาทำ กิจกรรมร่วมกัน</p> <p>4. ความชัดเจน ผู้เรียนมี ความกล้าแสดงออกทางความ คิดเห็น สามารถยกมือแสดง ความคิดในสิ่งที่ตนคิดพร้อม กับแสดงข้อมูลที่มีความ น่าเชื่อถือ นำเสนอความคิด ของตนเอง และสามารถใช้ คำพูดโดยวิธีการโน้มน้าวให้ เพื่อน ๆ สามารถร่วมปฏิบัติ กับตนเองได้อย่างถูกต้องและ เหมาะสม</p>	

รางกระบวนการพัฒนารูปแบบการ จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคม เป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทาง สังคม	ความฉลาดทางสังคมที่ เกิดขึ้น	ผลการพัฒนาความฉลาด ทางสังคม
5. ความเห็นอกเห็นใจ		
ผู้เรียนมีความสนใจในการ ช่วยเหลือเกื้อกูลสามารถมี การสื่อสารแบบเข้าอกเข้าใจ ได้ เพื่อนร่วมชั้นเรียนและ ภายนอกห้องเรียน เมื่อเห็น ใครได้รับความเดือดร้อนก็ พร้อมจะช่วยด้วยความเต็มใจ พร้อมกับการแบ่งปัน เอื้อเพื่อ เพื่อแผ่ในสิ่งที่ตนเองมีให้กับ ผู้อื่น		

จากตาราง 7 สรุปผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม สามารถสรุป การจัดการเรียนรู้โดยมีองค์ประกอบทั้งหมด 5 ด้านดังต่อไปนี้ 1. ด้านหลักสูตร มีทั้งการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560) และหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน เพิ่มให้หลักสูตรมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 2. ด้านการจัดการเรียนรู้ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยใช้คู่มือครูเรื่อง ปัญหาสังคมไทย กระบวนการกลุ่ม การเข้าร่วมโครงการกับองค์กรภายนอก และการเรียนรู้สภาพปัญหาในชุมชน การจัดกิจกรรมในรูปแบบของ A4 ประกอบไปด้วย A-1 Assigning problems การให้โจทย์ปัญหา A 2 – Analyzing problems วิเคราะห์ปัญหา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ให้มากที่สุด 3. ด้านการวัดผลการเรียนรู้ มีการวัดผลในขั้นตอน A 3 – Accepting ยอมรับพฤติกรรมและการวัดความฉลาดทางสังคมของผู้เรียน ประกอบด้วย การรู้สถานการณ์ การแสดงออก ความจริงใจ ความชัดเจน ความเห็นอกเห็นใจ 4. ด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ อยู่ในขั้นตอน A 4 – Actioning พฤติกรรมสู่การเปลี่ยนแปลง เป็นการประเมินผ่านกิจกรรมที่ผู้เรียนได้เข้าร่วมพฤติกรรมแสดงออกของผู้เรียน 5. ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ มีการจัด

สภาพแวดล้อมที่สร้างห้องเรียนให้น่าอยู่ น่าเรียน การสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ การสร้างบรรยากาศแห่งความเป็นมิตร การสร้างบรรยากาศแห่งการช่วยเหลือกัน ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้ของผู้เรียนประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น และเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความฉลาดทางสังคม เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

เมื่อสิ้นสุดการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม ผ่านแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มีองค์ประกอบ ทั้ง 5 ด้าน คือ 1. ด้านหลักสูตร 2. ด้านการจัดการเรียนรู้ 3. ด้านการวัดผลการเรียนรู้ 4. ด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ 5. ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ โดยนำการจัดการเรียนรู้มาจัดโดยผ่านรูปแบบ A4 ได้แก่ A 1 – Assigning problems การให้โจทย์ปัญหา ผ่านการให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับผู้นำชุมชน และได้สะท้อนปัญหาที่มีในชุมชน เพื่อรับรู้ปัญหาในชุมชนแล้ว นำมาต่อยอดด้วย A 2 – Analyzing problems วิเคราะห์ปัญหา ผู้เรียนกลับสู่ห้องเรียน ร่วมกันนำปัญหามาวิเคราะห์กันภายในกลุ่มของตนเอง จนนำไปสู่การวิเคราะห์ระดับชั้นเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการวิเคราะห์ปัญหาร่วมกันที่ถูกต้อง ผ่านการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เมื่อได้ปัญหาที่ทุกคนลงความเห็นร่วมกัน ก็นำมาต่อยอดในขั้นตอน A 3 – Accepting ยอมรับพฤติกรรม โดยนำปัญหาที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์หาสาเหตุ รวมถึงพฤติกรรมที่ผู้เรียน พฤติกรรมของคนในสังคมที่ทำให้เกิดปัญหานั้นๆ พร้อมให้ผู้เรียนบอกเล่าพฤติกรรมของตนเองที่มีส่วนทำให้เกิดปัญหาสังคมด้วย ซึ่งเป็นการให้ผู้เรียนได้ยอมรับพฤติกรรมของตนเองว่า พฤติกรรมของตนเองก็มีส่วนทำให้เกิดปัญหาสังคมได้ด้วย เพื่อนำสู่ขั้นตอน A 4 – Actioning พฤติกรรมสู่การเปลี่ยนแปลง เมื่อผู้เรียนได้รับรู้พฤติกรรมของตนเองที่มีส่วนทำให้เกิดปัญหาสังคมแล้วนั้น ร่วมกันวิเคราะห์พฤติกรรมที่ดีขึ้น โดยเริ่มจากพฤติกรรมของผู้เรียนที่อยากทำให้ดีขึ้น พร้อมบอกวิธีการพัฒนาพฤติกรรมนั้นให้เกิดขึ้นจริงเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองที่สามารถทำให้อยู่ร่วมกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เมื่อจัดกิจกรรมเสร็จโดยรูปแบบ A4 ได้สอดแทรกกระบวนการพัฒนาความฉลาดทางสังคมทั้งจากระบวนการกลุ่ม และกิจกรรมการเรียนรู้การมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้น ทำให้ผู้เรียนสามารถมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องในการพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนให้ดีขึ้นด้วยเช่นกัน ซึ่งสามารถพัฒนาความฉลาดทางสังคมได้ 5 ด้าน ดังนี้

1. การรู้สถานการณ์ ผู้เรียนเข้าใจความรู้สึกของเพื่อนร่วมชั้นเรียนมากขึ้น ผู้เรียนเข้าใจสถานการณ์สภาพปัญหาสังคมและปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม เช่น สามารถควบคุมสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในห้องเรียนได้ ผู้เรียนไม่ทำให้เกิดการทะเลาะกันระหว่างเพื่อนร่วมชั้นเรียน จนสามารถทำงานกิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียนประสบความสำเร็จมากขึ้น

2. การแสดงออก ผู้เรียนมีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน

และผู้อื่นนอกห้องเรียนได้ แสดงออกด้วยรอยยิ้มกับผู้อื่น มีคำพูดที่เป็นมิตร พูดคุยด้วยคำพูดที่ไพเราะ น่าฟัง ผู้เรียนมีความเป็นผู้นำมากขึ้นในการเป็นตัวอย่างแก่รุ่นน้องและควบคุมดูแลรุ่นน้องในระดับชั้นอื่นได้ **3. ความจริงใจ** ผู้เรียนแสดงความเป็นตัวตนของตนเองออกมาให้กับเพื่อนร่วมชั้นเรียน พูดกับเพื่อนอย่างตรงไปตรงมาให้กับเพื่อนเข้าใจ เมื่อมีปัญหากันในห้องเรียนก็ปรับความเพื่อนร่วมชั้นเรียน พูดกับเพื่อนอย่างตรงไปตรงมาให้กับเพื่อนเข้าใจ เมื่อมีปัญหากันในห้องเรียนก็ปรับความ **4. ความชัดเจน** ผู้เรียนมีความกล้าแสดงออกทางความคิดเห็น สามารถยกมือแสดงความคิดเห็นในสิ่งที่ตนคิด พร้อมกับแสดงข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ นำเสนอความคิดของตนเอง และสามารถใช้คำพูดโดยวิธีการโน้มน้าวให้เพื่อน ๆ สามารถร่วมปฏิบัติกับตนเองได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม **5. ความเห็นอกเห็นใจ** ผู้เรียนมีความสมัครใจในการช่วยเหลือเกื้อกูล เพื่อนร่วมชั้นเรียนและภายนอกห้องเรียน เมื่อเห็นใครได้รับความเดือดร้อนก็พร้อมจะช่วยเหลือด้วยความเต็มใจ พร้อมกับการแบ่งปัน เอื้อเฟื้อ เพื่อแผ้วในสิ่งที่ตนเองมีให้กับผู้อื่น

เมื่อผู้เรียนผ่านการจัดกิจกรรมโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม จากรูปแบบ A4 ทั้งนี้ ผู้เรียนมีการพัฒนาความฉลาดทางสังคมที่มากขึ้น จนสามารถทำให้ผู้เรียนจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ ดังต่อไปนี้ 1. กิจกรรมร้องเพลงเปิดหมวกเพื่อระดมทุนในการจัดกิจกรรมจิตอาสา จิตสาธารณะ 2. ช่วยเหลือบ้านนักเรียนที่ประสบอัคคีภัย 3. กิจกรรมกล้าอาสาปันรอยยิ้ม โครงการคนดีศรีสองแควของจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สำคัญเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมแสดงจิตอาสา ช่วยเหลือผู้อื่น และการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันภายในสังคม พร้อมนำสิ่งที่ได้มาจัดทำโครงการจิตอาสาจิตสาธารณะภายใต้โครงการคนดีศรีสองแควของจังหวัดพิษณุโลก โดยผู้เรียนได้ร่วมกันสร้างห้องน้ำให้กับเพื่อนร่วมชั้นเรียนจนกิจกรรมนี้สำเร็จลุล่วงไปได้

บทที่ 5

บทสรุป

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดพิษณุโลก (Learning management model by social problems based to develop social intelligence of senior high school students in Phitsanulok Province) มีวัตถุประสงค์คือ 1. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนในปัจจุบัน 2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม โดยประโยชน์ของงานวิจัยคือ 1. ผู้เรียนสามารถพัฒนาความฉลาดทางสังคมของตนเองผ่านกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อนำไปใช้พัฒนาตนเองในชีวิตประจำวัน พัฒนาสังคม จนนำไปสู่การอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข 2. ผู้สอนได้แนวทางการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อนำไปพัฒนาวิชาชีพของตนเอง 3. ผู้สอนเกิดการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนผ่านกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียน 4. โรงเรียนมีรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม นำไปสู่การพัฒนาเป็นตัวอย่างและเผยแพร่ต่อไป

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล โดยใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ซึ่งได้ระบุคุณลักษณะของบุคคลในกลุ่มที่ต้องการศึกษาไว้ เพื่อเป็นเกณฑ์ในการเลือก โดยมีขอบเขตการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนในปัจจุบัน มีกลุ่มเป้าหมายได้แก่ 1. บุคลากรครูของโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในอำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ ปีการศึกษา 2564 จำนวน 3 คน 2. บุคลากรทางการแพทย์ จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 1 คน 3. บุคลากรทางด้าน

จิตวิทยา ในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 2 คน โดยมีขอบเขตด้านเนื้อหาดังต่อไปนี้ 1. ด้านหลักสูตร จุดมุ่งหมายและจุดประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ และเนื้อหาสำหรับการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียน 2. ด้านการจัดการเรียนรู้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 3. ด้านการวัดผล เครื่องมือและวิธีการวัดผลสำหรับการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 4. ด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ผลที่ได้จากการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 5. ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ ให้เอื้อต่อการพัฒนาความฉลาดทางสังคม

2. พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม โดยมีกลุ่มเป้าหมาย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/1 จำนวน 17 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนเนินสะอาดวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ จังหวัดพิษณุโลก ขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหา ดังนี้ 1. ด้านหลักสูตร เนื้อหาของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม วิชาหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำรงชีวิตในสังคม ชั้นมัธยมศึกษา ม.4 - ม.6 เรื่อง ปัญหาสังคมไทยและแนวทางการแก้ไขปัญหา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ของกระทรวงศึกษาธิการ (ตัวชี้วัด ส.2.1 ม.4-6/2 วิเคราะห์ความสำคัญของโครงสร้างทางสังคม การขัดเกลาทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม) 2. ด้านการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ด้วยกลวิธีการเล่าเรื่อง โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน มีการใช้อุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม 3. ด้านการวัดผล มีเครื่องมือและวิธีการวัดผลที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม 4. ด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ความฉลาดทางสังคมของผู้เรียน ผ่านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน 5. ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ ให้เอื้อต่อการพัฒนาความฉลาดทางสังคม

โดยเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลมีดังต่อไปนี้ 1. แนวคำถามในการสัมภาษณ์บุคลากรครูของโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 2. แนวคำถามในการสัมภาษณ์บุคลากรทางการแพทย์และบุคลากรทางด้านจิตวิทยา 3. แนวทางการสังเกตการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง ปัญหาสังคมไทย 4. คู่มือครูที่มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาด

ทางสังคม 5. แนวคำถามในการสัมภาษณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม 6. แบบวัดการเรียนรู้ของผู้เรียนหลังใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม การตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูลการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ เรียกว่าการตรวจสอบข้อมูลสามเส้า (Triangulation) (Denzin, 1989) โดยผู้วิจัยได้เลือกการตรวจสอบดังต่อไปนี้ การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Method triangulation) เป็นการตรวจสอบโดยพิจารณาจากการใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกัน โดยเริ่มเก็บข้อมูลด้วยการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม แล้วนำมาบันทึกเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีการสังเกต ควบคู่กับการซักถาม พร้อมกับศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบด้วย และมี การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยวิธี (Member Check) โดยการนำข้อมูลที่รวบรวมกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลอ่านอีกครั้งหนึ่ง หรือกลับไปถามซ้ำอีก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับความเป็นจริงตามประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลมากที่สุด เพื่อให้ผลงานมีข้อมูลที่ครอบคลุมและเพียงพอในการนำไปใช้ต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1 ผลการวิเคราะห์การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนในปัจจุบัน โดยมีรายละเอียดของประเด็นที่ศึกษา 2 ประเด็นดังนี้

1.1 สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนเกี่ยวกับความฉลาดทางสังคม จากการสัมภาษณ์และสังเกตของสถานศึกษา ทำให้มองเห็นถึงกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ครูผู้สอนใช้ในการพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งข้อมูลที่น่ามาเสนอโดยรวบรวมผลการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งบุคลากรครูของโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม บุคลากรทางการแพทย์ บุคลากรทางด้านจิตวิทยา พบประเด็นสำคัญ ดังนี้

1) ด้านหลักสูตร พบว่า ยังไม่มีหลักสูตรและรูปแบบที่ตายตัว ขึ้นอยู่กับบริบทของครูผู้สอน บริบทของโรงเรียน และสภาพแวดล้อมของโรงเรียนในแต่ละพื้นที่ ซึ่งจะจัดการจัดการเรียนรู้โดยอาศัยมาตรฐานการเรียนรู้ และจุดประสงค์จากในหลักสูตรที่มีมาให้เพียงเท่านั้น พร้อมกับบูรณาการให้เข้ากับสถานศึกษาต่างๆ โดยในบางสถานศึกษาที่การบูรณาการเข้ากับแผนปฏิบัติการประจำปี การศึกษาของโรงเรียน ตามโครงการต่างๆที่จัด ในการพัฒนาผู้เรียน หรือแม้กระทั่งในบางโรงเรียนก็

ได้มีการบูรณาการในชั่วโมงที่มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วย โดยเกิดขึ้นแตกต่างกันไปตามบริบทของสถานศึกษานั้นๆ

2) ด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่า ครูผู้สอนมีภาระงานอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมายจำนวนมาก ทำให้ไม่สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ โดยเน้นการสร้างความฉลาดทางสังคมไปในวิชาหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตเป็นส่วนใหญ่ โดยมีการสอดแทรกสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมให้กับผู้เรียนน้อย มักจะเรียนตามหนังสือเรียนที่ได้รับมา โดยต้องเน้นไปที่การให้ผู้เรียนรู้จักการคิดวิเคราะห์ แยะแยะ จนสามารถคิดอย่างเป็นระบบได้ ต้องเน้นการจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Active Learning) ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ทั้งจากภายในห้องเรียน เช่น กิจกรรมกลุ่ม การวิเคราะห์ร่วมกัน ภายนอกห้องเรียน เช่น กิจกรรมของโรงเรียน ชุมชน สังคม นอกจากนี้ยังต้องมริกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ เช่น การแสดงบทบาทสมมติ การใช้กรณีศึกษา การใช้เกม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน และเพิ่มการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างเต็มที่

3) ด้านการวัดผล พบว่า ด้านการวัดผล ยังไม่มีแบบวัดพฤติกรรมด้านความฉลาดทางสังคมที่แน่นอน ไม่เป็นรูปแบบทิศทางเดียวกัน ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์การเรียนรู้ของครูผู้สอนแต่ละบุคคล โดยครูผู้สอนจะวัดผลจากการคำตอบในการสะท้อนคิด หรือพฤติกรรมของผู้เรียนผ่านแบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพียงเท่านั้น แบบวัดพฤติกรรมที่ผู้สอนต้องการจะวัดเพียง 1 ด้านเท่านั้น ไม่ได้แสดงถึงความฉลาดทางสังคมที่เป็นองค์รวม

4) ด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ พบว่า ด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ต้องเป็นการประเมินผลตามสภาพจริง ยังไม่มีรูปแบบของการประเมินผลที่สามารถเป็นแบบอย่างในการวัดความฉลาดทางสังคมได้ โดยครูผู้สอนจะเน้นไปที่มุมมองและพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นส่วนใหญ่ ทั้งจากภายในและภายนอกห้องเรียน โดยต้องเน้นที่การประเมินตามสภาพจริง สร้างกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกัน ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ให้มีความกระตือรือร้น และสามารถมีหลักปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้ การเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาที่จัดขึ้นภายในโรงเรียน

5) ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้อ พบว่า สิ่งอำนวยความสะดวกและสื่อยังไม่เพียงพอที่จะใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อ ที่สำคัญต้องสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน โดยใช้กิจกรรมเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียนเองผ่านกระบวนการกลุ่ม การเล่นเกม จะเป็นการสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีเสียงหัวเราะ ไม่ให้ห้องเรียนเกิดความตึงเครียดมากเกินไป การสร้างระเบียบวินัยในชั้นเรียน นอกจากนี้ยังต้องมีการสร้างข้อตกลง

ร่วมกันในชั้นเรียน ที่เป็นความคิดเห็นของทั้งครูผู้สอนและผู้เรียนที่ต้องปฏิบัติร่วมกันในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการสร้างข้อตกลงเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติที่ยอมรับร่วมกัน และสร้างบรรยากาศให้น่าเรียน

จากการวิเคราะห์การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนในปัจจุบัน ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นที่สอดคล้องและนำไปใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม คือ มีหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560) เป็นฐาน พร้อมทั้งบูรณาการเข้าไปให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ครูผู้สอนมีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Active Learning) ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนด้วย พร้อมทั้งจัดกิจกรรมที่พัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียน พร้อมกับการวัดผลการเรียนรู้จากการตอบคำถาม และเข้าร่วมกิจกรรมที่สะท้อนออกมาในชั่วโมงที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แบบวัดพฤติกรรมที่ครูผู้สอนจัดทำขึ้น ประเมินผลการจัดการเรียนรู้จากพฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออกมาทั้งในและนอกห้องเรียน การปฏิบัติตนร่วมกันเพื่อน การอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น และสิ่งสุดท้ายที่ขาดไม่ได้คือสภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในห้องเรียนที่มีความเหมาะสม อุปกรณ์ครบพร้อม เพื่อให้พร้อมสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จนนำไปสู่การพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้

1.2 แนวทางการจัดการเรียนรู้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม โดยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ แนวคิดทฤษฎีรูปแบบการจัดการเรียนรู้สู่การพัฒนาความฉลาดทางสังคม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ ประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบ 1) ด้านหลักสูตร 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านการวัดผลการเรียนรู้ 4) ด้านประเมินผลการเรียนรู้ และ 5) ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ ทั้งนี้ประกอบกับการจัดการจัดการเรียนรู้ที่ประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1.ด้านหลักสูตร ครูผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรเพิ่มเติม เกี่ยวกับหลักสูตรการพัฒนาพฤติกรรมที่มีขึ้นในประเทศไทย พร้อมศึกษาข้อ

2. ด้านการจัดการเรียนรู้ ออกแบบกิจกรรมที่มีการสอดแทรกประเด็นปัญหาสังคม สอดแทรกปัญหาสังคมเข้าไปในกิจกรรมให้มากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น วิเคราะห์ปัญหาสังคม พร้อมบอกสาเหตุของปัญหานั้นได้ ทั้งนี้สามารถการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน รูปแบบการจัดการเรียนรู้ A 4 เรียนรู้จากสื่อที่เป็นข่าวสารในปัจจุบัน

3. การวัดผลการเรียนรู้ เกิดจากการสัมภาษณ์พฤติกรรมและมุมมองของผู้เรียน สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้ และจากแบบวัดความฉลาดทางสังคมของผู้เรียน

4. ด้านประเมินผลจัดการเรียนรู้ ประเมินจากพฤติกรรมของผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมบูรณาการกิจกรรมภายในโรงเรียน สะท้อนพฤติกรรมและวิธีคิด การกระทำของผู้เรียนที่แสดงออก

5. ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้โดยพัฒนาพฤติกรรมกระบวนการกลุ่ม การสร้างปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนและผู้สอนกับผู้เรียน สร้างการทำงานร่วมกัน ผ่านการพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียน

เมื่อได้แนวทางการจัดการเรียนรู้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม แล้วนั้นก็ทำให้ผู้วิจัยสามารถนำแนวทางดังกล่าวข้างต้นไปใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมต่อไปได้

2. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม โดยมีรายละเอียดของประเด็นที่ศึกษา 3 ประเด็น ดังนี้

2.1) ร่างการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน ได้แก่ รูปแบบ A 4 ประกอบได้ดังต่อไปนี้

A 1 – Assigning problems การให้โจทย์ปัญหา พัฒนาจาก

1. การศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ที่เกิดขึ้นแล้วนำมาเนื้อหา มาปรับเปลี่ยนให้เรียนรู้ปัญหามากขึ้น

2. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดแทรกปัญหาสังคมให้มากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจสภาพปัญหา ยิ่งขึ้น

3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกับชุมชน และเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

A 2 – Analyzing problems วิเคราะห์ปัญหา

1. การส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์ โดยเริ่มจากการคิดวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา พร้อมแนวทางการแก้ไขปัญหา

2. การฝึกให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการกลุ่ม เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ผู้เรียนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมทำงานกับผู้อื่น

A 3 – Accepting ยอมรับพฤติกรรม

1. การจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองก่อนเป็นอันดับแรก เพื่อนำไปสู่การรับรู้และ

เข้าใจสภาพแวดล้อมรอบตัว

2. ยอมรับพฤติกรรมของตนเองที่ดีและควรปรับปรุง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนเองในที่สุด

A 4 – Actioning พฤติกรรมสู่การเปลี่ยนแปลง

1. ผู้เรียนสามารถพัฒนาพฤติกรรมของตนเองได้โดยความรู้และเข้าใจที่เหมาะสม จนสามารถมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี
2. ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของปัญหาสังคมได้อย่างเข้าใจ และมีแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมจนสามารถพัฒนาความฉลาดทางสังคมของตนเองได้ในที่สุด

2.2) กระบวนการใช้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม สามารถสรุปประเด็นที่ได้พัฒนาขึ้นดังประกอบไปด้วย 5 ประเด็นดังต่อไปนี้ 1. ด้านหลักสูตร 2. ด้านการจัดการเรียนรู้ 3. ด้านการวัดผล 4. ด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ 5. ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ โดยสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1) ด้านหลักสูตร ได้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) พร้อมบูรณาการเข้ากับหลักสูตรสถานศึกษา ศึกษาหลักสูตรพัฒนาพฤติกรรมด้านอื่นๆในหลายด้าน เพื่อให้เกิดการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องตามมาตรฐานและตัวชี้วัด เพื่อให้สามารถพัฒนาผู้เรียนไปสู่ความฉลาดทางสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ

2) ด้านการจัดการเรียนรู้ จัดทำคู่มือครู เรื่อง ปัญหาสังคมไทย ในการใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ พร้อมทั้งจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกัน ผ่านกระบวนการกลุ่มในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการคิด วิเคราะห์จากสภาพปัญหาในชุมชนของตนเอง โดยผ่านรูปแบบ A 4 ซึ่งประกอบไปด้วย A 1 – Assigning problems การให้โจทย์ปัญหา ให้ผู้เรียนสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนเพื่อรับทราบถึงปัญหาชุมชนที่แท้จริง A 2 – Analyzing problems วิเคราะห์ปัญหา ร่วมกันสะท้อนปัญหาจากการสัมภาษณ์นั้นในชั้นเรียน ผู้เรียนเข้าใจสภาพปัญหาสังคม รู้สาเหตุของปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น พร้อมนำเสนอสาเหตุและวิเคราะห์ที่มาของปัญหาสังคมได้นอกจากนี้ยังได้มีการจัดให้ผู้เรียนในสถานศึกษาเข้าร่วมโครงการกับองค์กรภายนอกที่จัดขึ้น พร้อมทั้งเรียนรู้จากสภาพปัญหาในชุมชนของตนเอง เพื่อนำมาเป็นกรณีศึกษา และเห็นภาพได้มากยิ่งขึ้น

3) ด้านการวัดผลการเรียนรู้ โดยการสัมภาษณ์ผู้เรียน พฤติกรรมก่อน-หลังการจัดการเรียนรู้ของตนเองในชีวิตประจำวัน พร้อมทั้งวัดผลการเรียนรู้ของตนเองผ่านเครื่องมือแบบวัดการเรียนรู้ของผู้เรียนหลังใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมที่ครูผู้สอนจัดทำขึ้น โดยการวัดผลการเรียนรู้ จัดอยู่ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ

A4 เป็น A 3 – Accepting ยอมรับพฤติกรรม มีทิศทางที่ดีขึ้น ผู้เรียนทุกคนยอมรับพฤติกรรมของตนเองที่เกิดขึ้น โดยดูให้ผู้เรียนดูพฤติกรรมของตนเองในชีวิตประจำวัน และตั้งใจว่าพฤติกรรมของตนเองนั้นเป็นส่วนหนึ่งในการก่อให้เกิดปัญหาสังคม

4) ด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนบอกเล่าถึงพฤติกรรมของตนเองที่เกิดขึ้น ทั้งด้านดีและไม่ดี พร้อมกับนำเสนอแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมของตนเอง ผ่านการสัมภาษณ์ผู้เรียนให้เห็นมุมมอง วิธีคิดของผู้เรียนหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรม ผู้เรียนได้นำเสนอพฤติกรรมที่ตนเองจะพัฒนาหรือสังคมสุจริตที่อยากให้เกิดขึ้นจากพฤติกรรมที่ดี พร้อมทั้งตรวจสอบการเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาของทางโรงเรียนที่จัดขึ้น โดยขั้นตอนนี้จัดอยู่ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ขั้นตอน A 4 - Actioning พฤติกรรมสู่การเปลี่ยนแปลง

5) ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ จัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้โดยการจัดห้องเรียนให้น่าอยู่ อากาศถ่ายเท มีสภาพแวดล้อมที่ดี มีบอร์ดความรู้ มุมหนังสือ เมื่อถึงเวลาจัดกิจกรรมการเรียนรู้สร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรทั้งผู้สอนกับผู้เรียน ด้วยคำพูดและกิจกรรมเข้าสู่บทเรียนที่น่าสนใจ เพื่อดึงดูดความสนใจ หรือสร้างปฏิสัมพันธ์จากการเล่นเกมระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยกันเอง พร้อมทั้งร่วมกันสร้างข้อตกลงในชั้นเรียนเพื่อให้บรรยากาศการเรียนรู้ในห้องเรียนมีความสุขมากยิ่งขึ้น

2.3) ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม ที่นำมาจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ผู้เรียนมีการพัฒนาความฉลาดทางสังคมทั้งหมด 5 ด้าน ดังนี้

1. การรู้สถานการณ์ พบว่า ผู้เรียนเข้าใจความรู้สึกของเพื่อนร่วมชั้นเรียนมากขึ้น เมื่อได้ทำงานกลุ่มร่วมกัน หรือการพูดคุยแสดงความคิดเห็น ผู้เรียนเข้าใจสถานการณ์และปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมเพื่อไม่ให้สถานการณ์เลวร้ายมากยิ่งขึ้น สามารถรับมือกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และควบคุมสถานการณ์ได้

2. การแสดงออก พบว่า ผู้เรียนมีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนและผู้อื่นนอกห้องเรียนได้ แสดงออกด้วยรอยยิ้มกับผู้อื่น มีคำพูดที่เป็นมิตร พูดคุยด้วยคำพูดที่ไพเราะน่าฟัง พูดให้เกียรติผู้อื่น และเคารพความเป็นส่วนตัวของแต่ละบุคคลด้วย

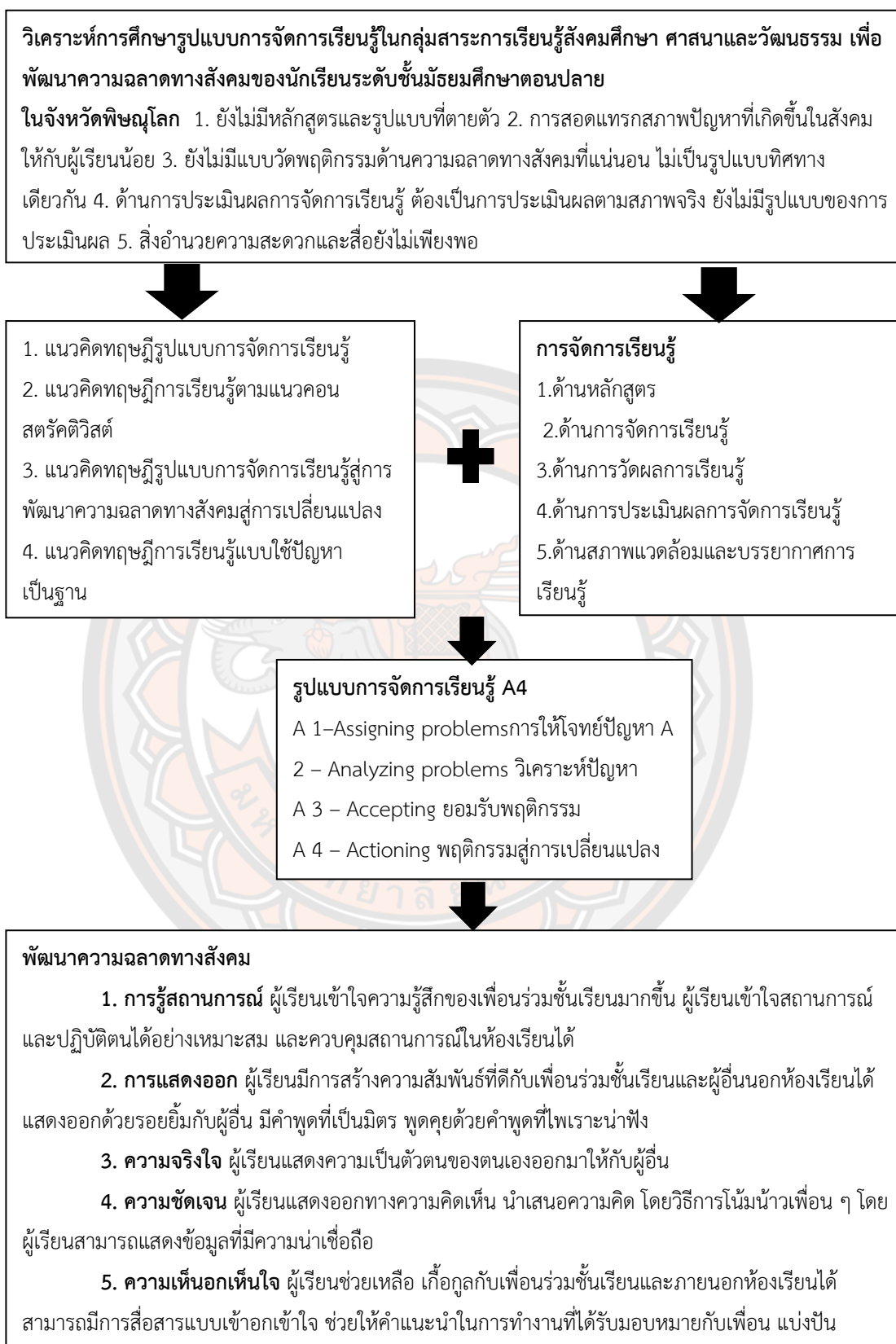
3. ความจริงใจ พบว่า ผู้เรียนแสดงความเป็นตัวตนของตนเองออกมาให้กับผู้อื่น ว่าเป็นคนเช่นใดแต่ยังคงต้องตามกาลเทศะ สามารถถ่ายทอดความรู้สึกออกมาทางสีหน้า แววตา และคำพูดได้

ด้วยความจริงใจ คิดเช่นใดก็พูดออกมาแสดงออกมาเช่นนั้น แต่ไม่ทำให้เกิดการทะเลาะวิวาทกับผู้อื่น แต่เป็นเพียงการแสดงความจริงใจต่อกันเท่านั้น

4. ความชัดเจน พบว่า ผู้เรียนสามารถแสดงออกทางความคิดเห็น นำเสนอความคิด โดยวิธีการโน้มน้าวเพื่อน ๆ โดยผู้เรียนสามารถแสดงข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ และพูดจาฉะฉาน จนสร้างความมั่นใจและแสดงออกทางคำพูดในการโน้มน้าวและนำทางให้ผู้อื่นคล้อยตามได้ แสดงความชัดเจนในการพูด มีความมั่นใจและชัดเจน

5. ความเห็นอกเห็นใจ พบว่า ผู้เรียนสามารถช่วยเหลือ เกื้อกูลกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนและภายนอกห้องเรียนได้ สามารถมีการสื่อสารแบบเข้าอกเข้าใจ โดยเกิดขึ้นระหว่างการทำงานกลุ่มร่วมกัน การนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน นอกจากนี้ยังช่วยให้คำแนะนำในการทำงานที่ได้รับมอบหมายกับเพื่อน แบ่งปันและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่สิ่งของของตนเองให้กับเพื่อน

เมื่อผู้เรียนผ่านการจัดกิจกรรมโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดพิษณุโลก จากรูปแบบ A4 ทั้งนี้ ผู้เรียนมีการพัฒนาความฉลาดทางสังคมที่มากขึ้น จนสามารถทำให้ผู้เรียนจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ ดังต่อไปนี้ 1.กิจกรรมร้องเพลงเปิดหมวก เพื่อระดมทุนในการจัดกิจกรรมจิตอาสา จิตสาธารณะ 2. ช่วยเหลือบ้านนักเรียนที่ประสบอัคคีภัย 3.กิจกรรมกล้าอาสาปันรอยยิ้ม โครงการคนดีศรีสองแควของจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สำคัญ เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมแสดงจิตอาสา ช่วยเหลือผู้อื่น และการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันภายในสังคม พร้อมนำสิ่งที่ได้มาจัดทำโครงการจิตอาสาจิตสาธารณะภายใต้โครงการคนดีศรีสองแควของจังหวัดพิษณุโลก โดยผู้เรียนได้ร่วมกันสร้างห้องน้ำให้กับเพื่อนร่วมชั้นเรียนจนกิจกรรมนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ภาพ 92 แผนภาพสรุปผลการวิจัย

จากแผนภาพสรุปผลการวิจัยข้างต้นพบว่า วิเคราะห์การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม จากสถานศึกษาโดยสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้ 1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560) 2. การจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 3. การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด 4. การสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกันทั้งภายในห้องเรียนและภายนอกห้องเรียน 5. สร้างข้อตกลงร่วมกันในห้องเรียน เพื่อนำมาสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม โดยรวบรวมผลการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งบุคลากรครูของโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม บุคลากรทางการแพทย์ บุคลากรทางด้านจิตวิทยา โดยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ แนวคิดทฤษฎีรูปแบบการจัดการเรียนรู้สู่การพัฒนาความฉลาดทางสังคม แนวคิดทฤษฎีความฉลาดทางสังคม แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการประกอบการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ประกอบกับการจัดการจัดการเรียนรู้ที่ประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบ ทั้งด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัดผลการเรียนรู้ ด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ จึงได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดพิษณุโลก ที่มีรูปแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ A4 ดังนี้ A 1 - Assigning problems การให้โจทย์ปัญหา โดยการให้ผู้เรียนศึกษาปัญหาจากในชุมชน A 2 – Analyzing problems วิเคราะห์ปัญหา ที่ได้ลงพื้นที่ชุมชน A 3 – Accepting ยอมรับพฤติกรรมของบุคคลที่ทำให้เกิดปัญหา A 4 – Actioning พฤติกรรมสู่การเปลี่ยนแปลงของบุคคลที่สร้างความฉลาดทางสังคมและลดปัญหาสังคมลง เมื่อผู้เรียนผ่านการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน หรือการเข้าร่วมองค์กรภายนอก เพื่อนำไปสู่การพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียน เมื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้จึงได้ผลการพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนผ่านรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม โดยสามารถพัฒนาความฉลาดทางสังคมได้ดังนี้ 1. การรู้สถานการณ์ ผู้เรียนเข้าใจความรู้สึกของเพื่อนร่วมชั้นเรียนมากขึ้น ผู้เรียนเข้าใจสถานการณ์และปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม และควบคุมสถานการณ์ในห้องเรียนได้ 2. การแสดงออก ผู้เรียนมีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนและผู้อื่นนอกห้องเรียนได้ แสดงออกด้วยรอยยิ้มกับผู้อื่น มีคำพูดที่เป็นมิตร พูดคุยด้วยคำพูดที่ไพเราะน่าฟัง 3. ความจริงใจ ผู้เรียนแสดงความเป็นตัวตนของตนเองออกมาให้กับผู้อื่น 4. ความชัดเจน ผู้เรียนแสดงออกทางความคิดเห็น นำเสนอความคิด โดยวิธีการโน้มน้าวเพื่อน ๆ โดยผู้เรียนสามารถแสดงข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ 5. ความเห็นอกเห็นใจ ผู้เรียนช่วยเหลือ เกื้อกูลกับ

เพื่อนร่วมชั้นเรียนและภายนอกห้องเรียนได้ ช่วยให้คำแนะนำในการทำงานที่ได้รับมอบหมายกับเพื่อน แบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม พบว่า การจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จากที่ผ่านมาทางสถานศึกษาหลายแห่งได้พัฒนาให้ผู้เรียนมีวิธีการคิดที่เป็นระบบ การสร้างกระบวนการคิด มุ่งจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ทำกิจกรรมกลุ่ม และมีการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยผ่านการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อให้ผู้เรียนร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ไปพร้อมกันกับครูสอน ตามกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยผ่านการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับ สุขุมธาดา พรหมบุญ และอรพรรณ พรสีมา (2549, หน้า 45) ได้กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมนี้ สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนใน ชั้นเรียนในลักษณะของการบูรณาการ วิธีที่ 1 กระบวนการกลุ่ม (Group Process) เป็นการจัดสถานการณ์การเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ได้ มีปฏิสัมพันธ์กันโดยมีการแบ่งหน้าที่ช่วยเหลือ กันและกัน ซึ่งการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ กลุ่มสามารถประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนได้ โดยการจัดกิจกรรมในลักษณะต่าง ๆ วิธีที่ 2 การเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจ (Cooperative Learning) เป็นวิธีการเรียนที่เน้น การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้ผู้เรียนได้ เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ สมาชิกแต่ละคน จะต้องมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของกลุ่มโดยมี วิธีที่ 3 การเรียนรู้แบบสรสรสร้างความรู้ (Constructivism) เป็นวิธีการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องแสวงหาความรู้และสร้างความรู้ความเข้าใจขึ้น ด้วยตนเอง ความแข็งแกร่ง และความเจริญ งอกงามในความรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้มี โอกาสเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับ คนอื่น ๆ หรือได้พบสิ่งใหม่ ๆ แล้วนำความรู้ที่มี อยู่มาเชื่อมโยง ตรวจสอบกับสิ่งใหม่ ๆ แนวคิด ของการเรียนรู้แบบสรสรสร้างความรู้ คือ การ เรียนรู้เป็นกระบวนการสรสรสร้างความรู้ ความรู้ เดิมเป็นพื้นฐานสำคัญของการสรสรสรสร้างความรู้ ใหม่และคุณภาพของการเรียนรู้มีความสัมพันธ์ กับบริบทที่เกิดขึ้น ดังที่กล่าวว่านั้น เมื่อได้ทำการวิเคราะห์ก็มีความสอดคล้องกันจากการวิเคราะห์การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม ในสถานศึกษา

การจัดการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการวิเคราะห์นั้นต่างก็มุ่งเน้นการวัดความฉลาดทางสังคมไปที่ การสร้างปฏิสัมพันธ์ในการเรียนร่วมกัน ให้ผู้เรียนได้รู้จักหลักการปฏิบัติตนที่ดี ตนนำสู่การทำงาน ร่วมกันได้ และเมื่อผู้เรียนสามารถทำงานร่วมกันผู้อื่นได้แล้วนั้น ก็จะส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนา ความฉลาดทางสังคม และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ในทุกระดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชญพงศ์ ไชยธกุลโรจน์, ทิพย์พาพร มหาสินไพศาล, ทิวต์ถ์ มณีโชติ (2564) ศึกษาว่า การวัดความ ฉลาดทางอารมณ์และสังคมของผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีตัวบ่งชี้ความฉลาดทางอารมณ์และ สังคมที่มีความทันสมัย มีความเป็นปรนัยและไม่ซ้ำซ้อน เพื่อสะท้อนว่าผู้บริหารสถานศึกษามีความ ฉลาดทางอารมณ์ คือ เป็นผู้ที่มีรู้และเข้าใจในตนเอง สามารถจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้และมี ความฉลาดทางสังคม คือ เป็นผู้ตระหนักรู้ต่อสังคมและสามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลอื่นได้ ตัวบ่งชี้ความฉลาดทางอารมณ์และสังคมจึงเป็นสิ่งยืนยันความเป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มี ประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น เช่นเดียวกันสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนจากการพัฒนา ความฉลาดทางสังคมนั้นคือการตระหนักรู้ต่อสังคม และเป็นบุคคลที่สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ร่วมกับบุคคลอื่นได้ไม่ว่าจะทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน โดยจะถือว่าเป็นสิ่งที่ดีต่อการพัฒนา ประเทศชาติต่อไป

ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาด ทางสังคม พบว่า การจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนผ่านกิจกรรมในรูปแบบที่จัดขึ้น สามารถช่วยให้ผู้เรียนมี การพัฒนาความฉลาดทางสังคมได้ โดยเป็นการจัดการเรียนรู้ผ่านชุดกิจกรรม โดยมีการจัดเป็น ขั้นตอนที่มีรูปแบบที่ชัดเจน ให้ผู้เรียนได้ลองร่วมมือร่วมกันคิด ร่วมกันทำ นำมาใช้พัฒนาความฉลาด ทางสังคม สอดคล้องกับ การนำทฤษฎีการเรียนรู้คอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist) ไปใช้ในการเรียน การสอน ของสุมาลี ชัยเจริญ (2554) ที่อธิบายว่าใช้การเรียนรู้เป็นกระบวนการลงมือปฏิบัติ ประสบการณ์ตรง ค้นหาวิธีการแก้ปัญหา และการเรียนรู้ควรเป็นองค์รวม เน้นสภาพจริง และสิ่งที่เป็น จริงในห้องเรียน ผู้เรียนจะมีโอกาสสร้างความรู้ผ่านประสบการณ์ความรู้ของตนเองที่ไม่ได้มาจากการ บอกรู้อ หรือ การสอนของครู โดยการใช้ชุดกิจกรรมนี้เอง ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้ความฉลาดทางสังคม พัฒนาขึ้นไปด้วยโดยการใช้ชุดกิจกรรมนี้เอง ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้ความฉลาดทางสังคมพัฒนาขึ้นไป ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธนิตศักดิ์ ลิ้มสุวรรณภัทร และสุขอรุณ วงษ์ทิม (2560) ที่ศึกษาการ ใช้ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของกลุ่มผู้ต้องขังที่กระทำผิดวินัยเรือนจำกลางบาง ขวาง จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยปรากฏว่า 1) ภายหลังจากทดลอง กลุ่มทดลองที่ใช้ชุดกิจกรรมแนะ แนวเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม มีความฉลาดทางสังคมสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ .01 2) ภายหลังจากทดลอง กลุ่มทดลองมีความฉลาดทางสังคมสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) ความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของกลุ่มทดลองอยู่ในระดับมาก ไม่ว่าจะจัดขึ้นกับผู้เรียนหรือแม้แต่บุคคลภายนอก แล้วนั้นการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ สามารถเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนได้

นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิด กระบวนการเรียนรู้จากปัญหาที่เกิดขึ้น ผู้เรียนได้เรียนรู้จากปัญหาที่เกิดขึ้นจริง พร้อมกับสะท้อนปัญหาออกมาเพื่อหาทางแก้ไขร่วมกัน โดยเป็นการเรียนรู้จากปัญหาเพื่อสร้างความเข้าใจพร้อมกับพัฒนาตัวบุคคลของผู้เรียนไปพร้อมกันด้วย เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่เหมาะสมในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของรัชนิ เกษศิริ (2560) ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนศึกษานารีวิทยา สรุปผลได้ดังนี้ ผลการวิจัยพบว่า 1.) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2.) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ ระดับ .01 3.) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านใฝ่เรียนรู้ สูงกว่าการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากที่กล่าวมาการใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นการพัฒนาระบวนการคิดซึ่งสามารถเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาความคุณลักษณะของผู้เรียนให้ทั้งมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์หรือแม้กระทั่งความฉลาดทางสังคม เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมได้ โดยการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม ได้ทำการจัดการเรียนรู้และได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ A4 สอดคล้องกับทฤษฎีการจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง เมื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม ได้ทำการจัดการเรียนรู้และได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ A4 ซึ่งสอดคล้องกับการใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียน โดยมีรูปแบบดังต่อไปนี้

A 1 – Assigning problems การให้โจทย์ปัญหา ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้ ผู้นำชุมชน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ เพื่อทราบถึงปัญหาที่

สะท้อนจากบุคคลในชุมชนเอง เป็นสภาพแวดล้อมที่ผู้เรียนได้ประสบจริง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในปัญหาและเกิดการกระตุ้นความคิด ซึ่งสอดคล้องกับที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550: 2-3) ได้สรุปลักษณะสำคัญของการเรียน แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) คือ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ต้องมี สถานการณ์ปัญหาและเริ่มต้นการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยการใช้ปัญหาเป็นเป็นตัวกระตุ้นให้เกิด กระบวนการเรียนรู้และปัญหาที่นำมาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้นั้นควรเป็นปัญหาที่พบได้ใน ชีวิตประจำวันของผู้เรียน

A 2 – Analyzing problems วิเคราะห์ปัญหา เมื่อผู้เรียนได้ปัญหาจากการสัมภาษณ์ในชุมชน ผู้เรียนจะนำปัญหากลับมาสู่ห้องเรียนเพื่อวิเคราะห์ปัญหาที่พบร่วมกัน ทั้งเป็นการพูดคุยวิเคราะห์ แลกเปลี่ยนกัน เพื่อหาสาเหตุของปัญหาและเพื่อหาแนวทางการแก้ไขร่วมกันทั้งครูผู้สอน ผู้เรียนภายในกลุ่ม พร้อมกับนำเสนอสิ่งที่ได้วิเคราะห์สู่ผู้เรียนและเพื่อนทั้งห้องเรียน เพื่อร่วมทำการวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกันอีกครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับทิตินา แชมมณี (2556: 138) ได้สรุปลักษณะสำคัญของการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ที่ว่าผู้สอนและผู้เรียนมีการร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและหาสาเหตุของปัญหา ผู้เรียนมีการวางแผนการแก้ปัญหาร่วมกัน

A 3 – Accepting ยอมรับพฤติกรรม ในการสร้างพฤติกรรมให้ผู้เรียนเป็นที่ยอมรับต้องเริ่มจากผู้เรียน เรียนรู้พฤติกรรมของตนเองว่าเป็นอย่างไร เพื่อสะท้อนพฤติกรรมออกมาแล้วผู้เรียนจะเรียนรู้จากพฤติกรรมนั้นๆ และยอมรับพฤติกรรมของตนเอง เพื่อนำไปใช้พัฒนาหรือปรับปรุงตนเองต่อไป เมื่อผู้เรียนสามารถยอมรับก็เป็นส่วนหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงเจตคติของตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ (2553 : 55) ได้กล่าวถึงวิธีการส่งเสริมให้เกิดเจตคติผู้สอนเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนรู้ซึ่งมีแนวทางในการส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดเจตคติดังนี้ 1. ให้ข้อเท็จจริงแก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้พิจารณาไตร่ตรองจนเกิดการยอมรับ 2. ชักจูงให้ผู้เรียนเกิดการยอมรับ โดยการให้คำแนะนำ บอกเล่า หรือให้ความรู้เพิ่มเติมจากที่ผู้เรียนเคยรู้มา 3. ให้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรง จนเกิดการยอมรับ 4. สร้างความประทับใจให้แก่ผู้เรียนในครั้งแรก ย่อมทำให้เกิดเจตคติที่ดีแก่ผู้เรียน 5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย 6. จัดสิ่งแวดล้อมและสถานการณ์ใหม่ให้ เพื่อให้เกิดการยอมรับ เปลี่ยนเจตคติ เมื่อผู้เรียนเกิดการยอมรับและเปลี่ยนแปลงเจตคติไปในทางที่ดี ก็จะทำให้ผู้เรียนสามารถรับรู้และเข้าใจสภาพแวดล้อมและมีพฤติกรรมในสังคมที่ดีขึ้น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความฉลาดทางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีความฉลาดทางสังคม ดังที่ Goleman (2006, pp. 57-59) กล่าวว่า องค์ประกอบของความฉลาดทางสังคม ต้องการตระหนักรู้ทางสังคม (social awareness) คือ ความสามารถของ

บุคคลในการรับรู้เกี่ยวกับผู้อื่นในสังคม และการมีปฏิสัมพันธ์หรือคุณสมบัติพิเศษทางสังคม ที่จะทำให้อยู่ร่วมกันในสังคมให้ได้

A 4 – Actioning พฤติกรรมสู่การเปลี่ยนแปลง เมื่อถึงขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหลังจากการจัดการเรียนรู้ พฤติกรรมของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นเกิดขึ้นจากตัวของผู้เรียนเองได้รับการพัฒนาครบทุกด้านทั้งความรู้ ทักษะ ทศนคติ ไปพร้อมกัน โดยการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning และในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม ที่เน้นไปทางการพัฒนาพฤติกรรมความฉลาดทางสังคมให้กับผู้เรียนให้สูงขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ พร้อมทั้งประเมินผลตามสภาพจริงของผู้เรียน หลังจากการจัดกิจกรรมผู้เรียนมีพฤติกรรมความฉลาดทางสังคมที่สูงขึ้น และผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงของ Mezirow (2012) ที่กล่าวว่า การเกิดการเปลี่ยนแปลง พื้นฐานในตนเองได้นั้น จะต้องเริ่มต้นจากการที่ตัว บุคคลได้เผชิญกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวันและไม่ใช่แค่เพียงการพัฒนาทางด้าน ความคิด การพัฒนาด้านจิตสำนึก แต่เน้นพัฒนาที่กระบวนการในการทำให้เกิดความหมายที่ชัดเจน มากขึ้นและการมีศักยภาพที่จะควบคุมความคิด ความรู้สึก และเจตนาของตนได้ดีขึ้นเป็นสำคัญได้ ซึ่งก็จะไปสอดคล้องกับสุชา จันทน์เอม, (2544) ที่กล่าวว่าการสอนมีอยู่มากมายหลายวิธี ตามแนวคิดเกี่ยวกับการสอนในปัจจุบัน จะมุ่งเน้นการสอนที่สามารถพัฒนาผู้เรียนได้ครบทั้งความรู้ ทักษะ และทัศนคติ โดยอาศัยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และผู้สอนจะต้องพัฒนาวิธีการสอนของตนเองอยู่เสมอ เพราะถ้าครูผู้สอนมีการพัฒนาตนเอง มีวิธีการสอนที่แปลกใหม่ ก็จะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจอยากเรียน และสิ่งที่สำคัญก็คือ จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ส่งผลต่อพัฒนาการของผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน ลักษณะการสอนที่ดี ดังที่กล่าวไว้ว่าเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์แก่ผู้เรียน ต้องมีการประเมินผลตลอดเวลา

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยสรุปข้อเสนอแนะของรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดพิษณุโลก ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะด้านการจัดการเรียนรู้ในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรมีการวางแผนก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อยู่เสมอ ในการใช้ปัญหาสังคมเข้ามาจัดการเรียนรู้ โดยในแต่ละขั้นตอนต้องอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจถึงจุดประสงค์การเรียนรู้ และใช้เวลาในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้

1.2 ควรจัดการเรียนรู้ให้มีการบูรณาการกับกลุ่มสาระรายวิชาอื่นๆ เพื่อให้ครูผู้สอนได้มีการวางแผนร่วมกัน เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม และสามารถพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนได้อย่างเต็มที่

1.3 ควรคัดเลือกเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอนที่มีความเหมาะสมในการพัฒนาความฉลาดทางสังคม เพื่อสะท้อนพฤติกรรมของผู้เรียนออกมาได้ตามวัตถุประสงค์

1.4 ควรนำปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นมาจัดการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย บูรณาการ จนสามารถพัฒนาพฤติกรรม มุมมองของผู้เรียนได้อย่างครบถ้วน ทุกด้านเพื่อนำไปสู่การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาความฉลาดทางสังคมที่เหมาะสม

1.5 ควรศึกษาข้อมูลการใช้ปัญหาเป็นฐานที่หลากหลาย มีการศึกษาสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะสอนให้หลากหลาย เพื่อนำไปสู่เนื้อหาสาระ วิธีการจัดการเรียนรู้ ที่เหมาะสมที่สุด เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงและสร้าง ปรับปรุงและพัฒนาในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของแต่ละสถานศึกษาดียิ่งขึ้นไป

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยในการวิจัยต่อไป

2.1 ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนอย่างละเอียดถี่ถ้วนเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาความฉลาดทางสังคมได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน ตามบริบทของสถานศึกษา

2.2 ควรมีการวิจัยและพัฒนาในเรื่องการเปรียบเทียบข้อดีและข้อเสีย หรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้น

2.3 ควรมีการวิจัยและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการสอนให้ผู้เรียนมีกิจกรรมที่หลากหลาย ฝึกกระบวนการคิดที่มากขึ้น ให้เกิดการวิเคราะห์ข้อมูล สร้างพฤติกรรมที่เหมาะสม เพื่อให้การพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนบรรลุผลมากที่สุด

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- เกียรติอนันต์ ล้วนแก้ว. (2563). *แก้ปัญหาสังคมก่อนปัญหาเศรษฐกิจ*. สืบค้น 15 มีนาคม 2564, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist/124434>.
- จรีลักษณ์ รัตนพันธ์. (2557). *ทักษะทางสังคม*. สืบค้น 5 กุมภาพันธ์ 2564 จาก http://jareeluk.blogspot.com/2014/09/blog-post_27.html
- จุมพล พุทธิพรชีวิน. (2552). *บทความที่ 134 : จิตตปัญญา ศึกษาและการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Contemplative Education and Transformative Learning)*. สืบค้น 1 กุมภาพันธ์ 2561. จาก <http://jittapanya.blogspot.com/2009/01/contemplativeeducation-and.html>.
- จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์. (2545). *สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์*. กทม. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สำนักอธิการบดี.
- จิราภรณ์ ศิริทวี. (2541). เทคนิคการจัดกิจกรรมให้นักเรียนสร้างความรู้. *วิชาการ* 1(9), 37-52.
- ชลลดา ทองทวี, จิรัฐกาล พงศ์ภคเชียร, ธีระพล เต็มอุดม, พงษธร ตันตฤทธิศักดิ์, และ สรยุทธ รัตนพจนารถ. (2551). *จิตตปัญญาพหุศึกษา: การสำรวจและสังเคราะห์ความรู้จิตตปัญญาศึกษาเบื้องต้น(รายงานวิจัย)*. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยและจัดการความรู้จิตตปัญญาศึกษา ศูนย์จิตตปัญญาศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล.
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ. (2533). *เทคโนโลยีการศึกษา: ทฤษฎีและการวิจัย*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮาส์.
- ซาพินา หลักแหล่ง. (2552). ผลของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามแนวคิดวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนมูลนิธิอาซิซสถานจังหวัดปัตตานี (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต). ปัตตานี:มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี.
- ณชนัน แก้วชัยเจริญกิจ. (2550). *ภาวะผู้นำและนวัตกรรมทางการศึกษา: บทบาทของครูกับ Active Learning*. สืบค้น 20 กันยายน 2564. จาก <http://www.pochanukul.com>.
- ทองคุณ หงส์พันธ์. (2546). *ผู้บริหารมือใหม่ในสถานการณเปลี่ยนแปลง: กรณีสถาบันราชภัฏ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: แสงสว่างการพิมพ์.

- ธัญญา สังขพันธานนท์. (2549). *แว่นวรรณคดี ทฤษฎีร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นาคร.
- นนทลี พรธาดาวิทย์. (2559). *การจัดการเรียนรู้แบบ Active learning* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ทริปเพิลเอ็ดดูเคชั่น.
- นัจญ์มียะ สะอะ. (2551). ผลของการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิทยาศาสตร์ ลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเอง และความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต) ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- บุญเชิด ภัฏโณอนันตพงษ์. (2540). การเรียนรู้แบบสรรค์สร้างความรู้. ใน *ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม: ต้นแบบ การเรียนรู้ทางด้านหลักทฤษฎีและ แนวปฏิบัติ* (หน้า 48-49). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- บุญนำ อินทนนท์. (2551). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนโยธินบำรุงที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2540). กระบวนการกลุ่ม. ใน *ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม: ต้นแบบการเรียนรู้ทางด้านหลักทฤษฎีและแนวปฏิบัติ* (หน้า 40). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ปาณิสดา คงสมจิตต์. (2559). *ความฉลาดทางสังคม(SQ)ในยุคศตวรรษที่ 21*. สืบค้น 20 เมษายน 2564. จาก <https://chumphon.mju.ac.th/openFile.aspx?id=MTcwMjJz>.
- พวงรัตน์ บุญญานูรักษ์ และ Basanti Majumdar. (2544). *การเรียนรู้โดยใช้ปัญหา (Problem Based Learning)*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พงษ์ศักดิ์ น้อยพยัคฆ์. (2558). *ความฉลาดทางสังคม*. สืบค้น 25 เมษายน 2564. จาก <https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist/108423>.
- พิมพ์พร สุนทรวิริยกุล. (2551). *กระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ทิตินา แคมมณี. (2550). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้ เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตินา แคมมณี. (2551). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้ เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬา.
- ทิตินา แคมมณี. (2556). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2564). *ตร.ลงพื้นที่พิสูจน์จุดเผาถังยาง "น้องปอ" มั่นใจแฟนหนุ่มทำคนเดียว*. สืบค้น 10 มีนาคม 2564, จาก <https://www.thairath.co.th/news/crime/2047741>.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2564). *แม่ช็อก ลูกชาย ม.3 ถูกแทง 3 แผลคาโรงเรียน ครูบอกเพราะไปแกล้งเพื่อน*. สืบค้น 23 มิถุนายน 2564, จาก <https://www.thairath.co.th/news/local/north/2122776>.
- ทองจันทร์ หงส์ดารมภ์. (2531). “การเรียนรู้โดยพึ่งตนเอง (Self-Directed Learning)”. *สารพัฒนาคณาจารย์*. 11(5), 3-4.
- ธนิตศักดิ์ ลิ้มสุวรรณภักดิ์ และสุซอรุณ วงษ์ทิม. (2560). ผลการใช้ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของกลุ่มผู้ต้องขังที่กระทำผิดวินัยเรือนจำกลางบางขวาง จังหวัดนนทบุรี. *วารสารพยาบาลตำรวจ*, 9(1), 128-138.
- เพชรยุพา บุณย์สิริจรัสรัฐ. (2558). *หลักการพัฒนาความฉลาดทางสังคม*. กรุงเทพฯ: เฉมิ.เดียมอง.
- พิสุทธา อารีราษฎร์. (2553). *ผลการจัดการเรียนรู้เน้นผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์บนเครือข่ายคอมพิวเตอร์*.มหาสารคาม : คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ภูมिवรรณ กุณฑา. (2561). *ความฉลาดทางอารมณ์ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของนักเรียน* *เดินเรือพาณิชย์ศูนย์ฝึกพาณิชย์นาวี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มะลิ ประดิษฐ์แสง. (2559). *ความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางสังคมของอาจารย์ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต)*. สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- รัตนา ประยูรรักษ์. (2541). *การประกอบสร้างความเป็นจริงและการตัดสินผู้ตกเป็นข่าวด้วยการเล่าเรื่องในหนังสือพิมพ์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- รัชนี้ เกษศิริ, กานต์รวี บุษยานนท์, อัมพร วัจนะ และกิตติศักดิ์ ลักษณะ. (2560). ผลการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนศึกษานารีวิทยา. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากรฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 10(1), 2323-2340.
- ราตรี เกตบุตรดา. (2546). ผลของการเรียนแบบไขปัญหาเป็นหลักต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2524). *พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- เรวดี ศรีสุข. (2562). การประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ(Co-operative learning) ในการออกแบบ จัดการเรียนการสอน. *The Journal of Boromarjonani College of Nursing Suphanburi*, 2(1), 5-16.
- วัชรา เล่าเรียนดี. (2548). *เทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้สำหรับครูมืออาชีพ*. นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2541). *การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*. กรุงเทพฯ : เลิฟแอนด์เพลส.
- วัลลี สัตยาศัย. (2547). *การเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก รูปแบบการเรียนรู้โดยผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*. กรุงเทพฯ : บุคเน็ท.
- วิญญพงศ์ ไชยธิกุลโรจน์, ทิพย์พาพร มหาสินไพศาล, ทิวัตต์ มณีโชติ (2564). ผู้บริหารสถานศึกษากับการพัฒนาตัวบ่งชี้ความฉลาดทางอารมณ์และสังคม. *วารสารการวัด ประเมินผล สถิติและการวิจัยทางสังคมศาสตร์*, 2(1), 17-26.
- วิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี. (2542). การพัฒนาสติปัญญาทางอารมณ์เพื่อความสำเร็จในการทำงาน. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 5(1), 37-52.
- วิศิษฐ์ วังวิญญู, มปป. *สุนทรียสนทนา*. สืบค้น 1 มีนาคม 2565 จาก [http://www.hkm.nu.ac.th/ Document/Dialogue00.pdf](http://www.hkm.nu.ac.th/Document/Dialogue00.pdf).
- สุชา จันทน์เอม. (2544). *จิตวิทยาทั่วไป*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช..
- สุภางค์ จันทรวานิช. (2543). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สุภามาส เทียนทอง. (2553). *การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุเทพ อ่วมเจริญ. (2549). *การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม*. สืบค้น 21 ตุลาคม 2564 , จาก http://cddweb.cdd.go.th/tr_di/documentary/tr_dihrrdoc004.html.
- สุมาลี ชัยเจริญ. (2554). *เทคโนโลยีการศึกษา: หลักการ ทฤษฎี สู่การปฏิบัติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังน่านาวิทยา.
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2533). *สมบัติพิเศษของการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุนณา พรหมบุญ และ อรพรรณ พรสีมา. (2549). *การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม. ใน ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม : ต้นแบบการเรียนรู้ทางด้าน หลักทฤษฎีและแนวปฏิบัติ* (หน้า 34-35,45). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สุรางค์ ไคว้ตระกูล. (2552). *จิตวิทยาการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สมใจ ปราบพล. (2544). *การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. ใน การสอนแบบทักษะชีวิตแบบมีส่วนร่วม* (หน้า 13-14). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ : พรินทวานกราฟฟิค.
- สุรีย์ ทองสมาน. (2542). *การวิเคราะห์เปรียบเทียบบทละครโทรทัศน์กับนวนิยาย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- แสงดาว ถิ่นหารวงษ์. (2558). *การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติในรายวิชาวรรณคดีสำหรับเด็ก. วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์, 17(1), 1-11.*
- สมสิทธิ์ อัสตธนินิ และกาญจนา ภูครองนาค. (2555). *การศึกษาวิเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตามแนวจิตตปัญญาศึกษาเพื่อการ บ่มเพาะความซื่อตรง*. สืบค้น 1 มีนาคม 2565 จาก http://www.senate.go.th/w3c/senate/pictures/comm/58/file_1377242320.pdf.
- สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2560*

ของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้*.

กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.

(2553). *คู่มือการจัดระบบการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่นเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ :

เทียนวัฒนา พรินต์ติ้ง.

ศ.นพ.วิจารณ์ พานิช. (2558). *'เรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง' Transformative Learning*. กรุงเทพฯ:

เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์.

อรจรรย์น ตะกั่วทุ่ง. (2545). *สุดยอดพัฒนาการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ทบุคคล.

อารมณ์ ใจเที่ยง. (2553). *หลักการสอน (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรินต์ติ้งเฮาส์.

อารมณ์ แสงรัศมี. (2543). *ผลของการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักต่อลักษณะการเรียนรู้ด้วย*

ตนเอง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม และความพึงพอใจต่อการ

เรียนการสอนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ:

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Albrecht, K. (2006). *Social intelligence: The new science of success*. San Francisco:

Jossey-Bass.

Allen, N.J. & Meyer, J.P. (1996). Affective, Continuance, and Normative Commitment

To the Organization : An Examination of Construct Validity. *Journal of*

Vocational Behavior, 49(3), 252-276.

Asian Productivity Organization. (2010). *Knowledge management tools and*

techniques manual. Japan: Asian Productivity Organization.

Barrows, H.S., & Tamblyn, Roblyn M. (1980). *Problem Based Learning : An*

Approach to Medical Education. New York : Springer.

Cindy E. Hmelo-Silver. (2004). Problem-based learning. What and How Do Student

Learn?. *Education Psychology Review*, 16(3), 235-266.

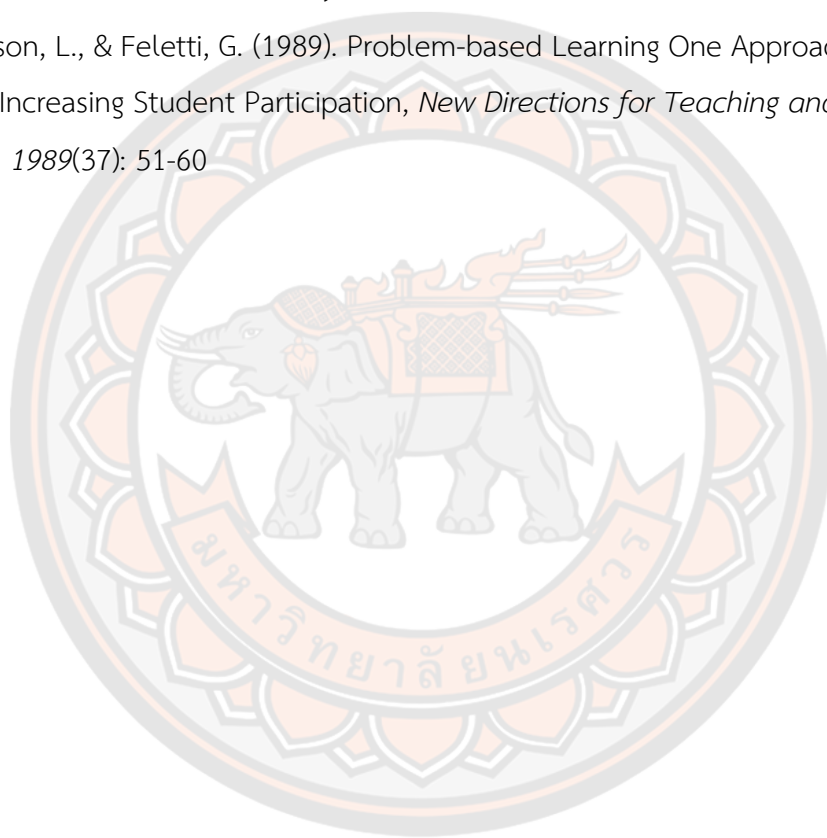
Cowdrow. (1997). *Problem-based learning. An approach to medical education*.

New York: Springer.

- Cronbach, Lee.J. (1977). *Educational Psychology*. New York : Harcourt Brace Jevanovich.
- Davidson, M.R. (2004). A phenomenological evaluation: using storytelling as a primary teaching method. *Nurse Education in Practice*, 4(3), p.184-189.
- Delisle, R. (1997). *How to used Problem-based Learning in the Classroom*. Associationfor Superrision and Curriculum Development. Alexandria. Virginia.
- Denzin, N. K. (1989). *The resrarch act* (3rd ed). New York: McGraw Hill.
- Dolmans, D., & Schmidt, H. (1995). *The Advantages of a Problem-Based Curriculum*.Netherlands : Department of Educational Development and Research University of Limburg.
- Dolmans, D.H. J. M., & Snellen, B.H. 1997. “Seven Principles of Effective Case Design for a Problem-Based Curriculum”, *Medical Teacher*. 19(September 1997), 185-189.
- Diana, D., & Henk, S. (1995). *The Advantages of Problem-Based Curricula*. Netherlands :Department of Educational Development and Research University of Limburg.
- Flavell, G.H. (1979). Metacognition and cognitive monitoring : a new area of psychological inquiry. *American psychologist*.34 , 1966.
- Gijselaers, W.H. (1996). *Connecting Problem-Based Practices with Educational Theory*. San Francisco : Jossey-Bass.
- Goleman, D. (2006). *Social intelligence : The new science of human relationships*. New York: Bantam Books.
- Goleman, D., & Boyatzis, R. (2008). Social intelligence and the biology of leadership. *Harvard Business Review*, 86(9), 74-81.
- Good, C.V. (1973). *Dictionary of Education*. New York : McGraw-hill Book.
- Hills, P. J. (1982). *A Dictionary of Education*. London: Routledge & Kegan Page.
- Hough, B., & Duncan, K. (1970). *Teaching description and analysis*. Addison-Westlu.
- Joyce,B.&Weil, M. (1992). *Model of teaching (4th ed)*. Boston :Allyn and Bacon.

- Keeves, J. (1997). *Educational Research, Methodology, and Measurement : An International Handbook*. Oxford, England : Elsevier Science.
- Mezirow, J. (2000). *Learning as transformation: Critical perspectives on a theory in progress*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Mezirow, J. (2003). Transformative learning as discourse. *Journal of transformative Education*, 1(1), 58-63.
- Mezirow, J. (2012). Learning to think like an adult: Core concepts of transformation theory. In E. Taylor, and P. Cranton (eds), *The Handbook of Transformative Learning: Theory, Research and Practise*. (pp. 73- 96). San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- O’Sullivan, M., Guilford, J. P., & Demille, R. (1965) . *The measurment of social intelligence*. Los Angeles : University of Southern California.
- Richter, M., & Koppet, K. (2000). *How to increase retention through storytelling*. StoryNet. [online]. Retrieved January 29, 2021 from <http://www.thestorynet.codarticles~essays/retentionicle.com>
- Saylor, J. G., Alexander, W. M., & Lewis, A. J. (1981). *Curriculum Planing For Better teaching and learning (4th ed.)* New York: Holt, Rinehart & Winston.
- Schmidt, H. G. 1983. “Problem-Based Learning: Rationale and Description”, *Medical Education*. 17 (January 1983), 11-16.
- Shen, J., Wu, D., Achhpiliya, V., Bieber, M., & Hiltz, R. (2004). *Participatory learning approach: An overview*. Retrieved October 21, 2021, from <https://web.njit.edu>.
- Thomas, S. (2015). *What is Participatory Learning and Action (PLA): An introduction*. Retrieved October 21, 2021, from <http://idpkey-resources.org>.
- Thorndike, E. L. (1936). Factor analysis of social and abstract intelligence. *Journal of Educational Psychology*, 27(1), 231-233.

- Walter R.Fisher. (1989). *Human Communication as Narration: Toward a Philosophy of Reason, Value and Action*. South Carolina: The University of South Carolina Press.
- Walton, H. J., & Matthews, M. B. (1989). Essential of problem-based learning. *Medical Education*, 23(6), 456-459.
- Weimer M. (2002). *Learner-centered teaching: five key changes to practice*. San Francisco, CA: John Wiley & Sons.
- Wilkerson, L., & Feletti, G. (1989). Problem-based Learning One Approach to Increasing Student Participation, *New Directions for Teaching and Learning*. 1989(37): 51-60

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยนครพนม

ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

1. แนวคำถามในการสัมภาษณ์บุคลากรครู กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2. แนวคำถามในการสัมภาษณ์บุคลากรทางการแพทย์และบุคลากรทางด้านจิตวิทยา เรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดพิษณุโลก

แนวคำถามในการสัมภาษณ์บุคลากรครู กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

เรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของ
นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดพิษณุโลก

ผู้วิจัย นางสาวชล บัวศรี	นิสิต	มหาบัณฑิต
หลักสูตร การศึกษามหาบัณฑิต	สาขา	สังคมศึกษา
ภาควิชา บริหารการศึกษาและพัฒนศึกษา	คณะศึกษาศาสตร์	มหาวิทยาลัยนเรศวร

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

ตำแหน่ง.....ประสบการณ์ในการทำงาน.....

สถานที่/หน่วยงาน.....จังหวัด.....

สัมภาษณ์เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

สถานที่สัมภาษณ์.....

ผู้สัมภาษณ์ นางสาวชล บัวศรี

เกริ่นนำ

ในการวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสาร ข้อมูล และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดการวิจัยและแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม ในฐานะที่ท่านมีประสบการณ์ มีความเชี่ยวชาญเป็นอย่างดี ท่านมีแนวทางหรือวิธีการในการพัฒนาความฉลาดทางสังคมอย่างไร มีองค์ประกอบอย่างไรบ้างที่ทำให้เกิดการพัฒนางานวิจัยของสถาบัน ข้าพเจ้าจึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ดังรายการต่อไปนี้

1. ด้านหลักสูตร

1.1 โรงเรียนมีหลักสูตรที่สนับสนุนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

1.2 โรงเรียนมีการกำหนดจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ รวมถึงเนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

2. ด้านการจัดการเรียนรู้

2.1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมที่สามารถพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนมีอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

2.1 การจัดกิจกรรมหรือการจัดการเรียนรู้ที่มีขึ้นนั้น สามารถพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนได้มากน้อยเพียงใด

.....

.....

.....

.....

3. ด้านการวัดผล

3.1 บุคลากรครูมีเครื่องมือและวิธีการวัดผลความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

4. ด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้

4.1 ความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนผ่านการจัดการเรียนรู้ นั้น เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

4.2 ผู้เรียนมีความพึงพอใจของผู้เรียนกับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม
มากน้อยเพียงใด

.....

.....

.....

.....

5. ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้

5.1 สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียนควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

6. ข้อเสนอแนะในการสำหรับการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม

.....

.....

.....

แนวคำถามในการสัมภาษณ์บุคลากรทางการแพทย์และบุคลากรทางด้านจิตวิทยา
เรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของ
นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดพิษณุโลก

ผู้วิจัย นางสาวชล บัวศรี	นิสิต	มหาบัณฑิต
หลักสูตร การศึกษามหาบัณฑิต	สาขา	สังคมศึกษา
ภาควิชา บริหารการศึกษาและพัฒนศึกษา	คณะศึกษาศาสตร์	มหาวิทยาลัยนเรศวร

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

ตำแหน่ง.....ประสบการณ์ในการทำงาน.....

สถานที่/หน่วยงาน.....จังหวัด.....

สัมภาษณ์เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.

สถานที่สัมภาษณ์.....

ผู้สัมภาษณ์ นางสาวชล บัวศรี

เกริ่นนำ

ในการวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสาร ข้อมูล และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดการวิจัยและแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม ในฐานะที่ท่านมีประสบการณ์ มีความเชี่ยวชาญเป็นอย่างดี ท่านมีแนวทางหรือวิธีการในการพัฒนาความฉลาดทางสังคมอย่างไร มีองค์ประกอบอย่างไรบ้างที่ทำให้เกิดการพัฒนางานวิจัยของสถาบัน ข้าพเจ้าจึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ดังรายการต่อไปนี้

1. ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับความฉลาดทางสังคมไว้ว่าอย่างไร

.....

.....

.....

.....

2. องค์ประกอบของความฉลาดทางสังคมควรประกอบไปด้วยอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

3. ความฉลาดทางสังคมที่เกิดขึ้นของบุคคลควรมีลักษณะเป็นรูปแบบใด

.....

.....

.....

.....

4. วิธีการพัฒนาความฉลาดทางสังคมของบุคคลสามารถทำได้อย่างไร

.....

.....

.....

.....

5. ข้อเสนอแนะในการพัฒนาความฉลาดทางสังคมของบุคคล

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข

1. หนังสือถึงผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
2. หนังสือเพื่อขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ดร.กฤษฎา พรหมอินทร์

ศึกษานิเทศก์ ระดับชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก
อุดรดิตถ์ คุณวุฒิสูงสุด ปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชา การวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา

2. นายก้องเกียรติ กล่อมแก้ว

ครู ระดับชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวังทองพิทยาคม อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก
คุณวุฒิสูงสุด การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา บริหารการศึกษา

3. นางชนากานต์ สุกุลหงส์

ครู ระดับชำนาญการพิเศษ โรงเรียนจ่านกร้อง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
คุณวุฒิสูงสุด การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา ประวัติศาสตร์

ผู้ให้ข้อมูลเพื่อทำการวิจัย

1. พันเอกวิโรจน์ ชนม์สูงเนิน หัวหน้ากองอายุรกรรม

โรงพยาบาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

2. หัวหน้าบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดพิษณุโลก

บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดพิษณุโลก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

3. นายก้องเกียรติ กล่อมแก้ว

ครู ระดับชำนาญการพิเศษ สาขาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
โรงเรียนวังทองพิทยาคม อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก

4. นางสาวอัจฉรา มงคลทอง

ครู ระดับชำนาญการพิเศษ สาขาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
โรงเรียนหนองพระพิทยา อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก

5. นายชัยภัทร ศรีทุมมา

ครู สาขาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนทรัพย์ไพรวัลย์พิทยาคม อำเภอวังทอง
จังหวัดพิษณุโลก

6. นางสาวศศิธร ทาระธรรม

ครู สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว โรงเรียนวังโพรงพิทยาคม อำเภอวังทอง จังหวัด
พิษณุโลก

ที่ อว. ๐๖๐๓.๐๒/ว ๐๑๔๔

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑๘ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน ดร.กฤษณา พรหมอินทร์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางสาวชชล บัวศรี รหัสประจำตัว ๖๓๐๖๑๔๖๖ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาสาระของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังแนบมาพร้อมนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนามัย นาอุดม)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๖

๒. นางสาวชชล บัวศรี

โทร ๐๙-๒๓๘๑-๑๑๒๒

ที่ อว. ๐๖๐๓.๐๒/ว ๐๑๔๔

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑๘ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน คุณก้องเกียรติ กล่อมแก้ว

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางสาวชชล บัวศรี รหัสประจำตัว ๖๓๐๖๑๔๖๖ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาสาระของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังแนบมาพร้อมนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนามัย นาอุดม)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๖

๒. นางสาวชชล บัวศรี

โทร ๐๙-๒๓๘๑-๑๑๒๒

ที่ อว. ๐๖๐๓.๐๒/ว ๐๑๔๔

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑๘ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน คุณชนากานต์ สุกุลหงษ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางสาวชชล บัวศรี รหัสประจำตัว ๖๓๐๖๑๔๖๖ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาสาระของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังแนบมาพร้อมนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนามัย นาอุคม)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๖

๒. นางสาวชชล บัวศรี

โทร ๐๙-๒๓๘๑-๑๑๒๒

ที่ อว. ๐๖๐๓.๐๒/ว ๐๑๔๖

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑๘ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายอภิสิทธิ์เกียรติ ก่อผลแก้ว

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน.....ฉบับ

ด้วย นางสาวชชล บัวศรี รหัสประจำตัว ๖๓๐๖๑๔๖๖ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอเก็บข้อมูลจากท่าน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนามัย นาอุดม)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๖

๒. นางสาวชชล บัวศรี

โทร ๐๙-๒๓๘๑-๑๑๒๒

ที่ อว. ๐๖๐๓.๐๒/ว ๐๑๔๖

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑๘ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายชัยภัทร ศรีหุมา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน.....๑.....ฉบับ

ด้วย นางสาวชชล บัวศรี รหัสประจำตัว ๖๓๐๖๑๔๖๖ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอเก็บข้อมูลจากท่าน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนามัย นาอุดม)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๖

๒. นางสาวชชล บัวศรี

โทร ๐๙-๒๓๘๑-๑๑๒๒

ที่ อว. ๐๖๐๓.๐๒/ ว ๐๑๔๖

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑๘ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นางสาวอัจฉรา มงคลทอง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน.....ฉบับ

ด้วย นางสาวชชล บัวศรี รหัสประจำตัว ๖๓๐๖๑๔๖๖ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอเก็บข้อมูลจากท่าน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนามัย นาอูตม)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๖

๒. นางสาวชชล บัวศรี

โทร ๐๙-๒๓๘๑-๑๑๒๒

ที่ อว. ๐๖๐๓.๐๒/ ๖ ๐๑๔๖

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑๘ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน หัวหน้าบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดพิษณุโลก
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน.....ฉบับ

ด้วย นางสาวชชล บัวศรี รหัสประจำตัว ๖๓๐๖๑๔๖๖ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอเก็บข้อมูลจากหน่วยงานของท่าน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนามัย นาอุดม)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๖

๒. นางสาวชชล บัวศรี

โทร ๐๙-๒๓๘๑-๑๑๒๒

ที่ อว. ๐๖๐๓.๐๒/ว ๐๑๔๖

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑๘ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน พันเอกจิโรจน์ ชุ่มสงเงิน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน.....ฉบับ

ด้วย นางสาวชชล บัวศรี รหัสประจำตัว ๖๓๐๖๑๔๖๖ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครา ศรีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอเก็บข้อมูลจากท่าน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะประโยชน์ทางวิชาการต่อไป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนามัย นาอูตม)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๖

๒. นางสาวชชล บัวศรี

โทร ๐๙-๒๓๘๑-๑๑๒๒

ที่ อว. ๐๖๐๓.๐๒/ว ๐๑๔๖

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑๘ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นางสาวศศิธร ทาระธรรม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน.....ฉบับ

ด้วย นางสาวชชล บัวศรี รหัสประจำตัว ๖๓๐๖๑๔๖๖ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาสังคมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอเก็บข้อมูลจากท่าน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนามัย นาอุดม)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๖

๒. นางสาวชชล บัวศรี

โทร ๐๙-๒๓๘๑-๑๑๒๒

ภาคผนวก ค

1. คู่มือครู เรื่องปัญหาสังคมไทย
2. แนวคำถามในการสัมภาษณ์ผู้เรียนก่อนเรียน
3. แนวคำถามในการสัมภาษณ์ผู้เรียนหลังเรียน
4. แบบวัดความฉลาดทางสังคม

คู่มือครู เรื่อง ปัญหาสังคมไทย

รหัสวิชา ส๓๒๑๐๓

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

นางสาวชชล บัวศรี

ครู

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕

โรงเรียนเนินสะอาดวิทยาคม อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์

คำอธิบายรายวิชา

รหัสวิชา ส32103

ชื่อวิชา สังคมศึกษา 4

รายวิชา สังคมศึกษาพื้นฐาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ

วัฒนธรรม

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

เวลา 2 ชั่วโมง/สัปดาห์ (1.0 หน่วยกิต) ภาคเรียนที่ 2

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษา วิเคราะห์ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสังคมไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งมีผลทั้งทางบวกและทางลบซึ่งผลกระทบทางลบอาจก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมา เพื่อสร้างรากฐานทางสังคมที่เข้มแข็ง การมีส่วนร่วมปฏิบัติตนและส่งเสริมให้ผู้อื่นปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี ตามวิถีประชาธิปไตยในท้องถิ่นสังคมไทยและสังคมโลก ตระหนักถึงความสำคัญความจำเป็นที่จะต้องธำรงรักษาไว้ ซึ่งการปกครองประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งการเสนอแนะทางและมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐตามรัฐธรรมนูญ

โดยใช้กระบวนการ อธิบาย คิดวิเคราะห์ ประเมิน แสดงความคิดเห็น การสืบค้นข้อมูล การบันทึกข้อมูล ระบวนการการปฏิบัติ กระบวนการทางสังคม กระบวนการคิด ระบวนการการเผชิญสถานการณ์ กระบวนการกลุ่ม กระบวนการสร้างความตระหนัก กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการพัฒนาค่านิยม กระบวนการสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์ และกระบวนการประชาธิปไตย สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

เพื่อให้รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ มีจิตสาธารณะ อยู่อย่างพอเพียง รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล ยึดมั่นในหลักการพึ่งตนเอง ตระหนักถึงความสำคัญเห็นคุณค่าและมีเจตคติที่ดีต่อสังคมศึกษา มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิต สามารถทำงานอย่างเป็นระบบระเบียบ มีความรอบคอบ มีความรับผิดชอบ ตระหนักถึงผลกระทบของการขยายอิทธิพลของประเทศในยุโรปที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านต่าง ๆ มีเจตคติที่ดี รักการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันมีวิจาร์ณญาณและมีความเชื่อมั่นในตนเอง

รหัสตัวชี้วัด

ส 2.1 ม.4-6/2

โครงสร้างรายวิชา

ส 32103 สังคมศึกษา 4
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
 เรียนที่ 2

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
 เวลา 40 ชั่วโมง จำนวน 1 หน่วยกิต ภาค

ลำดับที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้ / ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน
1	ปัญหาสังคมไทย	ส 2.1 ม.4-6/2	สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งมีผลทั้งทางบวกและทางลบซึ่งผลกระทบทางลบอาจก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมา ดังนั้นประชาชนทุกคนต้องร่วมกันแก้ไขและช่วยกันสร้างแนวทางในการพัฒนาสังคม เพื่อสร้างรากฐานทางสังคมที่เข้มแข็ง	1	5
2	ปัญหาสังคมในชุมชน	ส 2.1 ม.4-6/2	ปัญหาสังคมในชุมชน สามารถส่งผลต่อความเป็นไปของชุมชน แนวปฏิบัติ วิธีคิดของคนในชุมชน ฉะนั้นการศึกษาปัญหาเพื่อนำไปสู่การศึกษาและเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้และพัฒนาชุมชนและแก้ไขปัญหาาร่วมกัน	2	5
3	สังคมในอุดมคติ	ส 2.1 ม.4-6/2	สังคมที่เป็นอยู่ใน เป็นผลจากการที่คนในสังคมมีจิตสำนึก ร่วมกัน มีการกระทำร่วมกัน สังคมจะออกมาเป็นเช่นไร ก็มีความเกี่ยวข้องกับสมาชิกในสังคม ฉะนั้นการจะสร้างสังคม	1	5

			ให้มีลักษณะที่ต้องการควรเริ่มจากการเรียนรู้สังคมก่อนอันดับแรก		
4	การเปลี่ยนแปลงเริ่มต้นที่เราเอง	ส 2.1 ม.4-6/2	สมาชิกในสังคม มีส่วนช่วยในการเปลี่ยนแปลงสังคมทุกคน ฉะนั้นการจะเปลี่ยนแปลงสังคม ควรจะเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงตนเองของสมาชิกในสังคมก่อน จึงจะทำให้สมาชิกเข้าใจและเปลี่ยนแปลงตนเองจนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมไม่ให้เกิดปัญหาต่อไปได้	1	5
		รวม		4	20

แผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
 รายวิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 5
 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางสังคม การแก้ปัญหาและแนวทางการพัฒนา
 สังคม
 เรื่อง ปัญหาสังคมไทย เวลา 1 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งมีผลทั้งทางบวกและทางลบซึ่งผลกระทบทางลบอาจก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมา ดังนั้นประชาชนทุกคนต้องร่วมกันแก้ไขและช่วยกันสร้างแนวทางในการพัฒนาสังคม เพื่อสร้างรากฐานทางสังคมที่เข้มแข็ง

ตัวชี้วัดช่วงชั้น

ส.2.1 ม.4-6/2 วิเคราะห์ความสำคัญของโครงสร้างทางสังคม การขัดเกลาทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. วิเคราะห์ปัญหาสังคมที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคม (K)
2. นำเสนอเรื่องราวและปัญหาที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมที่ส่งผลกระทบต่อตนเองได้อย่างถูกต้อง (P)
3. สนใจศึกษาปัญหาสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเพิ่มมากขึ้น (A)

กระบวนการจัดการเรียนรู้

ชั้นนำ

(10 นาที)

1. ครูให้นักเรียนนำปัญหาที่ไ้ลงพื้นที่มาล่วงหน้าเกี่ยวกับเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคม พร้อมให้นักเรียนตอบคำถามจากคลิปวิดีโอ

คลิป : <https://www.youtube.com/watch?v=awP2VwAaW7E>

- 1) จากคลิปวิดีโอแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงสังคมด้านใด
 - 2) ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมตามคลิปวิดีโอคือสิ่งใดบ้าง
2. ครูให้นักเรียนศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคม จากใบความรู้ที่ครูมอบหมายให้
3. ครูและนักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นเชื่อมโยงเกี่ยวกับปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคม

ขั้นสอน

(30 นาที)

5. ครูให้นักเรียนจับกลุ่ม กลุ่มละ 4 คน ให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาสังคมที่ตนเองสนใจ มากกลุ่มละ 1 ปัญหา โดยเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเอง โดยวิเคราะห์ในหัวข้อ
 - ปัญหาสังคมในชุมชนที่กลุ่มของตนเองคิดเห็นมีอะไรบ้าง
 - ปัญหาสังคมนั้นมีความสำคัญอย่างไร
 - เหตุใดจึงต้องรีบแก้ไขปัญหานี้ให้เร็วที่สุด
 - นักเรียนได้รับผลกระทบจากปัญหาสังคมนั้นอย่างไรบ้าง
6. เมื่อนักเรียนทุกคนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันภายในกลุ่ม ก็ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมา นำเสนอ ปัญหาของกลุ่มตนเองหน้าชั้นเรียน
7. ทุกกลุ่มนำเสนอปัญหาของกลุ่มตนเองเรียบร้อยแล้ว ให้นักเรียนทุกคนในห้องร่วมกันโหวตว่า ปัญหาของกลุ่มใด จัดว่าเป็นปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไขมากที่สุด

ขั้นสรุป

(10 นาที)

8. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปเกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้ในชั่วโมงนี้ ร่วมกันอภิปรายความคิด ถึงสิ่งที่นักเรียนมองเห็นผ่านกิจกรรม
9. นักเรียนบอกประโยชน์ของสิ่งที่ตัวเองได้รับจากการจัดการเรียนรู้ในชั่วโมงนี้กับเพื่อน ๆ ทุกคนในห้อง

ขั้นประเมิน

10. ครูประเมินผลโดยสังเกตจากการตอบคำถาม การร่วมกันทำงาน และการนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

การวัดและประเมินผล

รายการวัด	วิธีวัด	เครื่องมือ	เกณฑ์การประเมิน
9.1 การวัดและประเมินผล ระหว่างการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ 1) วิเคราะห์ปัญหา สังคมที่ก่อให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงในสังคม	- ใบงานที่ 1	- ใบงานที่ 1	- ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70
2) พฤติกรรม การทำงาน รายบุคคล	- สังเกตพฤติกรรม การทำงาน รายบุคคล	- แบบสังเกต พฤติกรรม การทำงาน รายบุคคล	- ระดับคุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์
3) พฤติกรรม การทำงานกลุ่ม	- สังเกตพฤติกรรม การทำงานกลุ่ม	- แบบสังเกต พฤติกรรมการทำงาน กลุ่ม	- ระดับคุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์

สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. สื่อการเรียนรู้

- 1) หนังสือเรียนหน้าที่พลเมือง ม.4-6
- 2) แบบฝึกสมรรถนะฯ หน้าที่พลเมืองฯ ม.4-6
- 3) แบบวัดฯ หน้าที่พลเมืองฯ ม.4-6
- 4) คลิปวิดีโอ : <https://www.youtube.com/watch?v=awP2VwAaW7E>

2. แหล่งการเรียนรู้

- 1) ห้องสมุด
- 2) แหล่งข้อมูลสารสนเทศ
- <http://www.l3nr.org/posts/452211>
- 3) แหล่งเรียนรู้ในชุมชน จากผู้ใหญ่บ้าน กำนัน

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

ใบงานที่ 1

เรื่อง ปัญหาสังคม

1. ปัญหาสังคมในชุมชนที่กลุ่มของตนเอง
คิดเห็นมีอะไรบ้าง

.....

.....

2. ปัญหาสังคมนั้นมีความสำคัญอย่างไร

.....

.....

.....

3. เหตุใดจึงต้องรีบแก้ไขปัญหานี้ให้เร็วที่สุด

.....

.....

.....

4. นักเรียนได้รับผลกระทบจากปัญหาสังคมนั้น
อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

ใบความรู้ เรื่อง ปัญหาสังคมและแนวทางการแก้ไขปัญหา

สังคมไทยก็เป็นเช่นเดียวกับสังคมอื่น ๆ ทั่วโลกที่มีปัญหา เพราะทุกสังคมมีการเปลี่ยนแปลงมีคน กระทำพฤติกรรมเบี่ยงเบนความสัมพันธ์ และสถาบันทางสังคมทำหน้าที่ไม่ครบสมบูรณ์ซึ่งสิ่งเหล่านี้ เป็นปัจจัยพื้นฐานทำให้เกิดปัญหาสังคมได้ ปัญหาสังคมอาจมีความรุนแรงและส่งผลกระทบต่อสังคม ในระดับและขอบเขตที่ต่างกัน เช่น ระดับชุมชน ระดับประเทศ และระดับโลก เป็นต้น

1. ปัญหายาเสพติด

สาเหตุของปัญหา

- ความอยากรู้อยากลอง ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์
- ไม่ได้รับคำแนะนำที่ถูกต้องจากผู้ใหญ่และบุคคลที่เกี่ยวข้อง
- การชักชวนของเพื่อน โดยส่วนมากมักเกิดจากความเกรงใจเพื่อนหรือต้องการแสดงตนว่าเป็นพวกเดียวกับเพื่อน

แนวทางการแก้ไข

- รัฐบาลควรมีนโยบายปราบปรามยาเสพติดอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม
- พ่อแม่ควรปลูกฝังค่านิยมที่ดีให้แก่ลูก เพื่อป้องกันปัญหาเสพติด
- องค์กรเอกชนควรมีบทบาทในการให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพิษภัยของยาเสพติด

2. ปัญหาสิ่งแวดล้อม

สาเหตุของปัญหา

- การตัดไม้ทำลายป่า การเผาป่า การล่าสัตว์
- การคมนาคมขนส่งที่ก่อให้เกิดมลพิษ
- การทิ้งขยะลงในแม่น้ำลำคลอง
- กระบวนการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรม

แนวทางการแก้ไข

- ปลูกฝังความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม- ร่วมกันรณรงค์ให้ประชาชนหันมาใช้พลังงานทดแทนกันมากขึ้น เช่น การใช้ถุงผ้าแทนการใช้ถุงพลาสติก- ปลูกต้นไม้ เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวในบริเวณชุมชนและบริเวณที่สาธารณะ

3. ปัญหาการทุจริต

สาเหตุของปัญหา

- เกิดจากความโลภ ความต้องการ ความอยากได้ ความปรารถนาที่เกินพอดี
- การเห็นแก่ตัว เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม
- การขาดจิตสำนึกทางศีลธรรมและการไม่เกรงกลัวกฎหมาย

แนวทางการแก้ไข

- ภาครัฐควรมีบทลงโทษทางกฎหมายที่เข้มงวดเกี่ยวกับการทุจริต
- พ่อแม่ควรปลูกฝังค่านิยมที่ดี เน้นความซื่อสัตย์สุจริตให้แก่บุตรหลาน
- องค์กรทุกภาคส่วนควรตระหนักถึงความสำคัญและเป็นตัวอย่างที่ดีในการแก้ไขปัญหาการทุจริตอย่างเป็นระบบ

4. ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและสังคม

สาเหตุของปัญหา

- สังคมมีจำนวนสมาชิกหรือจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว
- คนในสังคมต้องแข่งขันกันในด้านต่างๆ จนเกิดความเครียด
- อยู่ในสภาพสังคมที่เน้นวัตถุนิยม ขาดการยับยั้งชั่งใจและการควบคุมอารมณ์ให้มีสติ

แนวทางการแก้ไข

- ให้เกียรติกันในครอบครัวหันหน้าปรึกษากันทั้งทางด้านการเงิน การเรียน การดำเนินชีวิต และทางด้านจิตใจ
- ขอความร่วมมือจากองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนเข้าไปรณรงค์การต่อต้านการใช้ความรุนแรง
- การสร้างความสมานฉันท์ในสังคม ทำกิจกรรมร่วมกัน รู้จักการพึ่งพาอาศัยกัน

เกณฑ์การให้ระดับคุณภาพ

1-5	(1) ปรับปรุง
6-10	(2) พอใช้
11-15	(3) ดี
16-20	(4) ดีมาก
เกณฑ์การผ่าน 6-10	(2) พอใช้

เกณฑ์การประเมินพฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่ม

ประเด็น การ ประเมิน	ระดับคะแนน/ลักษณะของงาน				น้ำหนัก คะแนน	รวม คะแนน
	4	3	2	1		
1.ความ ร่วมมือใน การ ทำงาน	ทุกคนร่วมมือ กันทำงาน อย่างเต็มที่ ทำให้ชิ้นงาน ดีที่สุด	ทุกคนรวม มือกัน ทำงาน อย่างเต็มที่ ทำให้ช้ งานอยู่ใน เกณฑ์	ส่วนใหญ่ทำ งานให้ช้ งานอยู่ใน เกณฑ์ พอใช้	ส่วนใหญ่ ทำงานไม่ เต็มที่สมาชิก ไม่ให้ความ ร่วมมือ ชิ้นงาน ไม่สมบูรณ์	1	4
2. ขั้นตอน การ ทำงาน	กำหนด ขั้นตอนการ ทำงานชัดเจน มาก ที่สุดตั้งแต่ เริ่ม ทำงานจน กระทั่งเห็น ผลงาน	กำหนด ขั้นตอน การทำงาน ชัดเจนตั้งแต่ เริ่มทำงาน จนกระทั่ง เห็น ผลงาน	เห็นขั้นตอน การทำงาน แต่ความ สำเร็จของ งานไม่ สมบูรณ์	ขั้นตอน การทำงาน ไม่ชัดเจนให้ งานไม่สม บูรณ์	1	4
3. การ แสดง ความ คิดเห็น	สมาชิกทุก คน รวมแสดง ความคิดเห็น	สมาชิกส่วน ใหญ่ รวมแสดง ความ คิดเห็น	สมาชิกกึ่ง หนึ่ง รวมแสดง ความ คิดเห็น	สมาชิกไม่ใ ความร่วมมือ ในการแสดง ความคิดเห็น	1	4

ประเด็น การ ประเมิน	ระดับคะแนน/ลักษณะของงาน				น้ำหนัก คะแนน	รวม คะแนน
	4	3	2	1		
4. ความ รับผิดชอบ	สมาชิกทุก คนทำงานที่ ได้รับมอบ หมายเสร็จ สมบูรณ์	สมาชิกสวน ใหญ่ทำงาน ที่ได้รับมอบ หมายเสร็จ สมบูรณ์	สมาชิกบาง คน เลี้ยงงานไม่ ทำ ตามหน้าที่ที่ ได้รับมอบ หมายงาน เสร็จแต่ไม่ สมบูรณ์	สมาชิกไม่ รับผิดชอบ เลี้ยงงานทำ ให้ งานไม่บรรลุ เป้าหมาย	1	4
5. มี คำแนะนำ และ วิเคราะห์ ร่วมกัน	ทุกคนมี คำแนะนำ และวิเคราะห์ ร่วมกันได้ ตรงประเด็น และเสร็จใน เวลาที่ กำหนด	สมาชิกสวน ใหญ่มี คำแนะนำ และ วิเคราะห์ ร่วมกันได้ ตรงประเด็น และเสร็จใน เวลาที่ กำหนด	สมาชิกสวน น้อยมี คำแนะนำ และ วิเคราะห์ ร่วมกันได้ ตรงประเด็น และเสร็จใน เวลาที่ กำหนด	สมาชิกสวน ใหญ่ไม่มี คำแนะนำ และ วิเคราะห์ ร่วมกัน หลีกเลี่ยง งานทำให้ งาน ไม่เสร็จตาม กำหนด	1	4
รวม						20

เกณฑ์การให้ระดับคุณภาพ

1-5	(1) ปรับปรุง
6-10	(2) พอใช้
11-15	(3) ดี
16-20	(4) ดีมาก
เกณฑ์การผ่าน 6-10	(2) พอใช้

แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานรายบุคคล

ประเด็นการประเมิน	ระดับคะแนน/ลักษณะของงาน				น้ำหนักคะแนน	รวมคะแนน
	4	3	2	1		
1.ความมีวินัยและความรับผิดชอบ	นักเรียนเข้าเรียนตรงต่อเวลาและมีความรับผิดชอบต่อการทำของตนทุกครั้ง	นักเรียนเข้าเรียนตรงต่อเวลาและมีความรับผิดชอบต่อการทำของตนเสมอ	นักเรียนเข้าเรียนตรงต่อเวลาบ้างและมีความรับผิดชอบต่อการทำของตนบางครั้ง	นักเรียนเข้าเรียนไม่ตรงต่อเวลาและไม่มีความรับผิดชอบต่อการทำของตน	1	4
2. ความมีน้ำใจเอื้อเพื่อเสียสละ	นักเรียนมีน้ำใจ เอื้อเพื่อเสียสละต่อเพื่อนร่วมชั้นเรียนทุกครั้ง	นักเรียนมีน้ำใจ เอื้อเพื่อเสียสละต่อเพื่อนร่วมชั้นเรียนเสมอ	นักเรียนมีน้ำใจ เอื้อเพื่อเสียสละต่อเพื่อนร่วมชั้นเรียนบางครั้ง	นักเรียนไม่มีน้ำใจ ไม่เอื้อเพื่อ ไม่เสียสละต่อเพื่อนร่วมชั้นเรียน	1	4
3. การแสดงความคิดเห็น	นักเรียนรวมแสดงความคิดเห็นเห็นต่อเพื่อนร่วมชั้นทุกครั้ง	นักเรียนรวมแสดงความคิดเห็นเห็นต่อเพื่อนร่วมชั้นเสมอ	นักเรียนรวมแสดงความคิดเห็นเห็นต่อเพื่อนร่วมชั้นบ้าง	นักเรียนไม่รวมแสดงความคิดเห็นเห็นต่อเพื่อนร่วมชั้น	1	4
4. การรับฟังความคิดเห็น	นักเรียนรับฟังความคิดเห็นต่อเพื่อนร่วมชั้นทุกครั้ง	นักเรียนรับฟังความคิดเห็นต่อเพื่อนร่วมชั้นเสมอ	นักเรียนรับฟังความคิดเห็นต่อเพื่อนร่วมชั้นบางครั้ง	นักเรียนไม่รับฟังความคิดเห็นต่อเพื่อนร่วมชั้น	1	4

ประเด็นการ ประเมิน	ระดับคะแนน/ลักษณะของงาน				น้ำหนัก คะแนน	รวม คะแนน
	4	3	2	1		
5. ความ ร่วมมือ ทำงาน ส่วนรวม	นักเรียน ร่วมมือทำงาน ส่วนรวมกับ เพื่อนในชั้น เรียนทุกครั้ง	นักเรียน ร่วมมือ ทำงาน ส่วนรวมกับ เพื่อนในชั้น เรียนเสมอ	นักเรียน ร่วมมือ ทำงาน ส่วนรวมกับ เพื่อนในชั้น เรียนบ้าง	นักเรียนไม่ ร่วมมือ ทำงาน ส่วนรวมกับ เพื่อนในชั้น เรียน	1	4
รวม						20

บันทึกหลังแผนการจัดการเรียนรู้

ด้านความรู้

.....

.....

ด้านสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

.....

.....

ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

.....

.....

ปัญหา/อุปสรรค

.....

.....

แนวทางการแก้ไข

.....

.....

ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ/อื่นๆ

.....

.....

ลงชื่อ.....

(นางสาวนิตยา นาคอินทร์)

หัวหน้างานบริหารวิชาการ

...../...../.....

ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะของผู้บริหาร

.....

.....

ลงชื่อ.....

(นายธำรงค์ จันทสิทธิ์)

ผู้อำนวยการโรงเรียนเนินสะอาดวิทยาคม

...../...../.....

แผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
 รายวิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 5
 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางสังคม
 การแก้ปัญหาและแนวทางการพัฒนาสังคม
 เรื่อง ปัญหาสังคมในชุมชน เวลา 2 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

ปัญหาสังคมในชุมชน สามารถส่งผลกระทบต่อความเป็นไปของชุมชน แนวปฏิบัติ วิธีคิดของคนในชุมชน ฉะนั้นการศึกษาปัญหาเพื่อนำไปสู่การศึกษาและเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้และพัฒนาชุมชนและแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

ตัวชี้วัดช่วงชั้น

ส.2.1 ม.4-6/2 วิเคราะห์ความสำคัญของโครงสร้างทางสังคม การขัดเกลาทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. วิเคราะห์สาเหตุและปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคม (K)
2. นำเสนอสาเหตุและปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้อง (P)
3. สนใจศึกษาปัญหาสังคมและมองเห็นปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาเพิ่มมากขึ้น (A)

กระบวนการจัดการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ 1

ชั้นนำ

(10 นาที)

1. ครูและนักเรียนร่วมกันสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน โดยให้นักเรียนเลือกเพลงมา 1 เพลงที่คิดว่าตรงกับสถานการณ์ปัญหาของชุมชนในปัจจุบันนี้มากที่สุด
2. ครูทบทวนความรู้เดิมกับนักเรียน ถึงปัญหาสังคมไทยที่ได้เลือกไว้ในชั่วโมงที่แล้ว
3. นักเรียนตั้งคำถามเกี่ยวกับปัญหาสังคมในชุมชนที่เกิดขึ้นที่นักเรียนพบเจอ แล้วนำมาอภิปรายร่วมกันก่อนเริ่มเรียนว่านักเรียนมีมุมมองอย่างไรเกี่ยวกับปัญหาเหล่านั้นอย่างไร เห็นด้วยมากน้อยเพียงใด

ขั้นสอน

(30 นาที)

4. นักเรียนจัดเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 4 คน โดยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาที่นักเรียนพบเจอในชุมชนของตัวเอง มาอย่างน้อย 4 ข้อ ทำลงในกระดาษบรูฟ
5. เมื่อนักเรียนได้สาเหตุของปัญหาเรียบร้อยแล้ว ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มออกไปเขียน สาเหตุของปัญหาที่ตนเองคิดเอาไว้
6. นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์สาเหตุของปัญหานั้นๆ ว่าสาเหตุใดถือเป็นสาเหตุหลักของปัญหาสังคมในชุมชนมากที่สุด
7. เมื่อนักเรียนได้สาเหตุหลักของปัญหาชุมชนแล้วนั้น นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันนำเสนอปัจจัยหรือตัวแปรที่ส่งผลทำให้เกิดสาเหตุของปัญหานั้น ๆ ออกมา
8. นักเรียนทุกกลุ่มนำเสนอปัจจัยของกลุ่มตัวเองบนหน้ากระดาน และนักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ปัจจัยดังกล่าว ดังหัวข้อต่อไปนี้
 - เพราะเหตุใดปัจจัยเหล่านี้ถึงนำไปสู่สาเหตุของปัญหาสังคมนั้นได้
 - ปัจจัยเหล่านี้ทำให้เกิดปัญหาสังคมในชุมชนอื่น ๆ ตามมาหรือไม่

ขั้นสรุป

(10 นาที)

9. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้ในวันนี้ ถึงสาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาสังคมในชุมชน

ขั้นประเมิน

1. ครูประเมินผลโดยสังเกตจากการตอบคำถาม การร่วมกันทำงาน และการนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

ชั่วโมงที่ 2

ขั้นนำ

(5 นาที)

1. ครูและนักเรียนร่วมกันสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน พูดคุยถึงปัญหาสังคมที่มองเห็นร่วมกัน จากชั่วโมงที่ผ่านมา

ขั้นสอน

(40 นาที)

2. ครูและนักเรียนนำปัจจัยของปัญหาชุมชนที่แสดงความคิดเห็นเมื่อชั่วโมงที่ผ่านมา มาติดไว้บนกระดาน
3. เมื่อนำปัจจัยของปัญหาชุมชนมาติดบนกระดานให้นักเรียนทุกคนนำสติ๊กเกอร์ไปติดปัจจัยของปัญหาชุมชนบนกระดาน โดยให้นักเรียนติดปัจจัยข้อที่ตนเองคิดว่ามีความสำคัญกับมากที่สุด
4. ผลที่ได้จากการนำสติ๊กเกอร์ไปติดปัจจัยของปัญหาชุมชนบนกระดาน ให้นักเรียนจับกลุ่มกลุ่มละ 4 คน ร่วมกันแสดงความคิดเห็นและวิเคราะห์ดังต่อไปนี้
 - ถ้าไม่มีปัจจัยเหล่านี้เกิดขึ้น ชุมชนของเราจะเป็นอย่างไร
 - ให้นักเรียนในกลุ่ม ร่วมกันวาดภาพสังคมในอุดมคติของกลุ่มตนเอง ที่ทุกคนยอมรับว่าควรเป็นอย่างไร โดยไม่มีปัจจัยดังกล่าวเกิดขึ้นในชุมชน
5. เมื่อวาดภาพเสร็จ นักเรียนทุกกลุ่มนำเสนอผลงานของตนเองหน้าชั้นเรียน
6. นักเรียนร่วมกันอภิปรายผลงานของทุกกลุ่ม เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันของทั้งชั้นเรียน

ขั้นสรุป

(10 นาที)

7. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้ในวันนี้และมองเห็นถึงปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อปัญหาในชุมชนของตนเอง

ขั้นประเมิน

1. ครูประเมินผลโดยสังเกตจากการตอบคำถาม การร่วมกันทำงาน และการนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

9. การวัดและประเมินผล

รายการวัด	วิธีวัด	เครื่องมือ	เกณฑ์การประเมิน
9.1 การวัดและประเมินผลระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 1) วิเคราะห์สาเหตุและปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคม	- การนำเสนอหน้าชั้นเรียน	- การนำเสนอหน้าชั้นเรียน	- ร้อยละ 60 ผ่านเกณฑ์
2) การนำเสนอผลงาน	- ประเมินการนำเสนอ ผลงาน	- แบบประเมินการนำเสนอ ผลงาน	- ระดับคุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์
3) พฤติกรรมทำงานรายบุคคล	- สังเกตพฤติกรรมการทำงานรายบุคคล	- แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานรายบุคคล	- ระดับคุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์

10. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

10.1 สื่อการเรียนรู้

- 1) หนังสือเรียนหน้าที่พลเมือง ม.4-6
- 2) คลิปวิดีโอเพลง

10.2 แหล่งการเรียนรู้

- 1) ห้องสมุด
- 2) แหล่งข้อมูลสารสนเทศ
- 3) https://www.baanjommyut.com/library_3/thai_society/05.html

เกณฑ์การให้ระดับคุณภาพ

1-5	(1) ปรับปรุง
6-10	(2) พอใช้
11-15	(3) ดี
16-20	(4) ดีมาก
เกณฑ์การผ่าน 6-10	(2) พอใช้

แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานรายบุคคล

ประเด็นการ ประเมิน	ระดับคะแนน/ลักษณะของงาน				น้ำหนัก คะแนน	รวม คะแนน
	4	3	2	1		
1.ความมีวินัย และความ รับผิดชอบ	นักเรียนเข้า เรียนตรงต่อ เวลาและมี ความ รับผิดชอบ ต่อการ กระทำของ ตนทุกครั้ง	นักเรียน เข้าเรียนตรง ต่อเวลาและ มีความ รับผิดชอบ ต่อการ กระทำของ ตนเสมอ	นักเรียนเข้า เรียนตรง ต่อเวลาบ้าง และมีความ รับผิดชอบ ต่อการ กระทำของ ตนบางครั้ง	นักเรียน เข้าเรียนไม่ ตรงต่อ เวลาและ ไม่มีความ รับผิดชอบ ต่อการ กระทำของ ตน	1	4
2. ความมีน้ำใจ เอื้อเพื่อ เสียสละ	นักเรียนมี น้ำใจ เอื้อเพื่อ เสียสละต่อ เพื่อนร่วม ชั้นเรียนทุก ครั้ง	นักเรียนมี น้ำใจ เอื้อเพื่อ เสียสละต่อ เพื่อนร่วม ชั้นเรียน เสมอ	นักเรียนมี น้ำใจ เอื้อเพื่อ เสียสละต่อ เพื่อนร่วม ชั้นเรียน บางครั้ง	นักเรียนไม่ มีน้ำใจ ไม่ เอื้อเพื่อ ไม่เสียสละ ต่อเพื่อน ร่วมชั้น เรียน	1	4
3. การแสดง ความคิดเห็น	นักเรียน รวมแสดง ความคิด เห็นต่อ เพื่อนร่วม ชั้นทุกครั้ง	นักเรียน รวมแสดง ความคิด เห็นต่อ เพื่อนร่วม ชั้นเสมอ	นักเรียน รวมแสดง ความคิด เห็นต่อ เพื่อนร่วม ชั้นบ้าง	นักเรียน ไม่รวม แสดง ความคิด เห็นต่อ เพื่อนร่วม ชั้น	1	4

ประเด็นการ ประเมิน	ระดับคะแนน/ลักษณะของงาน				น้ำหนัก คะแนน	รวม คะแนน
	4	3	2	1		
4. การรรับฟัง ความคิดเห็น	นักเรียน รับฟังความ คิดเห็นต่อ เพื่อนร่วม ชั้นทุกครั้ง	นักเรียน รับฟังความ คิดเห็นต่อ เพื่อนร่วม ชั้นเสมอ	นักเรียน รับฟังความ คิดเห็นต่อ เพื่อนร่วม ชั้นบางครั้ง	นักเรียน ไม่รับฟัง ความ คิดเห็นต่อ เพื่อนร่วม ชั้น	1	4
5. ความร่วมมือ ทำงานส่วนรวม	นักเรียน ร่วมมือ ทำงาน ส่วนรวมกับ เพื่อนในชั้น เรียนทุกครั้ง	นักเรียน ร่วมมือ ทำงาน ส่วนรวมกับ เพื่อนในชั้น เรียนเสมอ	นักเรียน ร่วมมือ ทำงาน ส่วนรวมกับ เพื่อนในชั้น เรียนบ้าง	นักเรียนไม่ ร่วมมือ ทำงาน ส่วนรวม กับเพื่อน ในชั้นเรียน	1	4
รวม						20

แบบสังเกตพฤติกรรมการนำเสนอผลงาน
เรื่อง ปัญหาสังคมในชุมชน
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1
ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 5/1 วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ.

สมาชิกกลุ่ม เลขที่.....

คำชี้แจง : ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างที่กำหนดให้

✓ ประเมินตนเอง

รายการประเมิน	พฤติกรรมบ่งชี้				รวม
	4	3	2	1	
1. มีการวางแผนการทำงานกลุ่ม					
2. ความพร้อมในการนำเสนอผลงาน					
3. ความน่าสนใจในการนำเสนอผลงาน					
4. มีการวิเคราะห์สาเหตุและปัจจัยของปัญหาชุมชน ได้					
5. การสรุปข้อมูลเพื่อนำเสนอ					
รวม					

✓ เพื่อนประเมิน

รายการประเมิน	พฤติกรรมบ่งชี้				รวม
	4	3	2	1	
1. มีการวางแผนการทำงานกลุ่ม					
2. ความพร้อมในการนำเสนอผลงาน					
3. ความน่าสนใจในการนำเสนอผลงาน					
4. มีการวิเคราะห์สาเหตุและปัจจัยของปัญหาชุมชน ได้					
5. การสรุปข้อมูลเพื่อนำเสนอ					
รวม					

เกณฑ์การประเมิน

4	3	2	1
ดี	ปานกลาง	น้อย	ต้องปรับปรุง

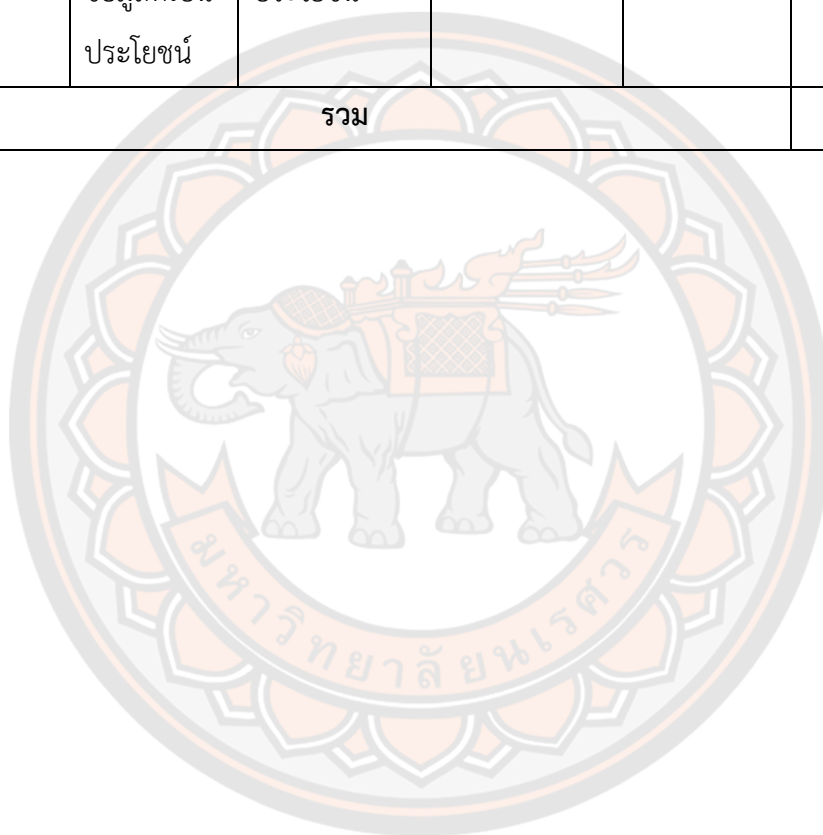
ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

แบบสังเกตพฤติกรรมการนำเสนอผลงาน

ประเด็นการประเมิน	ระดับคะแนน/ลักษณะของงาน				น้ำหนักคะแนน	รวมคะแนน
	4	3	2	1		
1.มีการวางแผนการทำงานกลุ่ม	สมาชิกกลุ่มทุกคนมีการวางแผนการทำงานกลุ่ม	สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่มีการวางแผนการทำงานกลุ่ม	สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่ไม่มีการวางแผนการทำงานกลุ่ม	สมาชิกกลุ่มทุกคนไม่มีการวางแผนการทำงานกลุ่ม	1	4
2. ความพร้อมในการนำเสนอผลงาน	สมาชิกกลุ่มทุกคนมีความพร้อมในการนำเสนอผลงาน	สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่มีการวางแผนการทำงานกลุ่ม	สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่ไม่มีความพร้อมในการนำเสนอผลงาน	สมาชิกกลุ่มทุกคนไม่มีความพร้อมในการนำเสนอผลงาน	1	4
3. ความน่าสนใจในการนำเสนอผลงาน	มีความน่าสนใจในการนำเสนอผลงาน	มีความน่าสนใจในการนำเสนอผลงานเป็นส่วนใหญ่	มีความน่าสนใจในการนำเสนอผลงานเป็นส่วนใหญ่	ไม่มีความน่าสนใจในการนำเสนอผลงาน	1	4
4. มีการวิเคราะห์สาเหตุและปัจจัยของปัญหาชุมชนได้	ผลงานมีการวิเคราะห์สาเหตุและปัจจัยของปัญหาชุมชนได้อย่างถูกต้องครบถ้วน	ผลงานมีการวิเคราะห์สาเหตุและปัจจัยของปัญหาชุมชนอย่างถูกต้อง ไม่ครบถ้วน	ผลงานมีการวิเคราะห์สาเหตุและปัจจัยของปัญหาชุมชน ข้อมูลอย่างถูกต้อง บางส่วน และไม่ครบถ้วน	ผลงานมีการวิเคราะห์สาเหตุและปัจจัยของปัญหาชุมชนข้อมูล ไม่ถูกต้อง ไม่ครบถ้วน	1	4

ประเด็นการ ประเมิน	ระดับคะแนน/ลักษณะของงาน				น้ำหนัก คะแนน	รวม คะแนน
	4	3	2	1		
5. การสรุป ข้อมูลเพื่อ นำเสนอ	สรุป ครบถ้วน และมีการ เสนอแนะ ข้อมูลที่เป็น ประโยชน์	สรุปครบถ้วน แต่ขาดการ เสนอแนะ ข้อมูลที่เป็น ประโยชน์	สรุปไม่ ครบถ้วน และ/หรือไม่มี ข้อเสนอแนะ	ไม่มีการสรุป ไม่มี ข้อเสนอแนะ	1	4
รวม					20	

บันทึกหลังแผนการจัดการเรียนรู้

ด้านความรู้

.....

.....

ด้านสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

.....

.....

ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

.....

.....

ปัญหา/อุปสรรค

.....

.....

แนวทางการแก้ไข

.....

.....

ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ/อื่นๆ

.....

.....

ลงชื่อ.....

(นางสาวนิตยา นาคอินทร์)

หัวหน้างานบริหารวิชาการ

...../...../.....

ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะของผู้บริหาร

.....

.....

ลงชื่อ.....

(นายธำรงค์ จันทสิทธิ์)

ผู้อำนวยการโรงเรียนเนินสะอาดวิทยาคม

...../...../.....

แผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
 รายวิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 5
 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางสังคม การแก้ปัญหาและแนวทางการพัฒนา
 สังคม
 เรื่อง สังคมในอุดมคติ เวลา 1 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

สังคมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เป็นผลจากการที่คนในสังคมมีจิตสำนึกร่วมกัน มีการกระทำร่วมกัน สังคมจะออกมาเป็นเช่นไร ก็มีความเกี่ยวข้องกับสมาชิกในสังคม ฉะนั้นการจะสร้างสังคมให้มีลักษณะที่ต้องการควรเริ่มจากการเรียนรู้สังคมก่อนอันดับแรก

ตัวชี้วัดช่วงชั้น

ส.2.1 ม.4-6/2 วิเคราะห์ความสำคัญของโครงสร้างทางสังคม การขัดเกลาทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. สร้างสรรค์สังคมในอุดมคติของกลุ่มตนเองได้ (K)
2. นำเสนอสังคมในอุดมคติผ่านการวิเคราะห์ในกลุ่มของตนเองได้ (P)
3. ยอมรับวิธีการแก้ไขปัญหาสังคมลาแนวทางร่วมกันได้ (A)

กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นนำ (10 นาที)

1. ครูและนักเรียนร่วมกันสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน โดยให้นักเรียนชมคลิปวิดีโอ “โฆษณา - โครงการคุณธรรมนำไทย(สามัคคี)” https://www.youtube.com/watch?v=oqGr2L0-U_0
2. ครูทบทวนความรู้เดิมกับนักเรียนพร้อมกับนักเรียน เพื่อกระตุ้นก่อนเริ่มเรียน

3. นักเรียนตั้งคำถามเกี่ยวกับชุมชนของนักเรียนว่าสถานการณ์ในชุมชนเป็นอย่างไร
 - 3.1 เรื่องที่ชอบในชุมชนของตนเองคือเรื่องใด
 - 3.2 เรื่องที่ไม่ชอบในชุมชนของตนเองคือเรื่องใด

ขั้นสอน

(30 นาที)

4. นักเรียนนำปัจจัยของปัญหาในชุมชนที่นักเรียนทุกคนแสดงความคิดเห็นนั้นมาติดไว้บนกระดาน
5. นักเรียนทุกคนนำสติ๊กเกอร์ไปติดปัจจัยของปัญหา ซึ่งนำไปสู่สาเหตุของปัญหาสังคมนั้นๆ ที่นักเรียนมีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีพฤติกรรมดังกล่าว
6. เมื่อได้ปัจจัยข้อใดที่มากที่สุด จากการโหวตของนักเรียน แล้วให้นักเรียนแบ่งกลุ่มกัน กลุ่มละ 4 คน ร่วมแสดงความคิดเห็น ถ้าไม่มีปัจจัยเหล่านี้เกิดขึ้นสังคมจะเป็นอย่างไร
7. เมื่อนักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็น และบอกพฤติกรรมที่ควรจะมีในสังคม โดยให้สมาชิกในกลุ่ม
 - ตกลงร่วมกันสร้างสรรค์สังคมในอุดมคติของตนเองออกมา โดยเป็นสังคมที่ทุกคนในกลุ่มยอมรับกัน
 - 7.1 พฤติกรรมที่คนในสังคมควรมีควรเป็นแบบใด
 - 7.2 กฎระเบียบในสังคมที่ต้องการให้เกิดขึ้นมีอะไรบ้าง

ขั้นสรุป

(10 นาที)

8. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้ในวันนี้ ถึงสังคมในอุดมคติที่อยากจะทำให้เกิดขึ้น

ขั้นประเมิน

9. ครูประเมินผลโดยสังเกตจากการตอบคำถาม การร่วมกันทำงาน และการนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

9. การวัดและประเมินผล

รายการวัด	วิธีวัด	เครื่องมือ	เกณฑ์การประเมิน
9.1 การวัดและประเมินผลระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 1) สร้างสรรค์สังคมในอุดมคติของกลุ่มตนเอง	- การนำเสนอหน้าชั้นเรียน	- การนำเสนอหน้าชั้นเรียน	- ร้อยละ 60 ผ่านเกณฑ์
2) พฤติกรรมการทำงานรายบุคคล	- สังเกตพฤติกรรมการทำงานรายบุคคล	- แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานรายบุคคล	- ระดับคุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์

10. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

10.1 สื่อการเรียนรู้

- 1) หนังสือเรียนหน้าที่พลเมือง ม.4-6
- 2) คลิปวิดีโอเพลง

10.2 แหล่งการเรียนรู้

- 1) ห้องสมุด
- 2) แหล่งข้อมูลสารสนเทศ
- 3) https://www.youtube.com/watch?v=oqGr2L0-U_0

เกณฑ์การให้ระดับคุณภาพ

1-5	(1) ปรับปรุง
6-10	(2) พอใช้
11-15	(3) ดี
16-20	(4) ดีมาก
เกณฑ์การผ่าน 6-10	(2) พอใช้

แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานรายบุคคล

ประเด็นการ ประเมิน	ระดับคะแนน/ลักษณะของงาน				น้ำหนัก คะแนน	รวม คะแนน
	4	3	2	1		
1.ความมี วินัยและ ความ รับผิดชอบ	นักเรียนเข้า เรียนตรงต่อ เวลาและมีค วา รับผิดชอบ ต่อการ กระทำของ ตนทุกครั้ง	นักเรียน เข้าเรียน ตรงต่อเวลา และมีควา รับผิดชอบ ต่อการ กระทำ ของตน เสมอ	นักเรียนเข้า เรียนตรง ต่อเวลา บ้างและมี ความรับผิด ชอบต่อการ กระทำของ ตนบางครั้ง	นักเรียนเข้า เรียนไม่ตรง ต่อเวลาและ ไม่มีความ รับผิดชอบ ต่อ การกระทำ ของตน	1	4
2. ความมี น้ำใจ เอื้อเพื่อ เสียสละ	นักเรียนมี น้ำใจ เอื้อเพื่อ เสียสละต่อ เพื่อนร่วม ชั้นเรียนทุก ครั้ง	นักเรียนมี น้ำใจ เอื้อเพื่อ เสียสละต่อ เพื่อนร่วม ชั้นเรียน เสมอ	นักเรียนมี น้ำใจ เอื้อเพื่อ เสียสละต่อ เพื่อนร่วม ชั้นเรียน บางครั้ง	นักเรียนไม่มี น้ำใจ ไม่ เอื้อเพื่อ ไม่ เสียสละต่อ เพื่อนร่วมชั้น เรียน	1	4
3. การแสดง ความคิดเห็น	นักเรียน รวมแสดง ความ คิดเห็นต่อ เพื่อนร่วม ชั้นทุกครั้ง	นักเรียน รวมแสดง ความคิด เห็นต่อ เพื่อนร่วม ชั้นเสมอ	นักเรียน รวมแสดง ความคิด เห็นต่อ เพื่อนร่วม ชั้นบ้าง	นักเรียน ไม่รวมแสดง ความคิด เห็นต่อเพื่อน ร่วมชั้น	1	4
4. การรับ ฟังความ	นักเรียน รับฟังความ	นักเรียน รับฟังความ	นักเรียน รับฟังความ	นักเรียน ไม่รับฟัง	1	4

ประเด็นการ ประเมิน	ระดับคะแนน/ลักษณะของงาน				น้ำหนัก คะแนน	รวม คะแนน
	4	3	2	1		
คิดเห็น	คิดเห็นต่อ เพื่อนร่วม ชั้นทุกครั้ง	คิดเห็นต่อ เพื่อนร่วม ชั้นเสมอ	คิดเห็นต่อ เพื่อนร่วม ชั้นบางครั้ง	ความคิดเห็น ต่อเพื่อนร่วม ชั้น		
5. ความ ร่วมมือ ทำงาน ส่วนรวม	นักเรียน ร่วมมือ ทำงาน ส่วนรวมกับ เพื่อนในชั้น เรียนทุกครั้ง	นักเรียน ร่วมมือ ทำงาน ส่วนรวมกับ เพื่อนในชั้น เรียนเสมอ	นักเรียน ร่วมมือ ทำงาน ส่วนรวมกับ เพื่อนในชั้น เรียนบ้าง	นักเรียนไม่ ร่วมมือ ทำงาน ส่วนรวมกับ เพื่อนในชั้น เรียน	1	4
รวม						20

แบบสังเกตพฤติกรรมการนำเสนอผลงานการสร้างสรรค์สังคม

เรื่อง สังคมในอุดมคติ

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 5/1 วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ.

สมาชิกกลุ่ม เลขที่.....

คำชี้แจง : ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างที่กำหนดให้

✓ เพื่อนประเมิน

รายการประเมิน	พฤติกรรมบ่งชี้				รวม
	4	3	2	1	
1. มีการวางแผนการทำงานกลุ่ม					
2. ความพร้อมในการนำเสนอผลงาน					
3. ความน่าสนใจในการนำเสนอผลงาน					
4. มีการสร้างสรรค์สังคมในอุดมคติได้					
5. การสรุปข้อมูลเพื่อนำเสนอ					
รวม					

✓ ครูประเมิน

รายการประเมิน	พฤติกรรมบ่งชี้				รวม
	4	3	2	1	
1. มีการวางแผนการทำงานกลุ่ม					
2. ความพร้อมในการนำเสนอผลงาน					
3. ความน่าสนใจในการนำเสนอผลงาน					
4. มีการสร้างสรรค์สังคมในอุดมคติได้					
5. การสรุปข้อมูลเพื่อนำเสนอ					
รวม					

เกณฑ์การประเมิน

4	3	2	1
ดี	ปานกลาง	น้อย	ต้องปรับปรุง

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

แบบสังเกตพฤติกรรมการนำเสนอผลงาน

ประเด็น การ ประเมิน	ระดับคะแนน/ลักษณะของงาน				น้ำหนัก คะแนน	รวม คะแนน
	4	3	2	1		
1.มีการ วาง แผนการ ทำงาน กลุ่ม	สมาชิกกลุ่ม ทุกคนมีการ วางแผนการ ทำงานกลุ่ม	สมาชิกกลุ่ม ส่วนใหญ่มี การวาง แผนการ ทำงานกลุ่ม	สมาชิกกลุ่ม ส่วนใหญ่ไม่ มีการวาง แผนการ ทำงานกลุ่ม	สมาชิกกลุ่ม ทุกคนไม่มี การวาง แผนการ ทำงานกลุ่ม	1	4
2. ความ พร้อมใน การ นำเสนอ ผลงาน	สมาชิกกลุ่ม ทุกคนมีความ พร้อมในการ นำเสนอ ผลงาน	สมาชิกกลุ่ม ส่วนใหญ่มี การวาง แผนการ ทำงานกลุ่ม	สมาชิกกลุ่ม ส่วนใหญ่ไม่ มีความ พร้อมในการ นำเสนอ ผลงาน	สมาชิกกลุ่ม ทุกคนไม่มี ความพร้อม ในการ นำเสนอ ผลงาน	1	4
3. ความ น่าสนใจ ในการ นำเสนอ ผลงาน	มีความ น่าสนใจใน การนำเสนอ ผลงาน	มีความ น่าสนใจใน การนำเสนอ ผลงานเป็น ส่วนใหญ่	มีความ น่าสนใจใน การนำเสนอ ผลงานเป็น ส่วนน้อย	ไม่มีความ น่าสนใจใน การนำเสนอ ผลงาน	1	4
4. มีการ สร้างสรรค์ สังคมใน อุดมคติได้	ผลงานมีการ สร้างสรรค์ สังคมในอุดม คติได้ไม่ซ้ำ แบบใคร ครบถ้วน	ผลงานมีการ สร้างสรรค์ สังคมในอุดม คติได้ไม่ซ้ำ แบบใคร แต่ ไม่ครบถ้วน	ผลงานมีการ สร้างสรรค์ สังคมใน อุดมคติได้ ซ้ำแบบผู้อื่น แต่ครบถ้วน	ผลงานมีการ สร้างสรรค์ สังคมในอุดม คติได้ซ้ำแบบ ผู้อื่นและไม่ ครบถ้วน	1	4

ประเด็น การ ประเมิน	ระดับคะแนน/ลักษณะของงาน				น้ำหนัก คะแนน	รวม คะแนน
	4	3	2	1		
5. การ สรุป ข้อมูล เพื่อ นำเสนอ	สรุปครบถ้วน และมีการ เสนอแนะ ข้อมูลที่เป็น ประโยชน์	สรุปครบถ้วน แต่ขาดการ เสนอแนะ ข้อมูลที่เป็น ประโยชน์	สรุปไม่ ครบถ้วน และ/หรือไม่ มี ข้อเสนอแนะ	ไม่มีการสรุป ไม่มี ข้อเสนอแนะ	1	4
รวม						20

บันทึกหลังแผนการจัดการเรียนรู้

ด้านความรู้

.....

.....

ด้านสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

.....

.....

ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

.....

.....

ปัญหา/อุปสรรค

.....

.....

แนวทางการแก้ไข

.....

.....

ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ/อื่นๆ

.....

.....

ลงชื่อ.....

(นางสาวนิตยา นาคอินทร์)

หัวหน้างานบริหารวิชาการ

...../...../.....

ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะของผู้บริหาร

.....

.....

ลงชื่อ.....

(นายธำรงค์ จันทฤทธิ)

ผู้อำนวยการโรงเรียนเนินสะอาดวิทยาคม

...../...../.....

แผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
 รายวิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 5
 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางสังคม การแก้ปัญหาและแนวทางการพัฒนา
 สังคม
 เรื่อง การเปลี่ยนแปลงเราต้นที่เราเอง เวลา 1 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

สมาชิกในสังคม มีส่วนช่วยในการเปลี่ยนแปลงสังคมทุกคน ฉะนั้นการจะเปลี่ยนแปลงสังคมควรจะเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงตนเองของสมาชิกในสังคมก่อน จึงจะทำให้สมาชิกเข้าใจและเปลี่ยนแปลงตนเองจนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมไม่ให้เกิดปัญหาต่อไปได้

ตัวชี้วัดช่วงชั้น

ส.2.1 ม.4-6/2 วิเคราะห์ความสำคัญของโครงสร้างทางสังคม การขัดเกลาทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนเสนอพฤติกรรมของการเป็นพลเมืองในสังคมที่ดีได้ (K)
2. นักเรียนประเมินตนเองและประเมินเพื่อนถึงพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในชุมชนได้ (P)
3. นักเรียนสามารถพัฒนาพฤติกรรมของการเป็นพลเมืองในสังคมที่ดีได้มากขึ้น (A)

กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นนำ (10 นาที)

1. ครูและนักเรียนร่วมกันสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน โดยให้นักเรียนชมคลิปวิดีโอ "Cyberbullying เป็นเรื่องปกติหรือ?" <https://www.youtube.com/watch?v=GKF4e8s581M>

2. ครูและนักเรียนร่วมกันทบทวนความรู้เดิมในเรื่องสังคมอุดมคติ จนนำมาสู่พฤติกรรมที่ดีของคนในสังคมต่อไป

3. นักเรียนร่วมกันยกตัวอย่างพฤติกรรมที่นำมาสู่สังคมในอุดมคติร่วมกันทั้งห้อง

ขั้นสอน

(30 นาที)

4. เมื่อพูดถึงสังคมในอุดมคติเรียบร้อยแล้ว แบ่งกลุ่มออกเป็น 4 กลุ่ม โดยให้นักเรียนเขียนพฤติกรรมที่ควรจะมีในสังคมอุดมคติ และอยากให้เกิดขึ้นในสังคม ลงในกระดาษบรู๊ฟ แล้วเปลี่ยนกลุ่มเวียนสมาชิกทุกๆ 5 นาที

5. นักเรียนและครูร่วมกัน วิเคราะห์และอภิปรายเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เขียนร่วมกัน

6. นักเรียนนั่งเป็นวงกลม ทุกคนเขียนพฤติกรรมของตนเองที่อยากจะเปลี่ยนแปลงตัวเอง เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาสังคมตามมาในอนาคต อย่างน้อย 3 พฤติกรรม โดยใช้หลักคิด การเปลี่ยนแปลงเริ่มต้นที่ตัวเอง

7. เมื่อนักเรียนเขียนเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้นักเรียนทุกคนประเมินตนเองว่านักเรียนสามารถทำพฤติกรรมข้อนั้นได้บ้างในชีวิตประจำวันของนักเรียน มากน้อยเพียงใด

8. ให้จับคู่ กับประเมินเพื่อนว่าหลังจากการเรียนรู้เรื่องนี้ คู่ของตนเองจะมีพฤติกรรมนำไปสู่การเป็นพลเมืองที่ดีได้มากน้อยเพียงใด

ขั้นสรุป

(10 นาที)

9. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้ในวันนี้ และสรุปความคิดรวบยอดในเรื่องปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น เพื่อนสะท้อนคิดร่วมกัน

ขั้นประเมิน

10. ครูประเมินผลโดยสังเกตจากการตอบคำถาม การร่วมกันทำงาน และการนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

9. การวัดและประเมินผล

รายการวัด	วิธีวัด	เครื่องมือ	เกณฑ์การประเมิน
9.1 การวัดและประเมินผล ระหว่างการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ 1) เสนอพฤติกรรมของ การเป็นพลเมืองในสังคมที่ดี ได้	- การนำเสนอ	- การนำเสนอ	- ร้อยละ 60 ผ่าน เกณฑ์
2) พฤติกรรมการทำงาน รายบุคคล	- สังเกต พฤติกรรมการทำงาน รายบุคคล	- แบบสังเกต พฤติกรรมการทำงาน รายบุคคล	- ระดับคุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์
3) พฤติกรรมการเรียนรู้ ของผู้เรียน	- สัมภาษณ์ผู้เรียน เชิงลึก	- แบบสัมภาษณ์ ผู้เรียน	- พฤติกรรมมีการ พัฒนามากขึ้น
4) ความฉลาดทางสังคม	- การวัดและ ประเมินการจัดการ เรียนรู้	- แบบวัดการจัดการ เรียนรู้	- ระดับคุณภาพ ดี ผ่านเกณฑ์

10. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

10.1 สื่อการเรียนรู้

- 1) หนังสือเรียนหน้าที่พลเมือง ม.4-6
- 2) คลิปวิดีโอเพลง

10.2 แหล่งการเรียนรู้

- 1) ห้องสมุด
- 2) แหล่งข้อมูลสารสนเทศ
- 3) <https://www.youtube.com/watch?v=GKF4e8s581M>

เกณฑ์การให้ระดับคุณภาพ

1-5	(1) ปรับปรุง
6-10	(2) พอใช้
11-15	(3) ดี
16-20	(4) ดีมาก
เกณฑ์การผ่าน 6-10	(2) พอใช้

แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานรายบุคคล

ประเด็น การ ประเมิน	ระดับคะแนน/ลักษณะของงาน				น้ำหนัก คะแนน	รวม คะแนน
	4	3	2	1		
1.ความมี วินัยและ ความ รับผิดชอบ	นักเรียนเข้า เรียนตรงต่อ เวลาและมีค วารับผิดชอบ ต่อการ กระทำของ ตนทุกครั้ง	นักเรียนเข้า เรียนตรงต่อ เวลาและมีค วารับผิดชอบ ต่อการ กระทำของ ตนเสมอ	นักเรียนเข้า เรียนตรงต่อ เวลาบ้าง และมีความ รับผิดชอบต่อ ต่อการ กระทำของ ตนบางครั้ง	นักเรียนเข้า เรียนไม่ตรง ต่อเวลาและ ไม่มีความ รับผิดชอบต่อ ต่อการ กระทำ ของตน	1	4
2. ความมี น้ำใจ เอื้อเพื่อ เสียสละ	นักเรียนมี น้ำใจ เอื้อเพื่อ เสียสละต่อ เพื่อนร่วมชั้น เรียนทุกครั้ง	นักเรียนมี น้ำใจ เอื้อเพื่อ เสีย สละต่อเพื่อน ร่วมชั้นเรียน เสมอ	นักเรียนมี น้ำใจ เอื้อเพื่อ เสียสละต่อ เพื่อนร่วมชั้น เรียนบางครั้ง	นักเรียนไม่มี น้ำใจ ไม่ เอื้อเพื่อ ไม่ เสียสละต่อ เพื่อนร่วมชั้น เรียน	1	4
3. การ แสดงความ คิดเห็น	นักเรียน รวมแสดง ความ คิดเห็นต่อ เพื่อนร่วมชั้น ทุกครั้ง	นักเรียน รวมแสดง ความ คิดเห็นต่อ เพื่อนร่วมชั้น เสมอ	นักเรียน รวมแสดง ความ คิดเห็นต่อ เพื่อนร่วมชั้น บ้าง	นักเรียน ไม่รวมแสดง ความ คิดเห็นต่อ เพื่อนร่วมชั้น	1	4
4. การรับ ฟังความ คิดเห็นต่อ	นักเรียน รับฟังความ คิดเห็นต่อ	นักเรียน รับฟังความ คิดเห็นต่อ	นักเรียน รับฟังความ คิดเห็นต่อ	นักเรียน ไม่รับฟัง ความคิดเห็น	1	4

ประเด็น การ ประเมิน	ระดับคะแนน/ลักษณะของงาน				น้ำหนัก คะแนน	รวม คะแนน
	4	3	2	1		
4. การรับรู้ ฟังความ คิดเห็น (ต่อ)	เพื่อนร่วมชั้น ทุกครั้ง	เพื่อนร่วมชั้น เสมอ	เพื่อนร่วมชั้น บางครั้ง	ต่อเพื่อนร่วม ชั้น	1	4
5. ความ ร่วมมือ ทำงาน ส่วนรวม	นักเรียน ร่วมมือ ทำงาน ส่วนรวมกับ เพื่อนในชั้น เรียนทุกครั้ง	นักเรียน ร่วมมือ ทำงาน ส่วนรวมกับ เพื่อนในชั้น เรียนเสมอ	นักเรียน ร่วมมือ ทำงาน ส่วนรวมกับ เพื่อนในชั้น เรียนบ้าง	นักเรียนไม่ ร่วมมือ ทำงาน ส่วนรวมกับ เพื่อนในชั้น เรียน		
รวม					20	

แนวคำถามในการสัมภาษณ์ผู้เรียนก่อนเรียน

ชื่อ-นามสกุล นักเรียน.....ชั้น.....เลขที่.....

ชื่อ-นามสกุล ครูที่สัมภาษณ์.....

วันที่สัมภาษณ์ วันที่.....เดือน.....พ.ศ. เวลา.....น.

1. พฤติกรรมทั่วไปขณะอยู่โรงเรียน

.....

2. พฤติกรรมทั่วไปต่อครูอาจารย์

.....

3. พฤติกรรมทั่วไปขณะอยู่กับเพื่อน

.....

4. พฤติกรรมของตนเองที่พึงพอใจและส่งผลดีกับบุคคลอื่น

.....

5. พฤติกรรมที่ของตนเองที่ควรได้รับการแก้ไขเป็นอันดับแรก

.....

6. ความสัมพันธ์ของนักเรียนกับเพื่อนในห้อง

.....

7. ความสัมพันธ์ของนักเรียนต่อครูอาจารย์

.....

8. ความสัมพันธ์ของนักเรียนกับเพื่อนนอกชั้นเรียน

.....

9. สิ่งที่นักเรียนอยากพัฒนาตนเองให้อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้

.....

10. สิ่งสำคัญที่ทำให้นักเรียนและเพื่อนอยู่ร่วมกันได้

.....

แนวคำถามในการสัมภาษณ์ผู้เรียนหลังเรียน

ชื่อ-นามสกุล นักเรียน.....ชั้น.....เลขที่.....

ชื่อ-นามสกุล ครูที่สัมภาษณ์.....

วันที่สัมภาษณ์ วันที่.....เดือน.....พ.ศ. เวลา.....น.

1. พฤติกรรมทั่วไปขณะอยู่โรงเรียน

.....

2. พฤติกรรมทั่วไปต่อครูอาจารย์

.....

3. พฤติกรรมทั่วไปขณะอยู่กับเพื่อน

.....

4. พฤติกรรมของตนเองที่พึงพอใจและส่งผลดีกับบุคคลอื่น

.....

5. พฤติกรรมที่ของตนเองที่ควรได้รับการแก้ไขเป็นอันดับแรก

.....

6. ความสัมพันธ์ของนักเรียนกับเพื่อนในห้องหลังจากกิจกรรมนี้

.....

7. ความสัมพันธ์ของนักเรียนต่อครูอาจารย์หลังจากกิจกรรมนี้

.....

8. ความสัมพันธ์ของนักเรียนกับเพื่อนนอกชั้นเรียนหลังจากกิจกรรมนี้

.....

9. สิ่งที่นักเรียนชอบจากการจัดกิจกรรมในครั้งนี้

.....

10. ประโยชน์ที่นักเรียนได้รับจากการเรียนผ่านกิจกรรมการจัดการเรียนรู้

.....

แบบวัดความฉลาดทางสังคม

คำชี้แจง : ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องคะแนนที่ตรงกับตนเองมากที่สุด

แบบวัดการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม					
หัวข้อ	รายการประเมิน	ระดับคะแนน			
		4	3	2	1
1. การรู้สถานการณ์	1.1 ตีความการแสดงพฤติกรรมของเพื่อนในห้องเรียนได้				
	1.2 รับรู้ถึงสถานการณ์ของเพื่อนที่เกิดขึ้นในห้องเรียน				
	1.3 รับรู้ถึงความรู้สึกของเพื่อนได้				
	1.4 เข้าใจความรู้สึกของเพื่อนร่วมชั้นเรียน				
2. การแสดงออก	2.1 มีท่าทางแสดงออกที่เป็นมิตรกับผู้อื่นก่อน				
	2.2 มีสีหน้าที่เป็นมิตรกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน				
	2.3 เริ่มทักทายผู้อื่นก่อนอย่างเป็นมิตร				
	2.4 แสดงคำพูดที่เป็นมิตรกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน				
3. ความจริงใจ	3.1 มีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง				
	3.2 มีความซื่อสัตย์ต่อเพื่อนร่วมชั้นเรียน				
	3.3 สนทนากับผู้อื่นอย่างตรงไปตรงมา				
	3.4 แสดงออกทางสีหน้า ความคิดและการกระทำที่สัมพันธ์กัน				
4. ความชัดเจน	4.1 แสดงความคิดเห็นกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนได้				
	4.2 ข้อคิดเห็นมีความน่าเชื่อถือ เป็นที่ยอมรับ				
	4.3 มีข้อมูลเพียงพอในการแสดงความคิดเห็น				
	4.4 โน้มน้าวให้เพื่อนคล้อยตามความคิดเห็นของตนเองได้				
5. ความเห็นอกเห็นใจ	5.1 มีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน				
	5.2 มีพฤติกรรมแสดงออกถึงการช่วยเหลือเพื่อนร่วมชั้นเสมอ				
	5.3 ให้คำปรึกษาเพื่อนร่วมชั้นเรียนได้				
	5.4 สมารถใจช่วยเหลือผู้อื่นก่อนเสมอ				
รวมคะแนน					
รวมทั้งหมด					

ลงชื่อ.....

เกณฑ์การให้คะแนน

มีพฤติกรรมที่แสดงออกสอดคล้องกับรายการประเมินมากที่สุด ให้	4	คะแนน
มีพฤติกรรมที่แสดงออกสอดคล้องกับรายการประเมินมาก ให้	3	คะแนน
มีพฤติกรรมที่แสดงออกสอดคล้องกับรายการประเมินน้อย ให้	2	คะแนน
มีพฤติกรรมที่แสดงออกสอดคล้องกับรายการประเมินแทบจะไม่เลย ให้	1	คะแนน

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
60-80	ดี
41-59	พอใช้
ต่ำกว่า 40	ปรับปรุง

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล	ชชล บัวศรี
วัน เดือน ปี เกิด	24 ตุลาคม 2537
ที่อยู่ปัจจุบัน	67 หมู่ 4 ตำบลแม่จี่วะ อำเภอเด่นชัย จังหวัดแพร่ 54110
ที่ทำงานปัจจุบัน	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีแพร่ 586 หมู่ 8 ตำบลเด่นชัย อำเภอเด่นชัย จังหวัดแพร่ 54110
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน	ครู
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2561 ศษ.บ. (สังคมศึกษา) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

